

GRAMOFON

1996-2006
10 éves

Klasszikus és Jazz
2006. TAVASZ

2006. TAVASZ

BARTÓK 125

A BARTÓK-KUTATÁS
MŰHELYÉBEN

MOZART MELANGE

Itthon is ünneplik az osztrák zsenit

JORDI SAVALL

A régizene lovagja Cannes-ban
és Budapesten

TAKÁCS-NAGY GÁBOR

A kvartettezés igazi szenvedély volt

FEKETE-KOVÁCS KORNÉL

A Modern Art Orchestra kreatív utakon

SEBASTIEN BOISSEAU

A francia bőgős hazajár Pestre

BESH O DROM

Ha megfogom az ördögöt...

KALEIDOSZKÓP

BUDAPESTI
TAVASZI
FESZTIVÁL
2006

PROGRAMOK, ESEMÉNYEK, SZTÁROK

HIVATALOS
ZSÚRITAG

XI. ÉVFOLYAM I. SZÁM

ISSN 1416-1109

Ára:
750 Ft
3 €

9 771416 110003 06001

OPERAKÜLÖNLEGESSÉGEK

A BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁLON

2006

Március 18.

Zeneakadémia, 19:30

MOZART: IL RE PASTORE

– hangversenyszerű előadás

Vezényel: Fischer Ádám

Közreműködik: Anna Maria Panzarella, Ditte Andersen, Kressimir Spicer, Katerina Beranova, Lothar Odinius és a Dán Rádió Kamarazenekara

Március 24.

Művészetek Palotája – Fesztivál Színház, 19:00

MOZART: MITRIDATE, PONTUS KIRÁLYA

– magyarországi bemutató

A BUDAPESTI KAMARAOPERA ELŐADÁSA (művészeti vezető: Moldován Domokos)

Vezényel: Vashegyi György; Rendező: Simon Balázs

Közreműködik: Timothy Bentch, González Mónika, Kolonits Klára, Artur Stefanowicz, Sáfár Orsolya, Kóbor Tamás, Miks Adrienne

Március 27.

Zeneakadémia, 19:30

MOZART: ZAIDE – hangversenyszerű előadás

Vezényel: Graeme Jenkins

Közreműködik: Cserekyei Andrea, Megyesi Zoltán, Hámori Szabolcs, Szappanos Tibor, Massányi Viktor, Szerekován János, és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

Március 30.

Zeneakadémia, 19:30

MONLEONE: PARASZTBECSÜLET

MASCAGNI: PARASZTBECSÜLET

– hangversenyszerű előadás

Vezényel: Pál Tamás

Közreműködik: Farkasréti Mária, Wandler Attila, Mester Viktória, Sáfár Orsolya, Cseh Antal és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenekara és Énekkara (karigazgató: Párkai István)

INFORMÁCIÓ ÉS JEGYÉRTÉKESÍTÉS: TEL: 486-3311, WWW.FESTIVALVAROS.HU, BTF.HU

SIEMENS

T-Mobile

RTL KLUB

MagyarRádió

PESTI 4+1

PORT

PORT

PORT

inforadio.hu

Tízéves a GRAMOFON

Lapunkat 1996-ban alapította Bösze Ádám és Retkes Attila zenetörténész, valamint Zipernouszky Kornél bölcész, jazz-szakíró.

Az alapítástól az ezredfordulóig a lap kiadója a 2004-ben elhunyt Iványi Margó által vezetett Amfisz Kft. volt. Iványi Margó zeneszeretetének és támogatásának köszönhetően a Gramofon túllendült a kezdeti nehézségeken, és megkapaszkodott a kulturális folyóiratok piacán.

2000 decemberében hoztuk létre a Gramofon jelenlegi kiadóját, a Klasszikus és Jazz Kft.-t, amely főtevékenysége, a lapkiadás mellett internetes tartalomszolgáltatással, esetenként könyvek és hanglemezek kiadásával foglalkozik, valamint jazz-koncertsorozatok producere, és különböző zenei kommunikációs feladatokat is ellát.

Célkitűzésünk 1996 óta változatlan: azért dolgozunk, hogy a magyar klasszikus zene és jazz – amely fantasztikus tehetségeket adott a világnak – megkapja azt a társadalmi megbecsülést, amit megérdemel.

ÜNNEPLÉS HELYETT MŰHELYMUNKA

Tizedik születésnapunkon nem önmagunkat akarjuk ünnepelni, hanem kollégáimmal – Albert Máriával, Bércesi Barbarával, H. Magyar Kornéllal, Várkonyi Tamással és állandó külsős szerzőinkkel – hónapok óta azon törjük a fejünket, hogyan tudnánk nagyot fejlődni, jelentősen előrelépni, s ezáltal hatékonyabban segíteni a magyar klasszikus zenei és jazzélet szereplőit. Közös gondolkodásunk nyomán – vizuális megjelenésében és részben tartalmilag is – megújítottuk, valamint 16 oldallal kibővítettük a Gramofont. Áttekinthetőbb struktúrát, az olvasói szokásoknak és elvárásoknak jobban megfelelő rovatszerkezetet, szakszerűen, de érdekesen és közérthetően megírt cikkeket, interjúkat szeretnénk. És számonként 90-100 olyan lemez-kritikát, amelyekben a recenzens tárgyi tudása és felkészültsége markáns egyéni véleménnyel párosul. A tartalmi és arculati megújuláshoz szervesen kapcsolódik a Gramofon terjesztési hálózatának jelentős bővítése, valamint a folyóirat ismertségének további növelése.

A másik újdonság, hogy januárban megalapítottuk a Gramofon Zenekritikai Műhelyt, amely – a folyóirat tartalmától függetlenül – havonta nyolc-tíz koncertkritikát közöl a HVG Online (www.hvg.hu) Kultúra rovatában. A műhely célja, hogy felelevenítse, folytassa és megújítsa a magyar zenekritika szép hagyományait, amelyekre büszkék lehetünk.

Retkes Attila
főszerkesztő

BARTÓK 125

Látogatás a Bartók Archívumban és a Bartók Béla Emlékházban (6. oldal)

BTF 2006

Kaleidoszkóp a Budapesti Tavasz Fesztivál idei programjaiból (16. oldal)

JORDI SAVALL

Találkozás a viola da gamba katalán virtuózával (26. oldal)

TAKÁCS-NAGY GÁBOR

Élet a vonósnegyes után (46. oldal)

DOSSZIÉ

A BARTÓK-KUTATÁS MŰHELYÉBEN	6
Bartók születésnapján nyit a megújult Emlékház	13

KALEIDOSZKÓP

BTF 2006

Eötvös Péter Bartóknak ajánlotta új művét, a CAP-KO című zongoraversenyt	16
Rácz Zoltán 25 éve színpadon	18
Daniel Barenboim és Lang Lang	19
TAVASZI SÉTA MOZARTTAL	20
Manze, Tetzlaff, Vengerov: tessék választani	22
Rost Andrea és Hollywood	24
Bogányi Gergely és Szentpáli Roland	25

KLASSZIKUS

TALÁLKOZÁS JORDI SAVALL-LAL	26
Orgonaavatás a Művészetek Palotájában	30
Midem Classical Awards 2006	33
Zenekari körkép, 2006 tavasz	34
Digitalizálják a Nemzeti Kottatárat	44
TAKÁCS-NAGY GÁBOR	
A kvartettezés igazi szenvedély volt	46
KRITIKA	50

ZENÉS SZÍNHÁZ

Világhírű énektanítók/Hamari Júlia	69
Hegyi Árpád Jutocsa és Kesselyák Gergely	70
Klezmermusical az Operettszínházban	72
Tallér Zsófia színházi és filmzenéi	73
Énekversenyek közelről - I. rész	74
Lukács Gyöngyi és Ulbrich Andrea	76
KRITIKA	77

JAZZ

FEKETE-KOVÁCS KORNÉL Kreatív utakon a Modern Art Orchestra	80
SÉBASTIEN BOISSEAU Francia kapcsolat – hetedszer	84
Tavaszi jazzkoncertek	87
Ifjú tehetség – Tóth Viktor	88
Shirley Horn és Derek Bailey emlékére	89
Mediawave 2006	89
Dés László és a Contemporary Gregorian	90
KRITIKA	91

VILÁGZENE

BESH O DROM Barcza Gergely és Pettik Ádám a zenekarról	100
KRITIKA	102

GRAMOFON-HANG

A hangfelvételek háttérzajáról	106
Luxus-e a high-end?	109
Tóth Ibolya zenei rendező	112

FEKETE KOVÁCS KORNÉL*Miért alapított új zenekart? (80. oldal)***SEBASTIEN BOISSEAU***A francia bögös hazajár Pestre (84. oldal)***BESH O DROM***Ha megfogom az ördögöt... (100. oldal)***GRAMOFON** Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, Bösze Ádám,
Retkes Attila és Ziperovszky Kornél

Címlapfotó: MTA / Bartók Archívum

Főszerkesztő: **Retkes Attila**
Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**
Művészeti tanácsadó/Tipográfiai terv:
Práczy István - Pistudio Kft.

A szerkesztőség tagjai:

Bércesi Barbara (jazz, világzene)
Ujházy László (Gramofon-Hang)
Várkonyi Tamás (klasszikus)**A szerkesztőség címe:**H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.
Telefon: (06-1) 430-2870
Fax: (06-1) 436-0101
E-mail: info@gramofon.hu**Honlap: www.gramofon.hu**Kiadja a **Klasszikus és Jazz Lap**-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**
Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.
H-1021 Budapest, Tárogtató út 26.
Honlap: www.publicitas.huMegjelenik évszakonként.
Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon,
e-mailben. Az éves előfizetés ára: 3000 forint
A Gramofon megjelenését támogatja:1996-2006
10 éves

a Bartók- kutatók- műhelyében

A jubileumi Bartók-év nem igazán kedvez a csendes és nyugodt tudományos munkának. Természetes, hogy ilyenkor nemcsak a zeneszerző és művei, hanem az életmű kutatásának nemzetközi hírű központja is a figyelem középpontjába kerül. A Bartók Archivum régi munkatársával, 2005. áprilisától vezetőjével, Vikárius Lászlóval beszélgettünk.

◆ Molnár Szabolcs

Gramofon: Mennyire határozza meg egy kutatóintézet tevékenységét a vezető személye? Változik-e a Bartók Archivum tevékenysége az ön irányítása alatt?

Vikárius László: Azt hiszem, hogy a vezető személye meghatározza egy-egy intézet karakterét, és Somfai László tanár úrral mi valóban sok szempontból eltérő személyiségek vagyunk. De nem csak ez gyakorol rá döntő hatást. A Bartók Archivum, mint intézmény, elsősorban nem ettől változik, nem ezért tűz ki más célokat, hanem azért, mert folyamatosan változik a tudomány környezete, változnak a feltételek, egyszerűen: változnak az idők, és ennek megfelelően másfajta igényekkel keresnek meg minket.

G: Mondana példát a változásra?

VL: A változás természetét jól illusztrálhatja a következő példa. Jelenleg az UNESCO kezdeményezésére előkészítés alatt áll Bartók arab gyűjtésének közreadása, Kárpáti János szerkesztésében, melyet CD-ROM-on fogunk megjelentetni. Az anyaggal évtizedekkel ezelőtt foglalkozott Somfai László tanár úr is. Ő abból a szempontból vizsgálta, hogy mennyire alkalmas ez a gyűjtés egy tudományos kritikai kiadás számára. Rendkívül gazdag és egyben rendkívül komplikált forrásanyagról van szó. 1913-ban sok hangfelvételt, összesen 118 hengert hozott haza Bartók Algériából. Tervei szerint ez csak a kezdete lett volna egy hosszabb gyűjtési sorozatnak, amelyet az I. világháború kitörése akadályozott meg. 1914-ben, Párizsban, a háború kitörésének híre egész váratlanul érte, és szinte menekülésszerűen tért haza. Bár éppen az arab gyűjtés ügyében tartózkodott Párizsban, tárgyalt és kapcsolatokat keresett. Tudjuk, hogy az arab zene gyűjtése Bartók fontos tervei közé tartozott és nagy csalódása volt, hogy nem folytathatta. Ez a 118 henger bámulatos kezdeményezésnek számít, közülük több mint kilencven darab beazonosíthatóan maradt fenn. Sok lejegyzés is készült – körülbelül az anyag harmada –, jelentős része a Bartókra jellemző igen részletes, aprólékos notációban. Ezek nem egyszerűen csak dallamlejegyzések, hanem a dallam és hozzátartozó hallatlanul izgalmas dobkíséret leírása. Sokszor találkozhatunk benne váltakozó énekkel, heterofonikus jelenségekkel – igen érdekes, szép és komplex anyag. Az egyik probléma, hogy gyakran a lejegyzéshez nincs meg a hangfelvétel, vagy a hangfelvételhez nincs meg a lejegyzés. A lejegy-

zések kisebbik részét tudományos tanulmányok keretében maga Bartók publikálta. Három évtizede úgy tűnt, hogy ebből a komplikált anyagból rendkívül nehéz lenne egy igazi kritikai kiadást készíteni. Ma is azt gondolom, hogy szinte lehetetlen. Az lenne az ideális például, ha volnának olyanok, akik le tudják jegyezni a szövegeket. Bartók csak itt-ott írta le. Elkezdett arabul tanulni, módszeresen készült az utazásra. Az első utazás során még csak kevés dallamhoz tartozó szöveget tudott leírni. Ez is a mai közreadóra vár. És természetesen szükség van a zenei lejegyzések foly-

tatására is. Három évtizede úgy tetszett, hogy még olyan ember számára is reménytelen vállalkozás, aki az adott terület nyelvjárását ismeri, s végül is elvetették a tervet. Ma úgy látszik, hogy készség van egy olyan kiadásra, mely egy CD-ROM-on hozzáférhetővé teszi a forrásokat. Ez teljesen más koncepció: kulcsszava a „hozzáférhetőség”. Ezzel természetesen nem történik meg a teljes tudományos feldolgozás, annyiban azonban igen, hogy a forrásokat, amennyire tudjuk, összekapcsoljuk egymással, beazonosítjuk, hogy az egyes hangfelvételek melyik lejegyzéshez tartoznak. Nagyon fontos, hogy ez az izgalmas anyag elérhetővé válik, és hozzájárul Bartók zenéjéhez jobb ismeretéhez. Talán köztudott, hogy az arab zene milyen fontos hatást gyakorolt Bartókra, Kárpáti János több tanulmányában is tárgyalta ezt a hatást. Aki nem ismeri a felvételeket,

A BARTÓK ARCHÍVUM RÖVID TÖRTÉNETE

A Bartók Archívum 1961. július 1-jén kezdte meg munkáját. A tág profil-meghatározás tette lehetővé, hogy az archívumot 1969. január 1-jétől Zenetudományi Intézeté szervezzék át. A Bartók Archívum hamarosan a magyar művelődéspolitikai (és politika) nemzetközi nyitásának egyik jelképévé vált nemcsak Bartók személye és műve révén, hanem azért is, mert a szorosabban vett Bartók-kutatás irányítását Szabolcsi Bence Kodálllyal egyetértésben a belga pap-tanár, Denijs Dille-ére bízta. Dille a Bartók Archívum (mint osztály) vezetőjeként 1972-ig a hagyaték primér forrásait kiaknázva, alapvető módon járult hozzá az életrajz, közelebből a családi háttér, a népzene kutató tevékenység, a személyes és levelezési kapcsolatok feltárásához. Az 1960-61-es intézmény magjában, a Bartók Archívumban Dille, illetve az 1962-ben hozzá csatlakozott Somfai László a forráskutatás- és közreadás feladatait eltérő célok jegyében, de a maguk módján mindketten metodikusan és koncepciózusan végezték.

1972-ben Somfai László vette át a Bartók Archívum vezetését. Az ő érdeme, hogy az előadóművészettel való aktív kapcsolat az Archívum munkájának jellemzőjévé vált. (Hangfelvételek szövegkritikai előkészítése, az 1960-70-es évekbeli Hungaroton lemezösszkiadás szerkesztése, Bartók zongorajátékát megőrkítő hangfelvételek kiadása stb.) Somfai, a nemzetközi kutatás irányát is meghatározó, munkájának előterében Bartók zeneszerzői módszerének tanulmányozása áll (Tizennyolc Bartók-tanulmány, Bp. 1981; Béla Bartók: Composition, Concepts, and Autograph Sources, Berkeley, 1996; magyarul: Bartók kompozíciós módszere. Akkord kiadó, 2000). Komplex kutatási projektként előkészítette Bartók zeneműveinek kritikai összkiadását, és dolgozik Bartók zeneműveinek tematikus jegyzékén. E kezdeményezéseket az tette lehetővé, hogy Bartók ifjabbik fia, Péter, 1988-ban a birtokában lévő zenei kéziratokról fotokópiákat küldött a budapesti Bartók Archívumba, a kritikai összkiadás és az azt szolgáló kutatások támogatására. Az Archívum, illetve a Zenetudományi Intézet más munkatársai (Tallián Tibor, Lampert Vera, Wilhelm András, Kovács Sándor) publikációikkal évtizedről évtizedre számottevő mértékben hozzájárultak a hazai és a nemzetközi Bartók-kép formálásához. Az archívum honlapja: www.zti.hu/bartok (Forrás: Tallián Tibor: *A Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének rövid története*, www.zti.hu)

nem tudja elképzelni, hogy ténylegesen mi az, – például A csodálatos mandarinban – ami innen eredeztethető, mi az, ami Bartókot inspirálta. Visszatérve a kiinduló kérdésre, ez a példa a lehetőségek, a technológiai környezet megváltozását illusztrálhatja. Ma jóval könnyebb helyzetben van, aki ilyen technológiában gondolkodik. Ehhez hasonló szemléletet tükröz Lampert Vera forráskatalógusának újbóli megjelentetése (Bartók Béla népdalfeldolgozásainak forrásjegyzéke). Ez a kiadvány eredetileg csak dallamlejegyzéseket tartalmazott, most pedig az eredeti hangfelvételeket is hozzáférhetővé teszi. De mindjárt hozzátesszem: hangfelvételek közreadásában – és értelmezésében – Somfai Lászlónak úttörő érdemei vannak, elég csak a népzenei Pátria lemezekre vagy Bartók zongorafelvételeinek kiadására gondolni.

G: Miben áll az állandóság, illetve a folytonosság?

VL: Az alapvető célok továbbra sem változnak. Nagyon fontos és kiemelt feladat, hogy készüljön egy Bartók-műjegyzék, amelyen továbbra is Somfai László dolgozik. Az is biztos, hogy a Bartók-összkiadás az archívum

Bartók Béla a fonográfhangereken rögzített, utazásai alatt gyűjtött népzenei anyag lejegyzése közben

központi vállalkozása marad. Az összkiadásból jelenleg tíz köteten dolgozunk.

G: Mit tartalmaznak ezek a kötetek?

VL: Ezt a munkát központi pályázati forrásból tudjuk finanszírozni. Az első pályázatunkban 8 kötetre vállalkoztunk. Akkor az volt a célunk, hogy lehetőleg minél több műfajban próbáljuk ki magunkat, ugyanis ahány műfaj, annyi speciális probléma és nehézség merül fel. Szerepelt az első ciklusban a kórusművek, a zongorakíséretes népdalfeldolgozások, a dalok, az I. zongoraverseny, a két hegedű-zongora szonáta, a Concerto, a Cantata profana és egy zongoraműveket tartalmazó kötet. A Concerto kiadásában sok átirás is helyet kap, a teljes vázlatanyagot hozzáférhetővé tesszük. A Cantata profana kötet pedig tartalmazni fog egy nagy facsimile részt, amely a legfontosabb kompozíciós kéziratot mutatja be, jegyzetekkel, magyarázatokkal. Ezek jelenleg egységesítésre és lezárásra várnak.

A második pályázattal két művet, illetve műcsoportot céloztunk meg. Itt volt az ideje, hogy kiemelt, centrális művekkel folytassuk a sorozat előkészítését. Az egyik a hat érett kori kvartett, ezt Somfai László készíti elő. A másik A kékszakállú herceg vára. Mindkét esetben kötet-párokban gondolkodunk, az első kötet tartalmazza majd a kotta főszöveget, a második kötetben kapnak helyet a kommentárok, a keletkezéstörténet. A kékszakállú herceg várán Amerikában élő volt kolléganómmal, Móricz Klárával együtt magam dolgozom. Szeptemberre egyébként egy egyhetes nemzetközi doktor-szemináriumot fogunk meghirdetni a legfrissebben előkészítés alatt álló kötetek munkálatairól.

G: Minden darabhoz elegendő forrás áll rendelkezésre?

VL: Forráshelyzet szempontjából rendkívül jó helyzetben vagyunk, mert itt van a budapesti Bartók-hagyaték. A Kékszakállú egyik nagyon fontos kézírata is nálunk van. Kodály Emma hagyatékából került hozzánk a mű első leírása. Biztos, hogy volt korábbi fogalmazvány is, de azokból az időkből Bartók nem-igen őrzött meg vázlatokat. Ennek még ebben az évben tervezük önálló facsimile kiadását, amely megelőlegezné az összkiadás kötetet. Nagyon szép kéziratról van szó, Kodály Emma maga írta be a szöveg német fordítását. A Bartók Péter tulajdonába került hagyatékából pedig szinte mindenből rendelkezésünkre áll jó minőségű másolat.

G: A Bartók emlékévé felütesként a sajtóban vita bontakozott ki a hanglezés összkiadás és a kottaösszkiadás kérdésében. Ön hogyan látja ezt a kérdést?

VL: A két kérdés egymástól független. Annyiban van közük egymáshoz, hogy a kettő inspirálhatja egymást. A kottakiadás alapvetően hosszú távú munka, amelyhez gondosan szervezett kutatóműhelyre van szükség. Nem egy év, és nem is öt év alatt

VITA

A RENDEZŐI SZABADSÁGRÓL

Az utóbbi néhány évben A csodálatos mandarin és A kékszakállú herceg vára színpadra állítása kivívta a magyarországi Bartók-örökösök rosszallását. Ilyen esetekben valamelyik fél megkeresi az archívumot? „Nem volt ilyen megkeresés, és nem is hiszem, hogy ezekben a kérdésekben állást kellene foglalnunk” – mondta Viklárius László „Történeti kérdésekben, ha megkeresnek, természetesen legjobb tudásunk szerint válaszolunk. Milyen alapon nyilatkozhatnánk a színpadi adaptációt érintő kérdésekben? Van néhány eset, amelyről tudni lehet, hogy Bartók miként viszonyult színpadi műveinek megvalósításához. De a közelmúlt vitái szempontjából egyiket sem mondanám bizonyító erejűnek. A fából faragott királyfival kapcsolatban ismerünk Bartóktól elégedetlen megnyilatkozást. Egy másik eset viszont arról tanúskodik, hogy Bartók nem feltétlenül mutatott érdeklődést műveinek színpadi előadása iránt. Miután betiltották Kölnben A csodálatos mandarint, egy évvel később, 1927-ben, Prágában nagy sikerrel játszották a darabot. Bartók más elfoglaltsága miatt nem tudott jelen lenni, valószínűleg eszébe se jutott, hogy mindenáron véleményeznie kellene. Operája kevésbé sikeres 1922-es frankfurti bemutatójával kapcsolatban, noha bécsi kiadója a rendezést is bírálta, ő maga csak zenei szempontból volt elégedetlen.”

A legendás trió: Bartók Béla, Szigeti József és Benny Goodman 1937-ben, New Yorkban

készül el. Egy lemezösszkiadással talán el lehet készülni öt év alatt. Egy olyan kottaösszkiadás, mint Bartóké, jó esetben huszonöt évet vesz igénybe. A kettő nagyon más természetű, és hogy a Bartók-év kapcsán e kettő egymás mellé került, az csupán hamis látszat. A Bartók-művek kritikai kiadása természetesen támogatandó, és igazat adok annak, aki emellett érvel. A Bartók Archívumnak ebben a kérdésben nincs hivatalos álláspontja. Személy szerint engem is megkerestek, hogy a hangfelvétel készítésével kapcsolatban szakmai tanácsadó szerepet vállaljak és természetesnek tartom, hogy egy ilyen vállalkozásban adott esetben részt veszek. Egy lemezösszkiadásnak vannak nagyon is megfogható előnyei. Például az, hogy olyan műveket is felvesznek, amelyeket általában hanyagol, mellőz mind a lemezkiadás, mind a koncertélet. Az is tény, hogy Bartóknak

sok művét vették lemezre és bizonyos művekből rengeteget kínál a piac. De kórusművekből, népdalfeldolgozásokból, vagy például olyan fontos műből, amilyen a Négy zenekari darab, alig találunk felvételt.

G: Sok külföldi vendéget fogad az archívum?

VL: Vannak állandó kapcsolataink, olyan kutatók, akik már évtizedek óta Bartók-témán dolgoznak, ők vissza-visszatérő vendégeink. És mindig vannak alkalmi érdeklődők, többnyire disszertációírók. Előfordul, hogy nem is PhD hanem master fokozatú dolgozathoz gyűjtenek anyagot. Sokan jönnek az előadóművészek közül, nagyon gyakran Somfai László személye vonzza őket. Az interpretációval folytatott aktív viszony egyébként az archívum folytatandó hagyományai közé tartozik. Mostanában például sokan érdeklődnek Amerikából a Hegedűverseny előadói problémái iránt.

G: A nemzetközi érdeklődés hőfokát a márciusi Bartók-konferencián is le lehet majd mérni.

VL: Számunkra a Bartók-év egyik legfontosabb eseménye lesz. Márciusban, 22–24-ig rendezzük. Csak interneten hirdettük meg és meglepően nagy és széleskörű volt az érdeklődés. Az volt a célunk hogy más témákban kutató szakembereket is bevonjunk, olyanokat, akik valahol már találkoztak Bartókkal, illetve a Bartók-hatással. Sok helyről érkeznek, Hongkongtól az Egyesült Államokig, Jerevántól Moszkváig. Remélem, hogy a konferencia is igazolja majd, hogy milyen jelentős zeneszerző személyisége volt Bartók

A CANTATA PROFANA ROMÁN NYELVŰ VÁLTOZATA

2007-ben Bukarest, Brüsszel, Párizs után Budapesten is elhangzik majd a Cantata profana román nyelvű változata. Vikárius László sokat foglalkozott a mű forrásaival, mit tudhatunk erről a változatról?

„Elsőként le kell szögezmem, hogy a Cantata profana végső kompozíciós alakja magyar nyelvű. A publikált változat számít a mű autorizált, végső formájának. Az utolsó tisztázást elkészítésekor Bartók elhagyta a román szöveget, és néhány apróbb javítást úgy hajtott végre, hogy azt most utólag rekonstruálni kell. Biztos, hogy a kompozíciós munka során nagyon hozzáöntött a magyar fordítás, ami talán költőileg gazdagabb is, mint a román változat. Abban, hogy ő végül elhagyta a román szöveget, szerepet játszhatott az aktuálpolitika. Ha az összes forrást látjuk, az a benyomás alakul ki az emberben, hogy Bartók fokozatosan jutott arra az elhatározásra, hogy a román szöveget elhagyja, nem is publikálja. Talán gondolkodott azon, hogy egy két nyelvű, magyar–német kiadást jelentet meg, amelyben közli a román librettót is, ugyanis elkészítette a román eredeti librettó szöveg tisztázását is, amit azonban később, a kiadás során áthúztak és odáírták, hogy „kimarad”.

Cantata profana: csak tiszta forrásból

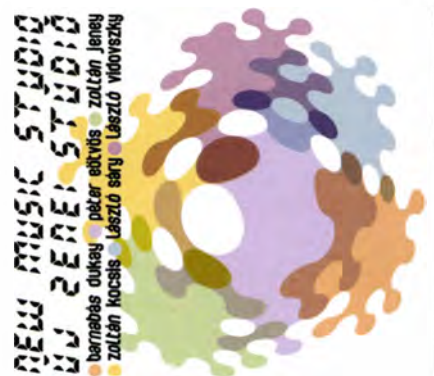
A BMC Records Ú J D O N S Á G A I

BMC CD 109

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zenekara
vezényel *Simon Albert*

Schubert:
VII. (IX) „Nagy” C-dúr szimfónia, D. 944

BMC CD 116

Új Zenei Stúdió

A 70-es évek kortárs magyar szerzőinek közös művei
(*Dukay/Eötvös/Jeney/Kocsis/Sáry/Vidovszky*)

BMC CD 118

Junge Deutsche Philharmonie / Göteborgs Symfoniker
vezényel *Eötvös Péter*

Igor Sztravinszkij:
Tavaszi áldozat / Mavra

BMC CD 123

Kurtág György – Játékok

Válogatás a sorozat folyamatban lévő, világpremiereket is tartalmazó komplett felvételeiből

Csalog Gábor – zongora
Kemenes András – zongora
Kurtág Márta – pianínó
Kutág György – pianínó

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

A fiatal Bartók Béla
sepsiszentgyörgyi
népdalgyűjtő úton (1903)

a 20. századnak. Azt tapasztalom, hogy a zenetörténet-írás, különösen Nyugat-Európában nehezen tud mit kezdeni Bartók alakjával. Mindenki respektussal kezeli őt. Schönberg hatása meglehetősen jól dokumentált, Stravinsky a század centrális figurája volt, a hatások és a személyiség jelentősége Bartók esetében kevésbé feltárt. Miközben tudjuk, hogy számos alkotónak rendkívül sokat jelenthetett az ő példája. Nemrégiben elkészült egy ünnepi kiadvány Somfai tanár úr számára, Amerikában látott napvilágot. Ebben a kötetben megjelent egy tanulmány a Sacher Alapítvány vezetőjétől, Felix Meyertől, s két olyan művet mutat be, mely Bartók Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára

című kompozíciójára utal. Az egyiket Heinz Holliger a másikat Henri Dutilleux írta. Bevallom, korábban nem is volt sejtésem Bartók Zenéjének e két jelentős komponistára gyakorolt ilyen konkrét hatásáról.

A nemzetközi konferencia megnyitásakor, március 21-én lesz egy koncerttel egybekötött kiállítás megnyitó is, a Tudományos Akadémia elnöke volt szíves elvállalni, hogy megnyitó beszédet mond, s nagy örömmünkre Kocsis Zoltán fog zongorázni. Az új kiállítás a Zenetörténeti Múzeum 150 négyzetméteres felújított terében lesz látható, s Bartók életének és tevékenységének különböző színterei köré fog rendeződni.

G: Ön szerint milyen közhelyek, sztereotípiák élnek a köztudatban Bartókkal kapcsolatban. Gátolják, vagy segítik ezek a tisztább Bartók-kép kialakulását?

BARTÓK ÉS A KÖZÉPKOR

Somfai László Haydn-kutatóként kezdte pályafutását. A Bartók-kutatások mellett ezen a témán is folyamatosan dolgozott. Vikárius Lászlónak milyen párhuzamos érdeklődése van?

„Engem a régebbi korok zenéje érdekel, nem elsősorban egy másik szerző, hanem inkább maga a korszak. Néha kijelölődik egy-egy komponista, de gyakrabban, hogy egy zenetörténeti probléma merül fel, ami kapcsolódik egy középkori vagy egy korai reneszánsz forráshoz. A Zeneakadémia zenetudományi szakán is a korai zenetörténethez kapcsolódó problémákban mélyültem el. Hogy ebből kirajzolódik-e majd egy nagyobb téma, még nem tudom. A két terület, Bartók és a korai zenetörténet között néha képződnek összeköttetések. Jellemző a régi korok mestereire egyfajta módszeresség, amely Bartók bizonyos kompozíciós stratégiáitól nem áll távol.”

VL: Az egyik, hogy nem szép a zenéje, nem érthető. Magam is tudom, hogy meg kell tenni egy utat, hogy közel kerüljön hozzá ember. Kellene nagy, meghatározó pillanatok a felfedezéséhez. A másik Bartók művészetének nemzeti jellege. Maga Bartók nyilatkozta egy alkalommal, hogy egyelőre minden értékes művészet szükségszerűen nemzeti. De akkor értjük ezt a bartóki gondolatot helyesen, ha látjuk, hogy ebben nincs semmilyen kizárólagosság, sokkal inkább befogadó jellegű. Nemzeti sajátosságai éppen azért nem szorulnak semmilyen hivalkodásra, magamutogatásra, mert olyan mélyen, eltéveszthetetlenül benne vannak a zene hangjaiban. Emellett igen fontosnak érzem, hogy Bartók jelen van morális példaként is. Nem csak előadóművészeknek adhat sokat ez a morális minőség. Példája általában is segíthet az eligazodásban. Igazságtalanságok ellen, olyanokban, amelyekben kompetensnek érezte magát, mindig felemelte a szavát. Hogy a művész emberi példát is adhat, az a XX. században egyáltalán nem magától értetődő. A mai művészettudomány egyik fontos felismerése, hogy mennyire nem egyszerű a viszony a művész és a mű között, mennyire független a mű az alkotójától, hogy ezek egyszerű összekapcsolása, hivatkozás egyikről a másikra, mennyire kétes értékű lehet. Ez azt is jelenti, hogy nagyon messze kerültünk a romantikus művészideától, nem biztos, hogy fölnézünk a művészre. De azt kell mondanom, hogy én még mindig a romantikus eszmény jegyében tudok csak Bartókra gondolni. A rengeteg életrajzi adat s egyéb ismeret alapján látszik, hogy ő maga milyen sokat megőrzött ebből a morális művészi habitusból. Annak, aki közelről ismeri, sokat jelent ez és nagy terhet is ró rá. Bartók erkölcsisége követelményként lebeg az ember szeme előtt. Nem tudom megítélni, hogy a sztereotípiák mennyiben gátolják, vagy segítik a Bartók megértését. Valójában egyáltalán nem szeretem a sztereotípiákat. Az lenne jó, ha mindenkinek személyes élményévé válna Bartók zenéje. Egy nagyon gazdag életműről, egy érdekes életútról van szó. Ez sokat nyújthat bárkinek, aki belekóstol.

A Bartók-évad hivatalos megnyitó koncertje:

március 24., Művészetek Palotája
Nemzeti Filharmonikus Zenekar,
Kelemen Barnabás, Ránki Dezső,
vezényel: Kocsis Zoltán

Bartók születésnapján nyit a megújult Emlékház

Kastély a titokzatos út végén

Buda egyik legszebb helyén, a Pasarét felett ismét teljes szépségében pompázik az a háromszintes, szecessziós villa, amely nyolc esztendőn keresztül adott otthont a Bartók-családnak. Az épület emlékmúzeumként és koncerthelyszíneként 1981. március 25-én, Bartók Béla születésének századik évfordulóján azzal a szándékkal nyitották meg, hogy hagyatékának őrzője és emlékének megtartója legyen.

◆ Réfi Zsuzsanna

Negyedszázad elteltével a zeneszerző hazai jogutódjának, Vásárhelyi Gábornak a tervei alapján újul meg a Csalán úti ház. Márciustól otthonosabb, bensőségebb légkörrel, gazdagabb kiállítási anyaggal várja látogatóit, s az átalakított épület így még hitelesebben idézi meg a művész alakját, mindennapjait. A villa történetéről, az átépítésről és a Bartók Emlékház tavaszi programjairól Szirányi János igazgató beszélt.

Az emlékház vezetőjének, aki négy esztendeje tölti be ezt a posztot, már egész gyerekkorát átszötte a Bartók-kultusz, mert anyai nagyanyja a zeneszerző tanítványa volt, és személyes kapcsolatuk sokáig megmaradt. A zongoratanár nagymama, Fischerné Szalay Stefánia a század elején alapítója volt a nagyváradi zeneiskolának, s Bartók, akárhányszor Erdélyben járt, felkereste őt. Így Szirányi János

számára ezért is nagy örömet jelent az intézmény irányítása, és jól ismeri a villa egész eddigi történetét is.

A ház 1924-ben épült – meséli – belga tulajdonosától vette bérbe 1932-ben a Bartók-család. A zeneszerző korábban elég sűrűn váltogatta a lakhelyeit, főként a teljes csendre és a természet közelségére való örök vágyakozása

Bartók Béla elsőszülött fiával, Bélával. A kép természetesen nem a Csalán utcában, hanem jóval korábban készült.

miatt. Mindig, mindenütt nagyon zavarta a zaj, s olyan otthont keresett, ahol nyugodtan tud dolgozni. Akkoriban ez a villa még a város határán állt, kacskaringós utcácskák vezettek ide, a Gugger-hegy lábához. Bartóknak ez is nagyon tetszett, többször említette, szereti, ha titokzatosan tekereg az út, ha nem lehet látni a végét... Ő a ház második szintjén lakott, s itt volt szobája elsőszülött fiának, ifjabb Bartók Bélának is. Az első emeleten Pásztory Ditta és fiuk, Péter rendezkedett be. Szerettek itt

A HÁZ PÁSZTORY DITTA SZEMÉVEL

„Az épület kertben állt és kisebb-nagyobb fák, bokrok voltak a kert szélén körös-körül. Az utca felőli részen különböző virágok és gyümölcsfák. Az alsó szinten házmester-család lakott. A középső szinten lévő zárt verandából lehetett a lakásba menni; egyik szobában volt a nagy Bösendorfer zongora, azt a helyiséget használtuk fogadószobának is; a másik volt az ebédlő, valamint Péter szobája; itt állt a régi kis Bösendorfer zongora egy ideig, amelyet később átgurítottunk a fogadószobába és véglegesen ott maradt. A két szoba közt egy több részből álló ajtó volt, amelyet ha kinyitottunk, szinte egy nagy szoba lett. Ezen a szinten volt; a konyha, éléskamra, kis háló. Férjem egy Bechstein zongorát bérelt. Az emeleten volt férjemnek egy kis zongorasobája, a Csévi útra nyíltak az ablakai; valamint egy népzenei munkaszoba, amit hálószobának is használt. Ennek a szobának a balkonján szokott férjem napozni és dolgozni. A két szoba közt volt még egy helyiség, itt lakott eleinte ifj. Bartók Béla, később pedig Péter hálószobája lett.”

(Forrás: *A Bartók-ház ismertető kiadványa*)

élni, ez a hely szolgált számukra legtovább otthonul. Annyira fontos volt nekik, hogy 1940 őszét követően, amikor Bartók feleségével az Egyesült Államokba utazott, még majd egy évig fenntartották a bérleti jogot, abban bíztak ugyanis, hogy vissza tudnak térni ide. Ráadásul ebben az időben három lengyel menekültnek, akiket Bartók befogadott, adott otthont a ház. Végül, 1941 nyarán döntöttek úgy, hogy felszámolják a bérleményt, s a zeneszerző Béla fiát – akinek ekkor már feleségével saját otthona volt – bízta meg a bútorok és az összes egyéb holmi elhelyezésével.

A háborút követően aztán a villából állami bérház lett. Végül a város vezetése úgy döntött emlékhellyé teszi, s a Bartók-ház – némi átalakítással – 1981-re, a zeneszerző születésének centenáriumára készült el. A bejárat a régi földszinti részre, a házmesteri lakás helyére került, ahol fogadóteret alakítottak ki, s az épülethez egy külső, üveggel fedett lépcsőházat is csatoltak, mert az eredeti falépcsőn nehézkes lett volna a látogatók közlekedése. Az első emeleten abból a három szobából lett a koncertterem, ahol Pásztory Ditta és Bartók Péter lakott. A második szinten lévő helyiségekben nyílt meg a múzeum, benne a dolgozószoba a Bösendorfer-zongorával, a faragott íróasztallal, a bőrfotellel azt a szituációt igyekezett megörökíteni, amikor Bartók itt élt és alkotott. Mindennek a rekonstrukciójában a két fiú, ifj. Bartók Béla és Péter segítette, az ő emlékeik, rajzaik alapján rendezték be a szobákat. Nagyon fontos helyet kaptak a faragott bútorok, hímzések, cserép-

edények. A zeneszerző ugyanis igyekezett körülvenni magát a népi kultúra tárgyával, még a zongoraszéke is egy fából faragott ülőke volt. Mindez nem külsőséget jelentett Bartók számára, ő valóban ebben a környezetben érezte magát a legjobban. A nyitást követő évtizedekben az épületet sokan látogatták, remekül megfelelt hármasként a funkciójának, mely szerint emlékhelyül szolgált, ismeretterjesztő feladatokat látott el és kedvelt koncerthelyszíné vált. Az évek során több átalakítási és bővítési ötlet is felmerült, köztük a most megvalósuló javaslat is, hogy be kellene építeni a padlástérrel is.

Kilenc esztendővel ezelőtt, 1997-ben a hazai jogutód, Vásárhelyi Gábor, aki ifjabb Bartók Béla keresztfia, felvetette, hogy fel kellene újítani épületet, és ki kellene bővíteni a kiállítási anyagot. Ide kerülhetne végre Bartók minden fontos személyes tárgya, bútora. Azt ajánlotta, megcsináltatja a villa átala-

kítási terveit, sőt, a jogdíjakból finanszírozza és megvalósítja a több mint százmilliós beruházást. Azonban az épület tulajdonosa, az Emlékházat fenntartó Fővárosi Önkormányzat maga akarta az átépítést „levezényelni”. Vásárhelyi Gábor is ragaszkodott a saját elképzeléseihez, így a kezdeményezés több esztendőre elakadt. 2004 nyarán aztán végre egyezség született az önkormányzat és a jogutód között. A főváros befogadta azt a magánberuházási és ajándékozási tervet, amelynek keretében tavaly április 1-jén elkezdődött az építkezés.

„Alig öt hónappal később, szeptember 26-án, Bartók Béla halálának 60. évfordulóján pedig már ünnepi eset ren-

„Gazdagabbá
vált a termék
kiállítási anyaga,
a villa szinte
az egész Bartók-
hagyatéknak
helyet tud adni”

TULIPÁNOS LÁDÁK, FARAGOTT BÚTOROK, FIÓKOS SZEKRÉNYEK

„A bejáratnál két csodálatos nyárfa üdvözölte a látogatót; maga a ház messze volt az úttól, magasan fent, hiszen ez már a hegy lába volt; valaki azt mondta, hogy a ház és a fekvése is egy kastélyra emlékezteti. A kertbe belépve a látogató gyümölcsfák (meggy-, sárgabarack-, őszibarack- és körtefák), ribizli- és egresbokrok, többfajta rózsza, kis veteményes, azután örökzöldek és rengeteg, tavasszal bódító illatot árasztó orgonabokor mellett haladt el, míg végül, több lépcsősor után megérkezett magához a házhoz.

Bent először egy zárt verandán találta magát, amely sokféle virágnak, kaktusznak és egyéb növénynek adott otthont; s emellett remek kilátást nyílt innen a hegyekre, illetve a város szélére. Más tárgyak között egy szépen festett tulipános láda is állt itt, amelyet sokat lehetett látni akkoriban a magyar falvakban. Apám legtöbb bútora falusi asztalosműhelyekből került ki, néhány közülük egy Péntek Gyugyi György nevű erdélyi mestertől, aki pompás bútorokat: gazdagon díszített, faragott székeket, asztalokat, fiókos szekrényeket készített.”

(Részlet Bartók Péter Apám című könyvéből)

A MIKROKOZMOSZTÓL A VI. VONÓSNÉGYESIG

Bartók Béla Csalán úti otthonában fejezte be a korábban elkezdett Mikrokozmoszt, itt komponálta a két- és háromszólamú kórusokat, a férfikarra szánt *Elmúlt időkből*-t.

Ennek a háznak a falai között született a Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára, a Szonata két zongorára és ütőhangszerekre, a Kontrasztok, a Hegedűverseny és az V. vonósnégyes. 1939 novemberében pedig a VI. vonósnégyest is ebben az épületben fejezte be. Olyan írásai is itt láttak napvilágot, mint a *Liszt-problémák* című, akadémiai székfoglalója, a *Népzene* és a *szomszéd népek zenéje* című összehasonlító tanulmánya, illetve a *Miért és hogyan gyűjtünk népzene*? című módszertani dolgozata.

dezhettünk megújuló hangversenytermünkben – meséli Szirányi –, s az eltelt hónapok alatt koncertjeinken már ismét fogadhattuk vendégeinket. Az Emlékház többi része azonban zárva tartott, hiszen még folyik az új kiállítás kialakítása.”

A kivitelezők igyekeznek – kívül és belül is – visszaállítani az eredetihez közeli állapotot. Vásárhelyi Gábor feleségével, Virághalmy Ágnes belsőépítéssel bejárta Európa számos emlékházát és tapasztalatokat gyűjtöttek arról, ezek az intézmények milyen megjelenéssel fogadják a látogatókat, hogyan működnek. Az egész beltéri design most már sokkal inkább idéz valódi otthonot, mint múzeumot. Megváltoztatták például a bejáratot, gyönyörű faparku – Pölöskei József munkája – fogadja a látogatókat, s az üvegfalú lépcsőház kovácsoltvas korlátja pedig Kós Károly mintáit formázza, ahogy annak idején az eredeti falépcsőt is az ő motívumai díszítették. A koncertterem korábban kölcsönzött XVIII. századi, kazettás mennyezete

– amely eredetileg a töki református templomból származott – bár különleges népművészeti ritkaságnak számított, nem tett túl jót az akusztikának, visszakerült az Iparművészeti Múzeumba. A koncertlátogatók a jövőben a pódium díszeként Péreli Zsuzsa Bartók szellemiségét megidéző gobelinjében gyönyörködhetnek majd. Emellett gazdagabbá vált a terem kiállítási anyaga, a villa szinte az egész Bartók-hagyaték helyet tud adni. Az épület egy új, látogatható szinttel is gazdagodott, a beépített tetőtérre kerülnek például a különböző vitrinek, a zeneszerző érem-, bogár- és ásványgyűjteménye is. A vendégek számára látható átalakításon kívül a ház gépészetileg, elektronikusan és szellőzés szempontjából is sokkal komfortosabbá vált.

Végezetül még egy érdekességről. Vásárhelyi Gábor még az elmúlt tavasszal Bónis Ferenc zenetörténésszel végigjárta Bartók összes budapesti otthonát. Az ezeken a helyszíneken forgatott anyagokból, valamint a múzeum újjáépítését is dokumentáló felvételekből összeállított egy filmet. Ez az igen érdekes DVD természetesen kapható lesz, akárcsak az új, a házat részletesen bemutató ajánló füzet. Az újraindító, március 25-i ünnepi koncertet követően is számos érdekes, izgalmas programmal várják majd az érdeklődőket.

Talán az újjászületett Bartók-ház is segít abban, hogy a közönség még jobban megismerje a zeneszerző életútját, alkotásait, és ezzel is valóra tudjuk váltani Kodály Zoltán intését: „Az ittmaradók dolga, hogy megnyissák az utat művei előtt; hadd jussanak ezek a művek oda, ahová szánva voltak: az emberek szívébe.”

www.emlekev.hu

BARTÓK EMLÉKÉV AZ INTERNETEN

Március 25-étől, Bartók születésnapjától kezdve lehet részt venni a honlap interaktív vetélkedőjében. A játék ezer, Bartók életével, munkásságával és korával foglalkozó, feleletválasztós kérdésből áll, amelyek összeállításában a Bartók Archivum nyújtott értékes segítséget. Díjkiosztó rendezvényen, szeptember 26-án (Bartók halálának évfordulóján) a legtöbb pontot elérő játékos wellness hétvégét nyer, továbbá, hogy legyen min művelődni masszázsközben: lexikonokat, CD- és könyvutalványokat és más értékes nyereményeket. A Nemzeti Évfordulók Titkársága által működtetett honlapon folyamatosan jelennek meg az évforduló programjaival kapcsolatos információk: legfontosabb rendezvények, kiadványok megjelenése, sajtóvisszhang. A honlapról az életrajzon, bibliográfián és linkgyűjteményen túl tájékozódni lehet aktuális pályázati kiírásokról, eredményekről.

Az újjáépített Bartók Emlékház megnyitója: 2006. március 25.
Honlap: www.bartokmuseum.hu

Zongoraverseny Bartók szerkesztési logikájával

Eötvös Péter új alkotását öt európai zenekar rendelte meg

Concerto for Acoustic Piano, Keyboard and Orchestra azaz CAP-KO. Eötvös Péter új, Bartók Bélának ajánlott műve január végén már hatalmas sikert aratott a müncheni ősbemutatón.

A zongoraverseny magyarországi bemutatója március 17-én, a Budapesti Tavasz Fesztivál nyitóestjén lesz, az új alkotás a szerző vezényletével, Pierre-Laurent Aimard szólójával, a Suisse Romande zenekar közreműködésével hangzik fel.

❖ Réfi Zsuzsanna

Fotó: Guy Veyrier

Eötvös Péter: „Mi Ligetivel, Kurtággal azonos módon hangsúlyozunk, artikulálunk, hasonló harmóniai rendszerben gondolkodunk.”

„Első zongoraversenyem címe a szólóhangszerek szokatlan kombinációjára, egy akusztikus, »hagyományos« koncertzongora és egy új, digitális zongora kapcsolatára utal, zenekari kísérettel. A mű számos tekintetben követi és fejleszti tovább Bartók szerkesztési logikáját, például a zongora és az ütőhangszerek viszonyában, valamint a párhuzamosan haladó hangközök tekintetében. A Bartók Béla születésének 125. évfordulójára készült művet öt európai zenekar rendelte meg és mutatja be. Mindkét szóló hangszert Pierre-Laurent Aimard szólaltatja meg” – mondta új kompozíciójáról Eötvös Péter.

A zeneszerző Bartók muzsikáját anyanyelvének, legtermészetesebb zenei kifejezési eszközének érzi. Egy korábbi, Muzsikának adott interjújában így vallott erről: „Mi Ligetivel, Kurtággal azonos módon hangsúlyozunk, artikulálunk, hasonló harmóniai rendszerben gondolkodunk, persze ezen belül mindenkinek megvan a saját rendszere, egyik sem hasonlít a másikra. Könnyen felfedezhető viszont, hogy a bartóki

artikuláció és harmóniai gondolkodás volt a táptalajunk, és ki-ki ebből alakította ki a maga világát.”

Eötvös Péternek az új alkotásával rengeteg az elfoglaltsága, hiszen a CAP-KO-t ebben az esztendőben több európai városban bemutatják. A müncheni Herkulesaalban tartott, január 26-i ősbemutatót követően, amikor a Bajor Rádió Zenekarának előadásában, Pierre-Laurent Aimard közreműködésével hangzott fel a zongoraverseny, február 2-án és 3-án Göteborgban a svéd publikum hallgathatta meg a művet a Göteborgi Szimfonikus Zenekar tolmácsolásában. A következő ország Svájc, Genfben március 15-én, a Suisse Romande Zenekarral hangzik fel a CAP-KO, s ennek az együttesnek az előadásában hallgathatja meg két nappal később az új Eötvös-alkotást a budapesti közönség is.

A Concertgebouw Zenekarával március 24-én, a Bartók-születésnap előestéjén Amszterdamban, egy nappal később, 25-én pedig Brüsszelben mutatják be a művet. Párizsban május 22-én, a Francia Rádió Filharmonikus Zenekara tolmácsolásában hangzik fel az új Eötvös-alkotás, majd novemberben Bécs következik, ahol 24-én a Bécsi Rádió Szimfonikus Zenekara adja elő a darabot.

A zeneszerző mindenütt maga tanítja be a művet, a koncertek mellett pedig az új kompozíció kiadói korrektúráját készíti. A tennivalója pedig azért is nagyon sok, mert a CAP-KO mellett ezeknek a hangversenyeknek más és más a műsora, s többek között Smolka, Lutosławski, Bartók, Gilbert Amy, Kurtág kompozíciói szerepelnek együtt az új zongoraversennyel.

A budapesti, március 17-i koncerten, amelyen a Suisse Romande Zenekar játszik, a CAP-KO mellett Sztravinszkij Tavasz áldozat című darabja és Ligeti György Lontanója is felhangzik. Ligeti „többrétegű harmonikus kristályosodásnak” nevezi ezt a művet, s a kompozíciót illetően a következő hasonlattal élt: „A zene mögött egy másik zene, emögött megint egy másik, és így tovább a végtelenségig, mint amikor egy tükörrel a kezünkben egy másik tükörbe nézünk.” Eötvös Péter sokszor vezényelte

Ligeti műveit, s ezt a darabot is többször dirigálta már. Egy korábbi beszélgetésben a következőképpen vélekedett az 1967-ben született Lontanóról: „Nagyon veszélyes mű (csakúgy, mint az Atmosphères), minthogy lassú és négy negyedben íródott, és minden csillogni vágyó karmester elég bátor ahhoz, hogy hozzányúljon. Hallottam többször is olyan előadásban, hogy valaki öt percig vezényelt négy negyedben, de ezen kívül az égvilágon semmi sem történt. Én külön megadok minden egyes hangszerbelépést, és elhelyezem a dinamikai struktúrában. A Lontano gyönyörűen hangszerelt, harmóniailag fantasztikusan vezetett kompozíció.”

A múlt, a jelen és a jövő zongoristája

„Pierre-Laurent Aimard a kortárs zongoraművek legkiemelkedőbb előadója. Káprázatos technikai felkészültsége, kifejezőképességének poétikusan gazdag eszköztára teszi kivételessé művészetét. Képes minden művel a tökéletes lelki azonosulásra” – vélekedik róla Ligeti György. Napjaink egyik legkiválóbb zongoraművésze többször járt már Budapesten, koncertjeit mindig rendkívüli érdeklődés kíséri.

Pierre-Laurent Aimard Lyonban született 1957-ben, és a párizsi Conservatoire-ban végezte zenei tanulmányait. Tizenkét éves korától Olivier Messiaen felesége, Yvonne Loriod volt a mestere, és már növendékként megismerkedhetett magával a zeneszerzővel is. Ma Aimard Messiaen zongorára írt műveinek egyik legautentikusabb és legihletettebb tolmácsolója. Nemzetközi karrierjét az 1973-as Olivier Messiaen Versenyen aratott győzelme indította el. Ezt követően a világ szinte valamennyi jelentős koncertpódiumán bemutatkozhatott, s olyan világnagyságokkal dolgozott együtt, mint Pierre Boulez, Seiji Ozawa, Zubin Mehta, Charles Dutoit, André Previn, Kent Nagano, Franz Welsch-Möst, Nikolaus Harnoncourt vagy David Robertson.

Pierre Boulez meghívására 1977-ben – alig tizenkilenc évesen – egyik alapító tagja lett az Ensemble Inter-Contemporain-nek. A nyolcvanas évek közepétől Aimard Ligeti György egyik legközelebbi munkatársaként a zeneszerző valamennyi zongorára írott művét lemezezen játszotta, sőt Ligeti számos darabját neki dedikálta. Tizennyolc évig játszott Boulez együttesében, kiemelkedő szerepet vállalt a kortárs zene világában, és közreműködött számos világpremierben. Emellett azonban folyamatosan törekedett arra is, hogy felfedezze és hangsúlyozza a történelem, a zene, s a különböző kultúrák között létező összefüggéseket, valamint azok nemzedékeken, századokon átívelő hatásait. A párizsi konzervatórium és a kölni zeneakadémia tanáráként, koncertező művészként egyaránt hirdeti a múlt, a jelen és a jövő zenéjéhez való mély személyes kötődését. Repertoárja gyakorlatilag a teljes nyugat-európai zenei történetet felöleli, de az afrikai és a távol-keleti zenekultúrákban is otthonosan mozog. Aimard kiemelten fontosnak tartja, hogy az elsősorban

Pierre-Laurent Aimard minden koncertjén játszik legalább egy kortárs darabot

klasszikus zenét kedvelő közönséggel is megismertesse a kiemelkedő kortárs műveket, ezért műsoraiban a klasszikus művek mellett csaknem minden esetben szerepel modern darab. Számos alkalommal dolgozott együtt Boulezzel, Stockhausennel, Ligetivel és Kurtággal, de olyan kortárs szerzők műveit is játszotta már, mint George Benjamin vagy Marco Stroppa. Természetesen a hagyományos szülő- és kamarazenei repertoár is fontos számára, és gyakran kap meghívást olyan neves együttesektől, mint a Cleveland Orchestra, a Bostoni Szimfonikusok, a Londoni Filharmonikusok. Visszatérő vendége Tanglewood, Salzburg, és Bécs zenei fesztiváljainak. Lemezeit rangos kiadók jelentették meg: a Sony, az Erato, a Teldec, a Warner Classics, a Wergo és a Lyrix, az Arte televíziós csatorna felkérésére pedig filmsorozatot készített a XX. század nagy zeneszerzőiről.

Tavaly a brit Királyi Filharmóniai Társaság neki ítélte az év legjobb hangszeres előadójának járó elismerést, Susan Grahm közösen Ives-lemezéért pedig Grammy-díjat kapott.

Az idei esztendőt is egy igazán különleges munkával kezdte. Aimard és Julian Rachlin a sztárja Phil Grabsky dokumentumfilmjének, amely Mozart születésének 250. évfordulójára készült. A rendhagyó alkotás világpremierje 2006. január 4-én volt a londoni Barbican Hallban. Sir

Roger Norrington azt mondta, hogy a film soha nem látott tökéletességgel, teljesen újszerűen idézi meg Mozartot. „Káprázatosan sokszínű... Elvárásolja azokat is, akik eddig semmit nem tudtak a zeneszerzőről, de kíváncsivá teszi azokat is, akik már ismerni vélték.”

A brit Channel5 három részes sorozatként vetítette le az alkotást a tévénézőknek. Ez a csatorna először sugárzott komolyzenei témájú filmet, minden képzeletet felülmúló sikerrel. A rendező, Phil Grabsky Mozartot több mint 80 műve és terjedelmes, kivételesen személyes hangú, örömmel, szenvedéllyel, fájdalommal, érzékenységgel és humorral teli levelezésének felhasználásával mutatja be. Zenetörténészek és színházi rendezők mellett olyan zenei világnagyságok idézik meg Mozart szellemét, mint Fischer Ádám, René Jacobs, Sir Thomas Allan, Renée Fleming,

valamint a Londoni Filharmonikusok, a Camerata Salzburg vagy a Bécsi Filharmonikusok muzikusai. Eloszlatnak számos, a Mozart-mítosz részét képező és a géniusz személyiségével, magánéletével, egészségi állapotával és halálával kapcsolatos tévhitet. Új Mozart-képet teremtettek, amely nagyon különbözik Milos Forman Mozartjától. Phil Grabsky rendező első alkalommal kirándult a klasszikus zene világába. Magával ragadóan, teljesen újszerűen mutatja meg a komolyzene világát. A „Mozartot keresve” a közeljövőben Szlovéniától Ausztráliáig a világ több mint húsz országában lesz látható, és nemzetközi fesztiválokon, valamint koncertterekben is vetíteni fogják. ■

Budapest Kongresszusi Központ

március 17. 19.30

Huszonöt év Bartókkal

Kitűnő muzikustársaival és színes műsorral ünnepli pályafutásának huszonötödik évfordulóját a magyar zeneélet egyik meghatározó személyisége, Rácz Zoltán. A március 31-ei hangversenyen többek között elhangzik az a mű is, amelyről a neves ütőhangszeres művész, az Amadinda Ütőegyüttes alapítója úgy gondolja, afféle vezérsillagként kíséri végig életét.

➔ Várkonyi Tamás

Fotó: Gramofon-archív

A Gramofonnak egy évvel ezelőtt adott interjúbán úgy nyilatkozott, hogy művészi pályafutását 1981. március 29-től számítja, vagyis attól a koncerttől, amelyen először játszott Ránki Dezsővel és Kocsis Zoltánnal Bartók kétzongorás szonátáját. Vajon ma is ugyanabban az időszámításban él Rácz Zoltán? – tettem fel a kérdést. „Két olyan esemény történt, amely új időszámítást indított el az életemben: 1984-ben megalakítottuk az Amadindát, 1999-ben pedig megszületett a kisleány, Barnabás” – mondja a művész. „Az Amadinda jelentős elhatározás volt, hiszen addig egészen más képpel képzeltem a pályafutásomat; a hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején úgy éreztem, Magyarországon nincsenek meg a feltételek ahhoz, hogy az ütőhangszerek szóló- és kamararepertoárjával foglalkozhassam, ezért akkoriban úgy gondoltam, külföldön élem le az életem” – emlékezik Rácz Zoltán, akinek a nevét sokszor kötik a kortárs zenéhez, ő azon-

ban nem szeret kategorizálni. „A mindenkori kortárs zene ezer szállal kötődött és kötődik ma is a megelőző korok zenéjéhez – véli az Amadinda Ütőegyüttes alapítója –, a zenetörténetben gyakran egészen különböző zeneszerzői törekvések figyelhetők meg egyidejűleg. Jubileumi koncertem műsorát is meglehetősen széles repertoárból alakítottam ki.”

A muzikus társak-barátok kiválasztásáról Rácz Zoltán elmondja, hogy zenész léte a kezdetektől szoros kapcsolatódik Ránki Dezső és Kocsis Zoltán személyéhez. „Szerencsésnek érzem magam, hogy ilyen közeli kapcsolatba kerülhettem velük az évek alatt. Meghatározó módon alakították zenei gondolkodásomat, és örökké szemem előtt volt az a kivételesen igényes alapállás, amely őket jellemzi, és amely mércévé vált számomra. Most, huszonöt év után ismét velük játszom Bartók remekművét, noha szinte nincs olyan magyar zongorista, akivel ne adtam volna elő ezt

a darabot. A sokféle előadás és megformálás mind nyomot hagyott bennem, és érlelte saját elképzelésemet, de legtöbbit valószínűleg abban a félórában alakult bennem a darab, amikor zeneakadémistaként Ránki Dezsővel és Kocsis Zoltánnal elkezdtük próbálni” – meséli Rácz Zoltán, és azt is elárulja, ezt a művet nagyon fiatalon, már tizennyolc évesen eljátszotta egy konzervatóriumi hangversenyen. Akkor két diáktársa, Székely István és Rákosi András voltak partnerei, és nem kis feltűnést keltettek. „Azóta csaknem harminc év telt el, de ahányszor elővettem a művet, mindig újabb és újabb, addig számomra rejtve maradt részletet fedeztem fel ebben a kimeríthetetlenül gazdag partitúrában. Biztos vagyok benne, hogy a mostani zeneakadémiai hangversenyre való felkészülés során ismét újabb felismerésekkel lep meg.” ■

Zeneakadémia

március 31. 19.30

www.amadinda.com

Perspektíva – hangokból

Bizonyára mindenki emlékszik még a tavalyi fesztiválra, amikor Daniel Barenboim az egyik estén zongoristaként, a másik koncerten karmesterként lépett a Nemzeti Hangversenyterem pódiumára. Az argentin születésű művész idén azért jön Budapestre, hogy szólóesttel ajándékozza meg a magyar publikumot: a koncert műsorán Bach nagyszabású alkotása, a Wohltemperiertes Klavier első kötete szerepel.

◆ VT

„A zongorajáték legfontosabb része a szimfonikus tényező” – írja Barenboim nemrég megjelent Bach-lemezével kapcsolatban. Szerinte a zene csak akkor „él”, ha a hangzás, a polifónia többdimenziós térhez válik hasonlatossá, ahol a szólamok – akár a zenekar hangszercsoportjai – világosan elkülönülnek egymástól. „Vagy mint egy festményénél, ahol a perspektívának köszönhetően a falra akasztott vászon képes távolságokat láttatni” – véli Barenboim, aki Nadia Boulanger zongoráján is a Wohltemperiertes Klavier kottáját találta, amikor tizen-

két évesen első órájára érkezett a világhírű pedagógus Párizs környéki lakására. „Édesapám oltotta belém a Bach muzsikája iránti szeretetet. Bachon nőttek fel” – emlékezik. Miért állította a nagy romantikus karmester és zongoraművész, Hans von Bülow, hogy a Wohltemperiertes Klavier a zongoristák Ótestamentuma? – kérdezi Barenboim, majd mindjárt meg is válaszolja: „Nyilván azért, mert hangjai nem csak egy nép, egy kultúra történetét foglalják magukban, hanem a földi létről, szeretetről, etikáról, morálról szóló gondol-

tokat is. A múlttól való gondolkodás pedig a jelenről tett vallomás is, sőt a jövőnek szóló tanítás” – teszi hozzá a művész, aki a Bach-sorozat második kötete után valószínűleg az első kötetet is lemezre fogja játszani. Mint mondja, Bach monumentális sorozatából ugyanúgy kihallható a XV. században élt Josquin polifóniája, mint Wagner vagy Bruckner harmóniái. ■

Nemzeti Hangversenyterem
március 23. 18.00
www.danielbarenboim.com

Sokarcú csodagyerek

Március 18-án és 19-én napjaink egyik legünnepeltebb és egyik legfiatalabb zongorista-sztárja lép fel a Budapesti Fesztiválzenekarral. A kínai születésű Lang Lang hároméves korában kezdett zongorázni. Tizenhárom évesen eljátszotta Chopin összes zongoraetüdjét, tizenhetedik születésnapja előtt jelent meg a róla szóló monográfia, és tizenkilenc évesen mutatkozott be a Carnegie Hallban.

◆ VT

Lang Lang, aki egy éve az UNICEF jószolgálati nagyköveteinek táborát erősíti, a világ szinte valamennyi rangos együttesével és karmesterével fellépett. A Deutsche Grammophonnál megjelent negyedik lemezén a Barenboim vezényelte Chicagói Szimfonikusokkal játssza Mendelssohn és Csajkovszkij egy-egy zongoraversenyét, és idén januárban jelent meg ötödik, Memory című albuma, amelyen Lang Lang olyan műveket ad elő, amelyek még fiatalabb éveiben erősen alakították személyiségét. Az 1997 és 2002 között a Curtis Intézet-

ben tanult zongorista már 2003-as Carnegie Hallbeli szereplésén is műsorra tűzte szülőhazájának muzsikáját, de – mint azt egy rádióinterjúban elmondta – repertoárját tovább szeretné bővíteni a kortárs kínai zenékkal. A még mindig csak huszonnégy éves zongoraművész először lép fel Magyarországon, de a mű – Rahmanyinov 2. (c-moll) zongoraversenye –, amelyet március 18-án és 19-én között előad, már számos elismerést hozott számára: 2005-ben éppen ezt az alkotást vette lemezre a Mariinszkij Színház Zenekarával, Valery Ger-

Fotó: Gramofon-archív

giev vezényletével. Következő albumán, amelynek felvételeit tavaly nyáron fejezte be, a Maestro című film zenéjét hallhatjuk majd. Ennek főszereplője a Szabó István számos filmjéből is ismert világhírű színész, Klaus Maria Brandauer, Lang Lang játékát pedig a neves Staatskapelle Dresden zenekara kíséri. ■

Nemzeti Hangversenyterem
március 18. 15.30, március 19. 19.45
www.langlang.com

Tavaszi séta Mozarttal, Budapesten

Gondolták volna, hogy a Mozart összes vonósnégyese cím mögött egy tavaszváró séta rejlik? És azt tudták-e, hogy rejtekéből az új évszakot a múlt idézésével is elő lehet csalogatni? Pedig így van! A kamarazene szerelmeseit most olyan sétára invitálja a Budapesti Tavasz Fesztivál, amelynek során a valamikor exkluzív műfaj a város gyönyörű historikus termeiben csendül fel.

Forrás: Wren Tourismus

☛ Pándi Zita

Bécs és az ő zsenije – az évad egyik hivatalos sajtófotója

Európában és Amerikában egyaránt keresett, díjakkal kitüntetett, gazdag diszkográfiájú vonósnégyesek játékában lesz alkalmuk gyönyörködni. A XVIII. és XIX. század zenéjét korabeli hangszereken előadó Quatuor Mosaiques már meghódította az eszterházi Haydn Fesztivál közönségét, Schiff András és Perényi Miklós is szívesen koncertezik velük. Az őket követő Carmina Quartet tanárainak listáján is Nikolaus Harmoncourt nevét olvashatjuk, az együttes pillanatnyilag a zürichi Winterthur Főiskola rezidens kvartettje. Képzésük párhuzamosan folyt az értékes hangszereken játszó, Svájcban fesztivált alapító casalQuartet tagjaival. A tavaszi séta negyedik állomásán a Petersen Quartet nyitja fel Mozart vonósnégyes-partitúráit. Átlagban ötévesen vették kézbe a vonót, a sajtó ugyanolyan elragadtatottan ír róluk, mint a stlflushű, aprólékosan kidolgozott játékaikról ismert Hagen Quartetről. A sorozatot a Leipziger Quartet hangversenye zárja, a róluk olvasható káprázatos adatok arra utalnak, hogy a budapesti fellépés végén is fergeteges taps várható.

A hangversenyek felépítése is érdekes, hiszen minden egyes est keretében a vonósnégyesek világában egyre otthonosabban mozgó fiatal Mozart szerzeményeit hasonlíthatjuk össze a már kiforrott művész zenei világával. A zenészek ívet formálnak a korai kompozícióktól a szerző apja által már igen kifinomultnak tartott későbbi vonósnégyesekig, érintve azt a bécsi periódust, amelyben Mozart Joseph Haydn zenéjével való találkozását dolgozta fel.

Végül – a hangversenysorozat állomásait figyelve – kirajzolódik még egy fontos motívum: Ybl Miklós. Bár a koncertek többsége a magyar építészet kimagasló alakja által csak részben jegyzett Magyar Tudományos Akadémia Roosevelt téri Dísztermében lesz, a másik két színhely tervrajzain már csak Ybl aláírása olvasható. A Festetics Palota Tükörtermében az élményt a teremnek nevet adó velencei tükrök teszik majd szebbé, hiszen kaleidoszkópszerűen játszanak a dekoráció fehér és arany elemeivel, a bent tartózkodók képmásával. Nem messze Festeticsék valamikori rezidenciájától áll a mindössze kilencven nap alatt felépített Képviselőház, a koncertek harmadik szí-

helye, amely ma az Olasz Kultúrintézetnek ad otthont. Siessenek jegyet váltani, hogy élvezettel barangolhassák be az egykori mágnásnegyed és Duna közötti városrészt, miközben a tavasz érkezését várják.

És egy bécsi mélange...

A titok abban rejlik, hogy megtaláljuk az összetevők harmóniáját. Ezért egy zenei mélange esetében a vonósnégyesek és operák mellől nem hiányozhatnak a szimfóniák, divertimentók, rondók, hegedű- és zongoraversenyek sem. A választék szédületes. Itt lesznek például a gazdag repertoárt birtokló Budapesti Vonósok. Vendégük, Szabadi Vilmos előadásában három hegedűversenyt is hallhatunk az est folyamán. Négy nappal később már az a Mozarteum Orchester Salzburg látogat Budapestre, amelynek alapításában anno Mozart özvegye vett részt. Karmesterük, Ivor Bolton, és a velük érkező zongoraművész, Lars Vogt a zenei világ állócsillagai közé tartoznak. További fénypontnak ígérkezik a feledésbe merült szerzemények megszólaltatásáról ismert Erdődy Kamarazenekar fellépése. A hangverseny dirigense Vashegyi György, a szólisták Gulyás Emese (hegedű) és Nagy Miklós (kürt). A programot böngészve rábukkanhatunk Kincses Veronika és a Liszt Ferenc Kamarazenekar Mozart-estjére is. Az együttes Rolla János vezetésével divertimentókat és koncertáriákat ad elő, zongorán Jandó Jenő működik közre. Ha most úgy gondolják, a szervezők mégis kifelejtettek valamit, tévednek. A jövő közönsége ugyanis egy egész napra birtokba veheti a Petőfi Irodalmi Múzeumot, a Mozartiáda színhelyét. Művészeti főiskolák hallgatói várják a gyerekeket, hogy minikoncertek, báb- és videoprojektek tarka sokaságával magyarázzák el, ki is volt Mozart? Az esti hangversenyen viszont a budapesti Auer Vonósnégyes lép fel, mely 1993-ban az Eviani Nemzetközi Vonósnégyes Versenyen a második díj mellett elnyerte a legjobb Mozart-előadásért járó különdíjat is.

Mozart hírnévre vágyott, és a bécsi udvar zeneszerzői posztjára. De gondolta-e valaha is, hogy 250. születésnap-

ját az egész világ ünnepli majd? Valószínűleg nincs olyan műve, amit az idén ne adnának valahol elő. A fesztivál műsorára ritkán hallható darabok is fölkerültek: az *Il re pastore*, a *Mitridate*, *Ponthus királya* és a *Zaide*.

Titokzatos Napkelet

Az első hangversenyszerű előadás dátuma március 18., a Zeneakadémia dobogójára a hazájában legjobb Mozartzenekarként számon tartott Dán Rádió Kamarazenekara lép. A dirigens művészeti vezetőjük, Fischer Ádám, a főszerepeket Anna Maria Panzarella, Ditte Andersen és Kressimir Spicer viszi. Programon az a dramma per musica áll, melynek megkomponálásához a fiatal zseni csak kedvtelenül látott hozzá. A kor egyik legnépszerűbb librettistája, Metastasio szövegkönyve gyengének bizonyult, Mozart azonban gyönyörű zenét komponált. A tét nem volt csekély: az *Il re pastore* a császárnő legkisebb fia, Maximilian Franz tetszését volt hivatott elnyerni, hiszen salzburgi látogatását 1775-ben pazar ünnepélyek egész sora kísérte. Hasonlóan nehéz körülmények között készült az a háromfelvonásos opera seria is, amelyet március 24-én hallhatnak a Művészetek Palotájának Fesztivál Színházá-

A vonósnégyes-széria

Quatuor Mosaïques

MTA Roosevelt téri Díszterme, március 18.

Carmina Quartet

Festetics Palota, Tükkörterem, március 19.

casalQuartet

MTA Roosevelt téri Díszterme, március 24.

Petersen Quartet

MTA Roosevelt téri Díszterme, március 25.

Hagen Quartet

Olasz Kultúrintézet, március 31.

Leipziger Quartet

MTA Roosevelt téri Díszterme, április 1.

A hangversenyek 19.30-kor kezdődnek

További Mozart-estek

Szabadi Vilmos és a Budapesti Vonósok

Festetics Palota, Tükkörterem, március 22.

Auer Vonósnégyes

Petőfi Irodalmi Múzeum március 25.

Mozarteum Orchester Salzburg

Nemzeti Hangversenyterem, március 26.

Erdődy Kamarazenekar: „Ez nem Mozart?!”

MTA Roosevelt téri Díszterme, március 27.

Kincses Veronika, Jandó Jenő és a Liszt Ferenc Kamarazenekar

Zeneakadémia, április 1.

A hangversenyek 19.30-kor kezdődnek

Teljes program, közreműködők és bővebb információ:

www.fesztivalvaros.hu

ban. Elkényeztetett énekesek, ambiciózus apa, egy francia klasszikus remekműve, és a 14 éves zeneszerző – ezek voltak a *Mitridate*, *Ponthus királya* keletkezésének koordinátái. Partitúrját a 15 éves Budapesti Kamaraoopera kelti most új életre Simon Balázs rendezésében. Az együttes művészeti vezetője, Moldován Domokos figyelme korán irányult a ritkán előadott művek és az operatörténet kezdete felé. A márciusi magyarországi bemutatót Vashegyi György vezényli, a szereposztásban két régizében elismert név áll: González Mónika és Timothy Bentch.

Ha kíváncsiak arra, hogyan dolgozott fel Mozart kilenc évvel a *Mitridate* után még egy ázsiai vonatkozású librettót, okvetlenül menjenek el a március 27-i koncertre. A *Zaide* hangversenyszerű előadása nem is kaphatna szebb keretet, mint a Zeneakadémia nagytermét: a századforduló szecessziós stílusának kiapadhatatlan forrását az orientális világ építészeti formái adták. A dalműre Constanze Mozart bukkant rá 1799-ben, férje hagyatékában. Hirdetést adott fel az *Allgemeine Musikalische Zeitung*-ban azal a kérdéssel, hogy ismeri-e valaki ezt a daljátékot, mert férje soha nem említette. Nem kapott választ. Az autográf ezután J. Anton Andréhez került, és csak 1838-ban látott napvilágot. A Szóktetés „kistestvérét” azóta is csak elvétve állították színpadra. A ritkán feltűnő kincset most a Graeme Jenkins vezényelte Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara tárja fel, a főszerepekre Cserekyei Andrea, Szappanos Tibor, Hámori Szabolcs és Megyesi Zoltán készül. Az Aqua Toffanát március 29-én tűzik műsorra a Művészetek Palotájának Fesztivál Színházában. A fellépő művészeket vonzó kultúrák kiindulópontjai távol esnek egymástól térben és időben. Itt lesz például a Szent Efrém Bizánci Férfikar a letűnt Kelet-Római Császárság hipnotikus egyházi zenéjével, és a Mozart korában is régi hangszernek számító viola da gambájával Stollár Xénia.

Az édes és krémes – Mozart 2006-ban nagyobb üzlet, mint valaha

Gergye Krisztiánnal lépnek majd színre, a kortárs táncművész előadóval és koreográfussal. Ihletük közös forrását Mozart operáiban keresik. Az összekötő szál Ágens, a konvenció határait bátran átlépő karizmatikus hangművész. Új produkciójában Mozart és saját zenéjét „használva” teremt meg egy különleges vokális világot. ■

Tessék választani

Andrew Manze, Maxim Vengerov és Christian Tetzlaff. Három nagyszerű hegedűművész és három, gyökeresen eltérő személyiség a Budapesti Tavaszi Fesztivál idei programkinálatában.

→ Molnár Szabolcs

A közelmúltban két CD is a kezembe akadt, mindkettőn szerepelt egy orgonaműként ismert és rendkívül népszerű darab, Bach d-moll toccata és fúgája. Az egyikben Andrew Manze, a másikon Maxim Vengerov játszotta a művet. Manze, akit egy amerikai újságíró a barokk hegedű első modern szupersztárjának nevezett, azzal az ambícióval vette fel repertoárjára a kompozíciót, hogy előadásával állást foglaljon a darab eredetisége, illetve az eredeti formája körül kialakult zenetudományi vitában, amely vita a

Fotók: Gramofon-archív

Andrew Manze 2003-ban Trevor Pinnocktól vette át az English Concert vezetését

kérdés felvetésének pillanatában azonnal kilépett a tudományos világ szűk, szakmai keretei közül, és a zeneszerető nagyközönség körében is élénk visszhangot keltett. Már rég elcsitultak a hullámok, amikor 2002-ben Vengerov lemezén, Ysaÿe és Scscedrin művek közé ékelődve, ismét felbukkant az orgonadarab szólóhegedű-változata. Vengerov – bátran nevezhetjük őt a világ zenei színpadának jelző nélküli szupersztárjának – barokk hegedűt ragadott,

amellyel elsősorban nem azt demonstrálta, hogy mindent tud a hegedűjátékról, amit tudni lehet és érdemes, hanem azt, hogy minden előadói stílus irányába nyitott, mindig kész a tanulásra és nem hajlandó bezárkózni a maga teremtetten előadói stílus és magatartás világába. Ezt bizonyítja, hogy 2005-ben – a nemzetközi sztárvilágban ritka módon – egy évre visszavonult a pódiumoktól, hogy a pihenés alatt intenzíven foglalkozzon a tangóval meg a jazz muzsikával, és kiegészítő hangszerével, a brácsával.

A német Christian Tetzlaff mostanában nem ragad régi barokk hegedűt, néhány éve ráakadt egy alig öt éves hangszerre, amellyel maximálisan elégedett. Nem tudom, hogy Tetzlaff valaha is játszotta a d-moll toccatát szólóhegedűn, bécsi találkozásunk alapján úgy vélem, hogy nem. Persze nem a technikai nehézségek miatt. Bach és Bartók szólódarabjainak rendszeres és elragadtatással üdvözölt előadásaival a háta mögött, rendkívüli felkészültséget igénylő versenyművek (például Ligeti György) megtanulása után, ugyan milyen technikai problémái lehetnének? Nyilván az sem igaz, hogy méltatlannak érezné, hiszen a nagy művek vonzásában élő német hegedűművész nem zárkózik el komolykodó módon a ritkaságoktól vagy az érdekességektől sem, ezt bizonyítja, hogy milyen izgalommal és lelkesen beszélt a Joachimnak írt versenymű közeljövőben várható előadásáról. Amikor a historikus előadói gyakorlatról kérdeztem, ironizáló válaszból kitetszett, hogy túlhaladottnak érzi a kérdést. Számára a zene korszakolthatatlan és az előadói megközelítés szempontjából megbonthatatlan egység. Ha egy Bach-előadására azt mondják, hogy stílusos, akkor reméli, hogy a mű szellemével azonosuló előadásra gondol a kritikus, nem pedig valamilyen iskolai szabálynak megfelelő játékra. A három hegedűs fellépése jó alkalmat kínál, hogy képet alkossunk magunkban – még ha csak vázlatos is – a nemzetközi hegedűs szcéna aktuális állapotáról. A koncertlátogatók nagy többsége azonban nem tud mindhárom művész koncertjére elmenni, ők nehéz választás előtt állnak, programokat, műveket, zenekarokat, karmestereket kell összehasonlítaniuk, elvárások, remények és tapasztalatok alapján kell mérlegelniük. A versenyművek mellett mindhárom koncert ígér népszerű „közönségkedvenc” darabot, és a műsorszerkezet sem lép túl a bejáratott és kedvelt kereteken. A hangversenyeket, néhány nap különbséggel, Budapest két legjobb helyszínén rendezik.

A fesztiválra (Zeneakadémia, március 19.) Andrew Manze az English Concerttel érkezik. Azzal az együttesel, amely 1973-as alapítása óta a régi zene élvonalbeli zenekara. „Tőlük hallottam életemben először régi hangszereken megszólaltatott korabeli muzsikát” – emlékszik Manze a meghatározó élményre. Nem csoda, ha Trevor Pinnock három évtizedes munkája után, 2003-ban, megilletődött, de nagy ambícióval vette át a zenekar vezetését. A budapesti koncert műsorának gerincét Manze az 1770-es évtized második felének terméséből válogatta. Hallhatunk majd egy Haydn-szimfóniát 1778-ból, két C. Ph. E. Bach szimfóniát 1776-ból és egy Mozart-

hegedűversenyt 1775-ből – a szólót természetesen Manze játssza. A legrégebbi mű tehát a legfiatalabb komponistától származik. Ugy tűnik, hogy Manze személyiségének, habitusának alapvonása átragadhatott az együttesre, hiszen a közelmúltban így jellemezte a Manze-éra zenekarnak előadását egy kritikus: „az English Concert elemi frissességgel, lelkesen, minden részletében kidolgozottan és igazán szórakoztatóan játszott”, új művészeti vezetőjük „rendkívül kötetlenül, de a komoly művészi tudatosság jegyében lehel új életet a jól ismert mesterművekbe és a repertoár ritkábban játszott darabjaiba”. A budapesti koncert műsora tökéletes terep e tétel igazolásához.

Azt hiszem, hogy Vengerov fellépésének (Művészetek Palotája, március 23.) a játszott mű (Sosztakovics: I. hegedűverseny, op. 77) különleges jelentőséget ad. A 32 éves orosz hegedűművész játéktechnikájáról, muzikalitásáról, szuggesztív erejéről már meggyőződhattünk korábbi koncertjén. A magyar közönség ezúttal művészi fejlődésének következő etapjáról alkothat képet, hiszen Sosztakovics bonyolult érzelmi hátterű versenyművének hiteles megszólaltatása jelentős művészi feladat, érettséget, érzelmi fantáziát, komolyságot, ízlést és az átélés képességét

Maxim Vengerov régóta a klasszikus zene elitjébe tartozik, de vonzzák az új kihívások

igényli az előadótól. A mű Bartók 6. vonósnégyesének mély megértéséről árulkodik, és elsősorban nem a csillogó virtuózt állítja a figyelem középpontjába, hanem a magára maradt, panaszos embert. Különösen összetett és nehéz feladat a darab helyenként groteszkbe hajló hangütéseinek arányos megszólaltatása. Vengerovot Hamar Zsolt vezényletével, a Pannon Filharmonikusok kísérik majd. Sosztakovics versenyművét annak idején David Ojsztrah mutatta be, a darab ajánlása is neki szól. Egy nagy hege-

Christian Tetzlaff számára a zene korszakolthatlan, megbonthatatlan egység

dűművész inspirációjának köszönhető az a hegedűverseny is, amellyel Tetzlaff lép a budapesti közönség elé. Szymanowski I. hegedűversenye Pavel Kochanski közreműködésével keletkezett 1916-17-ben. Az idehaza ritkán játszott művet Tetzlaff igen sokra tartja. Amikor megemlítettem neki, hogy a magyar közönség jelentős része nem ismeri a művet (és a szerzőt is csak hézagosan), Szymanowski szelíd prókátorának szegődött: „Szymanowski a XX. század egyik legizgalmasabb komponistája, ez a műve pedig – szerintem – tökéletes. Tele van színnel, szenvedéllyel, formailag telitalálat. A hegedűszóól elég nehéz, de jól játszható. Több hegedűsnek is játszania kellene.” Az est (Művészetek Palotája, március 22.) dirigense Antonio Pappano lesz, a Szymanowski-mű mellett egy-egy első szimfónia hangzik el Haydn-tól és Brahms-tól, amelyet az Accademia di Santa Cecilia Zenekara szólaltat meg. Utóbbi egyébként önmagában is kellő vonzerővel bír. A nagyszerű múltú zenekarral játszani – tanú rá a világban sürgölődő szólisták élettrajza – rangot jelent. A szimfonikus zenekar és maga az Accademia az olasz zene sokak által meghódítani vágyott fellegrája. ■

Andrew Manze és az English Concert

Zeneakadémia
március 19., 19.30
www.englishconcert.co.uk

Christian Tetzlaff és az Accademia Santa Cecilia

Nemzeti Hangversenyterem
március 22., 19.30

Maxim Vengerov és a Pannon Filharmonikusok

Nemzeti Hangversenyterem
március 23., 19.30
www.maximvengerov.net

Két közép-európai és a világhír

A világjáró szoprán, Rost Andrea a filmszlágerek világában is otthon van, és a könnyedebbnék mondott műfajokat is komolyan veszi. Hollywoodi filmszlágerek – áll a programfüzetben, és Rost ezúttal is különleges minőséget kínál hallgatóinak: válogatást szolgált meg Walter Jurmann dalaiból.

✦ Albert Mária

Fotó: Tombor Zoltán

Rost Andrea a könnyedebbnék mondott műfajokat is komolyan veszi

ságos város az idegenek számára, Jurmann Párizsba emigrált, ahol egy filmdalal, a Le Bistro du Port-tal a francia zenei élet népszerű alakjává lett. Tehetsége föltűnt a film világfővárosában is, Louis Mayer bízta, menjen Hollywoodba. Jurmann megfogadta a tanácsot, áttelepült Amerikába és sorra írta a sikeres filmszlágereket. A XIX. század második és a XX. század első felének emigráns hulláma tette naggyá a legújabb kori amerikai kultúrát. Jurmann munkásságát a negyvenes években már e kultúra integráns részének tekintették, 1941-ben Rooseveltt születésnapján Deanna Durbin az ő dalát énekelte köszöntésképp. Vagy negyven film zenéje fűződik nevéhez, de később visszavonult a filmezéstől és szeretett hitvesének, Yvonne-nak, valamint szülővárosának, Bécsnek ajánlott dalokat komponált.

Utolsó jelentős kompozíciója egy páratlan zenei üzenet volt, amelyben hitet tett egy emberibb, élhetőbb világ mellett, a dalt José Carreras mutatta be. ■

Ki volt Jurmann? A bécsi, középosztálybeli fiatalember szülei kívánságára orvosi tanulmányokat folytatott, pedig valójában semmi más nem érdekelté, mint a muzsika. Alig huszonöt esztendősen döntött: a tisztas polgári lét helyett a kevésbé biztos zenei karriert választja. A húszas évek Berlinje lüktető, karakteres kulturális jelenségeket felvillantó város volt, ide utazott az ifjú Jurmann, és beállt a népszerű szórakozóhely, az Éden Szálló bárjának zenészei közé. Fritz Rotter megzenésített verseivel aratta első sikereit, majd csatlakozott hozzájuk egy képzett lengyel komponista, Bronislav Kaper, akivel sok éven át dolgoztak együtt.

Berlin a harmincas években már nem volt barát-

A Parasztsücsület két arca

A Zeneakadémián március 30-án tisztázódhat a kérdés, vajon méltatlanul járt-e el a kor és az utókor Domenico Monleonével, aki Mascagnihoz hasonlóan megzenésítette a Parasztsücsületet.

✦ AM

Monleone Cavalleria rusticánájának bemutatójára a népszerű és sokat játszott Mascagni-opera premierje után tizenhét évvel, 1907. február 5-én Amszterdamban került sor. A librettó alapjául ugyanaz az elbeszélés szolgált, Giovanni Verga abban az időben igen olvasott, azonos című elbeszélése. Az írás volt a tárgya 1888-ban a Sonzogno Kiadó egyfelvonásos operára kiírt pályázatának. A bírálóbizottság három kompozíciót talált érdemesnek arra, hogy bemutassák, és akárcsak a zsűri, a közönség is Mascagni alkotásának ítélte a koszorút. A római premier (1890. május 17.) óta a Parasztsücsület szinte szünet nélkül jelen van az operaházak repertoárján. Számos sikeres tévé-, illetve filmfelvétel (például Zeffirellié) növelte népszerűségét.

Domenico Monleone Mascagni fiatalabb kortársa volt. Mint 17 évvel korábban Mascagni, ő is a Sonzogno kiadó pályázatára küldte be operáját. A bírálóbizottság – nyilván a témaazonosság miatt – nem díjazta a pályaművet. Az amszterdami bemutató azonban meglepően nagy sikert aratott és még ugyanabban az évben műsorra tűzték Torinóban is, ahol ugyancsak kedvezően fogadták. Mascagni operájának kiadója úgy vélte, Monleone sikere sérti üzleti érdekeit. Plágiumpert indított, amit meg is nyert, s bár sokan kételkedtek az ítéletben, Monleone műve lekerült az operaszínpadokról. ■

Romantikus? Modern?

Az Olasz Intézetben különleges Bartók-műsorral ad hangversenyt az Angelika Leánykar és Bogányi Gergely. A fiatal zongoraművész Bartók három nagyszabású zongoraművével színesíti az egyenmű karokból összeállított csokrot, a koncert végén pedig a Falun című, zongorakiséretes ciklus hangzik el.

➡ VT

„A szlovák népdalokra 1924-ben komponált Falun című ciklust már többször játszottam az Angelika Leánykarral” – mondja Bogányi, aki szívből örül annak, hogy az évfordulás esztendőben tiszta Bartók-műsorral állhat ki a közönség elé. Csupán egyetlen muzikust tud megnevezni, aki igazán hatott Bartók-játékára, aki az ő számára abszolút mértékben etalon: Bartók Bélát. Nem csak azért, mert ő tudta legjobban, mire gondolt, amikor leírta egy-egy darabját, hanem azért is, mert fennmaradt hangfelvételein fenomenális zongoraművészként nyilvánul meg. „Zseniálisan, egyszerűen és lenyűgözően játssza saját kompozícióit” – véli Bogányi Gergely.

Noha a közönség egy része elkönyvelte romantikus beállítottságú művésznek – a Kossuth-díjat is Chopin és Liszt műveinek ihletett tolmácsolásáért kapta 2004-ben –, Bogányi nem híve a zene műfaji vagy korszakok szerinti besorolásának. „Jó vagy rossz zene létezik” – mondja, majd hozzáteszi: „Igaz, hogy Bartók művei más hozzáállást

Fotó: Gramofon-archív

kívánnak az előadótól, mint például Chopinéi, de erős kapocs kettejük között, hogy ugyanarra a hangszerre, zongorára komponáltak.”

A Budapesti Tavasz Fesztivál után két másik fontos koncert vár a fiatal magyar zongoraművészre: április 9-én a Zeneakadémián ad szólóestet, május 12-én a Bécsi Ünnepi Heteken a Musikvereinsaalban lép fel. Nemsokára megjelenik saját kiadású CD-je, amelyen két Mozart-zongoraversenyt játszik a Liszt Ferenc Kamarazenekezzel. Közben több vidéki koncertet ad, és idén fellép Európa számos koncerttermében, az amerikai kontinensen, valamint a Távol-Keleten is. ■

Bogányi Gergely, Angelika Leánykar
Olasz Kultúrintézet, március 23., 19.30

„A Beatus vir című darabot azt követően rendelte tőlem Hollerung Gábor, hogy Szaxofonkvartett-versenyemet és a Magnificatot két-két alkalommal eljátszottak a Zeneakadémián, illetve a Budapest Kongresszusi Központban, valamint a 2004-es Brémai Kórusolimpián” – meséli Szentpáli Roland.

Még konzervatóriumi növendék korában hallotta a lengyel kortárs komponista, Henryk Górecki Beatus vir című kompozícióját. Mivel tubaművésznek készült, megragadta a négy tubával kibővített, hatalmas rézfúvós kart foglalkoztató mű. „A Beatus vir a Magnificat című darabom folytatása, hiszen a szimfonikus zenekart itt sem úgy használtam, mintha egy jazz-kvartett köré hangszerelt együttes lenne (mint például a filmzenékben vagy a Chick Corea-féle zenekari kompozíciókban). Az előadók magját a szimfonikus együttes, a szólisták és a kórus alkotják, és csak köréjük csatlakoznak az extra hangszerek” – mondja Szentpáli Roland, aki ma szülővárosában, Nyíregyházán él, az ottani művészeti középiskolában és a Zeneakadémia debreceni tagozatán tanít tubát, valamint egy nagy fúvós

Új utakon a tubaművész

Március 30-án a Nemzeti Hangversenyteremben két ősbemutatóval és egy magyarországi bemutatóval lép a közönség elé a Hollerung Gábor vezette Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar. A fiatal tubaművész-zeneszerzőt, Szentpáli Rolandot kérdeztük.

➡ VT

együtttest vezet. Emellett rendszeresen hívják szólóestekre az Egyesült Államokba, Japánba, kompozícióit pedig egy svájci kiadó jelenteti meg. ■

Nemzeti Hangversenyterem
március 30., 19.30

Szimfonikus jazzkoncert

Szabados: Kantata férfikarra (ősbemutató)

Schoenfield: Four parables for piano and orchestra (magyarországi bemutató)

Gershwin: Egy amerikai Párizsban

Szentpáli: Beatus vir (ősbemutató)

Oravec György – zongora, Honvéd Férfikar, Budapesti Akadémiai Kórus-

társaság, Cotton Club Singers

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Hollerung Gábor

„Az élet túl rövid ahhoz, hogy minden szép zenét eljátsszunk”

Találkozás Jordi Savall-lal

A Gramofon olvasói kritikai rovatunkból jól ismerhetik Jordi Savall nevét, hiszen felvételeiről rendszeresen közlünk recenziókat. De milyen művészegénység áll a lemezek mögött, amelyeken számos kuriózum értékű, ismeretlen mű, valamint a hagyományos repertoár darabjainak legmagasabb szintű tolmácsolása hallható? Minderről – és még sok egyéb érdekes témáról – Jordi Savallt kérdezhettük abban az exkluzív interjúban, amelyet legutóbbi budapesti látogatásakor, a CD Bárban rendezett közönségtalálkozó után adott lapunknak.

➡ Várkonyi Tamás

Mint mondja, szülővárosában, a katalón Igualadában korán elkezdett kórusba járni, ahol gregoriánt és többszólamú műveket énekelt. A mutálással természetesen a kórusénekelés is abbamaradt, de továbbra is vett zeneleckéket. Egyik nap Mozart Requiemjének az első tételét hallotta próbálni; a kórust két hegedű, brácsa és egy cselló kísérte. „Valósággal sokkolt az élmény – emlékezett –, leginkább a cselló hangja bűvölt el, mert a beszédre hasonlított. Akkor határoztam el: zenész leszek. Két hónapig egyedül próbálkoztam a hangszerrel, az első hang után észrevettem a vonó mozgása és a megszólaló hang minősége közötti összefüggést” – mondta Savall.

„Mint minden csellista, én is példaképemnek tekintem Pablo Casals-t” – folytatta a hatvanöt éves művész.

„Amikor először hallottam őt, játéka rögtön megragadott: erő és gyengédség, melegség, kecsesség, érzékenység... Minden hangnak értelme volt. Számomra Casals filozófiai tanítást is adott. Tíz évig dolgozott a csellószvitelen, mielőtt eljátszotta volna az előtt a közönség előtt, amely pusztán tandaraboknak tartotta a remekműveket. Oly szép elgondolás volt ez: merni különbözni! Öntudatlanul, kicsit én is hasonló módon indultam el a pályán. De, ha Casalsról beszélünk, gyakran elfelejtjük, hogy Barcelonában rajta kívül számos nagy csellista működött. Ilyen volt például Joan Macia, aki három órán át belibincselően elemezte nekem az egyik Bach-szvit és a kantáták egyes tételeinek hasonlóságait.”

„Az úgynevezett historikus mozgalom már akkor felkeltette érdeklődésemet, bár még nem tudtam, hogy így hívják” – mesélte a gamba-művész, aki ma már másképp vélekedik az előadói gyakorlatról. „Szerintem nem létezik régi zene és modern zene, a kettő között mégis van egy alapvető különbség: a régi zenében az előadó rendelkezésére álló anyag nem teljes. A szimfóniák – még a koraiak is! – teljesen le vannak jegyezve: az előadónak nincs más feladata, mint eljátszani a hangokat, meghatározni a tempót, és azzal sincs gondja, hogy kiválassza, melyik szólamot milyen hangszer játssza. Sokkal nehezebb a dolga, ha középkori zene-művet vesz a kezébe. Az elnagyolt, sokszor csak a legfőbb pontokat rögzítő kottában az előadónak kell összeilleszteni a szöveget és a zenét, kitalálni, milyen hangszerek szólaltassák meg a darabot, és – talán ez a legna-

gyobb eltérés: – improvizálnia kell. Ez a tényező nagyban meghatározza egy mű, egy előadás atmoszféráját” – mondta Savall, aki az egyik legjobb ismerője a korhű improvizációnak. Amikor ezeket a felvételeket készítik, valójában sosem végleges kottából játszanak, legfeljebb a szöveg és az eredeti lejegyzés van előtűk. Ha találnak egy jó ötletet, megtartják, de mindig variálják, így meg tudják őrizni a produkció frissességét.

Sokan azt hiszik, hogy a világhírű gambaművész csak a reneszánsz spanyol muzsikában, a Minden reggel című filmből ismert Marin Marais művészetében, a barokk korban érzi magát otthon. Pedig másképp áll a helyzet: „Romantikus repertoáron nőttem fel. Mielőtt megismertem Marais muzsikáját, kívülről fújtam a Beethoven- és Brahms szimfóniákat. Bár ezek a művek és a ma játszott repertoárom látszólag messze esnek egymástól, közös bennük az, hogy érzelmeket fejeznek ki. 1973 előtt nagyon sok kortárs művet is játszottam.

„A zene nem régészeti lelet, a mi dolgunk, hogy életre keltsük.”

Ekkor alapítottuk William Christie-vel és két énekessel az Öt évszázad együttesét. Monteverdi, John Cage, Morton Feldman műveit játszottuk felváltva. Talán meglepőnek hangzik, de ma sem érzem magam távol a kortárs zenétől. Arvo Pärttől új darabot rendeltem, amit 2004-ben együttesemmel elő is adtunk. Szintén az észt szerző komponált nekünk két gyönyörű altatódalt, amit felvettünk Ninna, nanna című lemezünkre, de az improvizáció

A Hespèron XXI együttes elnevezése arra utal, hogy az ókori görögök Hesperianak nevezték Európa két legnyugatibb félszigetét, az Ibériai és az Appennini

Jordi Savallhoz Bach, Monteverdi és Marin Marais művészete áll a legközelebb

miatt is modernnek tartom magunkat. A zene nem régészeti lelet, nem csupán történelmi dolog. Ugyan régi korokból maradt ránk, a mi dolgunk viszont, hogy életre keltsük. Ilyen módon a régi zene is kortárs zene. Ráadásul a művek vonzzák egymást: amikor például megalakítottuk a Concerts des Nations zenekart, először barokk zenét, Händel és Bach műveit játszottuk, de egy ponton elkezdtünk Beethoven-szimfóniákat játszani. Elővettük az eredeti kottát, ahogyan a középkori zenénél is, és elkezdtünk vele dolgozni ugyanúgy, mintha egy elfeledett szerző művét vettük volna elő. Mozart Requiemjét is az eredeti kézirat másolatából játszottuk, mert úgy gondolom, sokkal többet mond ez a kotta egy modern kiadásnál.”

Savall az elmúlt bő harminc évben három együttest hozott létre. A ma már tizenöt tagot számláló Hespèrion együttes kvartettként alakult 1974-ben. Jordi Savall, felesége, Montserrat Figueras (ének), Lorenzo Alpert (fúvós- és ütős hangszerek), valamint Hopkinson Smith (pengetős hangszerek) azt a célt tűzték ki, hogy feltárják az Ibériai-félsziget főleg középkori és reneszánsz zenei kultúráját. A XX. századra utaló római számot akkor vették fel nevükbe, amikor külsőleg is deklarálni kívánták, hogy a régi zene legalább annyira a jelen része, mint a napjainkban íródó zene, ez a szám viszont az ezredfordulóval értelemeszerűen XXI-re változott. (Az ókori görögök Hesperianak nevezték Európa két legnyugatibb félszigetét, az Ibériait és az Appenninit.)

A nyolcvanas évek végén Savall egyre nagyobb érdeklődéssel fordult a kórusművek felé. Az 1987-ben létrehozott Cappella Reial de Madrid négy énekestől a húsz énekesig bő-

JORDI SAVALL ÉLETÚTJA

- 1941:** megszületik egy Barcelona melletti kisvárosban
- 1965:** diplomát szerez a Barcelónai Zene-művészeti Főiskola cselló tanszakán
- 1966:** viola da gamba tanulmányokba kezd Wieland Kuijkennél
- 1968:** a Schola Cantorum Basiliensisben diplomázik a historikus mozgalom egyik atyja, August Wenzinger osztályában, majd követi őt a poszton
- 1970-től:** kutatja és játssza a viola da gamba nagyrészt ismeretlen repertoárját.
- 1974:** megalakítja a Hespèrion-t
- 1987:** megalakítja a Cappella Reial de Catalunya énekegyüttest
- 1989:** megalakítja a Concert des Nations zenekart
- 1991:** Gérard Depardieu főszereplésével óriási sikerrel mutatják be a Minden reggel című filmet, amelynek zenéjét Jordi Savall szólaltatja meg.
- 1998:** Alia Vox (Más hang) névvel megalakítja saját lemezkiadóját.

AZ ALIA VOX KIADÓ

„Az Alia Vox függetlenségem szimbóluma” – mondja Jordi Savall. „Harminc évig készítettem lemezeket különböző kiadóknak, és nagyon szerettem volna magam meghatározni, mit játszom és mit nem. Most már elég erős vagyok ahhoz, hogy a magam lábán is megálljak, noha ez nem könnyű. De egy muzsikusként miért ne lehetne ura a zenélés minden fázisának a kották felkutatásától, a koncertig és a lemezfelvételig? Olyan ez, mint a hangszerkészítés: az eredmény több szálal kötődik ahhoz, aki létrehozta. És ezt megéri a hallgató is.” Az Alia Vox sikerét jelzi, hogy 1998 óta mintegy 900 ezer hanghordozót adtak el világszerte.

vülhet, és akár olyan alkotásokat is megszólaltathat, mint Bach h-moll miséje. Két évvel később Savall megalapította a Concert des Nations zenekart. Tagjai több országból verbuválódtak Spanyolországtól kezdve Olaszországon, Franciaországon keresztül a dél-amerikai államokig. Három együttesével Jordi Savall százötven koncertet ad évente.

Miként választja ki azokat a darabokat, amiket megtanul – kérdezem végül. „Muzsikusként engem mindig az olyan zenék ragadnak meg – válaszol Savall –, amelyek kifejezők, intenzív érzelmi töltésűek. Az élet sajnos túl rövid ahhoz, hogy az ember minden szép zenét eljátszon. Bach, Monteverdi vagy Marin Marais nélkül viszont nem tudok élni.” ■

budapesti fesztiválzenekar

A Budapesti Fesztiválzenekar 2006 tavaszi hangversenyei

Március 17., 19., péntek, vasárnap
Nemzeti Hangversenyterem

19:45
Március 18., szombat Zeneakadémia
15:30

Rahmanyinov: II. (c-moll) zongoraverseny op. 18
Richard Strauss: József legenda op. 63
Közreműködik: Lang Lang – zongora
Vezényel: Fischer Iván
A 17-én a Vodafone Magyarország Rt. támogatásával
18-án és 19-én a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében

Március 26., vasárnap BFZ székház
17:00

Vasárnapi kamarazene

Corelli: d-moll („La Follia”) szonáta hegedűre és continuóra, op. 5. no. 12
Beethoven: A-dúr („Kreutzer”) szonáta hegedűre és zongorára, op. 47, no. 9
Dohnányi: C-dúr szerenád hegedűre, brácsára és gordonkára, op.10.
Schumann: Esz-dúr zongoraötös, op.44.
Közreműködik: Hrib Radu – hegedű; Keren Hanan – zongora; Kádár István – hegedű; Aida Soanea Carmen – brácsa; Kousay Mahdi – gordonka; Morzsa Oszkár – zongora; Rajka Imola – hegedű.

Április 9., vasárnap BFZ székház
17:00

Kamarazenei délutánok

Mozart: D-dúr szerenád (Serenata notturna), K.239.
Elgar: e-moll szerenád vonószerekre, op. 20
Hugo Wolf: Olasz szerenád
Csajkovszkij: Vonósszerenád, op. 48
Közreműködnek a BFZ művészei
Koncertmester: Lesták-Bedő Eszter

Április 14., 15., péntek, szombat
Nemzeti Hangversenyterem

19:45
Mihály András: Gordonkaverseny
Kurtág György: Sztélé, op.33
Bruckner: IX. (d-moll) szimfónia, A.124
Közreműködik: Perényi Miklós-gordonka
Vezényel: Fischer Iván
14-én „Unikum-koncert” a Zwack Unicum Rt. támogatásával

Április 29., szombat Zeneakadémia
15:30

Április 30., vasárnap Nemzeti Hangversenyterem
19:45

Wagner: Rienzi – nyitány
Korngold: D-dúr hegedűverseny, op. 35
Sosztakovics: V. (d-moll) szimfónia, op. 47
Közreműködik: Nikolaj Znaider – hegedű
Vezényel: Pinchas Steinberg
30-án a Népszabadság Rt. támogatásával

Május 14., vasárnap BFZ székház
17:00

Vasárnapi kamarazene

Prokofjev: Öt dal hegedűre és zongorára, op. 35b
Astor Piazzola: Le grand tango – Sofia Gubajdulina átírata
Schubert: F-dúr oktett, op. posth. 166., D. 803
Közreműködik: Szabó Levente – hegedű; Eckhardt Gábor – zongora; Oláh Gyöngyvér – hegedű; Gyökér Gabriella – zongora; Eckhardt Violetta – hegedű; Sipos Gábor – hegedű; Bodolai Cecília – brácsa; Markó György – gordonka; Benkócs Tamás – fagott; Fejérvári Zsolt – nagybőgő; Kiss Gy. László – klarinét; Zempléni Szabolcs – kürt

Május 19., 20., péntek, szombat Zeneakadémia
19:45

Mozart: D-dúr („Haffner”) szimfónia, K.385
Mozart: B-dúr fagottverseny, K.191
Michael Haydn: Zaire – színpadi zene Voltaire művéhez (részletek)
Paul Wranitzky: D-dúr szimfónia, op. 36
Közreműködik: Benkócs Tamás – fagott
Vezényel: Nicholas McGegan
19-én „Unikum-koncert” a Zwack Unicum Rt. támogatásával

Május 28., vasárnap BFZ székház
17:00

Vasárnapi kamarazene

Schubert: G-dúr négyes fuvolára, gitárra, brácsára és gordonkára, D.96
Beethoven: Esz-dúr zongoratrió, op.70, No.2
Brahms: c-moll zongoratrió, op. 101
Közreműködik: Párkai Krisztina – fuvola; Szilvágyi Sándor – gitár; Szőke Nikoletta – brácsa; Dvorák Lajos – gordonka; Major Tamás – hegedű; Szabó Péter – gordonka; Krausz Adrienne – zongora

Orgonaavatásra várva

Tűzész nélkül állítható, hogy a Nemzeti Hangversenyterem egy évvel ezelőtti megnyitása ünnep volt a hazai zenésztársadalom és a muzsikát szerető közönség számára. Most újabb örömteli eseményre készülnek a Művészetek Palotájában: a koncertterem orgonájának felavatására.

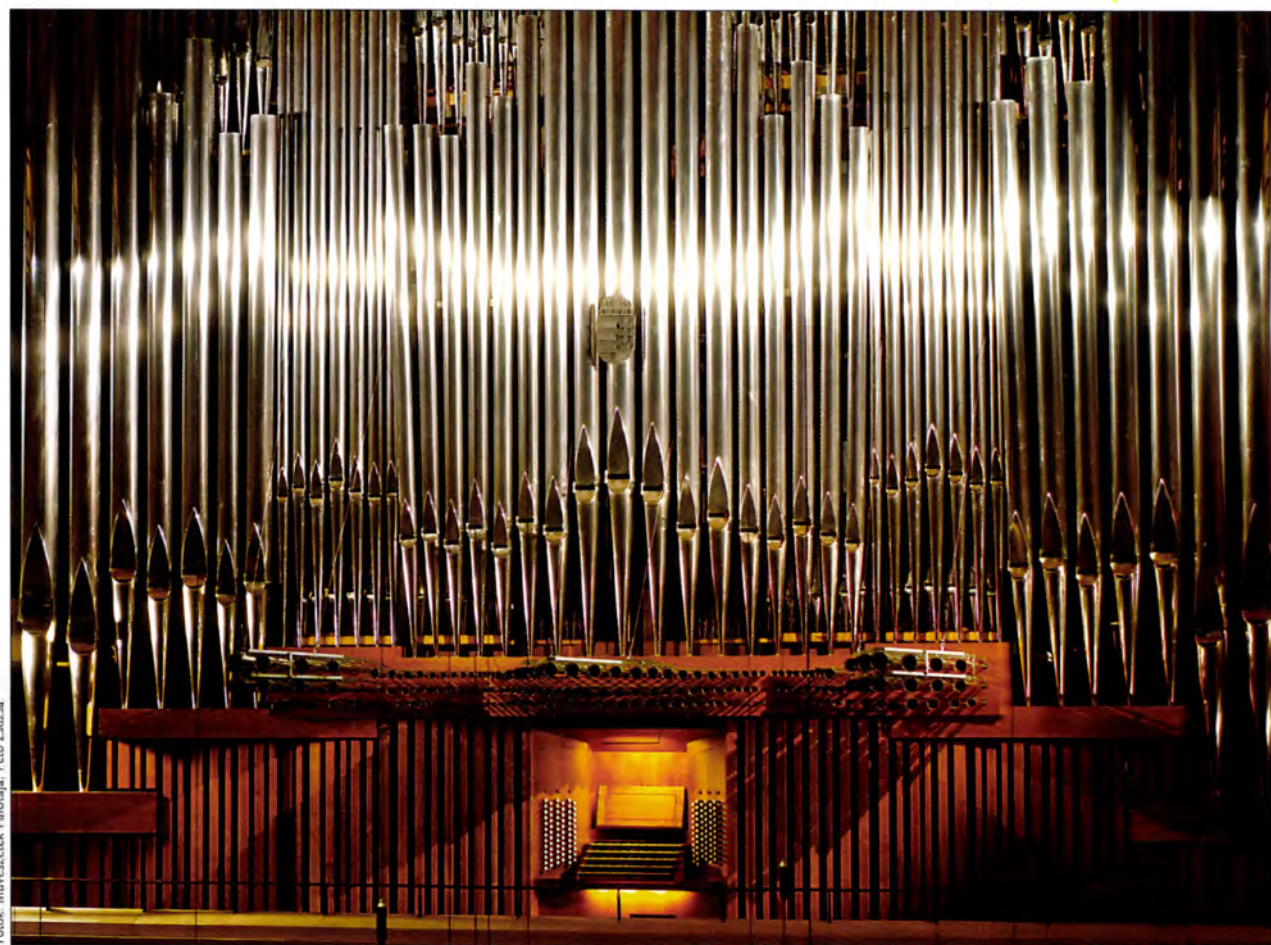
◆ V. Nagy Viktória

Kétségtelen, hogy a Művészetek Palotájának legfontosabb „eleme” – anélkül, hogy a Fesztivál Színház és a Ludwig Múzeum érdemeit kisebbíteni akarnánk – a nemzetközi viszonylatban is előkelő pozíciót kivívó, kiváló akusztikájú és korszerű technikájú koncertterem. Most a már meglévő értékekhez május 22-én hivatalosan is egy újabb társul: az orgona.

– „Ennek az orgonának a története talán az egyik legkalandosabb, legsikeresebb és leglátványosabb orgonatorténét Magyarországon” – mondja Fassang László orgonaművész, többszörös nemzetközi verseny győztes, aki

nemcsak a szakmai zsűri tagjaként kapcsolódott be a hangszer építésébe, hanem szakértőként is részt vett, részt vesz a kivitelezési munkában. – „A vezető építész, Zoboki Gábor már a kezdet kezdetén elképzelhetetlennek tartotta, hogy a koncertterem orgona nélkül épüljön meg, így minden tervrajzra – beleértve a legkorábbiakat is – orgonasípkokat rajzolt. Amikor a tervezés 2002 júniusában eljutott abba a fázisba, hogy meg kellett mondani, pontosan milyen hangszer is kellene ebbe a terembe, milyen ma egy világszínvonalú orgona és mindez mennyibe kerülne, Gábor felkeresett engem Párizsban. Megmutatta a tervrajzokat, majd az egész anyaggal elmentünk az akkori tanáromhoz, a Notre-Dame-ba.”

Ezt követően kapcsolódott be a munkába Baróti István, az ország egyik legismertebb tanára és orgonaszakértője, az Esztergomi Bazilika orgonistája. Nem sokkal később, 2003 márciusában a Művészetek Palotájának generálkivitelezője, az Arcadom Építőipari Rt. meghívásos nemzetközi pályázatot írt ki a Nemzeti Hangversenyterem koncertorgonájára. A beérkezett hat pályázatot orgonaművészekből és akusztikusokból álló, szintén nemzetközi zsűri bírálta el, míg a cégkiválasztás jogát az Arcadom Rt. fönntartotta magának. A végső döntés értelmében a szerződést 2004. június 1-jén írták alá a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra Kft.-vel, mely a Werkstätte für Orgelbau Mühleisen GmbH céggel közösen pályázott a hangszer

Fotók: Művészetek Palotája, Pető Zsuzsa

Fassung László és Baróti István: két, különböző generációhoz tartozó orgonaművész és hangszerszakértő felügyelte az orgonaépítés folyamatát

építésére. A magyar és a német manufaktúra már több mint tíz éve dolgozik rendszeresen együtt, és ezalatt olyan munkákat hoztak létre, mint például a stuttgarti evangélikus püspöki templom, továbbá a hamburgi, a keitumi, a braunschweigi és a nienstedteni templomok orgonája.

A Művészetek Palotája hangversenytermének 92 regiszteres, 5 manuális orgonáját páratlan tulajdonságai miatt az egész világon szinte már a születése pillanatában jegyezték. Az érdeklődést csak fokozta, hogy az összehangolt szervezésnek köszönhetően már a koncertterem építési stádiumában lehetővé vált a hangszer kivitelezése. Különleges, egyedi, precíz szállítási és emelési technikával került a helyére 2004 novemberében az orgona hátsó homlokzatának jelentős részét alkotó harminc fasíp, amelyek közül a legnagyobb tíz méter hosszú, ötszázhetven kilogrammos és körülbelül egy köbméter fenyőfa felhasználásával készült. Az alig három hét alatt behelyezett

kilencvenkét ónsíp pedig látványában azonnal összhangba került a koncertterem környezetével.

Már a legelső próbaüzemi koncerten, 2005. január 8-án a végleges homlokzat sípjainak impozáns képe várta a publikumot. Tavaly az orgonaépítő szakemberek a szó szoros értelmében éjt-nappallá téve dolgoztak, hiszen a koncertteremben szinte minden nap volt valamilyen program, így csak éjszaka tudtak zavartalanul foglalkozni az orgonával, hogy a december 31-i műszaki átadásra minden alkatrész a helyére kerüljön, és elkezdődhessen a sípok végleges hangzásának beállítása. Mivel csaknem hétezer sípról van szó, az egyenkénti intonáció felettébb hosszadalmas, nagy odafigyelést igénylő munka, annál is inkább, mert valójában ilyenkor születnek meg a hangok. S hogy milyenek is ezek a hangok, arra a nagyközönségnek sem kell sokáig várni, mert áprilistól elkezdődnek az úgynevezett orgonabeavatási koncertek.

A ZSÚRI ÉS AZ ÉPÍTŐK

- A pályázatokat elbíráló nemzetközi zsűri tagjai: Angster Judit (Magyar Zenei Tanács), Baróti István orgonaművész, Bálint Péter (Arcadom Rt.), Fassung László orgonaművész, Homolya László (NKÖM), Russell Johnson (Artec), Lantos István (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem), Christophe Mantoux orgonaművész, Pálur János orgonaművész, Sokorai István (Duna Sétány Székház Kft.), Zoboki Gábor (Zoboki, Demeter és Társaik építésziroda).
- A Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra Kft. 1992-ben kezdett működni. Szakemberei Magyarországon, Ausztriában és Németországban tanulták a szakmát. Leginkább új orgonák építésével foglalkoznak, de történelmi hangszerek restaurálását, javítását és karbantartását is vállalják.
- A Wekstätte für Orgelbau Mühleisen GmbH 1986-ban alakult Leonbergben. A cég elsősorban a teljesen új és mechanikus orgonák építésében jeleskednek, ám eközben alapvetőnek tartják az orgona játszhatóságát, artikulációját

„Az orgona hangzásának beállításánál a sípok egymáshoz és a teremhez való viszonyát figyeljük, ám hogy ezek később miként viselkednek – mondjuk egy teltházás koncerten, egy szimfonikus zenekar, egy kórus, vagy más hangszerek társaságában –, igazából ezeken a koncerteken derül ki” – magyarázza Fassung László. „Szeretem a beavatás szót: egyrészt beavatjuk az orgonát és a termet, kipróbáljuk például, hogyan és mennyit játszhatunk a zengőkamrákkal, másrészt beavatjuk a közönséget is abba, ami itt elkészült. Akik ellátogatnak a koncertekre, képet kaphatnak arról, mire képes egy ilyen hangszer.”

A szakértők szerint a Nemzeti Hangversenyterem káprázatos orgonája minden bizonnyal ámulatba ejti a hallgatókat. Ebben nagy szerepe van annak, hogy az új hangszer mellett, hogy a klasszikus templomi orgonák tudásának legjavát nyújtja, a legújabb kori technikával felszerelve segíti a művészi alkotómunka kiteljesedését.

„Különleges hangszer az orgona, hiszen a története során szinte minden kor technikai vívmányait magába olvasztotta” – mondja Fassung László. – A kezdetekhez vissza kell mennünk a görög mitológiából ismert pán-

sípig. Később, a Kr. e. III. században egy alexandriai mérnök kísérletezte ki, hogy lehet a pánsípot mechanikusan megszólaltatni. Ez a szerkezet volt a híres víziorgona, amiből a világon a legrégebbi maradványt Magyarországon találták meg, 1931-ben. Érdekes összefüggés, hogy míg Magyarország őrzi a világ legrégebbi orgonáját, addig most miénk lesz az európai koncerttermi orgonák közül is a legnagyobb... Az orgona eredetileg nem kötődött vallási rituáléhoz, főleg cirkuszokban használták. Később az uralkodó elit hangszerévé vált, például a VIII. században V. Konstantin bizánci császár aranyorgonát küldött ajándékba Kis Pipin frank királynak. De egyes feljegyzések szerint orgonaszó kísértte Szent István király és a lengyel fejedelem találkozását is, Mátyás király udvarában pedig csodájára jártak az ezüstből öntött orgonasípoknak. A hangszer a pompa és a fényűzés mellett tulajdonképpen az orgonasípok hangjában rejelő misztikumnak köszönhetően került a templomokba. Úgy érezték, egy orgonaszí-

LUCFENYŐ, JUHARFA, ÓN ÉS ÓLOM

Az új budapesti koncertorgona kiváló hangzásáról 470 fasíp, 5028 ónsíp és 1214 nyelvsíp gondoskodik. A fasípok anyaga válogatott, évekig tárolt, kiváló minőségű, álló évgyűrűs, légszáraz lucfenyő és juharfa. A fémsípok a megkívánt hangjelleg szerinti, különféle összetételű ón-ólom ötvözetekből öntött és gyalult lemezekből készültek. A Nemzeti Hangversenyterem orgonáját a méretein kívül a homlokzaton látható vízszintes, úgynevezett spanyol trombitásor teszi még impozánsabbá. Az orgonaházzal egybeépített mechanikus játékasztal mellett rendelkezésre áll a zenekari dobogón elhelyezhető, szabadon álló, tisztán elektronikus rendszerű távjátszó asztal, amelynek segítségével az orgonaművész közvetlenül a pódiumon ülve szólaltathatja meg a hangszert.

bármeddig szólhat, ami az akkori ember számára az örökkévalóságot, a túlvilági létet szimbolizálta. Így aztán Európában szinte kizárólag egyházi hangszer lett belőle, és csak a XIX. század végén jelent meg a koncerttermekben is. Ugyanakkor Amerikában és az angol nyelvterületeken még a mozikban is elterjedt. Számos amerikai városban, ahol nem tudtak szimfonikus zenekart működtetni, orgonát építettek, amivel koncerteztek, de ha kellett, a némafilmeket is kísérték. Mostanában az orgona, mint profán hangszer, Magyarországon is egyre inkább elterjed, úgy vélem, ez a folyamat hosszú távon a templomi orgonák jelenlétét is erősíteni fogja. Ami pedig az orgonairodalom ismertségét illeti, van mit felfedeznünk. A népszerű orgonaművek mellett létezik számtalan újkori mű, amelyeknek egy részét az új koncerttermi hangszerek és az orgonaművészeknek köszönhetően a hazai közönség is megismerheti. „Személyes célom volt, hogy olyan orgona épüljön ide a hangversenyterembe, amin jó érzés, élmény játszani” – mondja Fassang László. „Meggyőződésem ugyanis, hogy csak boldog zenészek tudják a zenében lévő örömet közvetíteni, és ebben nagyon fontos az orgona szerepe. Az orgonisták talán minden más hangszeresnél jobban ki vannak szolgáltatva az adott hangszerek. A világot járva elmondhatom, hogy 10–20 százalék között mozog azoknak az orgonáknak az aránya, amire azt mondja az ember, hogy »ezért érdemes volt ezt a hangszert választani«. Úgy vélem, az új budapesti orgona feltétlenül benne lesz ebben a 10-20 százalékban.”

A Művészetek Palotája tavaszi és nyári orgonahangversenyeinek részletes programja megtalálható az intézmény honlapján:

www.mupa.hu

Kiosztották a MIDEM klasszikus díjait

Ismét Cannes adott otthont januárban „a világ legnagyobb zenei piacának” nevezett MIDEM hanglemez- és hangtechnikai szaktársának. A Midem Classical Awards díjait idén összesen tizennégy kiadó tizenkét, tavaly megjelent komolyzenei CD-je és három DVD-je nyerte el különböző kategóriákban. A Gramofon szerkesztőse büszke arra, hogy immár ötödik éve vehet részt a díjakat odaitélő szakmai zsűri munkájában.

Elsősorban az Alia Vox és a harmonia mundi kiadók kerültek reflektorfénybe 2-2 díj elnyerésével. Az Alia Vox egyetlen felvételért nyerte el a Legjobb Régizenei Felvétel és az Év Felvétele kategóriadíját egyaránt. A Don Quichote de la Mancha című albumon Jordi Savall együttese, a Hespèrion XXI és a La Capella Reial de Catalunya játszik, Montserrat Figueras énekművész közreműködésével.

A harmonia mundi lett a 2005 Kiadója kitüntetett cím birtokosa, és egyben a Legjobb Barokk Felvételt kiadó label is – utóbbi címet Georg Friedrich Händel oratóriumának, a Saulnak felvételével vívta ki. Ezen René Jacobs vezényli a Concerto

Dietrich Fischer-Dieskau, az idei év életműdíjasa

A harmonia mundi és az Alia Vox kiadványai vitték a pálmát az idei MIDEM-en.

Köln együttest, valamint a RIAS Kamarakórust, a közreműködők között pedig ott találjuk Rosemary Joshua, Emma Bell, Laurence Zazzo, Jeremy Ovenden és Gidon Saks nevét.

A Legjobb Vokális Felvétel díját a Hänssler Classic kiadó nyerte el Charles Koechlin-lemezéért, amelyen a Debussy-kortárs zenekar-kíséretes művei szólalnak meg Juliane Banse, a Dél-Német Rádió Énekegyüttese és a Stuttgarter Rádió Szimfonikusainak előadásában, Heinz Holliger vezényletével.

A francia Naïve kiadó a Legjobb Énekari Felvételért járó díjat kapta meg Schönberg-albumáért (előadók: Accentus kamarakórus, vezényel: Laurence Equilbey). A Legjobb Hangszeres Szólóalbumért járó elismerést Gustav Leonhardt nyerte el William Byrd csembalózenéjéből szemezgető lemezéért (kiadó: Alpha Productions). A Legjobb Kamarazenei Felvétel címet a Belcea Vonósnyegyes Britten-lemezének (1., 2., és 3. vonósnyegyes, Három Divertimento; kiadó: EMI) ítélte a nemzetközi zsűri – amelynek a Gramofon alapító-főszerkesztője, Retkes Attila is tagja.

A TOVÁBBI KATEGÓRIÁK DÍJAZOTT FELVÉTELEI:

LEGJOBB OPERAFELVÉTEL:

Vivaldi: Bajazet – David Daniels, Patrizia Ciofi, Elina Granaca, Vívica Genaux; Europa Galante, vezényel: Fabio Biondi. (Virgin Classics).

LEGJOBB KORTÁRSZENEI FELVÉTEL:

Nordic Spell: Aho, Tomasson, Lindberg művei – Sharon Bezaly (BIS).

LEGJOBB ARCHÍV FELVÉTEL:

Beethoven-művek Rudolf Serkin és a Bajor Rádió Zenekara előadásában, vezényel: Rafael Kubelik (Orfeo).

LEGJOBB VERSENYMŰ FELVÉTELE:

Bartók összes zongoraversenye – Krystian Zimerman, Leif Ove Andsnes, Hélène Grimaud; Chicagói Szimfonikusok, Berliini Filharmonikusok, Londoni Szimfonikusok, vezényel: Pierre Boulez (Deutsche Grammophon).

LEGJOBB SZIMFONIKUS FELVÉTEL:

Sosztakovics összes szimfóniája – Dmitrij Kitajenko (Capriccio).

2005 legjobb DVD-i:

LEGJOBB OPERAFELVÉTEL:

Rameau: Les Indes Galantes – Les Arts Florissants, William Christie (Opus Arte)

LEGJOBB KONCERTFELVÉTEL:

Günter Wand Edition, 1. rész – Bruckner, Haydn, Schubert művei (TDK)

LEGJOBB DOKUMENTUMFILM:

We Want The Light – Vladimir Ashkenazy (Allegro Films/Opus Arte)

A nemzetközi zsűri különdíjai:

ÉLETMŰDÍJ:

Dietrich Fischer-Dieskau

AZ ÉV MŰVÉSE:

Mariss Jansons

KIVÁLÓ FIATAL MŰVÉSZ:

Yossif Ivanov, belga hegedűművész

Hétköznapi és ünnepi percek

A zenekari munka, mit tagadjuk, előbb-utóbb elvesz valamit a leglelkiismeretesebb muzikus egyéniségének színességéből, ambíciójából is. Az együttesek vezetői ezért lehetőséget teremtenek arra, hogy a tagok ne csak a szimfonikus koncerteken léphessenek pódiumra. Ács Ákos, a Budapesti Fesztiválzenekar klarinétművésze is gyakran kap szólisztikus feladatokat.

A Budapesti Fesztiválzenekar szinte létrejötté óta szervez kakaókoncerteket, amelyek nemcsak a közönség-utánpótlás nevelésében játszanak lényeges szerepet, hanem a zenészeket szólisztikus fellépésekre indítják. Az óbudai próbateremben egy-egy zeneszerző munkásságához fűződő kamarazenekari sorozatokat rendeznek – ezeken is teret kap a személyes elhivatottság. Érdekes momentum, amiről még kevés szó esett, most Ács Ákos, a klarinét szólam vezetője is megerősíti, hogy kakaókoncerteket már nemcsak itthon, hanem a határokon túl is tartanak, nemrég Bécsben a Konzerthaus épületében üdvözölte vidám gyerekszivaj a Budapesti Fesztiválzenekart, de játszottak már ilyen „beavató” programokat Németországban, Angliában és Amerikában is.

A BFZ egyébként az elmúlt háromnegyed évben nagy turnékat teljesített. Ezeken, ahogy a muzsikustársak állítják, Ács Ákosnak komoly sikere volt. Az egyik kriti-

Fotó: Művészetek Palotája, Péter Zsuzsa

Ács Ákos vezeti a BFZ klarinét szólamát

ka kiemelte a klarinét szólam szépségét Dohnányi Szimfonikus percek című kompozíciójában. „Én a tavalyi angliai kritikára vagyok inkább büszke Beethoven-Bartók műsört játszottunk a turnén, játékomat név szerint megemlégtették” – mondja a szólam vezetője. Ács Ákos 1992 szeptembere óta tagja a társulatnak. Az első évet ösztöndíjasként töltötte itt, majd megkapta az állást, előbb másodklarinétosként. Jó tanulói volt ez a „mindenes” korszak, néha

⇒ AM

baszszust, máskor első szólamot kellett fújni.

Mint mondja, sok szóló illetve, kamara lehetőséget kap – idén például Mozart A-dúr klarinét kvintettjének előadása az egyik kedves feladata. A szólam vezetői feladatkör, de minden zenekari pozíció megtartása a hétköznapi munkától függ, ám akadnak kitüntetett pillanatok is. Ilyen a néhány éve bevezetett Végh Sándor verseny, amely idén a zsúfolt program miatt márciusra került. Erre a megmérettetésre illendő benevezni, egy-egy verseny-művel szépen fölkészülni.

Ács Ákos a jó hírű magyar zenészdinasztiák számát gyarapítja, édesanyja a Tóth Aladár Zeneiskolát vezeti, felesége a MÁV Szimfonikus Zenekarban hegedül, Péter öccse csellista. És a következő nemzedék, Ács Ákos két gyermeke is „hangszerfüggő” a nagyobbik tehetségesen zongorázik, a kisebbik pedig a hegedűvel barátkozik. A családban sok hiteles információ forog a zenei nevelésről. Az édesanyja irányította zeneiskolában még divat a közös éneklés, de az általános iskolai énekórákról, a közös foglalkozásokról drámaian hiányzanak a népdalok, a jókedvű dalolás.

Két állandó klarinétos kötődik a zenekarhoz, a szólam vezető dolga a kisegítő kollégák ajánlása és kiválasztása, és persze az ő gondja, hogy a négy-öt klarinétost igénylő szólam azután maximális igényességgel hangozzék. A tehetségén kívül a pedagógiai ambíciókat is örökölte Ács Ákos, szívesen tanítana, de a jelenlegi igénybevétel mellett ez csak a távoli tervek között említhető. Ő jó szívvel emlékszik a győri zeneiskolára, ahol az alapfokú ismereteket szerezte, majd a konzervatóriumban Horváth Lászlóhoz került, aki aktív muzsikusként kitűnő mesternek bizonyult. Felnőttként a vendégkarmesterekre tekint, mint mesterekre. Kurt Sanderlinget említi, aki számára megtestesítette a német hagyományt, szívesen gondol Marek Janowskira, aki pedig a romantikus alkotások előadásában adott sokáig ható élményeket. És nem hagyhatja ki Solti Györgyöt, akivel turnén és lemezfelvételen is játszott az együttes.

Megszólal az ügyelő, Ács Ákosnak vissza kell mennie a hangversenyterembe, a pódiumra. Tavasszal egy kis csendes pihenő után új erővel készül a következő, franciaországi turnéra, amelyen Mozart és Bruckner műveiben lesz feladata.

Jazz élmény

JazzTavaszi 2006

04.07.
Péntek 19³⁰

Fesztivál Színház

Mainstream Jazz

Rick Margitza (USA) – szaxofon, **Szakcsi Lakatos Róbert** – zongora,
Barcza-Horváth József – nagybőgő, **Dré Pallemarts (Belgium)** – dob
Vendég: **Szőke Nikolett** – ének

04.08.
Szombat 19³⁰

Fesztivál Színház

Etno-jazz indiai színekkel

Tin-Tin Quintet: Szőke Szabolcs – gadulka, kalimba, mbira, ektar; **Monori András** – kaval,
szopránszaxofon, bászuri, körtemuzsika, szanza, gitár; **Kardos Dániel** – gitár; **Szalai Péter** – tabla,
kalimba, ütőhangszerek; **Nyusztai Iván** – kandzsira, gatam, indiai doromb, ütőhangszerek
Vendégek: **Nandkishor Muley (India)** – santoor, ének; **Fekete-Kovács Kornél** – trombita

04.09.
Vasárnap 19³⁰

Fesztivál Színház

Latin Jazz

Elsa Valle és a Latin Jazz Syndicate: Elsa Valle – ének, **Winand Gábor** – fuvola, szaxofon, klarinét, furulya,
ének; **Bacsó Kristóf** – szaxofon; **Fekete István** – trombita, **Babos Gyula** – gitár; **Kaszás Péter** – dob
Vendégek: **Ramon Valle (Kuba)** – zongora, **Omar Rodríguez Calvo (Kuba)** – nagybőgő,
Marcos Rodriguez (Kuba) – ütőhangszerek

04.10.
Hétfő 19³⁰

Fesztivál Színház

Percussion Project

Horváth Kornél – ütőhangszerek, **Stojan Yankulov (Bulgária)** – ütőhangszerek,
Carlo Rizzo (Olaszország) – ütőhangszerek, **Lantos Zoltán** – hegedű, **Szakcsi Lakatos Béla** – zongora

www.mupa.hu

Élmény. Minden tekintetben.

CONCERT
& MEDIA

Jegyek kaphatók a Művészetek Palotája jegypénztárában (1095 Budapest Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300), a Concert & Media Jegyirodáiban (1091 Budapest, Üllői út 11-13., tel.: 455-9000, 1145 Budapest, Torontál u. 30., tel.: 222-1313, 1061 Budapest Jókai tér 9., tel.: 374-3026, Last Minute Jegyiroda 1061 Budapest, Jókai tér 9., tel.: 374-3026, nyitvatartás: h-v 11-19 óráig, online: www.jegyelado.hu), a Libri Könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban. A Művészetek Palotája szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Mozart-fuvolaverseny és Bernstein-noktürn

Bálint János, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar szólófuvoлистája márciusban Mozart D-dúr fuvolaversenyét, április végén pedig Leonard Bernstein ritkán hallható kompozícióját, a Halil című noktürnt szólaltatja meg Kocsis Zoltán vezényletével.

➔ Várkonyi Tamás

Mint szólistát a magyar közönség talán kevésbé ismeri Bálint János nevét, noha a művészt hangszerének egyik legjobb ismerőjeként és játékosaként tartják számon szerte Európában. Évente negyven koncertet ad – nagyobb részét külföldön. Közben már két és fél éve tanít Németország egyik legnevesebb zenei főiskoláján, a Detmoldi Zeneakadémián, amely a nemrég elhunyt kiváló hegedűpedagógus, Varga Tibor által teremtett hegedűs iskoláról is híres. Bálint Jánost a minőségjavító próbajátékokra hívta meg Kocsis Zoltán a Nemzeti Filharmonikusokhoz, amelynek 2001 óta tagja. „Korábban többször kamarazeneeltünk Kocsis Zoltánnal, de a zenekari játék során, amikor napi gyakorlatban találkozik az ember egy ilyen kaliberű zenésszel, ez a muzsikuskapcsolat még jobban elmélyült” – mondja Bálint János. „Két évvel ezelőtt a Hungarotónál megjelent szonátalemezünknek – amely ugyan nem kapott nagy nyilvánosságot – azért örültem nagyon,

PÁLYAKÉP

Bálint János 1961-ben született Hódmezővásárhelyen, 1984-ben végzett a Zeneakadémián, majd Adorján Andrásnál folytatott posztgraduális tanulmányokat. 1981 és 1991 között, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának szólófuvoлистaként több nemzetközi versenyen nyert díjat. 2001-től tagja a Nemzeti Filharmonikus Zenekarnak. Tanított a Szegedi Zeneművészeti Főiskolán, a budapesti Zeneakadémián, majd Olaszországban. 2003-tól a Detmoldi Zeneművészeti Főiskolán tanít.

mert Kocsis zongoristaként tizenhárom év után először vett fel itthon, magyar cégnél lemezt. Büszke vagyok rá, hogy sikerült erre rávennem.”

A fuvolaművész kivételes alkalomnak tekinti, hogy márciusban a zenekarral négyszer is előadhatja Mozart D-dúr fuvolaversenyét. Mint mondja, nem szereti az olyan turnékat, ahol sorozatban kell előadni ugyanazt, de ez a négy koncert – Pécs, Budapest Szombathely, Debrecen – még éppen az a mennyiség, ami lehetővé teszi számára, hogy egyre jobb teljesítményt nyújtson. Bálint János Bernstein Halil című, lírai hangvételű noktürnjét április 27-én játssza a Nemzeti Filharmonikusokkal. Az 1981-ben keletkezett mű különlegessége, hogy a vonózenekar mellett hárfá, piccolo, mélyfuvola valamint gazdag ütőhangszeres szekció is szerepet kap.

A Nemzeti Filharmonikusok hangversenyei Bálint János szóloójával: március 9.: Pécs, március 10.: Budapest, Nemzeti Hangversenyterem, március 13.: Szombathely, március 14.: Debrecen, április 27.: Budapest, Nemzeti Hangversenyterem. Bővebb információ: www.filharmonikusok.hu

Bálint János szólistaként évente negyven koncertet ad, nagyobb részét külföldön. 2001 óta tagja a Nemzeti Filharmonikusoknak, s emellett Detmoldban egyetemi tanár

Információ:
Interkultur Hungaria Kht.
1074 Budapest, Rottenbiller u. 16-22.
Tel.: 462-0330 • Fax: 342-9362
e-mail: info@zemplenfestival.hu
jegyrendelés: ticket@zemplenfestival.hu

www.zemplenfestival.hu

ZEMPLÉNI
fesztivál

*Legyen a vendégünk a várak, kastélyok,
és a Tokaji borok fesztiválján!*

2006 AUGUSZTUS 11 - 26.

antenna hungária

Fókuszban az „évfordulós” mesterek

A Pannon Filharmonikusok tavaszi koncertjei

A Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében rendezendő, Maxim Vengerov nevével fémjelzett koncert mellett folytatódik a Pannon Filharmonikusok budapesti bérletsorozata. Tavaly mind a négy fővárosi hangversenyükre megtelt a Nemzeti Hangversenyterem, és jó okunk van feltételezni, hogy ez a ciklus két tavaszi estéjén sem lesz másképp, hiszen az első két koncertet is telt ház hallgatta végig.

➔ VT

A Pannon Filharmonikusok fővárosi bérletsorozatában helyet kapott két tavaszi koncert (április 7., május 5.) és a kiemelt jelentőségű március 23-ai, Vengerovval adandó est nemcsak színes műsora miatt csábító esemény, hanem a vendégszolisták révén is. Hamar Zsolt zeneigazgató szerint a híres külföldi művészek meghívásának azonban csak akkor van értelme – a közönségnek nyújtott élményen kívül –, ha az együttes a velük végzett munka alatt is fejlődik. „A világsztárokkal esetenként az a probléma – mondja a Pannon Filharmonikusok zeneigazgatója –, hogy a koncert napján érkeznek, délelőtt száll le a repülőgépük, délután legfeljebb egy órát hajlandók próbálni, aztán pihennek, este pedig abszolválják a hangversenyt, egyébként magas színvonalon. Azon kívül, hogy nagy megtiszteltetés számunkra a világ egyik legnevesebb hegedűsével, Maxim Vengerovval együtt dolgozni, ennek azért örülök különösen, mert olyan művész, aki nem elégszik meg azzal, ha koncert előtt fél órával ismerkedik

2010-RE FELÉPÜL A KONCERTTEREM

2010-re Horváth Zsolt szerint az Európa Kulturális Fővárosa cím elnyerése programszervezés terén komoly feladatot is ró a pécsi együttesre, mivel nincsenek igazi modellek, amelyeket követve kitölthetnék a „365 napos fesztivált”. „Rengeteg művész él a városban, ugyanakkor az infrastrukturális háttér hiányzik, aminek egyik pillére az új 2010-re felépülő hangversenyterem” – mondja a Pannon Filharmonikusok igazgatója. „Jogelődeit is beleszámítva együttesünk 2011-ben ünnepli fennállásának kétszázadik évfordulóját. Ez az idő ugyan nem volt elég ahhoz, hogy egy modern koncertterem felépüljön, viszont 2010. január 1-jén már az ebben rendezendő újrakezdéssel nyílt meg az Európai Kulturális Év.”

meg a zenekarral és a karmesterrel – jóllehet napjaink egyik legfoglalkoztatottabb muzsikusa. Nem enged a minőségből; veszi a fáradságot, és leutazik hozzánk Pécsre, hogy már a koncertet megelőző nap próbáljunk” – mondja Hamar Zsolt, és a műsorszerkesztés kulisszatitkaiba is beavat: „Vengerov mindenképpen Sosztakovics I. hegedűversenyét szerette volna játszani velünk a Budapesti Tavaszi Fesztiválon, így nekünk ehhez kellett igazítani a program többi részét is. Az idei »ünneplős« év, hiszen nemcsak Bartók és Mozart, hanem Sosztakovics és Schumann is évfordulós zeneszerzők. Ezért Sosztakovics Hegedűversenye mellett Mozart Nyitány olasz stílusban című művére, valamint Schumann II. szimfóniájára esett a választásunk.” (Vengerovról olvashatnak lapunk 22–23. oldalán.)

A budapesti bérletsorozat második hangversenyével kapcsolatban Hamar azt is elmondja, hogy Marko Letonja személyében is emberükre találtak. „A szlovén dirigens, aki a Nemzeti Hangversenyteremben április 7-én rendezendő koncertünk vendégkarmestere, évekig állt az egyébként kiváló Szlovén Filharmonikus Zenekar élén, és még soha nem lépett fel Magyarországon” – mondja Hamar. Marko Letonja egyébként 2003 óta az egyik legdinamikusabban fejlődő svájci zenekar, a Bázeli Szimfonikusok zeneigazgatója – ezáltal Felix Weingartner kései követője ezen a poszton –, de az Egyesült Államokban is sokszor vezényel.

A pécsi együttes elmondhatja magáról, hogy azon kevés magyar zenekar közé tartozik, amelyek bécsi Konzert-haus nagytermében lépnek fel. Május 30-án Dvořák és Csajkovszkij műveit vezényli itt Hamar Zsolt a Pannon Filharmonikusok élén.

A Pannon Filharmonikusok budapesti bérletsorozatának tavaszi koncertjei:
2006. április 7., péntek 19.30, Nemzeti Hangversenyterem
Bartók, Csajkovszkij, Dvořák művei, vezényel: Marko Letonja,
km.: Baráti Kristóf (hegedű)

2006. május 5., péntek 19.30 Nemzeti Hangversenyterem Schubert, Bartók,
Beethoven művei, vezényel: Hamar Zsolt, km.: Murin Jaroslav (mélyhegedű)
A zenekar honlapja: www.pannonfilharmonikusok.hu

Forrás: Pannon Filharmonikusok

Zeneakadémia Nagyterem

Hárfaszéria 2006/2007

A HÁRFA

*Világhírű hárfások
hangversenysorozata*

Jana Boušková, Vigh Andrea, Isabelle Moretti és a Budapesti Vonósok

---

2006. november 12. (vasárnap) 19.30 óra – Jana Boušková

2006. december 21. (csütörtök) 19.30 óra – Vigh Andrea

2007. február 10. (szombat) 19.30 óra – Isabelle Moretti

Bérletek (3 koncertre) és jegyek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában

Jegyárak: 1.000-2.000-3.000-4.000 Ft

Bérletvásárlási kedvezmény vonalkóddal a Zeneakadémia jegypénztárában

---

2006. április 30-ig 30%

Bérletárak a 30% kedvezménnyel: 2.100-4.200-6.300-8.400 Ft

Vonalkód és bérlet rendelhető a Zeneakadémián (342-0179)

és a Jakobi Koncert Kft.-nél 10-13 óra között (368-4334)

A hangversenysorozat főszponzora:

 Jakobi Koncert Kft.

jakobi.koncert@enternet.hu

www.forraskoncert.hu

A hangversenysorozat médiaszponzora:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

„Nagy ajándék, hogy Kurtággal dolgozhatok”

Kaczander Orsolya fuvolaművész

A Magyar Telekom Zenekar szólamvezető fuvolistája 1992-ben került az akkor még Magyar Szimfonikus Zenekar nevet viselő együtteshez. Tanúja lehetett annak, ahogyan a zenekar nagy része kicserélődött, a repertoár számos nagyszabású művel bővült, és ahogyan a közönség egyre szélesebb rétege kezdett el érdeklődni az együttes koncertjei, bérletei iránt.

⇒ VT

„Amikor Ligeti András idekerült, látványos fejlődés vette kezdetét már a műsorpolitika területén is” – mondja a fuvolaművésznő, aki a változások megindulása idején már öt éve játszott a zenekarban. „Elkezdtünk nagyobb létszámú együttesrel dolgozni, főként romantikus műsorokkal kiállni, melyek közül a Mahler-sorozat különösen nagy kihívást jelentett. Technikailag nehezebb darabokat tanultunk, de a fokozott munka összekovácsolta az együttest, emberileg is. Annyira, hogy ma már nehéz megálapítani, ki régi tag, és ki jött később.”

A Zongoraötösök sorozat, amelynek koncertjeit március 11-én, április 8-án, május 6-án, június 3-án, szombatonként délután hat órától rendezik a Telekom Zeneházban, Kaczander Orsolya számára jó kaland. „Kiváló kollégákkal kerültem össze, és ennek köszönhetően jól megy a munka. Nem is munkának nevezném – ez egy jó játék” – mondja az első fuvolista, aki örömet leli abban is, hogy a Zeneházban rendezett koncerteken ritkán hallható, alig ismert mű szólal meg Rimszkij-Korszakov kvintettje valódi felfedezést jelentett számára. Ebben az évadban még Poulenc, Danzi, Lannoy és Pleyel hasonlóan izgalmas kompozícióit hallhatja itt a közönség.

Fotós: Telekom Zenekar

Kaczander Orsolya és oboaművész kollégája, Dienes Gábor

„Főiskolás korom óta tagja vagyok a Tihanyi László vezette Intermoduláció kamaraegyüttesnek is. Tulajdonképpen véletlenül kerültem közel a kortárs zenéhez. Még konzis koromban kedves tanárom, Szébenyi János mutatta meg Honegger Kecsketáncát, és ez a ma már klasszikusnak számító darab nyitotta ki fületem, lelkemet a XX. század zenéjére. Azután szinte maguktól találtak meg a darabok. Az Új Zenei Stúdió munkáját akkor ismertem meg, amikor a Zeneakadémián a Simon Albert vezette zenekarba kerültem. Szerencsésnek mondhatom magam, hiszen olyan kimagasló személyiségtől tanulhattam, mint ő, Mihály András és Kurtág György. Tőlük tanultam meg az egyik legfontosabbat is: a zene nyelv, ugyanolyan kifejezési eszköz, mint a beszéd. Annyira természetesnek és egyértelműnek kell lennie tehát, mintha szavakat mondanánk. Nagyszerű lehetőség, hogy a kortárs darabok kapcsán számos szerzővel ismerkedhettem meg, nemrégiben például Sofia Gubajdulinával készülhettünk fel egy koncertre. Sokat tanultam tőlük zeneileg is, de számomra a személyes kapcsolat is nagyon fontos, értékes az élet minden területén” – mondja Kaczander Orsolya, aki zenéje révén ismerkedett meg Kurtág Györggyel is. „A belőle áradó mélységes szeretet kivilágítja számunkra a hangokat. Nagy ajándék nekem, hogy vele dolgozhatok, játszhatom a műveit.”

Felbukkanni a zenetengerből

„Az előadóművészetben nem szeretem, ha valamit végrehajtanak: megtanultuk, kipipáltuk, kész, vége, elmúlt. Számomra a létrehozás fájsza, egy produkció kidolgozása rendkívül fontos, és igyekszem minden esetben médiumként részt venni egy mű megszólaltatásában: az előadás során a zene, átfolyik rajtam. A zenekari játékban is elhivatottan ki kell emellett állni, és ha csak egyetlen hangról van is szó, azt is ennek szellemében kell megszólaltatni” – mondja Orsolya. Nem fuvolahangokat szeret hallani, hanem a fuvolát, ahogyan megjelenik a zenei egységben. Úgy emlékszik, hogy sosem önmagában fuvolázni szeretett volna, hanem felbukkanni a zenekarból, a zenetengerből, a hangok hullámaiból. Ezt a kamarazenészi hozzáállást szeretné látni szólamának többi tagjánál is.

„Kezdetben férjemmel, Keller Andrással sokáig nem kamaráztunk, teljesen más világban zajlott az ő és az én zenei életem. Egyszer csak jött egy koncert, amit elvállaltunk (Csalog Gáborral Bach Musikalisches Opferjét játszottuk egy Bach-Kurtág műsor keretében), és kiderült, hogy nagyszerű, alkotó légkörben tudunk együtt dolgozni. Ez a munka művészi kihívása, és úgy érzem, Andrással ez nagyon jól működik. Tavaly nyáron Haydn szimfónia-átiratokat, divertimentókat játszottunk a Keller Quartettel Pannonhalmán.”

Június 3., 18 óra, Magyar Telekom Zeneház (Bp. IX., Páva u. 10–12.)
Poulenc: Szextett (Kaczander Orsolya fuvolaszólójával)

Magyar Telekom
Szimfonikus
Zenekar

Műsorelőzetes

2006. márciustól - májusig

Olasz Kultúrintézet 19.30 óra 2006. március 3.	Rossini: Semiramis – nyitány Mozart: D-dúr szimfónia (KV.133.) Haydn: Esz-dúr szimfónia Nr.103. Vezényel: Kovács László
Nemzeti Hangversenyterem 19.30 óra 2006. március 29.	 Budapesti Tavasz Fesztivál Bartók: Hegedűverseny Mozart: Requiem Közreműködik: Lendvay József, Mitilineou Cleo, Verebics Ibolya, Kóbor Tamás, Palerdi András, Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Strausz Kálmán) Vezényel: Ligeti András
Nemzeti Hangversenyterem 19.30 óra 2006. április 5.	Debussy: Tavasz Grieg: a-moll zongoraverseny Sztravinszkij: Tavasz áldozat Közreműködik: Jandó Jenő Vezényel: Ligeti András
Olasz Kultúrintézet 19.30 óra 2006. május 12.	Mozart: A-dúr szimfónia (KV.201.) Olasz operaáriák Haydn: D-dúr szimfónia Nr.104. Vezényel: Fürst János
Olasz Kultúrintézet 18.00 óra 2006. május 22.	Puccini: Preludio sinfonico Crisantemi Manon Lescaut IV. felvonás Vezényel: Fürst János
Zeneakadémia 19.30 óra 2006. május 23.	Mendelssohn: IV. Olasz szimfónia Puccini: Preludio sinfonico Crisantemi Manon Lescaut IV. felvonás Vezényel: Fürst János

Rossini

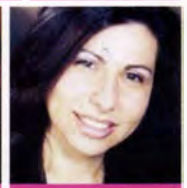
Mozart

Haydn

Lendvay József

Mitilineou Cleo

Verebics Ibolya

Palerdi András

Ligeti András

Jandó Jenő

Fürst János

Sümege Eszter

Mikhail Agafonov

Puccini

Mendelssohn

A zene megérint.

www.ticket.t-online.hu

www.telekomzenekar.hu

Jegyiroda: Budapest VI. Nagymező u. 19. Tel.: 302-3841

1094 Budapest, Páva u. 10-12. Tel.: 215-5770

Sűrű hónapok előtt a miskolciak

Évadjának legsűrűbb szakaszához érkezett a Miskolci Szimfonikus Zenekar: koncertek sora vár az együttesre. A művészeti vezető, Kovács László mellett egy-egy hangverseny erejéig Izaki Masahiro és Lukács Ervin is a miskolci zenekar élére áll. A szólisták között Kokas Katalin, Seres Dóra és Baráti Kristóf is megtalálható.

→ VT

A zenekar több nagyszabású művet is megszólaltat a következő három hónapban: Liszt Ferenc Faust-szimfóniáját (a Honvéd Férfikar közreműködésével), Bruckner ötödik szimfóniáját, valamint Webern fiatalkori Passacagliáját. A Miskolci Szimfonikusok tavasi koncertjei közül kiemelkedik továbbá az a Bartók-est, amelyet Jandó Jenő közreműködésével adnak Miskolc testvérvárosában, Kassán. Külföldi vendégszereplések során a Majna-parti Würzburgba is eljutnak, ahol Mahler nem kisebb alkotását, mint a viszonylag ritkán hallható Dal a Földről című „szimfóniát” szólaltatják meg a svájci dirigens, Roman Brogli-Sacher vezényletével. A mű számos kiváló hangfelvétele ismert, ám az élő előadás mindig plusz élményt ad.

A zenekar már nagyon készül arra a pillanatra, amikor birtokba veheti új otthonát, a Művészetek Házát, de ez csak nyáron várható. Addig is több figyelemre méltó

A másodhegedű szólam vezetője, Tóthné Horváth Katalin negyvenöt év után idén januárban vonult nyugdíjba. Mint mondja, nehezen szokja meg az új életformát, nehezen veszi fel az új ritmuscímű, nem jár már a próbákra, de továbbra is tanít délutánonként. Két növendéke, akiket kisiskolás koruktól kezdve tanít, most szólamtársakká nőttek. „Jó érzés végigkísérni az életüket. Ha néha

elnézem őket, arra gondolok: volt értelme a munkámnak” – mondja Horváth Katalin, aki mindig megbecsültnek érezte magát a zenekaron belül. „Boldogan jöttem el, de azért fáj a szívem. Mindig meghallgatom a zenekart, kívülről figyelem őket, hogyan változik a hangzás, az összjáték. Sajnálom, hogy nem írogattam össze a négy és fél évtized alatt bennem felhalmozódott élményeimet. Még most is élénken emlékszem azonban arra, amikor a zenekar a friss verseny győztes Kobayashi Ken-Ichiróval kezdtük tanulni Bartók Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című művét. Nagyon sok sikert kívánok annak az együttesnek, amelyben ennyi ideig játszhattam!”

Forrás: Miskolci Szimfonikus Zenekar

eseményen vesznek részt; ilyen lesz például a Bartók+Verismo Nemzetközi Operafesztivál, amelynek, a hagyományokhoz híven, idén is a zárókoncertjén játszanak. Fel lépnek továbbá a nagyszabású program tenorgáláján, a Szegedi Balett estjén pedig Bartók műveit játsszák. Június közepén a szokásos, a helyi közönségre mindig nagy vonzerőt gyakorló Promenádkoncerttel – bécsi keringőkkel, klasszikus tánczenével – búcsúznak az évadtól a helyi Nyári Színházban.

Oscar Peterson zenésze a Klazz Fesztiválon

A tavaly májusban óriási sikerrel megrendezett Klazz Fesztivál idén is nagy érdeklődésre tarthat számot. A május végi háromnapos eseményen hallhatjuk Oscar Peterson egykori ütőst, Martin Drew-t. Őt a fiatalabb, örmény születésű és szintén világhírű jazz-zongorista, David Gazarov is elkíséri.

Az idei Klazz Fesztivál egyébként annyiban kapcsolódik a tavalyihoz, hogy itt lesz a német Klazz Brothers trió bőgőse, Kilian Forster. A rendkívül tehetséges muzsikuskarmesterek keze alatt is játszott, mint Leonard Bernstein, Seiji Ozawa, Sergiu Celibidache vagy Ricardo Muti. Sokoldalúsága számos tevékenységben mutatkozik meg: szólista, kamara- és zenekari zenész, jazz-muzsikuskarmester, de a jazz és a klasszikus zene iránti vonzalma a Drezdai Filharmonikus Jazz zenekarban öltött igazán testet. A rendezvény második napján Gershwin-estet játszik a miskolci zenekar, megszólalnak az amerikai szerző dalai is. A zeneigazgató mindig kicsit fájó szívvel gondolt arra, hogy nem hódolhat eleget a jazz iránti szenvedélyének. A Klazz fesztiválon a szimfonikus zenekar „szívébe” helyezett kisebb formációból irányítja majd az együttest, vélhetően gazdag improvizációkkal fűszerezve a hangzást.

Bösendorfer

BUDAPEST ZONGORASZALON

1067 Budapest, Csengery u. 45

Tel.: 374-0890 Fax.: 374-0891

www.tuttohangszer.hu

2006 április 9. 19.30
Zeneakadémia Nagyterem

BOGÁNYI GERGELY
zongoraestje

A Budapest Zongoraszalon kizárólagos támogatásával

Jegyek elővételben a Zeneakadémia jegypénztárában kaphatók. Tel.: 462-4679

A Nemzeti Kottatár

Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht. főigazgatója és Paál Péter, az IBM Magyarország vezérigazgatója nemrég írta alá azt a szerződést, amelynek értelmében megkezdődik a több mint nyolcvan éves gyűjtemény értékes anyagának digitalizálása. Könyvtári sorozatunkban most ennek körülményeit mutatjuk be.

❖ VT

„Hamar megfogalmazódott bennünk a digitalizálás gondolata, hiszen kottatárunk óriási eszmei értéket képvisel, ugyanakkor súlyos technikai elmaradottság is jellemzi” – mondja Kovács Géza. A főigazgató szerint a kottatár forgalma és kapacitása nagy, mivel két zenei együttes napi kottaigényét kell kielégítenie, s emellett 2004-ben mintegy 1400 kottát adott ki kölcsönözésre. Kovács Géza elmondta: amint a digitalizálás megtörtént, a Nemzeti Filharmonikusok honlapján bárki betekinthez majd a Nemzeti Kottatár legféltettebb kincseibe.

Az IBM Magyarország három évre tervezett adományprogramja negyvenmillió forinttal támogatja a hármas céllal megvalósuló folyamatot. A projekt során az interneten fokozatosan hozzáférhetővé válnak a muzeális értékű kották, az idő által igénybe vett és egyre rosszabb állapotban levő állomány katalógusa, valamint megkezdődik a partitúrák digitalizálása is. Ennek köszönhetően bármely műből egyszerűen készíthető majd jól olvasható, a muzikusok számára könnyen kezelhető szólamanyag.

Kocsis Zoltán szerint erre azért van szükség, mert a próba menetét igencsak megkönnyíti, ha nem régebbi kottából játszanak a zenészek, amelyben ráadásul a vonásnemek esetenként másik karmester elképzeléseit rögzítik. A főzeneigazgató úgy véli, hogy ez akkor is hasznos lehet, ha egy régi kottából már csak a partitúra áll rendelkezésre: „Különösnek tartom, hogy bizonyos művekből nem léteznek nyomtatott szólamanyagok” – mondja. „Olyan alkotásokra gondolok, amelyeket mi, magyarok joggal tekintünk a magunkénak: elég itt csak Dohnányi Ünnepi

Fotók: Pongácz Blanka

Az IBM már számos országban vállalt szerepet a kultúra megőrzésében: Szentpétervárott az Ermitázs kincseit tették interneten megtekinthetővé (www.hermitagemuseum.org). Egyiptomban pedig a kairói Egyiptomi Múzeum gyűjteményét (www.eternalegypt.org).

***

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht. kezei között működő kottatár 1923-ban alakult a Székesfővárosi Zenekarral egy időben. Nagy lépést jelentett a kottatár életében, amikor 1952-ben létrejött az Országos Filharmonia, mert attól kezdve országos ellátási kötelezettségű közintézményként működik: zenekaroknak, zeneiskoláknak, énekkaroknak, szólistáknak biztosítja az ország egész területén a zenekari anyagok, partitúrák és zongorakivonatok kölcsönzését. Állományában mintegy 13 ezer mű található. Honlapja: www.filharmonikusok.hu

nyitányát vagy Erkel operáit említeni. Biztos vagyok benne, hogy ha évszázadokkal ezelőtt létezett volna már számítógép, a nagy zeneszerzők továbbra is kézzel írtak volna. Akkor azonban, amikor ebből a kéziratból előadásra alkalmas kottát kellett gyártani, valószínűleg ők is a komputer mellett döntöttek volna, hiszen ilyen módon gyerekjáték a szólamkivonatolás. Arról nem is beszélve, hogy ha szegény Richard Strauss meg akarta változtatni valamelyik szólamot egyik hatalmas zenekarra írt, méteres partitúrájában, akkor bizony az egész oldalt újra kellett írnia, és csak aztán küldhette el a kiadójának. Javítások tekintetében tehát ma nélkülözhetetlen a számítógép” – véli Kocsis, aki elismerte, hogy tíz éve még maga sem gondolta volna, amit ma: „Számítógépes ismeretek nélkül nem élhet sem zeneszerző, sem a zenével, a hangokkal intenzíven foglalkozó előadóművész.”

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Hallgasson

ránk!

Bérletakció!

Előfoglalás törzsközönségünk azon tagjai számára, akik közvetlenül a zenekartól vásároltak bérletet:
2006. április 10-16. Interneten 0-24
telefonon munkanapokon 9:00-12:00

Előfoglalás a fennmaradó helyekre:
2006. április 17-23.
Interneten 0-24, telefonon: munkanapokon 9:00-12:00

Bérletvásárlás: 2006. április 24-29,
a következő helyszíneken és időpontokban:
1074 Rottenbiller u. 16-22:
április 24, 26. 9:00-13:00
április 25, 27. 13:00-17:00
1221 Ady Endre u. 25.:
április 28. 14.00-18:00, április 29. 9:00-13:00

Információ: Művészeti titkárság:
Tel./Fax: 413-6365, E-mail: info@bdz.hu

A hangversenyeket és a zenekar tevékenységét támogatják: Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Nemzeti Kulturális Alapprogram, Fővárosi Önkormányzat Zenei Alapja

www.bdz.hu

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

nka

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Fotó: Merész Balázs

RODGERS

Kiemelt bemutatókészlet és szakértelem:

CORDIAL 3200 Gyöngyös, Kossuth u. 26. 06 37 300-700
CSERMÁK Hangszer 6720 Szeged, Jókai u. 4. 06 62 420-792
MUSIC EXPRESS 2400 Dunajváros, Semmelweis u. 1. 06 25 409-046
POLIP Music 4400 Nyíregyháza, Bocskai u. 9. 06 42 400-145
SZENT ANNA Hangszer 4024 Debrecen, Szent Anna u. 39-41. 06 52 537-240
TAJTI-Music 7831 Pellérd, Vasút u. 8/L. 06 72 587-020
ZENEBUTIK 9021 Győr, Király u. 4. 06 96 314-697

Képviselet: Roland East Europe Kft.

2046 Törökbálint, DEPO PE 83.
Tel.: 06 (23) 338-041, info@rolandee.hu
www.rolandee.hu

Márkabelt: Roland ZeneGALÉRIA
1137 Budapest, Radnóti u. 9.
Tel.: 06 (1) 239-9756, zenegaleria@rolandee.hu
www.zenegaleria.hu

A C-190-es modell egy kompakt 76 billentyűs orgona, amely két-manuál-pedál-összesítő üzemmóddal rendelkezik. A hangszer ideális klasszikus zenéhez, templomokba és gyakorlásra egyaránt.

A hangszer 43 gondosan kiválasztott orgonamintát tartalmaz. A Roland/Rodgers hangmintái között történelmi orgona hangokat is találunk, Közép-Európából. A 14 nagyzenekari hangszín külön kapcsolókkal választható. A C-190-ben egy felvevő rendszer is működik, ezen kívül beépített dalok széles választékát biztosítja. A „Swell to Great” funkció használatával igazi templomterem hangzást érhetünk el.

A C-190 „Windchest Panning” funkciója, az igazi nagy orgonák sípjainak térbeli elhelyezkedését szimulálja. Néhány gombnyomással megváltoztathatjuk a sípok térbeli elrendezését és kedvenc beállításunkat akár el is tárolhatjuk.

A kvartettezés igazi szenvedély volt

Beszélgetés Takács-Nagy Gábor hegedűművésszel

A világhírű Takács-vonósnégyes alapítója és névadója Svájcban él, de gyakran jön Budapestre, ahol karmesterként is egyre többször fellép. Emellett rengeteget tanít, a világban sokfelé hívják mesterkurzusokra. Azt is elmondja, miért vált ki tizennégy évvel ezelőtt a nevét (azóta is) viselő kvartettből.

❖ Aradi Péter

Gramofon: *Nagyon fiatalon, még főiskolás korában, 1975-ben alakította meg vonósnégyesét. Ön volt a kezdeményező?*

Takács-Nagy Gábor: Ez még konzis korunkra nyúlik vissza, amikor a Nagymező utcai Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolába jártunk. Ott már ismertem Ormai Gabit, aki a brácsásunk volt – szegény Gábor meghalt 1995-ben, Coloradóban, rákban – és Fejér Andrást, a csellistánkat. Mi hárman már akkor beszéltünk arról, ha majd bekerülünk a Zeneakadémiára, alakítunk egy kvartettet. Mindannyiunkat nagyon érdekelt a kamarazene, tehetségesek voltunk, ám egyikünk sem táplált szólista ambíciókat. Nekem sosem volt Heifetz-lemezem – ezzel nem büszkélkedem, hiszen zseniális művész volt, csak jelezni akarom, mennyivel jobban lekött a kamarazene, úgy-hogy főleg azt hallgattam. A főiskolán nem kezdtünk azonnal kvartettezni, mert nem volt második hegedűsünk. Nem könnyű megfelelő embert találni erre a posztra: nagyszerű muzsikás kell – aki viszont nagyon jó, az primárius akar lenni vagy szólista. Így aztán kezdetben trióztunk. Egyszer futballozás közben találkoztam Schranz Karcsival. Peterdi Pál humoristának volt egy csapata, abban rúgta a bőrt a brácsás Konrád Gyuri bácsi is. A Népstadion mellett játszottunk, két-három hetente, szombat. Összebarátkoztunk Karcsival, megkérdeztem, van-e kedve velünk kvartettezni. Eljött, és azonnal éreztük, hogy ez jól fog működni. 1975 októberében volt az első óránk Mihály Andrással – tavalay volt harminc éve... Rajta kívül is remek tanáraink voltak: Kurtághoz, Radoshoz, Simon Alberthez, Kroó Györgyhez jártunk. Ők igazán magasra tették a léceket. Nem kellett még pénz után rohagálnunk, szinte csak ezzel foglalkoztunk, napi három-négy órát próbáltunk. Megnyertünk

két nagy versenyt – 1977-ben Evianban, Franciaországban, 1979-ben Portsmouth-ban, Angliában, ahol Yehudi Menuhin volt a zsűrielnök –, elindultunk a pályán. Ehhez persze szerencse is kellett.

G.: *Nyilván, de az önmagában nem lett volna elegendő...*

T.N.G.: Jártunk kurzusra az Amadeus kvartetthez Londonba, s az első hegedűsünk, Norbert Brainin többször mondta nekünk, hogy a „karrierhez” három dolog kell: nagyon nagy tehetség, nagyon sok szorgalom és nagy szerencse. Ha az egyik hiányzik, már nem fog úgy működni. De a szerencsét is elő lehet segíteni. Brainin mindig azzal példálózott, hogy a jó kapusról a kapufára pattan a labda, nem a hálóba... 1981-ben Kanadában három hónapig dolgoztunk Székely Zoltánnal az összes Bartók-kvartetten. (Székely mutatta be Bartók Hegedűversenyét.) 1982-ben megismerkedtünk Koromzay Dénessel, a Magyar vonósnégyes brácsastájjával, aki akkor Magyarországon járt, egyébként Coloradóban volt professzor, és ő meghívott minket oda ösztöndíjjal. Minden évben kimentünk, végül följánlották, hogy 1986-tól legyünk az egyetem rezidens kvartettje. A többiek kint akartak maradni, én viszont visszavágytam Európába. Akkor még nem tudhattuk, hogy néhány év múlva ledől a berlini fal.

G.: *Könnyen kiengedték önöket?*

T.N.G.: Igen, eredetileg fél év után haza kellett volna jönnünk, de végül nem jöttünk, az útlevelet is vissza kellett küldenünk – nehéz időszak volt. 1990-től jöhettünk újra.

G.: *Egészen addig ott voltak?*

T.N.G.: Igen, a fiúk most is ott vannak Coloradóban, ma is az a Takács-vonósnégyes székhelye. 1991 körül változás történt a magánéletemben: Svájcban megismerkedtem egy ott élő angol hölgygel, aki azóta már a feleségem, gyerekeink is vannak. Hirtelen nem tudtam, hová is tartozom, merre mennék, kicsit kicsúsztott a lábam alól a talaj, s ez abba torkollott, hogy végül problémáim támadtak a színpadon való játékkal. 1992 vége felé ez már olyan mértéket öltött, hogy megbeszéltük a fiúkkal, én eljövök az Egyesült Államokból, és ők keresnek helyettem valakit. Iszonyú nehéz döntés volt – mind a mai napig fáj a szívem. Álomban játszom velük, a régi csapattal, még Gábor is él... Azért az gyönyörű dolog volt. Örülök a sikereiknek, és annak, hogy remek kollégákat találtak. Edward Dusingerre, az elsőhegedűs, kitűnő muzsikás, és Roger Tapping is az, aki 1995-ben lépett szegény Gábor helyébe, de most már egy ideje Geraldine Walther a brácsásuk, aki a San Francisco-i Szimfonikus Zenekar első brácsása. Amikor eljöttem, a nevet meghagytam, mert érvényes szerződésünk volt a Decca London lemezkiadóval, és a University of Colora-

*„Aki a fontos
szólamot játssza,
annál van a labda,
de a többi úgy
mozog körülötte,
hogy helyzetbe
hozható legyen.”*

do rezidens kvartetti státusát is csak ezzel a névvel tölthették be. Az első években nagyon furcsa volt számomra, aztán hozzászoktam. Végül is elkezdtünk valamit, benne voltam tizenhét évig, és nagyon jó, hogy az nem dőlt össze, mint egy kártyavár.

G.: Ezek után hogyan tudta folytatni a pályát?

T.N.G.: Svájcban kaptam egy állást a genfi Zeneakadémián (ott Conservatoire-nak hívják), ahol vonósnégyest és kamarazenét tanítok. Varga Tibor pedig meghívott sion akadémiajára. 1992 végén találkoztam Kocsis Zolival és Fischer Ivánnal, akik meghívtak az akkor állandó együttessé vált Fesztiválzenekarba vendég koncertmesternek, s ezt egészen 2001-ig csináltam, de már annyi helyre jártam tanítani, hogy nem tudtam tovább vállalni.

G.: Mennyi idő alatt szűnt meg vagy múlt el az a zavaró probléma, ami miatt el kellett hagynia a kvartettet?

T.N.G.: Hosszú időbe telt. Bár, ha nagyon őszinte akarok lenni, azt kell mondanom, hogy soha nem múlt el egészen, csak az ember megtanul vele élni, megtanulja kontrollálni.

G.: Annyira, hogy az átlag koncertlátogató észre sem veszi?

T.N.G.: Igen, annyira. Nem szabad arra koncentrálni, hogy most jól kell játszani, hanem magára a zenére kell összpontosítani, azzal kell összhangba kerülni. Ehhez egy bizonyos mentális állapotot kell elérni. Most is kamarazenelek: van egy kvartettünk, Intermezzo a neve, ez arra is utal, hogy néha hónapok eltelnek anélkül, hogy találkoznánk, de aztán ismét összejövünk, és nagyon hamar rá tudunk állni egy közös hullámhosszra. Tuska Zoltán a második hegedűs, Papp Sándor brácsászik és Perényi Miklós csellózik. Külföldön is elég sokat játszunk, mostanában főleg Bartókot. De az év végén Pesten is előadjuk mind a hat Bartók-kvartettet. Zongorás trió felállásban is játszom Várjon Dénessel és a csellista Rafael Rosenfelddel, de Dénessel sokféle formációban muzikálunk, ő különlegesen nagyszerű muzikus és barát. Mindemellet

tengeteg tanítok: Genfben már tizennégy kvartettem van minden évben. Ezáltal konstruktívan foglalkozhatom a kvartettel, próbálom átadni a tapasztalataimat.

G.: Franciául tanít?

T.N.G.: Franciául és angolul. Egyébként otthon is változom a nyelveket. Mint mondtam, a feleségem angol származású, vele angolul beszélek, de ha valami nem jut eszembe, magyarul folytatom, mert megtanult magyarul. A két lányom franciául beszél egymással, nekik az a legerősebb nyelvük, de velem magyarul, az anyjukkal franciául és angolul. Évente ötször-hatszor megyek Londonba tanítani egy magánalapítvány meghívására – nagyjából kéthavonta két-három napra –, s itt angol kvartettekkel foglalkozom. De Ausztráliától Hollandiáig sokfelé hívnak – azt hiszem, van érzékem a tanításhoz.

G.: A kamarazene és a tanítás mellett újabban karmesterként is feltűnik, elsősorban a MÁV Szimfonikus Zenekar élén, amellyel kamarazenei sorozatot is indított. Mi vitte a vezénylés felé?

T.N.G.: 2002-ben Varga Tibor felajánlotta, hogy vezényeljem az ő zenekarát. Az volt az első alkalom, és nagyon megszerettem. A Genf mellett minden év júliusában megrendezett Bellerive Fesztivál kamarazenei sorozatát is szoktam vezényelni, amely régi és jelenlegi tanítványaimból áll. Ezt a fesztivált a feleségem szervezi már húsz éve, ezalatt rengeteg nagyszerű magyar muzikust hívott meg oda. Idén augusztusban pedig a svájci Verbier Fesztiválon fogok Mozart-hangversenyeket vezényelni: egy Mozart-szimfóniát, valamint három Mozart-zongoraversenyt Emanuel Ax közreműködésével.

G.: Korábban nem voltak karmesteri ambíciói?

T.N.G.: Amikor kvartetteztem, eszembe sem jutott, hogy mást is csináljak, hiszen az igazi szenvedély volt. De egyszer, 1989-ben, Londonban együtt játszottuk Solti Györggyel Mozart g-moll zongoranégyesét. A házában próbáltunk, s én ösztönösen mindig intettem vagy jelez-

Műhelymunka-pillanatok – Takács-Nagy Gábor

tem, ahogy primáriusként megszoktam. Azt mondta, jó karmester lehetne belőlem, mert van egy természetes testmozgásom, ami nagyon kifejező, és a hegedülés is előnyös, hiszen valószínűleg könnyebben megoldanám a vízszintes és függőleges mozgások váltakozását. Érdekes volt ezt hallani tőle, de ettől még nem foglalkoztam komolyan a gondolattal. Később, amikor a Fesztiválzenekarban ültem, kezdtem figyelni, milyen sajátos dolog a vezénylés. Egyszerre megfogható és megfoghatatlan. Miért van az, hogy bejön mondjuk egy szenzációs technikájú külföldi vendégkarmester, de nem sugároz semmit, ezért nem is tud igazán hatni, míg ha bejön például Menuhin, aki nem volt a pálca bűvésze, de ha csak ránézett a szólamra, a kisugárzása miatt rögtön úgy szólalt meg a zenekar, ahogy ő akarta. Természetesen nagyon jó muzikusnak kell lennie a karmesternek, ez az alap, de karizma nélkül nem sokat ér.

A világhírű izraeli karmester, Eliahu Inbal és Takács-Nagy Gábor

G.: *A vezénylés technikáját hogyan sajátította el?*

T.N.G.: Egy svájci karmester, Karl Anton Rickenbacher – aki Montreux-ben lakik, s annak idején a Rádiózenekart is vezényelte – mutat nekem dolgokat, beszélünk az ütéstechnikáról, a zenekarkezelés pszichológiájáról... Ezenkívül sokat beszélgetek karmesterekkel, akiknek mindenféle kérdéseket fölteszek. DVD-ken nézem régi nagy mesterek próbáit. Óriási élményt jelentett például, ahogy Fricsay Ferenc a Hány János szvitet próbálta. Persze nem akarom őket utánozni, nem is tudnám, csak megpróbálok ellesni tőlük egyet-mást.

G.: *Hogyan került kapcsolatba a MÁV Szimfonikus Zenekarral?*

T.N.G.: A Weiner-Szász Kamarazenekar meghívott, hogy a 2003-ban elhunyt Varga Tibor emlékére rendezett budapesti koncertjüket vezényeljem. A zenekarban játszott Lendvai György, aki később a MÁV Szimfonikusok igazgatója lett, és az ő ötlete volt, hogy dolgozzam az

együttessel. Májusban nagyzenekari hangversenyen is vezényelem őket a Zeneakadémián.

G.: *Ugorjunk vissza az időben, egészen a gyerekkoráig. Honnan a zenei készsége?*

T.N.G.: A szüleim nem voltak muzikusok, de nagyon szerették a zenét. Otthon sokat hallgattunk lemezeket. De volt egy másik vonal is. Hatéves koromtól imádtam a focit, apámmal jártunk Fradi-meccsre, s engem nagyon megfogott az a kettősség, hogy bár csapatjáték, mennyire fontos egymás inspirálása. Később, 13-14 éves koromban, amikor a konziban bekerültem kisebb „csapatokba”, ösztönösen úgy éreztem, hogy ez az én világom, ahol egyaránt lényeges az egyéni felvillanás, a személyiség jelenléte és a csapatszellem, ezeket a szerepeket állandóan változtatni kell, mint egy jó futballcsapatban. Ilyen a jó kvartett is: aki a fontos szólamot játssza, annál van a labda, de a többi úgy mozog körülötte, hogy helyzetbe hozható legyen. Szerintem ezt zenekarban is meg lehet csinálni.

Tizenhét éves koromban abbahagytam a hegedülést, mert nem akartam szólista lenni, de ahhoz sem éreztem kedvet, hogy egy zenekarban töltssem el az életem. Otthagytam a konzit, úgy döntöttem, borász leszek. Ám fél év múlva mégis visszamentem a konziba, és amikor Gáborral és Andrással találkoztam, fölcillant a lehetőség, hogy kvartettezzünk, s ez nagyon megtetszett. Amikor aztán 1975-ben elkezdtük, napnál világosabb volt számomra, hogy ezt kell csinálnom. Utána minden gyönyörűen ment egészen 1991-ig – talán túl szépen is, lehet, hogy az ember meg is fizet ezért –, akkor jöttek a már említett problémák, s 1992-ben új élet kezdődött...

G.: *Mint elsőhegedűsnek mennyire volt domináns szerepe a kvartettben?*

T.N.G.: Természetesen én vezettem a próbákat, de mindenki hozzászólt, és igyekeztünk megegyezni. Persze úgy is működhet egy kvartett, ahogy Székely Zoltán csinálta a Magyar Vonósnegyessel. Amikor vele dolgoztunk, megkérdezte tőlem: „Mondja, Gábor, maguknál is beleszól a személyzet a próbába?” Nem értettem kikre gondol, erre felvilágosított, hogy a másik háromra... Ott egyértelműen az ő elképzeléseit kellett követni. Így működött régen a Léner- és valószínűleg a Busch-kvartett is: egy hihetetlenül erős, nagy muzikusegyéniséggel az élén, aki megadta a fazont. Talán változtak az idők, s én sem vagyok ilyen egocentrikus, mindenesetre rugalmasabban vezettem a kvartettet. Én tőlük is rengeteget tanultam, egymást is csiszoltuk. 1979-80 körül, amikor Mihály András volt az Operaház igazgatója, azzal az ötlettel állt elő, hogy az Operában is dolgozzunk, én koncertmesterként, a többiek szólamvezetőként. Egy fél évig tanonkodtunk is ott, de rájöttünk, hogy úgy nem tudunk koncentrálni a vonósnegyesezésre, márpedig mi szerettünk volna igazán intenzíven dolgozni. Nem volt se zenekari, se tanári állásunk, kizárólag ezzel foglalkoztunk, és ezt soha nem bántuk meg.

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

A Gramofon Zenekritikai Műhely célja, hogy felidézze és modern eszközökkel folytassa a magyar zenekritikaírást – többek között Csáth Géza, Tóth Aladár, Péterfi István nevével fémjelzett – régi, szép hagyományait. A 2006 januárjában alapított, havonta nyolc-tíz koncertkritikát publikáló műhely szeretné visszacserezni a zenekritika megbecsülttségét a magyar sajtóban.

A Gramofon Zenekritikai Műhely tagjai: Albert Mária, Bércesi Barbara, H. Magyar Kornél, Molnár Szabolcs, Retkes Attila és Várkonyi Tamás.

A koncertkritikák a HVG Online (www.hvg.hu) Kultúra rovatában olvashatók.

hvg.hu

hvg.hu KERESÉS:

Gramofon Zenekritikai Műhely

NEMZETI HANGVERSENYTEREM; 02.04.
Szegények maradtak a legények
 Bartók Béla ihletforrásait és műveit együtt volt hivatott bemutatni a kétrészes, közel kétórás program. Ám a közösségi komolyzene képviselői nem hajlandók bandára oszlottak: a zenéjük legmélyebb gyökereinek képviselőivel? - Kritikuskunk a Művészetek Palotájában járt. [Részletek](#)

5 CORNERS, A38, FEBRUÁR 4.
Ötcsillagos előadás
 "Amint megpillantottuk hibátlan öltönyeiket, trendi, otrombakodás nyakkendőiket és szándékosan előnytelenre alakított frizurájukat, valahogy érezni lehetett, hogy emlékezetes koncertmennyben lesz részünk." - A 5 Corners koncertjén járt játszanak. [Részletek](#)

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR; MŰPA
Majdnem merész
 "Tudjuk, hogy a zenekar és vezető karmestere, Pál Tamás a vállalkozó kedvű, kísérletező hajlamú, a kockázatoktól nem visszariadó repertoárelépítés elkötelezett híve, és ettől budapesti eltérni." A Gramofon munkatársa a Művészetek Palotájában járt. Jobban kezdődött ez az este, mint ahogy véget ért... [Részletek](#)

BORBÉLY-DRESCH, 01.20, FONÓ
Magyar jazz, balkáni fizekkel
 Igazán itt volna az ideje felvenni a hungarikumok közé Dresch munkatársa a Borbély-Dresch kvartett koncertjén járt a Fonóban, ahol két különleges tehetségű szaxofonos játszott együtt. [Részletek](#)

A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA, SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ
Íme, lássátok: ez az ő várak
 Bartók év lévén, Debrecen után a Szegedi Nemzeti Színház is műsorra tűzte a szerző egyetlen operáját, tavasszal Budapestén újítják föl a darabot, s másutt is számíthatunk koncert és szcenizált előadásokra. A Gramofon Zenekritikai Műhely kritikusa a szegedi bemutatót látta. [Részletek](#)

FOTOGALÉRIA, MATRIX
 Semmi olyan nem történt ebben a színházi előadásban, ami az internet világában már ne lenne látható szórak.

Munkaerő-keresés
Bemutatók
Piacfelmérés
Adatbázis-építés

est.hu
 Pesti Est
 Mozi
 ma
 Egész nap

hvg.hu Keresés

BEJELENTKEZÉS
 Név:
 Jelszó:
 Regisztráció:
 Elfelejtette jelszavát?

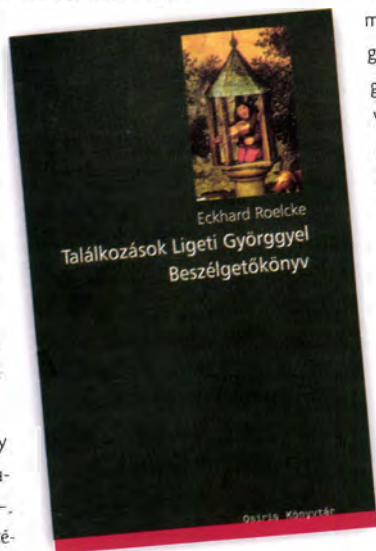
TIPPEK
UTAZÁS
HVG-ORAC
KÖNYV

**ECKHARD ROELCKE:
TALÁLKOZÁSOK LIGETI GYÖRGGYEL
– BESZÉLGETŐKÖNYV**

Osiris Kiadó, 2005.

Az oral history felértékelődésének idején különösen nagy a felelőssége annak, aki válaszol. És annak is, aki kérdez. Tény: nincs örökérvényű „jó” kérdésor, tehát alkalmanként vizsgálunk a kizárólag személyre szabott gondolatvezetések. Az eredményt az minősíti, hogy a közreadandó beszélgetések megtervezettek voltak-e, s eredményeznek-e többlettudást a válaszok. Enélkül, bármennyi idő álljon is a beszélgetők rendelkezésére, legfeljebb valamiféle talkshow-folyamat kapunk. Ami, valljuk meg, „egyszer használatos” kulturális termék... Roelckéről elszórt információkból megtudjuk, hogy 1960-ban született, Hamburgban egyetemista korában hallgatta Ligeti előadásait, s azóta érdeklődik művészetéről. 1988 óta ismeri személyesen – tehát a generációs különbség ellenére reménykedhetnénk abban, hogy értékes anyagot ad közre. Erre sajnos a könyv ténszerűen rációfol.

Tisztelet vezérelte-e Roelckét, amikor hagyta, hogy Ligeti azt mondjon, amit akar – csapongva, visszautalva, a korábban elhangzottakra célozva –, anélkül, hogy szembesítette volna régebbi kijelentéseivel? Hagyta, hogy Ligeti az „ami a szívemen, az a számon” őszinteségével pillanatnyi személyes, néha indulatos-szubjektív íté-

leteinek adjon hangot. Léptéket és mértéket keresnek; máskor a konformistává cenzúrázott, a megszépítő messzeségből rózsaszín emlékképet felvázoló emlékezés esetén a szókimondás hiányzik – most zavarbaejtő a jelzők és határozók tömkelege. Hol kezdődik, és meddig tart „az igazat mondd, ne csak a valódit” követelményének érvénye?! (Kira-gadva néhány minősítést jelentős személyiségekről: hiú és gyáva, idióta, buta, korlátozott, hullarabló.)

Vajon a nyomtatásra-kész szöveg olvastán meggondolta-e még egyszer Ligeti, ezt akart-e saját véleményként közölni az olvasókkal? Ilyennek akarja-e magát láttatni azokkal, akik már ismerik zenéjét, vagy akik ezután, akár épp ennek a könyvnek a hatására érdeklődnének műveiről? Kérdések, melyekre nincs válasz.

Hogy az érdeklődő többlet kapjon, a függelékben a Manfred Stahnkéval 1993-ban készült beszélgetést olvashatja. A torzóhoz a következő kommentár tartozik: „Itt Ligeti abbahagyta, mert lejárt a DAT-felvétel ideje”. Ehhez se kell kommentár! Mindehhez járulnak Nádori Lídia fordításának bosszantó ügyetlenségei, pontatlanságai. Ami a legnagyobb gond: a tudományos igényű (tehát adatszzerű pontosságot kontrolláló) lábjegyzetek hiánya. Mert Ligeti évtizedek távlatából emlékezhet pontatlanul, de megjegyzés nélkül hagyni a tárgyi tévedéseket: a gyanútlan olvasót félrevezető, súlyos szakmai mulasztás. *Fittler Katalin*

**A MAGYAR ZENESZERZÉS MESTEREI
– DURKÓ ZSOLT**

Összeállította és közreadta: **Gerencsér Rita,**
a szerkesztésben közreműködött: **Berlász Melinda**
Holnap Kiadó, 2005.

A Szöllősy András életét és művészetét bemutató, szerteaágazóan érdekes, hézagpótló, kiváló minőségű monográfia után most hasonlóan magas színvonalon folytatódik A magyar zeneszerzés mesterei című könyvszéria (sorozatszerkesztő: Várbiro Judit) a Holnap Kiadónál. A sorozat második darabja az 1997-ben, fájdalmasan fiatalon (63 éves korában) elhunyt Durkó Zsolt művészetét állítja a középpontba, interjúrészletek, rádióelőadások, levelek és más dokumentumok közvetítésével. E szekunder forrásokból is világosan kirajzolódnak Durkó személyiségének és művészi hitvallásának legfontosabb jegyei: a zene iránti alázat, a szó napi politikai tartalmától független nemzeti elkötelezettség, a rend és a forma tisztelete. Nem véletlenül idézi Devisch János a kötet előszavában Durkó alábbi mondatát: „egy zenei anyag önmagában se nem jó, se nem rossz, hiszen a zenei matéria a formában, a kompozícióban feje ki végső értelmét.” Olyan ars poetica ez, amely nemcsak az alkotás folyamatában, hanem élete minden szegmensében meghatározó volt a zeneszerző számára.

Az első nagy fejezetben Durkó Zsolt beszél önmagáról, illetve kortársai idézik fel a vele való találkozásokat – a legkorábbi dokumentum 1960-ból, a legfrissebb 2002-ből való. Előtárlanak a nehéz történelmi korszak ellenére is kiegyensúlyozottnak mondható szegedi gyerekkor élményei, a viszonylag későn kezdett zenetanulás emlékezetes pillanatai, a Farkas Ferenc zeneakadémiai osztályában, majd római ösztöndíjasként Goffredo Petrassinál töltött évek. Megismerkedhetünk az életmű legfontosabb darabjainak keletkezési körülményeivel, illetve Durkó különböző alkotói periódusaival. A lényegesen rövidebb második fejezetben Durkó Zsolt saját írásai, rádióműsorokban való szereplései, kiállítás megnyitókön elmondott beszédei kaptak helyet, míg a negyedik fejezet a róla szóló megemlékezéseket, nekrológokat gyűjtötte össze.

Sok szempontból tanulságos a Durkó Zsolt 1988 és 1997 közötti zenei/közéleti szerepvállalásának dokumentumait tartalmazó harmadik fejezet, a Magyar Zeneművészeti Társaság megalakításának, a Mini-Fesztivál létrehozásának krónikája. Durkó konkrét kérdésekben kialakított álláspontjával, véleményének argumentálásával olykor lehet vitatkozni (ezt a rendszerváltás időszakában sokan meg is tették), következetessége és az általa fontosnak tartott értékekhez való ragaszkodása azonban tiszteletre méltó. A kötethez a függelékben részletes életrajzi adattár, precíz műjegyzék és néhány jellegzetes fénykép csatlakozik. *Retkes Attila*

A NEMZETI ZENEDE

**Szerkesztők: Tari Lujza és Sz. Farkas Márta
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2005.**

Úgy tartják, aki nem becsüli a múltját, nem méltó a dicsőséges jövőre. Ha ez igaz, és miért ne lenne, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Intézete boldog távlatok elé néz. Nemrég megjelentette A Nemzeti Zenede című tanulmánykötetet, amely 1839-től 1949-ig tárgyalja az intézmény múltját. Említsük meg, mert így tényszerű, hogy a zenede másik örököse a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola, ám a tanárképző működik abban a Semmelweis utcai épületben, amelyet a millennium esztendejében nyertek el. A forrásanyag részben az intézmény dokumentumaiból állt össze, a legújabb kori fejezethez Mona Ilonának a hetvenes években készült összefoglalója adott támpontokat. A történeti fejezetek élén Tari Lujza tanulmánya áll, amely bemutatja az előzményeket, a Pest-budai Hangszegyletet és énekiskoláját, majd a zenede létrejöttének körülményeit. A hangszegyletet egyebek között az hívta életre, hogy az 1800-as évek elején a poros-sáros, németajkú Pest kezdett igazi várossá formálódni, versenyre kelni a királyi Budával. A zenei élet pedig a gyarapodó polgárság számára fontossá vált, szívesen áldozott támogatására. Bálokon, jótékonyági esteken gyűjtöttek az énekiskola számára. 1850-ben a következő hír jelent meg: La Grange asszony hajlandó a Nemzeti Színházban adandó első operának [fellépésének] egész jövedelmét az énekiskola, majdan nemzeti Conservatorium javára ajánlodekózni...

Iványi-Papp Mónika a Hangszegyesületi Énekiskola választmányi ülésének jegyzőkönyveit adja közre. A támogatók között volt például a ma is működő

bécsi Artaria kiadó, a Festetics-familia és természetesen Liszt Ferenc, Joachim József, Reményi Ede is. Sőt, az uralkodó és a királyné, Erzsébet is bele-nyúlt magánkasszájába. Az 1875-ben alapított Zeneakadémia és a zenede rövid ideig konkurált egymással, az első évben csökkent a zenedei növendékek száma, de hamarosan egészséges egyensúly állt be. A XX. században Hubay Jenőtől Kabos Ilonkán át Lajtha Lászlóig vagy Szervánszky Endréig az akadémiaival egyenértékű tanári kar működött a Semmelweis utcában. A gazdasági válság idején a feszültségek kiújultak, ezek részleteit is feltárja Solymosi-Tari Emőke, aki az 1919–1949 közötti periódust dolgozta föl. A könyv- és kottatár történetjének tükrében Gulyásné Somogyi Klára ad képet a zenede működéséről. Forrásjegyzékében találjuk Belitska-Scholzhedvig nevét, így egy főhajtással emlékezhetünk a nemrég elhunyt könyvtárosra is.

Hosszan sorolhatnánk a kötet erényeit: olvasható, mint egy regény, böngészhető, mint történeti mű, a Zenede-lexikon című összeállítás nagyszerű. Hiánypótló munkát kaptunk kézbe, méltóképpen készülhetünk az intézmény alapításának közelgő százhetvenedik évfordulójára.

Albert Márta

**DEVICH SÁNDOR:
A VONÓSNÉGYES EGYKOR ÉS MA**

Rózsavölgyi és Társa Kiadó, 2005.

Kevesen veszik maguknak a fáradságot, hogy „felgyülemlett céduláikat, kottáik margójára, koncertmúsorok, meghívók, hotelszámlák, repülőtéri beszélőkérdőív háttérá firkált észrevételeiket egybegyűjtsék” és könyv formájában kiadják. Még ritkábban fordul elő, hogy egy gyakorló muzsikusz összegezze szakmájával kapcsolatos tapasztalatait. Devich Sándor, a Bartók Vonósnégyes egykori második hegedűse azonban ilyen. És nemcsak „jó vonóú” zenész, hanem kivételesen jó tollú író is. Közérthető és rendkívül szórakoztató, olvasmányos stílusban osztja meg zenei élményeit az olvasóval, aki – legyen bár műkedvelő zenebarát, vagy professzionális kvartettjátékos – bőven talál csemegézni valót a kétszáz oldalon.

A könyv az 1985-ben, *Mi a vonósnégyes?* címmel megjelent kötet újrakiadása. (Ez ugyan sokáig rejtve maradt az olvasó előtt, ráadásul az új cím nem túl szerencsés választás.) Az azóta eltelt bő húsz év ellenére ez a könyv ma is időszerű; Devich Sándornak a zene lényegét érintő gondolatai felett nem járt el az idő. Legizgalmasabb részeit számomra azok a fejezetek jelentik, amelyek a vonós-

négyes műhelymunkájába vezetik be az olvasót. Hangsúlyokról, formálásról, együttjátékról, hangszínről, dinamikáról, vonásnevekről, vibrátorról, hangképzésről, rutinról, alkalmazkodásról esik szó – egyszóval mindarról, ami a kamarazenélést értő muzsikálással teszi. A szigorúan szakmai tárgyú bekezdések mellett választ kapunk olyan kérdésekre is, amelyeken talán sosem gondolkodtunk, de mindannyiunkat érdekelhetnek. Mi az egyes hangszerek szerepe a vonósnégyesben? Mitől fontos például a második hegedű szólama? Mitől függhet a műsorszervezés, és milyen ráadást illik választani? Milyen viszontagságok érhetik a művészeket utazás közben? Milyen indokok állhatnak egy személycseré mögött? Melyek a jó próba elengedhetetlen feltételei? Miként hangoljon a vonósnégyes, milyen lehetséges ülésmódok jöhetnek szóba? Mi játszódik le az első hangot megelőző fél másodperc alatt? Megtudhatjuk továbbá, hogy milyen meglepetések érhetik az előadókat a közönség részéről, különösen ha Otto Klemperer, Szvjatoszlav Richter vagy a japán császár unokája ül a nézőtérén.

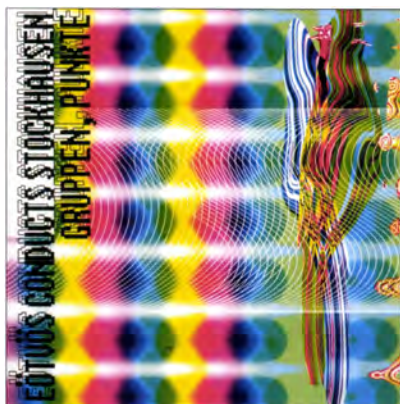
Színes, mesélő stílusával, műveltségével Devich erősen emlékeztet a XX. század egyik legokoskaldalúbb szellemére, a Waldbauer-Kerpely Vonósnégyes brácsására, Molnár Antalra. Muzsikusz lény, műveltsége és nagy repertoárismerete Devich számára is elsősorban arra szolgál, hogy még vonzóbbá tegye a vonósnégyes műfaját, vagy – ahogyan azt a záró sorokban írja: – „a zene vonós-csínyjét, legizgalmasabb, legkockázatosabb, legszebb kalandját.”

Várkonyi Tamás

JELMAGYARÁZAT:

- ○ ○ ○ ○ Hallgathatatlan
- ○ ○ ○ ○ Gyenge
- ● ○ ○ ○ Elfogadható
- ● ● ○ ○ Átlagos
- ● ● ● ○ Nagyon jó
- ● ● ● ● Remekmű

**KARLHEINZ STOCKHAUSEN:
GRUPPEN, PUNKTE**

WDR Sinfonieorchester Köln
Vezényel: Eötvös Péter

● ● ● ● ○

**IGOR STRAVINSKY:
TAVASZI ÁLDOZAT, MAVRA**

Junge Deutsche Philharmonie,
Göteborgs Symfoniker, vez.: Eötvös Péter

● ● ● ● ○

Nem tudom, hogy a BMC a karmester Eötvös felvételeiből önálló sorozatot indít-e a jövőben, mindenesetre „Eötvös conducts...” címmel két lemez is eljutott hozzám, az egyik Stockhausen-, a másikon Stravinsky-művek szerepelnek. Ha mégis valamilyen sorozat előhírnöke ez a két CD, akkor talán joggal feltételezem, hogy a kiadó célja elsősorban a dokumentálás, archiválás, mert csak így érthető, hogy miért hallható e két lemezen négy, igencsak eltérő szemléletű felvétel.

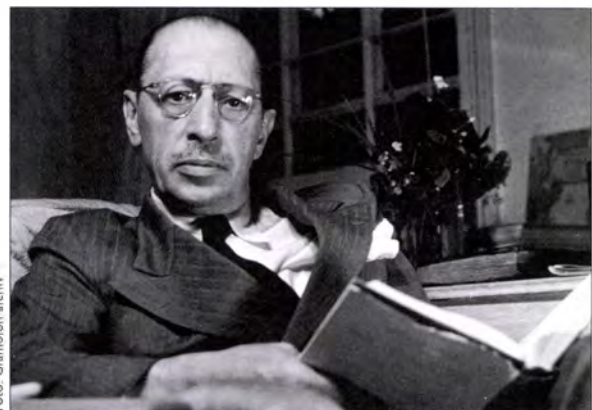
A Stockhausen-korongon a Gruppen egy 1997-es, a Punkte egy 2004-es felvétellel szerepel. Eötvös mindkét alkalommal a nagyszerűen játszó Kölni Rádió Szimfonikus Zenekarát vezényli. A felvételi filozófia viszont radikálisan más ezen a két bejátszáson. A Gruppen esetében – talán a három zenekar által meghatározott zenei tér reprodukálásának megoldhatatlansága miatt – kifejezetten mesterséges, illúziótlan hangzású végeredmény került a CD-re, ami nem válthatja ki az eredeti mű térélményét. A már-már gyanús hangzásképp alapján valamilyen durva manipulá-

cióra is gondolhatnánk, egyedül a rugalmas tempók, a szépen egymásba csúsztatott hangfelületek miatt hihető, hogy hús-vér emberek, „real time” zenélését tükrözi a lemez. A Punkte viszont – ahol a hagyományos elrendezésű zenekari játék rögzítése nem okozhatott gondot – döbbenetesen hitelesen szól, a felvétel alapján megkockáztatom, hogy a többet hivatkozott Gruppennél jelentékenyebb darab. Amikor először tettem fel ezt a 26 perces zeneművet, elfelejtettem leülni, s ha nem is földre gyökerezett lábbal, de álva hallgattam végig.

A Stravinsky-albumon a Tavaszai áldozatot a Junge Deutsche Philharmonie adja elő, az utómunka Eötvös Péter és Dorozsmai Péter munkája, a felvételt Lipcsében készítette a budapesti Tom-Tom Stúdió. Ezekből az adatokból biztosra vehető, hogy már a lipcei előadás rögzítése abban a tudatban készült, hogy az utómunkában részt vesz majd maga a karmester. Bizonyára hifisták és leendő hangmérnökök meglelik a maguk gyönyörűségét ebben a bejátszásban. Magam egyik csoporthoz sem tartozom, de a

hangzás hideglelős, érzéki szépsége engem is rabul ejtett. Olyan rafinált, megdöbbentő ez a gyakorlatilag újrakomponált Stravinsky-mű (mert valójában erről van szó: ezt a darabot így még nem hallottuk), hogy csak sokadik meghallgatásra vesszük észre a zenekar apróbb megingásait. Minden pillanata izgalmas, meglepetésekkel teli, váratlan. Arra figyelmeztet, hogy a hangrögzítés elsősorban nem archiválásra való, hanem egy sajátos interpretálási lehetőség, egy másik médium. Ezt természetesen nem Eötvös találta fel, de ezzel a Tavaszai áldozattal – azt hiszem – új minőséget teremtett. Ezzel az elvárással csak csalódást okozhat a Mavra felvétele. A zenekar nagyszerű, a Göteborgi Szimfonikusok hibátlanok, de a hangzás nagyon is ismerős. A két darabot egymás után hallgatva azt hiheti az ember, hogy valaki titokban lecserélte a hangszórókat. Ráadásul a Mavra (minimum) kétcárú mű. Egyfelől igazi, 19. századi opera akar lenni, másfelől tele van zenei és színpadi oldalra nézéssel, kikacsintással. Eötvös nemigen tud úgy tenni, mint egy Verdi- vagy Csajkovszkij-dirigens, a lendületes, magabiztos, és elengedhetetlen közhelyességtől hallhatóan fél. Emiatt a darab humorának nem minden rétege bomlik ki: így inkább parabola, s nem bővéru komédia lesz a Mavrából. Egyik énekes (Parasha: Maria Fontosch; Anya: Ludmila Semcsuk; A szomszéd: Lilli Paasikivi; Huszár: Valerij Serkin) sem igazán emlékezetes. Jó lenne, hogy ha az „Eötvös conducts...” mellett elindulna egy „Mixed by Eötvös” című sorozat is. Hadd tanuljanak a DJ-k is valamit.

Molnár Szabolcs

Igor Stravinsky

BMC CD 117 (Stockhausen)
BMC CD 118 (Stravinsky)

**JOHANN SEBASTIAN BACH:
CSELLÓ SZÓLÓSZVITEK
BWV 1007-1012 - DVD**

Perényi Miklós – gordonka ●●●●○

Zenei életünkben a legkevésbé kockázatos vállalkozások közé tartozik a hangfelvétel-készítés Perényi Miklóssal. A gordonkaművész, akinek rajongói táborában valamennyi generáció tagjai

szép számmal képviselik magukat, mindig telt ház előtt játszik, s nincs az a vírusos időszak, amikor attól kellene tartania, hogy köhögéssel, zajongással zavarják koncentrált interpretációját. S aki már hallotta, szívesen viszi haza korlátlan számú meghallgatásra felvételeit, bármit is játszik. Eme népes rajongótábor számára felbecsülhetetlen értékű, hogy immár audiovizuális felvételen, DVD-ről is élvezheti Bach szólószvitjeit. Hasonlóképp örömforrás mindazoknak, akiknek nem áll módjukban személyes élményhez jutni a művész hangversenyein. Az élvezet azért nem maradéktalan: operatőrök, képvágók munkájának eredménye a látvány, amelyet megváltoztathatatlanul kell elfogadni. Jó esetben többet, lényegesebbet láttat a beállítás, mint amit a koncertlátogató képes lenne az adott pillanatban észrevenni – ugyanakkor viszont nem teszi lehetővé a képen kívüli nézelődést. Az audiovizuális felvétel további haszna, hogy az utókorra is átörökíti a hazai előadóművészet-történet prominens képviselőjének játékát. Tehát egyben kordokumentum is az 1996-ban, az MTV Zenei Műsorok Stúdiója gondozásában készült felvétel. Miközben Perényi Miklós játékát hallgatom, időről időre eltereli figyelmemet a látvány. Csellók erdejében ül; hangszerek veszik körül, székeknek támasztva – vajon mind arra várnak, hogy a nagy művész megszólaltassa

hangjukat, netán már „leszerepelt” instrumentumok? Jelenlétük a választás szabadságát kínálja, vagy épp ellenségesen körülzáró-lehatároló? A mozgó kamerának időről időre látómezejébe kerül egy-egy hangszernyak vagy legalábbis hangolókulcs – vizuális figyelem-eltereléséért, zavaróan. Dramaturgia ez? Aligha. Néha már-már műhelyjellegű a kép, vagy próbaterem-hangulatú, ahol jelenleg csak egyvalaki tartózkodik. Mindent egybevéve azért többlet-élményt ad a látvány; legfeljebb kevésbé folyamatosan, mint a hangzás. S miként a koncertterem bármely (akusztikailag esetleg korántsem ideális) pontján is képes a zenére, a művek üzenetére koncentráló hallgató maradéktalanul gyönyörködni, úgy ezzel a DVD-felvétellel is toleráns. Nem zavarja az sem, ha a mikrofonhelyezés az élő előadásnál több járulékos zaj/zörej észlelését teszi lehetővé, sőt a szuggesztív előadásnak kijáró nagyvonalúsággal siklik át az olyan pillanatokon is, amelyek egy vagy több újrajátszás által kiküszöbölhetőek lettek volna. Mert a tételek kontinuitása a folytatásra irányítja a figyelmet, ezért az esetlegességek – joggal – azonnal felejtésre ítéltettek.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HDVD 32421

**BARTÓK BÉLA:
HEGEDŰ SZÓLÓSZONÁTA,
44 DUÓ**

Kelemen Barnabás, Kokas Katalin (hegedű) ●●●●○

Ahogy múlik az idő, jelentős mértékben változhat egy-egy kompozícióhoz való viszonyunk. Liszt transzcendens etűdjeinek jelentős része napjainkban már tananyag, s velük kapcsolatban már a „transzcendencia” szorol magyarázatra... Hasonló érzéssel

hallgattam Bartók hegedűre komponált szólószonátáját, mely Kelemen Barnabás jóvoltából egészen elképesztő evidenciával szólal meg. Ezúttal nemcsak a technikai kivitelezés problémátlansága kelt elismerést, hanem egyszersmind az a zenei-nyelvi biztonság, amely a legnagyobbak sajátja. Napjainkban, amikor megannyi interpretáció megismerhető hangfelvételen, még inkább érzékenyen reagálunk az eredetiségre, tehát arra az önálló zenei értelmezésre, amelynek elsődleges forrása az értő kottaolvasás. Mert nem elég betartani az előadási jelekkel rögzített szerzői utasításokat, tisztában kell lenni azok miertjével. Abban mutatkozik meg tehát az előadó kreativitása, hogy szinte végigéli – a kész kompozícióból kiindulva – az alkotás folyamatát.

A Szonáta négy tétele egyaránt meggyőző erejű, s egymásutánjukból kialakul a monumentális mű. Kelemen Barnabás előadásában nincs jelentéktelen (felesleges) hang, egyúttal mindig megfelelő relációban érzékeljük a zenei történések kisebb-nagyobb szegmenseit. A hallgató sohasem bizonytalanodik el – olyan biztonsággal követi a felcsendülő zenét, mintha az magától értetődően egyszerű lenne. Alaki apróság, de a gyakorlatban mindig működik kontrollként: a felvételen – talán a közeli mikrofon-

elhelyezés következtében – tisztán kivehető az előadó lélegzetvétele. Koncerten könnyebb az ilyesmitől elvonatkoztatni, a hangfelvétel többszöri meghallgatásakor viszont már-már a hangzás részévé szervesül. Legtöbbször az előre várható szusszanás olyan kivédhetetlen effektusnak hat, mint az élő előadásban rögzített gikszer – ha azonban mégsem zavaró, mint ezúttal, annak egyszerű a magyarázata: a lendületvétel sohasem válik öncélúvá, mindig zenei történések követi, olyasmí, ami visszaigazolja a gesztus létjogosultságát. Ennek vagyunk tanúi jelen felvétel esetében is, amikor azon vesszük észre magunkat, hogy együtt lélegzünk a hegedűművésszel, ami által persze még könnyebben elmélyülhetünk a zenében. A 44 duó nagy élményét az a tökéletes szimbiózis adja, ami általában jellemzi Kelemen Barnabás és Kokas Katalin együttjátszását. A rövid tételek mindegyike önmagában is megálló formaként realizálódik, s külön elismerésre méltó az a biztonság, amellyel már az első hangokkal meghatározzák az adott darab karakterét, hangulatát.

Fittler Katalin

BMC Records
BMC CD 125

KURTÁG GYÖRGY:
KAFKA-TÖREDEK OP. 24

Juliane Banse – ének
Keller András – hegedű

A Kurtág-életmű egyik csúcsteljesítményeként értékelt Kafka-töredékeket, a nemzetközi Kurtág-irodalom egyik legtöbbet elemzett kompozícióját eddig két különböző előadásban (Csengery Adrienne és Maria Husmann) hallottam. Az ECM új kiadványa alapján világos, hogy Csengery és Husmann interpretációja után most Juliane Bansénak köszönhetően a korábbiaktól alapjaiban eltérő, de nagyszerű és érvényes előadás született. A duó biztos pontja továbbra is Keller András. Játéka sokat változott, s nemcsak a két évtized érlelő hatása érződik előadásából, hanem az énekesnő inspirációja is. A hangminőség (a hegedű és az énekesé), illetve a két szólam viszonyának alábbi értékelése természetesen a hangfelvételre vonatkozik. Mert nem ugyanúgy képződik a hang a torokban egy koncert 50 perces intenzív igénybevétele után, mint egy pihenővel megszakított, az ismétlés lehetőségével kockázatmentesebbé tett stúdiómunka során.

A felvétel egyik erénye, hogy a stúdiókörülmények között nehezebbnek tetsző, átfogó, nagy drámai iv megteremtésével sem maradtak adósok az előadók. Nem kisebbíti érdemüket, hogy a negyven rövid tételből álló ciklus egysége magától is kibomlik, feltéve, hogy az egyes tételek tökéletesre csiszolt előadásban hangzanak el. Számomra ez a felvétel igazolja, maximálisan demonstrálja a kompozíció formai zsenialitását. Elsőre feltűnik Juliane Banse hangjának puhasága, lágyasága, mozgékony, barokkos hajlékonyságú énekének finom stilizáltsága. Szervevénye „concitato-szenvedély”, érzelmi „affektusok”, affektáltság nélkül. Mindez alapvetően hangszínéből következik, és szerencsére Banse hangi adottsá-

KURTÁG GYÖRGY:
JÁTEKOK-VÁLOGATÁS

Csalog Gábor – zongora
Közreműködnek: Kurtág Márta,
Kurtág György, Kemenes András

gaiból eredeztetni előadói magatartását. Csengery drámaivá izzított, néhol naturalista előadásmódjával vagy Husmann elsötétített, helyenként ironikus énekével szemben ez az előadás leginkább a zene érzéki szépségére hívja fel a figyelmet.

Keller hegedűjátéka is ehhez igazodik. Kevesebb a meggyötört hang, az éles akcentus, a hűrszagató önkínzás. Hangszíne inkább hozzásimul Banse énekéhez, s nem ellenpontozza azt. Ebből az előadásból hiányzik a minimális apparátus, illetve a reprezentatív forma és formátum közötti ellentmondás feszültsége. Amennyire csak lehetséges, intim és átszűr marad. Csengery és Husmann előadásából egy dramatikus kantata emléke él bennem, ezt a túlzónak tűnő hasonlatot továbbszöve Banse előadását lírai dalciklusként (schuberti és schumann-i értelemben) lehet jellemezni. A Kafka-töredékek megkomponált sorozat. A Csalog Gábor által válogatott és előadott Játékok sorozat, a Kurtág-életmű talán legfontosabb ciklikus alkotása nem ilyen. (A BMC Records a Játékok valamennyi darabját rögzíti, a most megjelent CD a teljes sorozat első része.) Nem tudom, hogy a boltokban megjelenő CD-hez csatolnak-e majd magyaros leírást a válogatás szempontjairól, elveiről, arról, hogy ebben közreműködött-e maga a szerző. Pusztán a tracklistára hagyatkozva azonban bátran kijelenthetem: bár e válogatás természetesen nem hasonlítható egy Kurtág által megkomponált sorozat zsenialitásához, a szerkesztő Csalogot csak elismerés illeti.

A zongoristát is. Akár a billentést, akár a hangszíneket, akár a dinamikát, akár a tempót, akár a zenei karaktereket vesszük közelebből

Kurtág György

Forrás: Művészetek Palotája

szemügyre, meg kell állapítani, hogy Csalog minden részletet rendkívüli alaposággal dolgozott ki. Érződik, hogy a művekkel hosszú évek óta foglalkozik, és nem a felvételi időszakban érvényes olvasatot akarta a hallgató elé tárni, hanem a sok kísérletezés, a sok lehetséges út végigjárásának optimalizált eredményét.

Az egyetlen gesztusból álló, néhány másodperces miniatűrök (melyek pusztán gesztusként is megállnak a helyüket) ugyanazzal az igénnyel szólaltatja meg, mint egy-egy összetett forma remekművű sűrített formáját. Weberni miniatűrök sorozatát halljuk így, s nyilván lesz olyan hallgató, aki éppen ezt kifogásolja majd: hiányzik a felvételtől az önfeledt esetlegesség, a felszabadító játékoság, a semmire sem kötelező bagatell-érzés. De hát nem törvényszerű ez? Kurtág zenéjének felfoghatatlanul erős gravitációs mezéjében valahogy mindennek nagyobb lesz a jelentősége, minden apróság egyedi építőköveként keresi az egyetlen, neki rendelt helyet egy kivételes építményben, melyet úgy neveznek, hogy életmű.

Csüggedés, levertség, halál és világháború esetére pedig ott az 58. track, a Kurtág-házaspár koncertjeinek újra és újra átélt angyali pillanata, Bach 106. kantatájának (Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit) szonatinája, pianínó.

Molnár Szabolcs

ECM Records – MusiCDome
ECM 1965
BMC Records
BMC CD 123

DOHNÁNYI ERNŐ:
KERINGŐ, SUITE EN VALSE
BARTÓK BÉLA:
A CSODÁLATOS MANDARIN

Egri-Pertis Duó
(Egri Monika és Pertis Attila – zongora)

Egy világ? Két világ? A könnyebb kérdés: Egri Monika és Pertis Attila világa egy. Ma már a világ vezető zongoristapárosai közé taroznak. Ritkább művek felvételére specializálódtak, idővel azonban bizonyosan jönnek az ismertebb alkotások is. Schubert, Brahms, Dvořák, Debussy, Ravel. S a két zeneszerző, Dohnányi és Bartók? Egy világban éltek, össze is tartottak, össze is tartoztak, mégis más világot képviseltek.

Dohnányi op. 3-as Keringője korai darab, Sándor Emmának, Kodály későbbi feleségének írta a fiatal szerző, s együtt mutatták be. A másik darab, a Suite en Valse különös mű. Dohnányi etikusan és diplomatikusan viselkedett a fasizálódó Magyarországon, mégis távozni kényszerült, s amit akkor még nem tudhatott, viszontagságai messze nem értek véget. Ekkoriban írta ezt a négytételű, hétkeringős szvitet. Modernnek nem mondható alkotás, a helyzet drámaisága cseppet sem tükröződik benne. Ám nem ő az első komponista, aki a világ negatív változására a korábbi világhoz kötődő művek megalkotásával reagál. Richard Strauss a legjobb példa erre. Dohnányi nem volt modern akkor sem, amikor az öreg kontinens művészetében tagadhatatlan volt a haladás. Ám e szvitben feltűnik háború, menekülés, és közben a bécsi ke-

ringő, s mégis semmi disszonancia. Annak felmutatása ez, ami fogyatkozik: a békeidő. Ezután más világ következik: Bartók. A csodálatos mandarin kézzongorás változata, fia, Bartók Péter kiegészítésével. 1926. Köln, a balett bemutatója. Botrány, s benne azért diadal is. Bartók egyik legmodernebb alkotása. Jelképesen is érthetjük: az apacsok támadása csak látszólag győzhet, a gazdag kínai megszerzi a nőt, beteljesedve hal meg, még ha korán is. Az Egri-Pertis Duó játéka példás. A Dohnányi-művekben elkeltnél több táncosság, hullámmás, de talán szándékos, hogy a színeket, a hangulatváltásokat jelzik, de nem játsszák ki teljesen, felvillantanak más regisztereket, de nem váltanak át teljesen. A kettős játék megkívánta alkalmazkodás is állhat annak háttérében, hogy az ideálisnál néha kicsit több a játék kötöttsége. A Bartók-darab előadása virtuóz, felkészült, a bonyolult, vad darabot inkább a strukturáltság, mint a szabadabb kifejezés irányába tolják el. Öröm, hogy a mű él, nyoma sincs a ritkaságok felvétele esetén gyakran hallható sutaságnak. Megbízható technikával, alapos felkészültséggel adják elő.

Zay Balázs

Hungaroton Classic
 HCD 32321

RICHARD STRAUSS:
ALPESI SZIMFÓNIA
Gustav Mahler Ifjúsági Zenekar,
vezényel: Franz Welser-Möst

Az Alpesi szimfónia vitatott mestermű. Az 1910-es évek elején komponált darab nagysága abban rejlik, amitől az alkotásból műalkotás lesz. Ez a transzformáció. Mit tett Strauss? Ábrázolt. Persze már itt többszörös kétség törhet elő. A mű kapcsolódik Nietzschehez, s ha megállapítható is sok minden Strauss emberrel, természetlennel kapcsolatos elképzeléseit illetően, annyi biztos, sem a Zarathustrát, sem e szimfonikus költeményét nem filozófiai mélységéért, hanem bámulatos zenei megoldásaiért illeti tisztelet. A mű naturalizmusa vitathatatlan, ám jogos a kérdés: egyszerű naturalizmusról van csak szó? Aligha. Mély megragadásról, ügyes átfordításról. Lenyűgöző, ahogyan Strauss megragadja az Alpok különleges levegőjét, egyedi forma- és hangulatvilágát. Az osztrák táj több festő művészetében remekül ábrázolt, fényes, kontrasztos világa ez. Nap és árnyék, forma és hangulat zseniális ábrázolása. Strauss zenével fejez ki emocionális és képi tartalmakat. A mű keletkezésekor a hegység naturalisztikus ábrázolása kétségkívül nem volt aktuális művészi probléma, ám a német-osztrák művészetben zenével még nem fejezték ki azt, amit a festéssel már igen, s amit Strauss ezzel a művével abszolút találó módon kifejezett. Az érzelmi és vizuális élmény igazi zenei transzformációja ez az alkotás. Franz Welser-Möst lemeze kiváló, értékét rövidege sem csökkenti. Az

előadás nagyságának titka mindenekelőtt az arányok megtalálásában rejlik. Magával ragadó, ugyanakkor kiegyensúlyozott előadás. A hangzás erőteljes, de transzparens. Ez különösen nagy szó. Egyrészt arra kell gondolunk, hogy változó tagságú ifjúsági zenekarról van szó, másrészt arra, hogy a hangzás dinamizmusa és transzparens volta a mű előadásának egyik kulcskérdése. A sajátos alpesi levegő, a fények és árnyékok megjelenítése terén kapcsolódik össze Strauss zenéje mindenekelőtt Ferdinand Georg Waldmüller és Alfons Walde festészetével. A halkan kibontakozó kezdet már mutatja a zenekar differenciált, kidolgozott hangzását. A hegedűk persze nem a Berliini vagy Bécsi Filharmonikusok homogenitásával szólnak, de megfelelően magas szinten. Íme a példa arra, érdemes kitarítani a lemeztársaságoknak művészeik mellett. Welser-Möst nem úgy adja elő a darabot, ahogy még sohasem hangzott el, hanem a megszokott formák közt marad, de a részletek kidolgozása, a mű egészének friss megragadása meglepő és hatásos. Nem nagyon szokatlan, hanem szokatlanul nagy előadás. Sokszor felvett mű, nem provokatív megközelítés, időszakos ifjúsági zenekar, rövid játékidő. És mégis.

Zay Balázs

EMI Classics
 0946 3 34569 2 1

Egy estém Mozarttal

Szerteguruló kugelek a születés jubileumán

„Ha élne, ma lenne kétszázötven éves Mozart” – így végzi január 27-ik napját a kereskedelmi médium egyszerű embere, más néven sztár-műsorvezető. Épp csak azt nem teszi hozzá, hogy ha nem adja fel a harcot a járványkórral 35 évesen, ma gazdagabb lenne a kuvaiti emírnél, de még magánál Bill Gates-nél is... Kihuny hát a kereskedelmi elme, és én is eltenném magam végre az Úr 2006-ik esztendejében, a „marslakó” zeneszerző születésének 250. évfordulóján. Csak Mozart bécsi levelei nem hagyják, meg a Gramofontól kölesönkapott, új lemezek...

➔ Ókovács Szilveszter

Némi újságírói sarkítással: Wolfgang Amadeus Mozart 1756-ban egy csecsemő a sok közül, 1791. december 5-én egy reumalázás halott újra a sok közül. Emléke azonban eleven, egyre elevenebb – és most jön a 2006-os lényeg: Mozart neve mára márkanév.

Mozart-brand és Fricsey-olvasat

A „Mozart-brand” értékét 4,5–5,5 milliárd euró közé teszik (másfélbillió forint, a magyar éves SZJA-bevétel másfélszerese) – ugye, hogy mérhető a művészet? Ugye, hogy nincs többé „felbecsülhetetlen érték”? Idén magasra szökken a Mozart-portfólió indexe, benne a hatvanféle csokoládégolyóé – jóslják brókerek, tőzsdei elemzők. És a vagyon... ma valóban a világ leggazdagabbjává emelné a bécsi komponistát, aki anno oly száználisan kunyeráló leveleket volt kénytelen bizonyos báró Puchberghez írogatni.

Ám hagyjuk még Puchberget! Inkább annak örvendezem, hogy végre lézerlemezen is megjelent Fricsey Ferenc első Mozart-szimfóniafelvételeinek albuma! (Halála után negyvenhárom évvel is világszerte népszerű a szülőföldjén szinte ismeretlen magyar karmester...) A monofon zenekari hangzás sajnos Fricsey alig tízesztendősi világhíresztendőséig szinte végigkísérte. Bár – a későbbi Karajanhoz hasonlóan – igazán érdeklődött az új felvételi technikák iránt (rögzítette az első sztereó DG-lemezt, vezényelte az első német sztereó rádióadást, az első televíziós közvetítést, a Deutsche Oper nyitó Don Giovanni-ját stb.), osztályrészül basszus nélküli, fémes-reszelős hangkép jutott. Felvételeit hallgatva azonban nem érdemes az első utunkba eső szavakat papírra pakolni. 1953-ban a világ holmi zenei historizmusról nem is álmodik. A Mozart-játékmód –

kissé általánosítva – dagályos, akcentuszavaros és legkontúrosabban szólva: lassú. Még bőven kaphatók rövid játékidőjű bakelitlemezek, fokozatosan hódít majd teret az LP-formátum. A stúdiókban még nem vágnak ütemenként, digitális alapokon nem cserélnek szétkotyogott trombita-belépéseket. E mai füllel szegényes, berlini komfortérzést tekintve szénhiányos kulisszába tör be a Häfner-szimfónia, amelyet egy nap alatt, kvázi élőként rögzít Fricsey Ferenc saját RIAS-zenekara (Radio im amerikanischen Sektor) élén. Állítom, ha ma a finálét vakteszten hallja, harminc évvel későbbre datálja a hallgató! A presto tempójelzést a játszhatatlanság határáig komolyan veszi a magyar karmester, néha még azon is túlbillen együttesével. Mindenesetre úgy füstölök el a tételt, hogy jó ötven éve bizonyonnan elhültek, a Knappertsbusch-fanok pedig tán el is aléltak tőle. Ostorcsapás-szerű fortissimók, húr- és löszörzaggató iram ellenére következetes sforzatok sorozzák játékkukat. És ha a mű lassú témáiban le is ragad egy-egy, ma már urtextből rövidebbre igazított hang vagy frázis, Fricsey olvasatával egyértelműen friss szél (sirokkó?) járja át az ötvenes évek nehézkes előadói praxisát.

A szomorú Puchberg-levelek

Puchbergnél hagyjuk abba: „Lstene! Olyan helyzetbe kerültem, amelyet legádázabb ellenségemnek sem kívánok, és ha Ön, legjobb barátom és testvérem, most elhagy, akkor én szerencsétlen és ártatlan módon szegény beteg feleségemmel és gyermekemmel együtt elvesztem.”

De még mindig tegyük félre a leveleskönyvet. Leforgatom inkább a freiburgi vadonatúj, tematikus lemezét: Párizshoz kötődő szimfonikus művei e friss, pattogós előadásban a posztbarokk

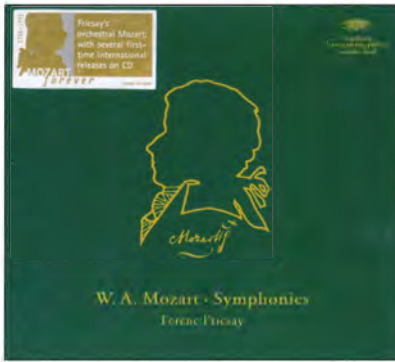
kamasz-Mozartot hologramozzák ide. A kölyökzenit, akinek nem lehet egyszerű saját magát, nem múlt tehetségét és nagyon is múlt csodagyermeki nimbuszát elviselnie. S aki már tudja, milyen megterhelő megrendelésre fuvolaműveket komponálni, s aki a legenda szerint nemigen tudja, hány ujjal pengetik a hárfát, ezért is lenne nehezen játszható a kettős concerto... És Párizsban hal meg édesanyja, és onnan nem meri Salzburgba megírni a hírt egy ideig... Igazi élvezet a lemez, a tusparádéval indító Párizsi szimfónia főleg pazar, csak a hendikepes kürtök ne volnának, amelyekkel – e felvétel tanúsága szerint legalábbis – képtelenség azonos tónusban hangerőt növelni, s amelyek bizonytalan intonációja és gikszter-lavinaveszélye nehezen cáfolható érveket biztosít a historizmust ellenzők számára.

De a lemez hangja elhal, s maradnak itt, az antikvár papiroson a Puchberg-levelek, amelyeket egymás után, tehát keletkezési sorrendben senki ne olvasson, mert nyomorult érzés fogja el. Ekkor a könyörgő komponista, az életét kordában tartani képtelen felnőtt korú férfi szomorodik elénk, aki nemcsak ostoba tartozásokat halmoz fel – minek kell inség idején nem létező 100 forintot elvásárolni egy bécsi diszműárúsnál? –, de 1790-ben mindössze négy művet alkot. Ezek már a januárban bemutatott Cosi fan tutte után értendők, e négy közül egyik sem opera, egyik sem szimfónia, s csak egyik versenymű. A félreisiklott Mozartért nagyon tud fájni a szív.

Hátrányos helyzetű Requiem

Ideje indítanom a Deutsche Grammophon különös kiadványát, amelyen Eugen Jochum, a jovialis dirigens és menthetetlen Abendkapellmeister 1955. december 5-én a Requiemet vezényli. Halmozottan hátrányos helyzetű felvétel, s önhibájából az: templomi kóruson ritka, ha maradandó születik, még ha az a bécsi Stephansdom karzata is. Sístergő alapzajból indul az osztrák rádió mono szalagja, időnként ólomkatonák reakcióidejével dolgozik a Staatsoper férfikara. A szólistakvartett úgy-ahogy: Irmgard Seefried egészen elfogadható, csak azt sajnálom, hogy még tizenöt évig fog – és nem így, hanem rosszabbul – akkor etalonnak híresztelt Mozartot énekelni ez a különben bájos művésznő. A basszista Kim Borg alkalmazásának okát sosem értettem, darabolós szólamgyilkos ő, akivel minden meglehetősen unalomba fül. Ellenben Richard Holm fényes, pátoszos tenorral indít a Mors stupēbit-állásban, és Gertrude Pitzingerről sem tudnék rosszat írni, merthogy ő nem egyszerűen az alkotó keserű kenyerét eszi, hanem egyáltalán nem hallatszik... Miközben az ötvenes évek ragadós, agyon-

tom, a mostanizhoz fogható ünneplésben nehezen lesz részük. Persze, ezt hittük 1991-ben is: magam rövidnadrágos főiskolásként nem salzburgi vagy MET-béli gálahangversenyeken táthattam a szám, csak katalógusból, meg egy grazi vitrin előtt lecövekelve bámultam a Philips akkori nagy dobását, a Mozart-lemezösszkiadást... 170 CD-n minden mű, még a töredékek, még a gépzongora-darabok is! Az összkiadás most is – sőt, jutányosan – kapható, bár az örök elégedetlenség hozzáteszik: igen ingadozó színvonalon. A Warner finoman rejti a tény, de sok doboza ellenére ő nem összkiadás-verziót kínál, „csak” komoly, széles keresztmetszetet. Például huszonhárom a negyvenegyből a szimfónia-pakkban, Harnoncourt, Leppard és Ton Koopman vezényletével. Rájuk igazán nem lehet panasz, de egy harmadik label, a müncheni Brilliant például szuperolcsón, száz euróért kínál összkiadást az interneten! Talán vége a kirakatbámulásnak, a magam Puchbergéhez nem kell több könyörgést intéznem – csak miféle művészi teljesítmény fér a gyanús dömpingárba, ezen kell eltöprengeni.

„A csodalény, akinek Isten megengedte, hogy Salzburgban szülessék meg” – írja elragadtottan Leopold Mozart, az apa. Csak ő és persze Anna Maria Pertl, az édesanya tudta 250 éve ezen az

éjszakán, hogy a legdrágább jött világra. Ma már muzsikusok, zenerajongók – és tőzsdecápák is elismerik.

Wolfgang Amadeus Mozart: Szimfóniák
vezényel: Fricsay Ferenc
Deutsche Grammophon – Universal
00289 477 5807

Wolfgang Amadeus Mozart: Concertante alla harpa e flauto
Freiburgi Barokk Zenekar,
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 90 1897

Wolfgang Amadeus Mozart: egyházi művek
vezényel: Eugen Jochum, Igor Markevitch
Deutsche Grammophon – Universal
00289 477 5811

Wolfgang Amadeus Mozart: 250th Anniversary Edition – szimfóniák (8CD)
Concertgebouw Zenekar,
vez.: Nikolaus Harnoncourt
Amsterdam Baroque Orchestra,
vez.: Ton Koopman
Scottish Chamber Orchestra,
vez.: Raymond Leppard
Warner Classics
2564 62 33-2

öblösített stílusában tovahömpölyög a gyászmise, azon töröm a fejem, hogy mi is a célja ennek a közreadásnak? Nem látom tisztán a hallgatót, amint a celebráns pap latin nyelvű oratóián átlépkedve kopatja rongyosra e gyenge hangzásminőségű felvételt. Mozart-év... tíz esztendő múlva lesz mód újra Mozart-évet hirdetni. Akkor épp halálának 225. évfordulóján jubilálhatnak, akik megérik, de gyaní-

LIVE IN RAMALLAH
WEST-EASTERN DIVAN ORCHESTRA
Daniel Barenboim
Beethoven Symphony No. 5
Mozart Sinfonia concertante, K. 297b

**MOZART: ESZ-DŰR SINFONIA
CONCERTANTE, K 297B,
BEETHOVEN: 5. SZIMFÓNIA, OP. 67 (CD):
KONCERT RAMALLAHBAN (2 DVD)**

**West-Eastern Divan Orchestra
vezényel: Daniel Barenboim** ●●●●○

Daniel Barenboim és a Nyugat-keleti Diván zenekar koncertjét (Ramallah, Gáza övezet) két kiadványon jelentette meg a Warner. A koncertet egy CD-n, a koncertről készült filmet és Paul Smaczny dokumentumfilmjét pedig egy dupla DVD-n. A hangzó anyag ezúttal csalódást kelt. Mind a Mozart-, mind a Beethoven-mű átlagosan esetlegesre sikeredett, hibáskái és értékecskéi meglehetősen köznapiak. Félő, hogy a közel-keleti népek közeledését vizionáló Said-Barenboim projekt a legújabb politikai fejlemények nyomán a végállomáshoz érkezett. A kétkorongos DVD igazi televíziós anyag, melynek levetítését (majd megvitatását) melegen ajánlom valamelyik komoly televíziótársaságnak. Mert a ramallahi koncert idealizmusa már nem olyan egyszerű képlet, mint amilyen a weimari szemináriumé volt, ahová minden résztvevő hazája elhagyásával jutott. Ramallahba ugyanis mindenki hazatért. A zenekar Spanyolországban készült fel a koncertre, a muzikusok diplomáciai útlevelel lépték át a palesztin autonóm terület határát, hogy egy vasbetonfallal kerített autópályán megérkezzenek a városba. A koncertet beszédek tarkították, Barenboim a közönség felé fordulva elmondta, hogy mindent, ami elmondható, azt elmondta maga a zene. Legyünk egy kicsit értetlenek, és kérdezzük vissza: mit mondott Mozart és Beethoven az adott helyzetre vonatkoztatva? A dokumentumfilm legfelszültebb jelenetét a Knesszet ünnepségén forgatták, ahol az oktatási miniszterasszony Barenboim beszédét Izrael léte elleni támadásként értékelte.

Molnár Szabolcs

Warner Classics
2564-62791-2 (CD), 2564-62792-2 (DVD)

**BEETHOVEN:
VONÓSNÉGYESEK
D-DŰR (OP. 18, NO. 3).
A-MOLL (OP. 132)
Endellion Vonósnyegyes**

Új sorozat van készülóban Beethoven összes vonósnyegyeséből. A végtelen történet juthat eszükbe, Michael Ende regényének címe az Endellion Vonósnyegyes projektjéről. A szimfóniák, s talán különösen a zongoraszonáták és a kvartettek előadási lehetőségei végtelenek. A lassan három évtizede működő brit kvartett Beethoven-előadása jellegzetes. Nem kérdés, hogy a négy szólam összességének kialakítása elsőbbséget élvez számukra az egyes szólamok megformálásával szemben. Olyan ez, mint amikor néhány sorral hátrébb ül az ember a hangversenyteremben, s amennyivel nagyobb az összhang, annyival kisebb az egyes szólamok önálló érzékelhetősége. Az Endellion Vonósnyegyes üdvözlendő koncepciót választott: egy korai és egy késői darabot párosít, ebben az esetben az op. 18 No. 3-as D-dúr és az op. 132-es a-moll vonósnyegyeset. Előadásuk ideálisan hasonló és különböző a két esetben. Az alapmodor ugyanaz. Erős összehangoltság, nem önállósulnak a szólamok, a kiegészítő szólamok időlegesen sem válnak dominánssá, az érzelmi töltés és ezzel együtt a hangzás melegsége nem lép túl egy bizonyos fokot. A két darab eltérő karaktere miatt azonban a kép módosul valamelyest, s az op. 132-es művet a kvartett expresszívebben adja elő, valahogy úgy, ahogy a III. tétel beethoveni feliratai mondják: egy lábadozó hálaéneke az istenségnek. Az op. 18. no. 3-as mű viszont egy erős ifjú éneke, akinek ereje még nem ingott meg. Igényes és értékes előadások; ha van is náluk mélyebb, megragadóbb, de a végtelen történet szép szakaszát adják.

Zay Balázs

Warner Classics
2564-62196-2

**BEETHOVEN:
ISMERETLEN MESTERMŰVEK
Réti József, Helmuth Koch,
Amadeus Webersinke, Eva Ander,
Kurt Masur stb.**

Ismeretlen és kevésbé ismert művek, néhol egy nagy mester kisebb, de érdekes darabjai, olykor valódi mesterművek. A Krisztus az Olajfák hegyén, Helmut Koch vezényletével, Réti Józseffel a főszerepben a mű legjobb felvétele, Volker Wangerheim sem jobb Nicolai Geddával. Réti kiváló, és sajnos túl kevés felvételen szerepel, ezért ennek különösen nagy az értéke. Geszty Sylvia ideális partner. Eva Ander és Peter Gülke is kitűnően adja elő a „nulladik” Zongoraversenyt, amelyet Willy Hess rekonstruált és egészített ki. Amadeus Webersinke interpretációja a Hegedűverseny zongorás változatából megfelelő, de nem kiemelkedő, ennél jobban is elő lehet adni a művet. Különös, hogy alig játsszák e két zongoraversenyt: mégiscsak Beethoven-művek; a WoO 4-es épp olyan, mint amilyenek egy részben fennmaradt, nagyon korai műnek lennie kell, az op. 61-es átírat pedig a kadencia mellett azért is izgalmas, hogy miként oldja meg a zongorista azt, ami a hegedűsöknek technikailag nehezebb, kifejezés terén azonban könnyebb. Az op. 14 no. 1-es Zongoraszonáta vonósnyegyes-változata is jeles darab, minden teljes Beethoven-ciklust előadó kvartettnek játszania kellene. Az ír, skót és más népdalok olykor igen szépek, előadásuk jó, és egy magyar szüreti ének is van köztük, a kiváló tenorista, Eberhard Büchner éneklí. A WoO 14. No. 7-es kontratánc is egy kis Beethoven-építő, mely később az Eroica-szimfónia IV. tételében kapott helyet. Ugyancsak Koch a karmester. A gyűjteményben régi, nagyon igényes ETERNA-felvételek kaptak helyet.

Zay Balázs

Berlin Classics – Karsay és Társa
0002682 CCC

HÄNDEL: DELIRIO - OLASZ KANTÁTÁK
Natalie Dessay (ének), Le Concert D'Astrée, vezényel: Emmanuelle Haïm

HÄNDEL: IL GELSOMINO - OLASZ KANTÁTÁK
Korondi Anna (ének), Pertorini Rezső (cselló), Péteri Judit (csembaló)

Händel érzelmileg túlfűtött itáliai kantátái talán a legszemélyesebb hangvételű darabok a zeneszerző oeuvre-jében. Négy évig tanulta a műfajt az olaszoknál, nem is hiába: ezek a vokális kamaraművek eredetiségükben felülmúlják a műfaj nagy olasz specialistáinak, Scarlattinak vagy Caldarának a kompozícióit. Händel Itáliában a legjobb, e vokális stíluson felnevelődött, lenyűgöző koloratúrájú énekesekkel, illetve klasszis vonós- és fúvós játékosokkal dolgozott együtt. A lecke tehát fel van adva a mai előadóknak. Minden bizonnyal ennek köszönhető, hogy (szerencsére) kevesen vállalkoznak a virtuóz kantáták megszólaltatására. Ezúttal két új Händel-kantátafelvétel kínálja a véleményalkotás és persze az összevetés lehetőségét.

A Virgin Classics két muzsikushölgy, az énekes Natalie Dessay és a csembalista-karmester Emmanuelle Haïm igéző tekintetével a borítón hozta ki

Händel Delirio című produkcióját. A jó bornak a közhiedelemmel ellentétben nem kell mindig a cégér, és bár hasonló tapasztalataink alapján negatív prekoncepcióval közeledhetünk e látszólag hangsúlyozottan gender-felvételhez, annak végighallgatása után nyugodtan állíthatjuk, ilyenfajta (marketing-célú?) hatásvadászatra most nem volt szükség. Dessay neve jól cseng az operai berkekben, és most sem csalódtunk. A felvétel inspiráló és elevenen könnyed, a muzsikuskok a pusztán tökéletes technikai megvalósításon – mint célon – messze túllépnek, és elsősorban a drámai kifejezőmód dimenzióinak kitágítására törekszenek, egyéni koncepció alapján. A kulcsszavai: hangszeres retorika és a vokális árnyalatok sokszínűsége. A páratlanul fényes és izgalmasan hajlékony hangú Dessay és partnerei, a 2000-ben alapított Concert D'Astrée Együttes a felvételen a Mi palpita il cor és az Acì, Galatea e Polifemo-ból vett részlet mellé a címadó Delirio amoroso kantátát választották ki. Az előadásban a szerelmi delírium, a vágy interpretálása nem harsogó, nem sokkoló, nem hisztérikus, ehelyett viszonylag szűk érzelmi kereteken belül differenciálódik, és ez a különös visszafojtott vibráció az, ami végig lekötö a hallgató figyelmét. Dessay magasan kitartott hangjainak dinamikai árnyalása a piano keretein belül Patrick Beaugiraud oboajátékának gördülőkevény vokalitása vagy Stephanie-Marie Degand lélegző, virtuózan tagolt hegedűszólói többletek az önmagában is kiemelkedően nagyszerű, izgalmas előadásban.

Talán elnézőbben értékelnénk a Hungaroton Händel-kantátafelvételét (Il Gelsomino), ha nem a francia produkció mellett kellene szólnunk róla. Kényelmetlenség-érzetünket alig enyhíti, hogy az előbbi Händel-művek nem szerepelnek a magyar albumon. Korondi Anna, Pertorini Rezső cselló- és Péteri Judit csembaló kíséretével hét másik kantátát énekelt föl hanglemezre. Szándékosan fogalmazok így. A műválasztás szempontjából hézagpótló a felvétel, de sajnos egyúttal ez a vállalkozás legnagyobb erénye is. A fő probléma abból adódik, hogy a basso continuo szintelen, szagtalan, íztelen, az énekes szólammal alig van kapcsolata. Olykor pontatlan az intonáció: a Pupille lucente ária basso continuo-felvezetésének megoldatlansága a Chi rapi la pace kantátában nem kerülhetne volna el a zenei rendező figyelmét. Korondi Anna produkciója valamelyest kiegyensúlyozza a felvételt. A meleg tónusú szopránhang hajlékony frazeálása elviszi a hátán az előadást, de nem lett volna szabad csak erre hagyatkozni.

Gilányi Gabriella

Virgin Classics – EMI, 0946 3326 2423 (Dessay)
Hungaroton Classic, HCD 32383 (Korondi)

WARNER CLASSICS HUNGARY

OPERA DVD ÚJDONSÁGOK

CSAJKOVSZKJI: AZ ORLÉANS-I SZÜZ
Nina Rautio, Oleg Kulko
Maria Gavrilova
Arakady Misbenkin
A Moszkvai Nagyszínház
Énekkara és Zenekara
Rendezte: Boris Pokrovsky
Vezényel: ALEXANDER LAZAREV
A Moszkvai Nagyszínház előadása.

MUSZORGYSZKJI: BORIS GODUNOV
A címszerepben: Jergenyij Nyesztyerenko
A Moszkvai Nagyszínház
Énekkara és Zenekara
Rendezte: Leonid Barator
Vezényel: ALEXANDER LAZAREV
A Moszkvai Nagyszínház előadása.

ROSSINI: ERMIONE
Anna Caterina Antonacci
Diana Montague
Bruce Ford
Jorge Lopez-Yanez
Londoni Filbarmontkusok
Rendezte: Graham Vick
Vezényel: ANDREW DAVIS
A Glyndebourne Festival Opera előadása

R. STRAUSS: SALOME
Catherine Malfitano
Simon Estes
Leonie Rysanek
Horst Hiestermann
A Berliini Deutsche Oper
Zenekara
Rendezte: Petr Weigl
Vezényel: GIUSEPPE SINOPOLI
A Berliini Deutsche Oper előadása.

WAGNER: A RAJNA KINCSE
John Tomlinson
Graham Clark
A Bayreuth-i Ünnepi Játékok
Zenekara
Rendezte: Harry Kupfer
Vezényel: DANIEL BARENBOIM
A Bayreuth-i Ünnepi Játékok előadása, 1991.

WWW.WARNERMUSIC.HU

Forrás: Léonie Sommings-Musikfond

Bach Kantáta Zarándoklat

„Amikor 1999 karácsonyán elindítottuk ezt a monumentális vállalkozást, nem tudhattuk, sikeres lesz-e, hiszem előttünk soha senki nem adta elő Bach összes fennmaradt egyházi kantátáját egyetlen év

leforgása alatt, ráadásul éppen azon a liturgikus ünnepen, amelyre íródtak. Az útvonal otthon aprólékosan eltervezhető, a terepen azonban érhetik meglepetések az embert.”

⇒ VT

John Eliot Gardiner írja ezt, aki eddigi legnagyobb szabású koncertkörútján vitte véghez ezt az interpretációtörténeti jelentőségű tettet. A Bach-évben, vagyis 2000-ben a Bach Kantáta

Zarándoklat során két, barokk korra szakosodott együttesével (a Monteverdi Kórusral és az English Baroque Soloists nevű zenekarral), valamint jobbnál jobb szólisták közreműködésével szólaltatta meg a német zeneszerző mind a 198 fennmaradt egyházi kantátáját. Útjuk Európa

különböző templomaiba vezetett, így érthető okokból bizonyára számos Bach- és Gardiner-rajongó nem kísérhet végig zarándokútjukat.

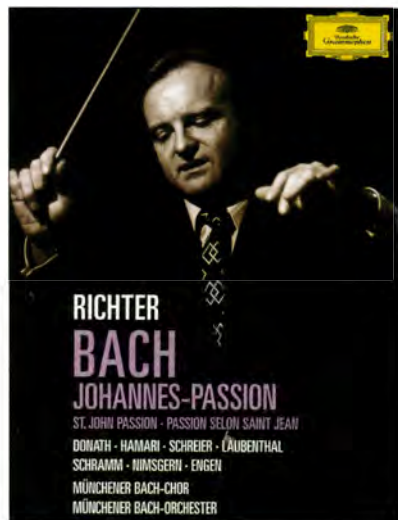
Most azonban – ha utólag is, ha lélekben is, de – jelen lehetünk ezeken a különleges hangulatú, zeneileg felvilágyozó koncerteken, ugyanis a Monteverdi Productions az SDG elnevezésű sorozatában megjelenteti ezek

felvételeit. (Az egyiket, amelyiknek borítója leginkább egy Rembrandt-festményre hasonlít, az Év lemezévé választotta a Gramophone brit szaklap.) A már Magyarországon is hozzáférhető, egyre bővülő és összesen ötvenegy lemezt

magában foglaló gyűjtemény betűjelei a Soli Deo Gloria, azaz „Egyedül Istené a dicsőség” mondatot takarják. Ezt a rövidítést írta Bach minden egyes kantátájának a végére, amivel azt kívánta jelezni, hogy zenéjével Istent szolgálja, és általa mély vallásosságát fejezi ki. A Monteverdi Productions nonprofit vállalkozás: a CD-k eladásából származó bevételeket a John Eliot Gardiner által vezetett együttesek – a Monteverdi Kórus, az English Baroque Soloists, az Orchestre Révolutionnaire et Romantique – újabb felvételeinek költségeire fordítják. Minden egyes kiadvány borítóján Steve McCurry, a National Geographic neves fotósának Ázsiában készített fényképei láthatók; így többek közt az a titokzatos afgán lány is, akinek portréja 1985 óta járja be a világot.

A kulcsin egyébként szorosan kapcsolódik Gardiner Bach-képéhez. „Azt hiszem, hogy Bach zenéje a remény és a hit egyetemes üzenetét hordozza, ami mindenkit megérint vallásra, kultúrára, zenei előképzettségre való tekintet nélkül” – vallja a brit dirigens. A booklet szintén a legmagasabb technikai és esztétikai igényeket tükrözi: nemcsak a művekről olvashatunk, hanem Gardiner naplójából is, amelyet a Bach Kantáta Zarándoklaton vezetett. Így nemcsak a zenén, hanem egy nagy előadó érdekes gondolatain, zenei megfigyelésin és személyes megjegyzésein keresztül is bepillantást nyerhetünk minden idők egyik legnagyobb zenei projektjébe.

Monteverdi Productions – Karsay és Társa

BACH: JÁNOS-PASSIÓ – DVD

Helen Donath, Hamari Júlia, Peter Schreier, Ernst Gerold Schramm, Siegmund Nimsgern, Münchener Bach-Zenekar és Bach Kórus, vezényel: Karl Richter

●●●○○

1970 szeptemberében készült ez a hang- és képfelvétel Diessen am Ammersee templomában. Sajnos az Evangélistán kívül ritkán láthatjuk a többiekét, helyette képzőművészeti tárlat részesei lehetünk, ahol korántsem tetszőlegesen választhatjuk ki a nézniező tárgyat. Márpedig nagyon rossz helyen kell annak ülnie templomi koncerten, aki semmit nem lát az előadókban. Ily módon az is könnyen meglehet, hogy valaki már-már háttérzenének fogja fel, tematikus akusztikus illusztrációnak Bach remekművét. Sajnos Karl Richtert is csak pillanatokra látjuk, pedig rendkívül tanulságos lenne mozdulatainak közelképét figyelni, s észrevenni, amint meghatározott mozdulatok nyomán adekvát hangzás születik... A kompozícióból nem lévén „definitív” verzió, a kottaválasztás nem igényelt számukra különleges meggondolnivalót – hasonlóképp az előadói apparátus sem követi az autentikus hangzásra törekvők meggondolásait: nagy létszámú kórus énekel, s a zenekar is időről időre a monumentalitás zenei érzékeltetésében remekel. Feltehetően összefügg a nagy létszámmal is a tempóválasztás, amelyet leginkább csak akkor érzünk elhithető erejűnek, ha látjuk a dirigent. Máskülönbön hajlamosak vagyunk az egykori csúcsteljesítmények egyikeként elfogadni, anélkül, hogy módosítaná a mű előadásával kapcsolatos elvárásainkat. Aki tehát az interpretációhoz is közelebb vivő látványt vár a DVD-felvételtől, csalódik. De hogy ne veszítse el az audiovizuális megjelenítésbe vetett hitét, arról a korongon található, bónuszok gondoskodnak.

Fittler Katalin

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4112

HÄNDEL: MESSIÁS

Concentus Musicus Wien, Arnold Schönberg Kórus, vezényel: Nikolaus Harnoncourt

Nehezen hisz a szemének, aki az oratórium meghallgatása után azt látja a kísérőfüzetben, hogy élő felvétel. A bécsi Musikvereinsaalban, 2004 decemberében rögzített anyag a legkorszerűbb utómunkálatokkal (surround), álomszép hangzással kápráztatja el a hallgatót. E szépség ráadásul kiemeli azokat a sajátosságokat, amelyek kivételes értékűvé teszik a Nikolaus Harnoncourt nevével fémjelzett produkciót. Aki korábban több interpretációból ismerte ezt az oratóriumot, valamiféle hangzási „elvárással” kezdi hallgatni – és elragadtatottan tapasztalja, hogy a számára váratlanul „más” egyszersmind a mű újrafelfedezésére készíti. Talán nem túlzás azt állítani, hogy e felvétel a Händel-reneszánsz inspiráló tényezője! Harnoncourt most is az autográf partitúra beható tanulmányozásának tanulságait kamatoztatta. Megint megtörtént a csoda: megszabadulhatunk a korábbi előadói hagyományok, nem ritkán konvencióvá csontosodott sztereotípiák ballasztjától. Azáltal, hogy a dirigens kisebb létszámú vonóeszyűttest szerepeltet, eltűnik a sematizálódott monumentalitás, a változatos apparátuson felcsendülő tételek mindvégig lekötik a figyelmet, s a „kispórolt” tuttihatások sohasem maradnak az effektusok szintjén. A Concentus Musicus Wienhez csatlakozó Arnold Schönberg Kórus éneke arról tanúskodik, hogy nem csupán teljesítik a karmester kéréseit, hanem koncepciója ismeretében tökéletesen azonosulnak a műről való felfogásával. Harnoncourt kisugárzása ezúttal is egyenrangú teljesítményre sarkallja a többé és kevésbé ismert nevű szólistákat, ezúttal Christine Schäfert, Anna Larsson, Michael Schadét és Gerald Finleyt.

Fittler Katalin

Deutsche Harmonia Mundi – Sony/BMG
82876 64070 2

GOLDBERG-VARIÁCIÓK

1955 – EGY LEGENDA SZÜLETÉSE

Glenn Gould – zongora

Glenn Gould híres, 1955-ös felvétele, fél évszázados jubileuma alkalmából, reprezentatív kiadványban jelent meg. E felvétellel született az a legenda, amely azóta is tart. Az utóbbi években – örvendetes módon – magyar fordításban jelent meg könyv Gould-ról is és Gouldtól is – ez utóbbiban anyanyelvünkön olvashatjuk az 1955-ös lemezhez írott kísérőszöveget is. Ez mindenképp hasznos: aki fenntartás nélkül rajongott érte, többet tudott meg kedvencéről – aki nem tartozott a hívei közé, tényekkel-adatokkal szembesülve megerősíthette vagy módosíthatta korábbi álláspontját. Az ünnepi kiadványhoz ezúttal szinte kísérő-kötet járul, melynek 164 számozott oldalán három nyelven olvashatunk – különböző műfajú – írásokat, amelyeknek köszönhetően egyértelműen megnövekedett érdeklődéssel és figyelemmel fordulhatunk a művész és produkciója felé. Az LP után az új típusú hanghordozó lehetővé teszi, hogy újabb generációkhoz is eljusson az egyetemes előadóművészet-történet eme értékes dokumentuma; ugyanakkor igényt tart a ritkaságok kedvelőinek és a Gould-rajongóknak az érdeklődésére is, mert korábban publikálatlan hangfelvétel-részleteket is tartalmaz, bónusz-trackek formájában. Gould játéka sohasem volt (nem is lehet) „etalon”, azonban zenefelfogásával termékenyítően hathat a jelen és a jövő előadóművészeinek izlésére, kottaolvasására. Újrahallgatása kedvelői számára örömforrás, mások számára pedig lehetőség, hogy az időközben eltelt idő alatt szerzett benyomások-tapasztalatok következtében módosult izlés birtokában ismét „vizsgáztassák” – a felvételt és önmagukat. Az exkluzív kiadvány kivitelezése példamutatóan gondos, igényes, szép. Nyilvánvaló: a kiadó az értéknek kijáró figyelmet fordított rá.

Fittler Katalin

Sony – BMG
82876 698352

ECM RECORDS

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
Cím: Budapest, XIV.,
Fogarasi út 5.
Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
E-mail: ertekeites@musicdomekft.hu

SOSZTAKOVICS: ZONGORATRIÓK, HÉT ROMÁNC

ALEXANDER BLOK KÖLTEMÉNYEIRE

Beaux Arts Trió, Joan Rodgers

●●●●○

SOSZTAKOVICS: I. CSELLŐVERSENY, CSELLŐSZONÁTA

Han-Na Chang, Londoni Szimfonikus

Zenekar, vezényel: Antonio Pappano

●●●●●

Sosztakovics és a gordonka – csak a II. csellőverseny hiányzik. A Warner Classics lemeze a zeneszerző pályájának három korszakát eleveníti fel. 1923-ban, az I. trió írásakor Sosztakovics még diák volt. Igazi tehetség munkája: saját modorát keresi, s már a maga útját járja. Tanára, Glazunov stílusával összevetve azt mondhatjuk, igen progresszívnek hathatott, ugyanakkor a szerző későbbi alkotásai fényében inkább az előzményekhez való közelség tűnik fel. Szép átvezetés. Átüt mind az orosz romantika érzelmessége, mind a jövő tárgyilagosabb, diszonzánsabb, látszólag hűvösebb hangvétele. Az orosz és szovjet avantgárd mentén kirajzolódó tárgyilagosabb, hűvösebb modernség Sosztakovics művészetében egyértelműen formai vonatkozásban jelentkezik, minőség tekintetében mindig ott a belső izzás, a drámaiság. Berg rokona Sosztakovics, aki úgy

használta a schönbergi dodekafóniát, hogy modern formai keretek közé zárt alkotásai belül izzanak. Ebben Berg szebb, mint Schönberg, aki a Megdicsőült éj belső forrását nem tudta későbbi, haladóbb alkotásaiban megismételni. A korai művet a húsz évvel később, érett Trió követi. Kontextusa a II. világháború és a barát, Ivan Szollertjynszkij halála. Monumentális alkotás, akárcsak Csajkovszkij és Rahmanyinov nagy triója. A Beaux Arts Trió előadása szép művészet. Három különböző egyéniség azonosan magas felkészültséggel. Menahem Pressler a trió motorja, Antonio Meneses lírai alkat, szép egyéni szint visz az előadásba. Daniel Hope esetében felidézhetjük, amit Klemperer válaszolt arra, hogy Széll György egy gép: „De nagyon jó gép.” Hűvös és tárgyilagos, ugyanakkor biztosan hegedül, s érzékeny partnerei mellett biztos pont. A lemez a Hét románc Alexander Blok költeményeire című művel zárul. Utolsó darabját kíséri trió, az első hármat a trió egy-egy, mindig más tagja, a következő hármat egy-egy, mindig más páros. Joan Rodgers előadása eminens, hangja szép és ápolat, előadása mind a szó, mind a zene tekintetében igényes. Egy-egy részlet erejéig expresszív, ugyanakkor előadásából hiányzik az a lendület, az a hajtóerő, ami Galina Visnyevszkaja fénykorabeli előadásait jellemezte.

Az EMI Classics lemeze Han-Na Chang és Antonio Pappano 2003-as Prokofjev-felvételének folytatása. Jó ötlet a versenymű-szonáta párosítás, ha a dirigens zongorázni is tud. A nagy előd, Solti tehetett volna hasonlóan. A kapcsolódás említhető a művek terén is: Sosztakovics Prokofjev koncertáló szimfóniáját hallva kapott kedvet csellőverseny írására. Az I. csellőverseny az egyik legeredetibb Sosztakovics-mű, lendületes, erős, kifejező. Három versenymű-párt írt Sosztakovics, ezek közül a csellőversenyek a legelementárisabbak, megérdemlik, hogy gyakran szóltassák meg őket. A zsidó folklór-kolorit díszít, s a mélyben együttérzést fejez ki minden szenvedővel. A negyedszázaddal korábbi szonáta is a csendes, lírai részek és az energikus, ritmikus szakaszok ellentétét élezi ki, de abban az erőteljes epizódok ritkábbak, míg a versenyben a visszafogottabbak. Chang és Pappano ki is aknázza ezt az ellentétességet, a felvétel erre ráerősít. Az előadások alaposan kimunkáltak, ugyanakkor spontának, lendületesek. Érdes, mégis finom és eleven gordonkajáték, értő zenekari és zongorakíséret.

Zay Balázs

Warner Classics, 2564-62514-2
EMI Classics, 0946 3 332422 27

JEAN ÉS JACQUES-MARTIN

HOTTETERRE: FALUSI LAKODALOM

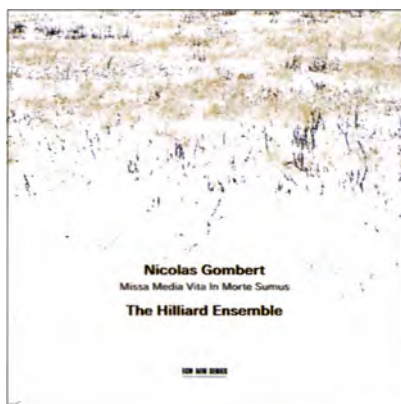
Ensemble le Berger Fortuné

●●●●○

Világpremier – hirdeti a logó a Hungaroton gondozásában megjelent, Jean és Jacques Hotteterre-műveket tartalmazó album külső borítóján. Nagy izgalommal várja a produkciót a hallgató, miután a műsort böngészve tudomására jut: tenyeres-talpas falusi tekerőlanton és francia dudán fog hallani ouverture-t és menüettet. A 17–18. századi francia muzsikusz-familia kreatív, modern szemléletű hangszerkészítő, -játékos és komponista tagjainak nevéhez kapcsolódik az arisztokrata körökből mellőzött rusztikus népi hangszerek (musette, tekerőlant) műzenei legalizálása, játéklehetőségeik felfedezése és pedagógiai rendszerezése. A felvételen a Hotteterre-ek korabeli zenei kísérleteiből szüvik, szonáták és kis zsánerdarabok formájában ad izelítőt három kiváló szólista: Jean-Christoph Maillard musette-, Mandel Róbert tekerőlant- és Németh Pál barokk fuvalójátékos. Vajon hogyan fér meg egymás mellett a Napkirály udvarának szórakoztató zenéje és a vidéki lakosság zenés mulatsága? A Falusi lakodalom című, percnyi miniatűrökből álló táncfűzér Prélude-jei rögtön megadja a választ: a kétféle anyag mehökkentően jól működő szimbiózisra képes. Ritkán hallható, különleges akusztikus színorgia kényeztetni a fület. És ezt az élményt erősíti fel a nagyszerű előadás. A Le Berger Fortuné Együttes tagjai virtuóz hangszerjátékosok, de egyben a korszak történész szakértői is. Ők elhivatott, mai Hotteterre-ek: egyszerű hangszereiket alkalmasnak tartják a 17–18. század legmagasabb színvonalú és technikai nehézségű zenéjének a megszólaltatására. Az album végén álló La Gurre című kompozíció hét perc tiszta tekerőlant-zene: az előzményekhez méltó, mind horizontálisan, mind vertikálisan dús, eleven organizmus.

Gilányi Gabriella

Hungaroton Classic
HCD 32334

NICOLAS GOMBERT: MISSA MEDIA VITA IN MORTE SUMUS

The Hilliard Ensemble ●●●●○

A Hilliard Ensemble felvételeivel jelentős mértékben járul hozzá, hogy a középkori és reneszánsz zenéről való ismereteink hangzó valósággá váljanak. Nem valamely meghatározó komponista munkásságából indulnak ki, hanem repertoárjuk egymásra következő műsorai más-más alkotói műhelybe adnak betekintést. Gombert-programjuk azzal a tanulsággal jár a hallgató számára, hogy a kiemelt felső szólamos, sötét tónusú zenei megfogalmazást kedvelte a mester. David James kontratenorja világítóan ragyogja be a *Media vita in morte sumus* motetta mélyebb fekvésű ötszólamú szövedékét. A hatszólamú motettát követően a motetta-dallamon alapuló cantus firmus-misét hallhatjuk, valamint a további motettákat. Megint észlelhető az a jelenség, hogy ideális esetben a társasének egyszerre hat szólísták produktumának és közösségi műfajnak. Amikor egy-egy szólamot egyetlen énekes szólaltat meg, a felelősségből adódóan intenzitással telik meg. A motívumok egymásba szövődése, az új tematikus anyagok felbukkanása képes lekötni a figyelmet, miközben az elmélyült hallgatónak fel sem tűnik, hogy az egykori Josquin-nővendék munkái mennyire koncentráltak, így a zenei anyag összhatásában érvényesül. Ugyanakkor nem tagadhatjuk, hogy amikor imitációs témabelépéseket hallunk (például a *Sanctus*-tétel kezdetén), a szólamszám fokozatos növekedése egészen különleges élményként hat. Ilyenkor derül ki, korábban mennyire belesüppedtünk a homogén faktúrába. Ez a muzsika másfajta figyelmet igényel, mint a későbbi korok zenéje – hogy valójában hogyan is érdemes hallgatni, arra ösztönösen rávezetik a stílusban járatlan hallgatót is a képzett előadók.

Fittler Katalin

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1884

PROSPER AMTMANN: FUVOLADARABOK

**Gyöngyössi Zoltán – fuvola,
Kemenes András – zongora** ●●●●○

Cseppet sem érdektelen ritkaság. Egy darabka reformkor. Prosper Ammann 1809-ben született Sellyén, Pécsen tanult, majd a bécsi operában fuvolázott. Ezután utazó virtuózként kereste kenyerét, Németországban, Angliában, Franciaországban járt. Ezután hazaköltözött, Pécsen, Németbólyban élt, majd megnősült és Mariborban lett zeneigazgató. Ezután Graz következett, majd ismét Pécs. A lemezen hat műve szerepel. Ammann virtuóz fuvolista volt, műveit abból a célból írta, hogy közönségét hangszeres tudásával elkápráztassa. Nem volt ügyetlen komponista, noha darabjai nem mutatnak túl a kor virtuóz hangszeres műveinek átlagán. A Hungaroton Classic új lemezén jeles előadásban szólalnak meg Ammann alkotásai. Kemenes András szereplésének nagyon örülök, egykori kiváló vidagdóbeli koncertjét, melyen Liszt h-moll szonátája előtt Berget, Mozartot és Bachot játszott, sajátos viszonyt létesítve a komponisták között, nem felejttem el. Bár Ammann fuvoladarabjai nem nyújtanak tág teret a pianista számára, Kemenes játékanak magas színvonalra így is érvényesül. Ugyancsak jeles Gyöngyössi Zoltán fuvolajátéka. Mindezek ellenére kivételesen úgy érzem, talán jobb lett volna historikusabban megközelíteni a darabokat. Miért? Mert nem abszolút értékük magas, hanem helyi értékük. A reformkori hangulat, az ott és akkor átélése jelenti az igazi élményt. Jó a Norma és a Rákóczi-induló feldolgozása, jók a saját művek, de csak egy bizonyos szintig. Aztán egysíkúvá válik a zene, s talán a korabeli instrumentumok sajátos bája adekvát kiegészítéssel szolgált volna. A szabadságharc körüli Magyarország és Európa zenei dokumentumai érdekesek, így a limitáltabb kifejezési sáv most megragadóbb lett volna.

Zay Balázs

Hungaroton Classic
HCD 32390

**OSVALDO GOLIJOV:
AYRE, LUCIANO BERIO: NÉPDALOK**

Dawn Upshaw – ének ●●●○

Osvaldo Golijov 2004-ben írt, *Ayre* című dalciklusa ötletes, hatásos, ugyanakkor felszínes, egyetlen darab. A koncepció szimpatikus: szefárd, szardíniai, keresztény és arab dalok együtt. A hozott anyag értékes, az eredmény azonban inkább fércmunka, semmint ércnél maradandóbb, a dalciklus a posztmodern esztétika fényében sem tesz érett, meggyőző alkotásnak. Az elektronika, a laptop használata is inkább lapos, semmint alapos. A lemez második része Berio 1964-es *Népdalok* című ciklusa, melyet feleségének írt. Ez más. Beriónak sikerült egységes, beszédes alkotást létrehozni. Azzal, hogy a sorozat diszkrét, szubtilis kísérlete elidegenedést, hűvösséget fejez ki, a zeneszerző jellegzetes keretbe helyezte az amerikai, örmény, francia, szicíliai, olasz, szardíniai, auvergne-i, azerbajdzsáni dalokat. Alapanyaga vegyesebb, mint Golijové, mégis sikerült egységes újat létrehozni. Lehet a posztmodern mű sokszínű és vegyes, eközben azonban elegendő kohéziója is kell, hogy legyen. A Berio-dalciklusnak mindvégig érvényesülő, sajátos tere van, az effektusok kontextuálisan igazolódnak benne, míg az *Ayre* megreked az effektusok halmozásánál. A Berio-darabban szintézis lelhető fel, míg a Golijov-műben csak szín, csak tézis. Dawn Upshaw előadása megragadó, finomság és kifejezőerő kapcsolódik benne egymáshoz. Az sem zavaró, hogy az énekesnő hangja kezd keményedni, legalábbis a mélyebb regiszterekben. Bár a címadó mű az *Ayre*, örvedetesebb lett volna a Berio-népdalciklus mellé a szerző más dalainak felvétele. Még egy csokor Canteloube által feldolgozott Auvergne-i dal újrafelvétele is a romantika és a modern hatásos kontrasztját mutatta volna.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
477 541 4

**JOHANN SEBASTIAN BACH:
HAT CSELLŐSZVIT**

Truls Mørk – csellő

Virgin Classics – EMI

7243 5 45650 21 ●●●○○

A norvég csellista elérkezettnek látta az időt arra, hogy megörökítse gondolatait a csellójáték alfáját és ómegáját jelentő darabokról. Részben jól döntött. Ezek a gondolatok ugyan nem különösebben eredetiek, a zenei folyamat a megszokott kerékvágásban halad tempók és karakterek terén egyaránt. Ellenben kulturált és stílusérzékeny muzsikust ismerhetünk meg, ha ugyan eddig nem ismertük a napjainkban egyre népszerűbbé váló művészt. Jó izlésére vall a szinte végig vibrato nélküli játék, gyönyörű a tónus, a minden egyes hangot jellemző tiszta intonáció, a világos artikuláció. Mindig simulékonyan, kellő szabadsággal követi a csodálatos bachi dallamvonalakat, ugyanakkor északi visszafogottság érződik előadásmódján: csellóhangja sosem válik bensőséggé, a lassú tételekben nem melegíti át szívünket. VT

**VIVALDI: GLORIA:
BACH: MAGNIFICAT**

Boston Baroque

vezényel: Martin Pearlman

Telarc – Karsay és Társa

CD 80-651 ●●○○○

Folytatja a barokk törzsrepertoárra fókuszáló felvételsorozatát az amerikai régizenei együttes. Ezúttal kissé sötlet, akcentusban szegény kórushangzással kell szembesülnünk, ahol számos virtuóz szakasz – első sorban a Magnificat kezdőtétele –

nem makulátlan és nem kicsattanóan örvendő. A Bostoni Egyetem régizene fakultásának rezidens együttese szögletesen – mondhatnánk: iskolásan – formál, a karmester részéről kevés pillanat-ihlette megoldást találunk. A komoly műszaki apparátussal és speciális technikával készített felvétel hangzása valamennyire azért pótolja azt az élményt, amit a harminchárom éve működő együttes részéről ezúttal nélkülözni kényserülünk. VT

**MARC-ANTOINE
CHARPENTIER:
TE DEUM, MISE**

Namuri Kamarakórus.

Les Agréments, La Fenice

vezényel: Jean Tubéry

Ricercar – CD Bár

RIC 245 ●●●○○

A művek címét nézve azt hihetjük, ismeretlenek számunkra, ha viszont meghalljuk a Te Deum kezdetét, rögtön tudjuk, hogy az Eurovízió kapcsolásoknál hallott szignálról van szó, és már dúdoljuk is a csillogó trombitaszólót. A XIV. Lajos „legnagyobb dicsőségére írt” Te Deum fordulatokban gazdag, ragyogó hangszerezésű darab, és vérpezsdítő, ahogyan ezer hangszínével megszólal a hatalmas barokk zenekar (Les Agréments). A kórus is kitűnő, noha a szólisták némileg rontják az összképet. A lemezen hallható másik kompozíció, az „orgonát helyettesítő hangszerekre” íródott Mise a franciás színérzékenység egyik korai példája, minden bizonnyal a zenetörténet egyik legeredetibb műve, hiszen minden egyes tétele más-más hangszercsoportot foglalkoztat. A barokk kor Ravele ezúttal kiváló előadóra és felfedezőre talált Jean Tubéry személyében, aki érdekes tanulmánnyal is szolgál az izgalmas felvétel kísérőfüzetében. VT

**SWEELINCK:
TOCCATÁK,
FANTÁZIÁK, VARIÁCIÓK**

Ella Péter – klavichord

Hungaroton Classic

HCD 32382 ●●●○○

Ella Péter játéka szép, a lemez is megragadó a maga finomságával. Mivel nem kifejezetten klavichordra írt, hanem hangszer-meghatározás nélküli darabokról van szó, legalább orgonával jó lett volna váltani a kis hangszert, különösen a komponista orgonista voltára való tekintettel. Szép kontrasztot mutatott volna a nagy templomi és a kis szobai térben hangzó zene. A másik alternatíva a több agogika, a merészebb megszólaltatás lett volna. A lemezen szerepel a híres Mein junges Leben hat ein End', amelyet Karl Höller dolgozott fel – az első B-A-C-H feldolgozás, még Bach fellépése előtt. Különös a szerelmes együtletét leíró, valamint a Mars és Amor alternatívájával, a szép Diana dicséretével foglalkozó dalok feldolgozását e felettebb diszkrét hangszerezen hallani. ZB

ÓGÖRÖG ZENE

Ensemble Melpomen.

Conrad Steinmann

Harmonia Mundi France –

Karsay és Társa

HMC 905263 ●●●○○

Fantasztikus. Egyrészt fiktív, másrészt tudományos és művészi igényű. Ógörög zene? Conrad Steinmann antik ábrázolások, leírások, nyelvészeti megfontolások alapján eleveníti fel, a Paul J. Reichlin rekonstruálta antik hangszerekkel egy Krisztus előtt 450 körüli symposion zenéjét. Hiteles? Igen is, nem is. Alaposabban aligha járhatott volna el. A zene rop-

pant élvezetes, az antik Görögországban érezzük magunkat. A görög népzene legarchaikusabb szintjének bevonására bizonyosan okkal nem került sor, érdemes lett volna azonban kitérni a kérdésre a kísérőszövegben. A téma a bor és a szerelem, Szaffó, Alkaios, Anakreon szövegeivel. A lemez hallgatása közben Strauss Elektrája jut eszünkbe, aztán újra csak az antik dráma, az antik világ. A lemez visszazavarásolt oda, ahová közvetlen visszatérésünk nincs, csak így, fiktíven, tudományos és művészi igénnyel. Fantasztikus. ZB

ÚJÉVI KONCERT 2006

Bécsi Filharmonikusok

vezényel: Mariss Jansons

Deutsche Grammophon – Universal

00289 477 5566 ●●●○○

Szimpatikus újévi koncert. Bernard Haitink az egyetlen dirigens, akit hasonló örömmel láttam volna e koncert vezetőjeként. Arvid Jansons fia nagy mester, nem az emlékezetes egyéni megoldások, hanem a megbízhatóság, a folytonosan magas színvonal példája, Solti-féle dirigens, még a temperamentumuk is hasonló. Nagy kár, hogy pittsburgh-i, müncheni és amszterdami együtteseivel kevesebb lemezt készít, mint hajdanán az oslóiival. A Figaro-nyitány és Lanner A mozartisták című keringőjének előadása külön öröm, más jubilánsok keringője, nyitánya, sőt talán Ravel La Valse-a is elhangozhat majd egy-egy újévi koncerten. Jansons – ahogy a Josef Strauss-gyorspolka címe mondja – „ohne Sorgen” csalta elő a jellegzetes bécsi hangzást, amit bizonyos dirigensek el tudnak venni ettől a zenekartól is. Ideális összhangot talált a feszesség és a kedélyesség között. ZB

FARKAS FERENC:
A BŰVÖS SZEKRENY; 32 DAL

László Margit, Bartha Alfonz,
Dene József, Gregor József,
Radnai György, Réti József,
Sándor Judit, Rösler Andre,
Báthy Anna; Vaszy Viktor,
Farkas Ferenc

Hungaroton Classic
HCD 32419-20 ●●●●○

Nem Az oroszán, a boszorkány és a ruhásszekrény, hanem a Farkas, a boszorkány és A bűvös szekrény. Zulejka jó értelemben boszorkány, férjét fufangosan menti ki a börtönből: szerelmet kérő segítőit szekrénybe zárja. Mi a lemezt, s vele a művet zárhatjuk a szívünkbe. Vaszy Viktor rádiós felvétele eleven és lebilincselő. Jó mű, ismét játszani kellene, felnőt és gyerek egyaránt élvezné. Utána dalok a szerző zongorakíséretével, illetve vezényletével. A Radnóti verseire írt Naptár ciklus kamarazenekari változata Báthy Annával és Rösler Endrével külön kincs. A magyar zenei élet számos kiválósága szerepel a közel harminc év alatt készült felvételeken. Ezeregy ok az Ezeregyéjszakán alapuló opera és a 32 dal meghallgatására. ZB

BALASSA SÁNDOR MŰVEI

Magyar Rádió Szimfonikus
Zenekara
vezényel: Medveczky Ádám,
km.: Ábrahám Márta – hegedű,
Füzes Péter – kürt
**Hungaroton Classic – Magyar
Rádió**

HCD 32355 ●●●●○
Ezen a lemezen a hetvenes évek Magyarországnak egyik központi zeneszerzője hallatja szavát korai és

újabb művei által. Az első két mű az 1990-es években íródott, de már nyoma sincs bennük az egykor sokak által tisztelt, „fűlbarát” módon újító hangnak. Továbbá arról is lehet vitatkozni, vajon a hetvenegy éves komponista megőrizte-e mondanivalójának ihletettségét. Annyi biztos, hogy a majd' félórás Nap fiai kellemesen hangzó, naiv zene, tele leleményesen kikevert zenekari színnel. Az áradóan dallamos szakaszokat néhol töredezetten szólaltatja meg az együttes, és a stúdiómunka sem segíti a hangfestmény térbe helyezését. Az 1965-ben keletkezett Hege-düverseny a mű csupán azoknak a zenebarátoknak tartogat érdekességet, akik a kor levegőjébe szeretnének beleszippantani. VT

**LÁNG ISTVÁN: INQUIETO,
SEMPRE IN TENSIONE,
IST ES MÖGLICH OHNE B-A-C-H,
VII. SZIMFÓNIA**

Hungaroton Classic
HCD 32357 ●●●●○

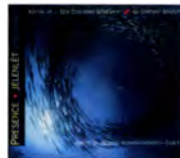
Fröhliche Werkstatt. Jeles alkotások születnek Láng István műhelyében. Az Inquieto japán bambuszfuvalára, szalagokra és elektronikára írt mű, utóbbiak indokolt felhasználásának, egy ősi népi hangszer és korunk világa izléses ötvözésének példája. Egy másik, ma már réginek számító hangszer, a csembaló. Lehetséges B-A-C-H nélkül? A szerző válasza röviden: nem. Hosszabban: négy csembalófantázia, 21 forma, XXI. századi modor a híres téma és egy magyar népdal segítségével. Sempre in tensione: három hangszer játszik feszültségek és harmóniak között. VII. szimfónia Kosztolányi Dezső. Mint aki a sínek közé esett kezdetű verse alapján. Fájdalmas szimfónia, talán Beethoven nyomán a zongora kiemelt szerepeltetésével. Két énekes, szoprán és alt szerepeltetése talán a kétségbeesést jelzi. ZB

**FARAGÓ BÉLA, OLSVAY
ENDRE, MADARÁSZ IVÁN,
SUGÁR MIKLÓS, DECSÉNYI
JÁNOS, SZIGETI ISTVÁN,
CSEMICZKY MIKLÓS MŰVEI**

EAR Együttes
Hungaroton Classic
HCD 32347 ●●●●○

Érdekes válogatást ad közre az immár tizenötödik éve működő, munkáját az „elektroakusztikus kutatásnak” szentelő kortárs zenei csoportosulás. A tagjai által írt és előadott művek közül ezúttal hét érdekes kompozíciót, jó hangzású és izgalmasabbnál izgalmasabb megoldásokkal élő darabokat nyújtanak át a hallgatónak. Faragó Béla kompozíciója például a japán bambuszfuvalát, hagyományos fuvalát és a szintetizátor hangzását keveri, viszonylag hagyományos hangzással operál Szigeti István, és szellemes kompozíciót kerekít a kísérletező kedvű Decsényi János szeretett költője, Christian Morgenstern versére. Az előadásról nehéz szólni: itt minden másodperc előre meghatározott, tehát nem nyújtja azt az élményt, mint egy élő, tisztán akusztikus felvétel. VT

**JELENLÉT – ÚJ DIMENZIÓ
MŰHELY**

Logos Publishing House
LCD 06 ●●●●○

Az öt muzsikos – ifj. Kurtág György (szintetizátor), Szakcsi Lakatos Béla (zongora), Klenyán Csaba (klarinét), Babits Antal (kontrabasszus klarinét), Kathy Horváth Lajos (hegedű, brácsa) – itt hallható produkciója nem jellemezhető egyszerűen a kortárs zene és a jazz fúziójaként. A szólamok kamarazenei

eszmények nyomán haladnak, a hangszerek szerves polifon szövetet hoznak létre, ugyanakkor érzékenyen reagálnak egymás mozdulataira. Olyan harmonikus zenei közeget teremtenek, amibe a hallgatónak már nem kell behelyezkednie, hiszen már régen körülvette a hangburok. A hangszerelés különleges hangzásokat varázsol elő, különösen a szintetizátor mértékletesen használt lehetőségei határozzák meg az összképet. A tizennégy tétel összefüggő zenei folyamatot alkot, mondhatni, szimfónia, hangok mögött rejtőző történettel, de az elvont címek csak zavart keltenek – ne akarjuk mindenáron megfejteni a zene misztériumát! VT

ÉSZAKI VARÁZS
Sharon Bezaly – fuvala
Lahti Szimfonikus Zenekar,
Izlandi Szimfonikus Zenekar,
Svéd Kamarazenekar

BIS – Karsay és Társa
BIS-CD-1499 ●●●●○

Sharon Bezaly elsőrangú fuvulista, csakis a legelsők közt említhető. Kortárs művek sora születik számára. Íme három. Kalevi Aho az egyik legjobb finn komponista, minden eddig hallott művét meggyőzőnek találtam. Fuvulaversenye természeti zene, a környező táj kis és nagy egységei, a szerzőben lévő érzések igazi tükröi. Finom munka. A háttérben ott van Sibelius Hege-düversenye is, az a későromantika, ez a kortárs zene révén tükrözi a természetet és benne az embert. A zene organikus, finom, örök és mai egyszerre. Haukur Tómasson darabja szintén természeti zene, idővel egyre eredetibb lesz, a III., IV. és V. tétel meggyőző. Christian Lindberg darabja eklektikus, északtól délig sokféle stílus keveredik benne, ám sikerrel, izlésesen. ZB

WASSERSPIELE

Trio Apollon

Warner Classics

2564-62513-2

●●●●○

Jean Françaix 1990-es Triója kellemes franciás darab, kis lépések, ringatózás, hangulatok jönnek-mennek. Aztán Enescu Hangverseny-darabja brácsára és zongorára: nem mély, de szép, még orosz zenét is idéz. Ezután Poulenc Szonátája klarinétra és zongorára, keményebb, kontúrosabb, mint Françaix Triója, vidám, ötletes. Ezután Kurtág Hommage à R. Sch. című műve. Úgy viszonyul az előzőekhez, mint Webern Strauss-hoz, Mahlerhez. Nincs franciás könnyedség, töredezett formák, mögöttük konzekvens logika. A töredékes hangzás hézagai is részei a kompozíciónak, mint egy vonalkákból álló, vázlatos, de sehol sem véletlen rajz. A címadó művel Siegfried Matthus megítélésem szerint nem gyözedelmeskedett, a megelőző művek erényei nem igazán vannak jelen benne, sem a liszti-françaix-i posztimpreszionizmus, sem a poulenci harmonikusabb modernség, sem a kurtági konzekvens haladás. ZB

CHOPIN: NÉGY BALLADA, LISZT: H-MOLL SZONÁTA

Vásáry Tamás – zongora

Hungaroton Classic

HCD 32271

●●●●○

Vásáry Tamás sokat változott, s most fiatalosabb, mint régen, Cziffra párjának tekintették ugyan egykor, de Liszt-játéka költőibb volt. Chopin-játékosként visszafogottság jellemezte. Nem így karmesterként, ahol csak úgy áradnak belőle az érzel-

mek. A lelkesedés, úgy tűnik, átment zongorajátékába is. A billentés keményebb, mint régen volt, az előadásmód spontánabb. Chopin négy balladája esetében megvan a kapcsolat a régi Chopin-stilussal. Nem tobzódnak az érzelmek, inkább lazább, kötetlenebb a játék. Az első ballada kezdetén kifejezetten nem romantikus. Könnyed, energikus. Olykor egy-egy szép, meleg rész emelkedik ki, ennek a tempó jót tesz. A Liszt-darab előadása spontán. Nem a nagy ívekre, nem a részletek egymáshoz való helyes arányának meglesésére koncentrálnak, hanem a pillanatnyi ihlet kap tág teret. ZB

BRAHMS: ZONGORADARABOK (SACD)

Elisabeth Leonskaja zongora

MDG – CD Bár

MDG 943 1349-6

●●●○

A grúz születésű, ma már világhírű zongoraművész nő játéka semmi esetre sem juttatja eszünkbe Brahms állítólagos oroszánmancs-erősségű és -gyengédségű kezét, puha billentését. Itt inkább egy hosszú újjú, kemény, kopogós hangon zongorázó (Steinway D modell, 1901) előadót hallunk – Liszt játszhatta volna így ezeket a darabokat, ha megérte volna az 1892–93-as esztendőket. A hangképzésnél azonban jobban zavar, hogy Leonskaja játéka nem minden pillanatban ihletett. Ezt nem is csodálom – muzsikusként legyen a talpán, aki három, egymást követő nap képes lemezre játszani az intenzív érzelmi töltésű darabokat, amelyek mindegyike egy élet esszenciáját sűríti magába! Ebből fakadóan a hallgató számára is csak mértékletes dózisosokban adagolható a bő nyolcvan percnyi muzsika, de Leonskaja azért elég nagy művész ahhoz, hogy egy-egy szépen sikerült tétellel megajándékozzon bennünket. VT

MENDELSSOHN: A-MOLL (SKÓT) SZIMFÓNIA, D-DÚR (REFORMÁCIÓ) SZIMFÓNIA

Staatskapelle Dresden,

vezényel: Sir Colin Davis

Profil – Karsay és Társa

PH 05048

●●●●●

Wagner számára csodálatos hárfá. Richard Strauss a világ legjobb operazenekearának nevezte, Seiji Ozawa szerint pedig „ez a zenekar egy álom”. A tiszteletbeli zeneigazgató, Sir Colin Davis elérte, hogy ezek a megállapítások mind igazak maradjanak: a nagymúltú intézmény együttese robbanékony, széles dinamikai és érzelmi skálán mozog, és egyetlen hangszerként szólal meg. Mindezt úgy teszi, hogy az egyes szólópartikban játszó tagok fantasztikus teljesítményt nyújtanak. Egyszer világos, áttetsző és könnyed, másszor drámaian sötét, súlyos, de ami a legfőbb: az élő felvételnek köszönhetően nem csak a hangzás magával ragadó, hanem a folyamat is sodró lendületű. A nemsokára nyolcvanéves brit karmester keze alatt minden hang él és mozog; a zene lélegzik. VT

JOSEPH HAYDN: KRISZTUS HÉT SZAVA A KERESZTFÁN

Württembergi Kamarazenekar,

Stuttgarteri Kamarakórus,

vezényel: Frieder Bernius

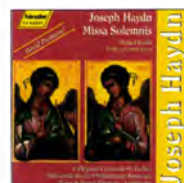
Profil – Karsay és Társa

PH 05050

●●●○

Lassú, áhitatos, mély, tragikus és komoly zene – nem kevesebb mint hatvan percen keresztül. Elképesztően nehéz feladat egy előadó számára, mondhatni, ez a zeneirodalom egyik legproblematikusabb darabja. És a német előadónak

sem sikerül meghódítaniuk Haydn egyik kedvenc művét. Ugyan tisztességesen eléneklik/eljátsszák, de a zene keretei nincsenek kitöltve kifejezéssel, nincs igazi feszültség. Bár anyanyelven adják elő, mégsem beszédszerű, így a szituáció drámaisága sem jön létre. A jól hallható vágások-összeillesztések miatt talán még inkább statikus ez a nyolcvanas évek elején készült, és most újra kiadott felvétel. Az is lehet, hogy csak megkopott az azóta eltelt bő húsz év alatt; az azonban biztos, hogy ez a fajta hangképzés ma már stílusidegen és dagályos. VT

JOSEPH HAYDN: MISSA SOLEMNIS; MICHAEL HAYDN: PERFICE GRESSUS MEOS

Collegium Cantorum St.

Gallen, Dél-német Filharmónia

Hänsler Classic –

Karsay és Társa

98432

●●●●○

2000-ben, Németország egyik benécs apátságának könyvtárában egy kutató szólókat talált bizonyos Joseph Haiden nevű zeneszerző Missa Solemniséből. Ma még nem tudják, vajon Mozart, Haydn vagy a cseh Vaclav Pichl művéről van-e szó, de ahhoz, hogy bebizonyítsák, hogy ez azonos Haydnnak az egyik eszterházi tűzvészben odavesztett korai miséjével, bizonyára sok kutatásra és szerencsére lesz még szükség. Az viszont ebből a felvételből is megállapítható, hogy gazdagon megírt zene, számos váratlan fordulattal, zamatos harmóniákkal. Az előadók épp csak nem érik el a profi szintet, de játszanak annyira lelkesen, pontosan, ritmikusan, hogy a mű értékei tökéletesen érvényesülnek. Haydn nagyszabású miséje mellé a zeneszerző öccsének motettáját is felvették – szintén világpremierként. VT

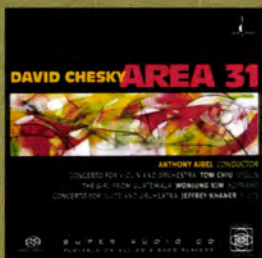
Berlin Classics

harmonia mundi

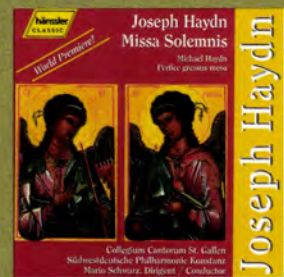

harmonia mundi

Chesky

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

Hänssler Classic

BARTÓK JUBILEUM 2006

WWW.EMLEKEV.HU
125 EVE SZÜLETETT BARTÓK BÉLA

Bemutató: 2006. március 31, április 2.

Bartók

A fából faragott királyfi

Táncjáték egy felvonásban

A csodálatos mandarin

Pantomim egy felvonásban

A kékszakállú herceg vára

Opera egy felvonásban

GESTALT TEAM

nők lapja

PESTI SÜGŐ

MFB

Magyar Fejlesztési Bank Részvénytársaság

Magyar Színházi Portál
www.szinhaz.hu

Meglepetés

radiocafé
98.6

Hamari Júlia fontosnak tartja a lelki tényezőket

Világhírű énektanítók I.

Most induló sorozatunkban neves énektanítókhoz látogatunk. Az énektanítás kényes, nagy felkészültséget, empátiát igénylő és bizalom alapuló hivatás. Munka közben rövid interjúk segítségével próbálunk bepillantani híres mesterek műhelytitkaiba.

☛ Lindner András

Gramofon: Megható látni, ahogy saját gyermekeiként fogadja az érkező növendékeket.

Hamari Júlia: Amit el akarnak mondani nekem az életükről, azt elmondják. Nyitott vagyok, és amíg érzem a bizalmat, én is bizalmat adok.

G.: Az órák „zűmmöléssel” kezdődnek, amivel a hangok hamar a helyükön vannak, és máris előkerülnek a növendékek által hozott dal- és áriakották, amelyeket folyamatos magyarázatok közben mindig végigénekeltek, de közben egy-egy fontosabb frázist elő is énekel, és igyekszik a helyes szövegmondásra is ránevelni a fiatalokat. Az összkép idilli, de gond így is van...

H. J.: Budapesten hozzászoktam, hogy mindenkinek juttott saját kísérő. Nekem Varasdy Emmi. Stuttgartban viszont ilyen nincs. Hárman vannak nem is tudom hány növendék tanítására! Nem értem, miért engedik el olyan könnyen a jó képességű zongoristákat? A növendékeim keresnek kísérőket, akiket – hacsak az illető szívességéből nem vállalja – saját zsebükből kénytelenek fizetni. Ilyen nincs sehol a világon. Most hat főiskolás tanítvánnyal dolgozom. Köztük talán a legkedvesebb a 2004-es esztergomi oratóriumverseny győztese, a többiekkel – mondhatnám – kedvtelésből foglalkozom.

G.: A legtöbb jelentős énekes nem érez magában cseppnyi indítást sem a tanításhoz, ön viszont már akkor segítette a többieket, miközben még tanult...

H. J.: Már a Zeneakadémián kikérték a véleményemet, mert tapasztalták, hogy azonnal meghallottam, ha valami nem „úgy” szólalt meg. Németh Gábor utólag a Magyar Rádióban mondott köszönetet tanácsaimért, Leblanc Győző pedig egy interjúban panaszolta el, azért nem lett kiemelkedő tenor, mert elmentem külföldre.

G.: Bár évekig tanított Helmuth Rilling stuttgarti nyári akadémiaján, a főiskolai katedrát csak 1987-ben foglalta el. Manapság mi alapján dönt, hogy elvállal-e valakit vagy sem?

Fotó: Gramofon-archív

Már a Zeneakadémián kikérték a véleményét

H. J.: Egy belső ösztön megsújja, hogy kit fogadjak el. Van, akit az első pillanatban még nem találok szimpatikusnak, de amikor újra találkozunk, lehet, hogy valami már megragad vagy a hangjában vagy a pusztá lényében. Miután határoztam, igyekszem mielőbb rendbe hozni a lelküket, az illető gondolatait pozitív irányba vezetni, és az énektanítást felszabadítani. Állítom, hogy az éneklés nyolcvan százalékban lelki tényezők függvénye. A technika csak ezután következik.

G.: Számos nemzet énekeseivel foglalkozik, van köztük koreai, magyar, cseh, román, orosz. Igyekszik rábeszélni őket, hogy induljanak a gyors kiugrást kínáló énektanítványokon?

H. J.: Nem teszem. Inkább arra nevelem őket, hogy igyekezzenek a hangfajukkal kapcsolatokat kiépíteni. Ha valaki szoprán, keresse az összeköttetést a többi szopránal, a tenor a tenorral, a basszus a basszussal.

G.: A zeneművészeti főiskolák szinte ontják az énekeseket, akiknek egyre nehezebb lesz a próbaénekléseken elnyerni egy-egy szerepet. Túl nagy a kínálat a piacon.

H. J.: Miközben látszólag valóban ez a helyzet, az igazi tehetségek száma roppant kevés. És leginkább az nyomaszt, hogy nem vagyok meggyőződve arról, ők is futnak be...

G.: Szerencsére van példa erre is. A tanítványai közül többen már világkarriert könyvelhetnek el: elég Miklósa Erika vagy a berlini Staatsoper spanyol származású szopránja, Sylvia Schwartz nevét említeni. Nyomon követi a sorsukat?

H. J.: Senkit sem kötök magamhoz. Ha valaki szeretné, hogy óvó tekintetemet, és tanácsaimmal sokáig mellette maradjak, akkor maradok. De aki nem igényli, azt elengedem.

A Magyar Állami Operaházban az új vezetés már jó fél évet töltött az intézmény élén. A közönség élvezheti a repertoáron lévő előadásokat, de nem sokat tud arról, vajon a falak között elkezdődtek-e az óhajtott változások.

➔ Albert Mária

Az operajátszás speciális kultusz

Dolgozik a modernizációs bizottság. Mi a dolga a testületnek, kik alkotják? – kérdeztük a főigazgatót, Hegyi Árpád Jutocsát. „A bizottság feladata, hogy a modernizációs program alapján, a konkrét projektek lebonyolítását megszervezze és a programot sikerre vigye – válaszolta Hegyi Árpád Jutocsa. – „A programot az állam finanszírozza. Nézzük először a bizottság összetételét, utána pedig a konkrét projekteket. Tagok: Borsa Miklós, a ház műszaki igazgatója, Hetényi Márta gazdasági igazgató, Vajda Zsuzsa, a kulturális minisztérium beruházási osztályvezetője, Magi István, a tárca művészeti főosztályvezetője, Megyeri László, a Thália Színház igazgatója, gazdasági- és modernizációs szakértő és én. A következő két év első feladata a Magyar Állami Operaház megreformált szervezeti és működési szabályzatának elkészítése és jóváhagyása, az alapító okirat módosítása és jóváhagyása, valamint a kollektív szerződés módosítása. Szükséges a belső szabályzatok teljes körű felülvizsgálata és az új kialakítása is. Nagyon fontos ügy a házi színpad (a későbbi Stúdió Opera) kialakítása az Ybl palotában. Napirenden van az Erkel Színház rekonstrukciójához a PPP programot előkészítő és lebonyolító iroda felállítását. Az Operaház épületének komplex műszaki állapotfelmérése sem halasztható.”

Ezek mind sürgősen megoldandó kérdések, de vajon milyen hosszú távra terveznek? „A modernizációs program folytatódik az Erkel Színház újjáépítésének befejeztével, ami 2009-re várható. A 2008–2009-es időszakban újabb projekkel gazdagodik a program, következhet az Ybl palota teljes rekonstrukciója, amikor is a társulat a rekonstrukció idejére a felújított Erkelbe költözik” – ismerteti az elképzeléseket a főigazgató. „Végeredményképpen Budapesten három operai helyszín lesz, hiszen az Ybl palotában a háziszínpadon is fogunk játszani, mintegy kétszáz néző előtt, igazi kamara-, illetve stúdióoperákat.

Célunk az, hogy művészeti-szakmai szempontból egy európai dimenziók szerint is korszerűen működő nemzeti opera jöjjön létre, amely az Európai Unió egyik vezető operája lesz.”

Talán feltételes módban kellene fogalmazni – vetjük közbe, hiszen a játéktípus is erős modernizációra szorul. „Ez mélyen szakmai és szemléletbeli kérdés” – állítja Hegyi Árpád Jutocsa. „Az operajátszás Magyarországon igen speciális, vallásos, mármint opera-vallásos kérdés, ortodox kultusz. Az opera nem fejlődött színházként az elmúlt évtizedek alatt. Reformációra van szükség, nem elég tehetséges zenészek, énekesnek, technikailag képzett táncosnak lenni, hanem tehetséges színházi művészek is kell lenni. Minden vonatkozásában: például abban,

hogy a test nemcsak hangszer, hanem játszószer. A léleknek színházi dimenziókban is értékelhető módon kell kifejeződni az alakítások során, legyen az operai vagy balett-alakítás. Úgy tippem, hogy egy ilyen szemléletváltás legalább fél évtizedet vesz igénybe. Komplikálja a dolgot, hogy szcenikailag is változni kell, világítás-tervezés, díszlet-, jelmeztervezés terén. Ma már színházból gondolkodás illik egy operába, mint az a szcenírozás, ami jelenleg uralkodik a házban. A tehetség persze nem időhöz kötött. Az 1937-es, Oláh-Nádasdyféle Bohémélet – díszletek ma is nyíltszíni tapsot kapnak, mert a halhatatlan művészi fantázia változatlan ragyogásban tartja a színpadot. Az a dolgunk, hogy a tehetséges rendezéseket, mint

Forrás: MFO
Hegyi Árpád Jutocsa, a Magyar Állami Operaház főigazgatója

jó restaurátorok, karbantartsuk, ápoljuk.”

Külföldön (Amerikában kivált) erős a magántámogatás és a drága jegyek iránt van fizetőképes kereslet. Magyarországon mérsékelt a fizetőképesesség, és ez akár a blokkban játszást is veszélyeztetheti. „Hogy beválik-e, az a gyakorlatban, körülbelül két szezon alatt ki fog derülni. Lehet, hogy rosszul gondoltuk ki és akkor majd változtatunk rajta” – ígéri a főigazgató. „Itt az opera megújulása a fontos. Ha nem a blokk-szisztéma az üdvöztető út, majd kitalálunk mást.”

Mennyire biztos most már a „talajfogása” az intézményben, és mennyire látja késznek a csapatot – kérdeztük.

„Kesselyák Gergely főzeneigazgató átvette a kinevezését. Az ügyvezetői és a főrendezői hatáskört pedig magamhoz vontam. Pályázatot írtunk ki a gazdasági igazgatói, a marketing igazgatói, a sajtófőnöki, a nemzetközi sajtó referensi és az informatikai igazgatói álláshelyre. Az Operaház főtítkára Kákay István, aki egyben műsorigazgató is marad. Produkciós műszaki igazgatónak egy évre Borsa Miklóst neveztem ki, utódlásáról gondolkodunk. Főrendezőnek Kovalik Balázst gondolom, aki azonban

valószínűleg nemet fog mondani a felkérésemre. Persze, örülnék, ha nem így lenne.” Évek óta teher, hogy sokaknak van állásuk, de kevesebbeknek feladatuk. „Az egész Operaház teljes apparátusát látom kissé túlméretezettnek. A modernizáció bizonyos létszámcsökkentést is jelenthet. Ennek mértékét, az arányokat még nem látom át pontosan. Nem akarom megkerülni a kérdést, de ennél egzaktabb választ néhány hónap múlva tudok csak adni” – mondja Hegyi Árpád Jutocsa.

„Érzem a bizalmat és a szeretetet”

Január közepén Kesselyák Gergely átvette a hivatalos dokumentumot főzeneigazgatói kinevezéséről. Ezzel a gesztussal vajon változott-e valami a hétköznapjaiban? – kérdeztük az Operaházban már kilenc esztendeje sikeresen működő karmestertől.

„Sem könnyebbé, sem nehezebbé nem vált az életem. Annyival mégis egyszerűbb, hogy Hegyi Árpád Jutocsa kezdi teljesen átlátni a ház működését, most már fenntartja magának a jogot, hogy egyes kérdésekben ő döntsön, és ez jól van így. Én pedig valóban a par excellence főzeneigazgatói tevékenységre összpontosíthatok” – válaszolta.

„Egyébként mióta az operába, mint műfajba belebolondultam, minden kapacitásomat arra koncentrálok, hogy szolgálhassam a magyar operajátást” – folytatja az újdonsült főzeneigazgató. „Ebben a nagy múltú intézményben eddig csupa nagyszerű ember viselte ezt a rangot. Hogy most én is elnyerhettem ezt a feladatot, úgy érzem, a falakon belül, de azon kívül is, a szakmában irántam érzett szeretetet és bizalmat jelzi. Talán fölidézhetem, hogy a nyugtalan hangulatú évadnyitó társulati ülésen az én fogadtatásom viszonylag kedves volt. Az együttes a legnehezebb helyzetekben nem fordult ellenem. Sőt, rám nem tartozó kérdésekkel is fölkerestek, amit megint csak természetesnek tartok, hiszen engem csaknem egy évtizede ismernek.”

Kíváncsiak voltunk rá, vajon a blokkrendszer bevezetése biztonsággal elkezdhető-e a 2006-07-es szezonban? „Úgy látom, hogy a szisztéma egyik alappillérevel van egy kis baj. Félek, hogy a festőműhelyből kialakítandó méret kompatibilis és díszletezhető házi színpad nem fog a sze-

zon kezdetére elkészülni” – fejezi ki aggodalmát a főzeneigazgató. Kérdés, hogy az Erkel Színház áll-e még? „Az évadtervezés finisében vagyunk, 2007 május közepéig biztosan tudunk játszani az Erkel Színházban, arra számítok, hogy a következő szezonban a két házban szép számú előadást teljesíthetünk” – reméli Kesselyák. „Három operabemutatót tervezünk: felújítjuk az Operaházban Umberto Giordano André Chénier című zenedrámáját, amely vagy harminc évvel ezelőtt ment. Itt kerül sor Vajda János új művének ősbemutatójára, Csokonai Karnyónéjából készült a librettó. Az Erkel Színházban, amelyet egyfajta

népoperának képzelünk el, Verdi Nabuccóját fogjuk felújítani. Pártay Lilla végre megkapta a jogot, hogy a népszerű lektúrt, a Elfújta a szél balett színpadra alkalmazza. Emellett egy modern koreográfiai est is készülődik a Nemzeti Balett műhelyében, és egy különleges, műfajilag talán mozgásszínházként meghatározható produkció Verdi Requiemjére. Múkincsnek tartom a Don Pasquale díszletét és rendezését, rekonstruáljuk a színpadképet, kérésemre Sólyom-Nagy Sándor hajlandóságot mutat, hogy Pasquale szerepének eljátszásával más vonását mutassa meg gazdag művészi egyéniségének” – so-

Kesselyák Gergely, a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatója

rolja a terveket a főzeneigazgató.

Erre az évadra „csak” a Bartók egyfelvonásosok és A nürnbergi mesterdalnokok bemutatója maradt. „A Bartók-estnek Szinetár Miklós szeretne egy keretet adni, ennek a jogörökös nem nagyon örül. Az összeszerkesztés dramaturgiájáról, azt hiszem, sokat fogunk vitatkozni, azt gondolom, hogy művészetet a kísérletezés és a vita élteti, már, ha a vitát a szellemi frissesség, az érvek és nem az indulatok gerjesztik. Különböznél mi értelme lenne új előadásokat létrehozni, ha azok hasonlóak és nem mások? Nagyon ihletett és fölkeszült előadást várhatunk Vidnyánszky Attilától a Wagner-mű felújításánál.”

Az első magyar klezmer musical

Menyasszonytánc a Budapesti Operettszínházban

Egy okleveles közgazdával szemben ülök az Operett Kávéházban. Hol máshol? – hiszen a Budapesti Operettszínház, mint annyi éve minden tavasszal, eredeti bemutatót tart, és Kállai István dramaturg csaknem valamennyi darab létrejöttében szerepet játszott.

➔ AM

A Budapesti Tavasz Fesztivál nyitónapjára tűzték ki a Menyasszonytánc című musical premierjét. A realitástól indult, az igényes szórakoztatásban nagy hírnevet szerzett dramaturg-szerkesztő-író, Kállai István számol be arról, milyen volt a műhelymunka a jeles napig.

„Nagy híve vagyok a klezmer zenének, a Budapest Klezmer Bandnek és vezetőjüknek, Jávor Ferencnek, azaz Fegyának. Hosszan törtem a fejem, vajon mit lehetne a számokra és a színház számára kitalálni, hogy együtt dolgozhassunk” – meséli Kállai István. „Azután egy barátom a kezembe nyomta Indig Ottónak, a harmincas évek sikeres színműírójának egyik darabját. A Torockói menyasszonyt 1931-ben szép sikerrel mutatta be a Belvárosi Színház.”

A mű kitűnő fogadtatása arra indította a fiatal Keleti Mártont, hogy 1937-ben filmre vigye a történetet, a főszerepekben a kor „ügyeletes” filmsztárjaival: Dayka Margittal, Jávor Pállal, Kabos Gyulával, Kiss Manyival, Mály Gerővel. Indig Ottó 1890-ben, Brassóban született, közelről ismerte azt a közeget, amelyben a Torockói menyasszony játszódik. Más munkáit a Vígszínház, a Nemzeti Színház tartotta repertoárjában. Az 1937-es film sikere sem oszlatta el az író gyanúját: veszedelmes korszak közeledik. 1938-ban Párizsba költözött, 1951-től pedig már Münchenben élt.

„Tetszett a színmű, persze csak kiindulópontként, Böhm Györggyel nekiláttunk a színműből musical librettót formálni, Miklós Tibor verseket írt a dalokhoz, Fegya pedig megkomponálta az első néhány számot. Nagyon humánus, szép történet, a téma – mint tudjuk – sajnos időszerű. Számomra éppen ezért nem egy darab a repertoárról, hanem igazi feladat. Szeretem ezt a produkciót azért is, mert egyszerre találkozhat a közönség a színház nagy öregjeivel: Lehoczky Zsuzsával, Mednyánszky Ágival, Felföldi Anikóval, Molnár Piroskával. És a színház fiatal sztárjaival: Siménfalvy Ágotával, Kékkovács Marával, Mészáros Árpád Zsolttal, Szabó P. Szilveszterrel – most nem sorolom a teljes szereposztást.” A több generációs sztárparádé – jegyezem meg – biztos és hosszú sikert ígér. Kállai, akivel színházi és televíziós műsorkészítési tapasztalatok terén aligha versenyezhet bárki, mosolyogva csóválja a fejét. „Ne kiabáljuk el. Ötven éve vagyok a szakmában. Néha halálosan bíztam benne, és mégsem jött be a siker. Ez a titok, a színház titka.”

Forrás: Budapesti Operett Színház

Siménfalvy Ágota és Mészáros Árpád Zolt a Menyasszonytánc szerelmespárja

A helyszín tehát Torockó, az erdélyi román-magyar-zsidó kisváros, az idő a pedig a harmincas évek. Számít-e, hogy valaki hol, milyen családban jött a világra? Egy keresztény fiatalember feleségül veheti-e a törvénytelen kapcsolatban született zsidó lányt? Kigúnyolhat-e a közösség valakit, mert másnak született? Tárgyalhat-e a musical ilyen komoly kérdéseket? Igen, hiszen a hasonlóképp komoly hangvételű Hegedűs a háztetőn sikere évtizedek óta töretlen. Itt minden adva van a néző megnyeréséhez: gyönyörű, eredeti erdélyi motívumokkal gazdagon díszített ruhákat tervezett Füzér Anni, a legszebb kosztüm persze a menyasszonyé lesz. A jelenetek filmszerűen peregnek, Túri Erzsébet díszlete ezt segíti. Bodor Johanna és Rogács László koreográfiája mozgalmas, stílusos. A kétrészes darabhoz nemcsak klezmer zenét komponált Jávor Ferenc, a helyszínből és a szituációkból adódóan román és magyar népzenei elemeket is bele kellett szőnie az alapvetően musical karakterű kompozícióba.

A ZENESZERZŐ

A Kárpátalján született Jávor Ferenc – Fegya – zenei érdeklődése korán megmutakozott. Miután Ungváron hegedűtanári diplomát szerzett, Nagyszőlősen kezdett tanítani. Már itt és ekkor kezdett zsidó népzene gyűjteni. Így amikor 1976-ban áttelepült Magyarországra, már komoly zenei anyag állt rendelkezésére. Tizenhét évig az Operettszínház hegedűseként dolgozott, majd 1990-ben létrehozta a Budapest Klezmer Bandet.

Menyasszonytánc – musical

Zene: Jávor Ferenc

Bemutató: 2006. március 17., Budapesti Operettszínház

Jól csengő Tallérok

A Johanna című operafilm újabb díjakat nyert

A 37. Magyar Filmszemle nemzetközi zsűrije a legjobb eredeti filmzenének Tallér Zsófia Johanna című kompozícióját tartotta. A legjobb női alakításért adható elismerést Tóth Orsi kapta, részben az operafilm címszerepében nyújtott teljesítményéért.

⇒ AM

Jelentős munkáról van tehát szó. A zeneszerző távol maradt az ünnepléstől, ahogy egy korábbi beszélgetésünkben mondta: a Johanna filmet elengedte. Most második gyermekével várandós, ezért kevésbé tünt föl, hogy nincs ott a szemle sajtóvetítésén, de változatlanul nem ért egyet azzal, hogy a digitális demóhanggal játsszák a filmet. Ami sajnos befejezett tény, és nyilván nem vigasztalja, hogy a laikus hallgató számára ez is elég hatásosnak és akusztikailag élményszerűnek tetszik.

A Johanna előzménye, a 78-as Szent Johannája című filmszkeccs volt. Ez a rövid darab olyan jól sikerült, hogy a librettó írója, Térey János, Mundruczó Kornél rendező, és persze Tallér is úgy gondolta, a témát egy körülbelül másfél órás új operafilmbe érdemes kibontani. „A filmszkeccsnél az volt a munkamódszerem, hogy szintetizátoron elkészítettem a digitális demót. Az alapra énekelték föl a szólamukat az operaénekesek, azután Mundruczó erre forgatta a jeleneteket, végül alájátszattam élő zenekarral a kompozíciót” – mondta Tallér Zsófia.

A hosszú filmnél más módszert kellett alkalmazni, a snitek hosszúsága határozta meg zenei részek terjedelmét. „Rémisztően szoros határidőt kaptam. Szerencsére találtam néhány kitűnő muzsikust, akik följátszották az anyagot. Mundruczó meghallgatta, és úgy látta, hogy a zene túlnőtt a képeken, túl egy bizonyos dramaturgiai szerepen, úgy döntött, hogy a digitális demóval viszi a filmet Cannes-ba. Én pedig sorsára a hagytam a Johannát” – mesélte Tallér Zsófia, majd hozzátette: „A diplomámat teszem rá, hogy jó munkát végeztem. Nem írok nagyon vad, experimentális zenét, de az egész mű a hallgató számára (szerintem) elég fárasztó középtartományban szól. Ezért nagyon fontos a hangzás minősége.”

Megnyugtathatjuk a szerzőt, a vokális teljesítmények, elsősorban Tóth Orsi énekhangjaként Wierdl Eszteré és a Magyar Rádió Gyermekkórusáé, tökéletesen igazolják alkotói szándékát. „Meggyógyul mind, akit Johanna ápol, / Kik nála lábadoznak, boldogok” – éneklük a tiszta gyerekhangok. A zene egyáltalán nem fárasztó, erős és tökéletes harmóniában van a képekkel.

Az előző évadban Tallér Zsófiának nyolc színházi zenéje volt repertoáron, a Kamrában például rendkívüli sikert

aratott Zsótér Sándor rendezésében a Csongor és Tünde. „Jó munka volt Gothár Péterrel a Tóték” – emlékszik. A Kolibri Színházban idén az egyik legsikeresebb produkció Darvasi László Trapitijének színpadi változata. A Víg-színház 2006 januárjában Zsótér Sándor rendezésében mutatta be Maeterlinck Kék madarát, ehhez is Tallér komponált kísérőzenét. „Az alkalmazott zenében is rengeteg az önálló invenció. Ha például Zsótérral dolgozom, feltétlenül” – jelentette ki. „Olyannyira, hogy együtt dolgozunk Kleist Pentheszileiájának operaváltozatán, ő írja a librettót. A Balassi-emlékévben megnyertem a zeneszerzői pályázatot a Balassi Bálint nevére című nagyzenekari kantátával. Ez már nagyon kikívánczolt belőlem. Kaptam felkérést egy oboaversenyre is, a koncertzenék éppúgy foglalkoztatnak tehát.”

Jelenet a Johanna című operafilmről

A Kleist opera a világra készülő új juvénny okozta egészségi problémák miatt kicsit késik, de Sárközi Gyula, a KFKI Kamarabalett alapítója már dolgozhat alkotótársával az Egy bogárka élete című darabon, amelyet március 19-én mutatnak be. A Budapesti Tavasz Fesztivál szervezői gyermekek számára ajánlják a balettet, meséjét apa és lánya: Lázár Ervin és Lázár Fruzsina írta, a zene Tallér Zsófia kompozíciója.

Johanna – színes magyar operafilm, 2005. Rendezte: Mundruczó Kornél. Kép: Erdély Máttyás, Nagy András. Zene: Tallér Zsófia. Vágó: Arányi Vanda. Szereplők: Tóth Orsolya (Johanna, énekhangja Wierdl Eszter), Cserna Ildikó, Gulyás Dénes, Trill Zsolt, Gantner István. Forgalmazó: MOKÉP. Feliratos, 90 perc

Tengerentúli siker a Viñas Énekversenyen

Sorozatunkban ellátogatunk a világ nagy hagyományú énekversenyeire, hiszen az olvasó számára is érdekes lehet, hogy az új opera- és dalénekes sztárokat felvonultató találkozók, amelyek mindig elegáns gálaesttel érnek véget, valójában milyen erőpróbát jelentenek a pályakezdők számára. A katalán fővárosban január közepén véget ért Viñas Versennyel kezdjük, amelyet negyvenharmadszor rendeztek meg, és amelyen ötven országból négyszázhusz fiatal versenyzett a tizenegyezer eurós fődíjakért és a számos különdíjért.

◆ Lindner András (Barcelona)

A Viñason indulni ma is éppolyan óriási kihívás, mint volt negyven évvel ezelőtt. Aki itt győz, számíthat arra, hogy hamarosan az egész operavilág megismeri. A nőket és a férfiakat külön honorálják, két nagydíj van e célból, amely a tekintélyes summa mellett egy későbbi időpontban fellépést biztosít a barcelonaiak büszkeségében, a Gran Teatre del Liceu-ban – ahol a verseny döntőjét és zenekari gálaestjét is tartották –, illetve a nem kevésbé

Barbara Quintiliani leggyakrabban Verdi-hősnöket alakít

rangos madridi Operában, a Teatro Realban. Ezúttal a Bostonban élő amerikai soprán, Barbara Quintiliani, és a kanadai kontratenor, David Lee kapta meg ezt a lehetőséget. A nagy vivőerejű hangjával főként Verdi hősnők megszólaltatására predesztinált énekesnő a verseny végén, egy repertoár előadásán már be is mutatkozott a Liceuban. A zsűri elnöke, a Liceu művészeti vezetője, Joan Matabosch felkérte ugyanis, hogy beugrásával mentsen meg egy Idomeneo produkciót. A különösen szép orgánumú győztesnek a legnagyobb élő katalán operacsillag, Montserrat Caballé nyújtotta át a férjével, Bernabé Marti tenoristával együtt felkínált kétezer eurós Verdi-díjat, de a fiatal amerikai sztár megkapta a közönségdíjat is. Amikor szerepköréről kérdeztük, a Gramofonnak azt mondta: „még nincs kialakult repertoárom, a Trubadúr Leonórája, vagy a Macbeth Ladyje mellett szívesen énekelek például Donizettit is. Ő az én Mozartom.” Nem véletlen, hogy tavasszal a bostoni operaházban Donizetti Lucrezia Borgiájának címszerepét alakítja – a karrier máris igazi startot vett.

A koreai származású győztes, a tizenhárom éves kora óta Kanadában élő kontratenor, David Lee, aki túl azon, hogy jelenlegi hazájában máris hangfajának egyik legkiválóbb képviselője, rövidesen a Montreali Barokk Fesztivál vendége lesz, és fellép a Montreali Szimfonikusokkal is. Kanadában már közreműködött több Händel-operában, illetve -oratóriumban – Xerxes, Rinaldo, Saul – és Monteverdi Orfeójában is, de nemcsak a hagyományos barokk kontratenor szerepkörből válogat. Rendkívül hajlékony a hangja, így nagy sikerrel alakította Cherubinót Mozart Figarójában, énekelt Orff Carmina Buránájában és Bernstein Chichester Psalmájában is. Lee pályafutását kitüntetett figyelemmel kísérik szülőhazájában, nem véletlen, hogy legutóbb a szülői újévi gálakoncertre is meghívást kapott. „Koreában éveken át egy fiúkórusban énekeltem. Egy nap láttam egy filmet Farinelliről. Annyira magával ragadott a hangja, és az énektudása, hogy azonnal elhatároztam, én is kontratenor leszek, de nála jobb” – mesélt a Gramofonnak életre szóló elhatározásáról a férfi kategória huszonhét esztendő első díjasa a gálakoncert végén, amelyen egy-

David Lee, a koreai származású kontratenor gyerekkora óta Kanadában él

egy Händel-, és Haydn-ária mellett XX. századi művekben is megcsillogtatta rendkívüli technikai tudását: Poulenc Hételjét, és Jake Heggie Paper Wings dalciklusát is előadta.

Az indulás óta ugyanazokkal a szabályokkal megrendezett háromfordulós, kétkategóriás (opera, illetve dal és oratórium) verseny eddigi győztesei közül minden évben

ÉNEKESEK HAZÁJA: KATALÓNIA

Vajon ki tudja, mi az oka, hogy az operaélet kiválóságai közül számosan az északkeleti spanyol tartomány, Katalónia szülöttei? Talán a jeles énekmesterek, a déliek ösztönös éneklési szenvedélye, vagy az 1847-ben avatott és idővel igazi szentélyként tisztelt barcelonai operaház, a Liceu vonzereje lenne a magyarázat? Tény, hogy csak a legújabb kort tekintve, a két szoprán Victoria de los Ángeles és Montserrat Caballé, vagy a tenorok, Jaime Aragall, José Carreras, Juan Oncina, illetve Francisco Lázaro évtizedeken át ünneplést szereztek „végigénekeltek” a világ nagy operaszínpadait, és közülük Caballé, Aragall és Carreras ma is fellép.

A több ízben is a tűz martalékává lett, de mindannyiszor újraépített grandiózus operaházban jó ideig csak könnyű operaként ismert zarzuelákat, és klasszikus baletteket adtak elő színházi produkciók és show műsorok társaságában, azután jöttek sorra az operák is, Meyerbeer, Auber, Herold, és Weber darabjai, később Bellini, Rossini, Verdi és Mozart remekei. Wagner zenéje pedig csak a XIX. század vége felé volt először hallható a Liceuban. Ezek az operaelőadások kiemelkedő színvonalon szólaltak meg. Mindenekelőtt a nagy katalán dívának, Maria Barrientosnak, és az idővel igazi Wagner specialistanak számító Francisco Viñas tenoristának köszönhetően.

Viñas 1888-ban, alig 25 évesen Lohengrinként mutatkozott be a barcelonai Operában, és a debütálás akkora sikert hozott a számára, hogy utána már csak rá osztották a szerepet, amelyet három éven belül százhuszszor alakított. Noha Viñas nem volt igazi „Wagner-tenor”, hangja inkább spinto szépség, kerek, kompakt, ugyanakkor erőteljes. Mindez csábítóan hathatott a Wagner-szerepkörben, akár Trisztánként, Parsifalként, Tannhauserként, vagy éppen A nürnbergi mesterdalnokok Stolzingi Walterjaként.

Viñas nemcsak Barrientosnak volt gyakori partnere, de a kiváló katalán mezzónak, Maria Gay-nek is, akit korának legjelesebb Carmenjeként tartottak számon. A hangfaj egy másik korabeli dívája, Conxita Supervia ugyancsak e föld szülötte, miként a szoprán, Mercé Capsir és Hipólit Lázaro tenor is, akiknek a hangját azonban már csak csekély számú, nem jó minőségű felvétel őrzi, nem úgy, mint a Liceuban még a barcelonai konzervatórium növendékeként 1941-ben Mimiként bemutatkozó, majd gyors karriert befutó Victoria de los Ángelesét. Hamarosan ő lett az első számú Margit Gounod Faustjából, de Carmen, Nedda, Desdemona, Cso-Cso-Szán, és Melisande alakítása is páratlan volt. A Montserrat Caballé az 1960-as években debütált a számára máig legkedvesebb, saját otthónak tekintett Liceuban, szinte egy időben Jaime Aragallal, illetve José Carrerasszal, a huszadik század második felének Luciano Pavarotti, Plácido Domingo, és Alfredo Kraus mellett leginkább istenítt tenorjával.

többen is gyors világkarriert könyvelhettek el, ugyanezt jósolja a zsűri elnöke, Joan Matabosch mindkét idei nagydíjasnak: „rendkívül muzikálisak, éneklésük meggyőző. Amikor zsűrizem, igyekszem olyasmit találni az énekesekben, amivel képesek a büvőkörükbe vonni, ami erős hatással van rám. Nem a hibákat lesem, hiszen a legnagyobbak is megcsuklanak, mégis képesek kommunikálni a közönséggel.” A női második díjas, a Berlinben élő német mezzó, Nadine Weissmann már nem tekinthető kezdőnek, hiszen Glydnebourne-ben is fellépett. Az olasz basszbariton, Tiziano Bracci, ha nem is az énekhang, de a színészi alakítás szempontjából a verseny igazi szenzációját kellette. A Rossini szerepekben rendkívül jól komédiázó itáliai buffó Bartolóként s a Hamupipőke Don Magnificiójaként is remekül elszórakoztatta a publikumot, amely közönségszíjjal hálálta meg a szinte Liceu-érett produkciókat.

Bár Rost Andrea és Megyesi Schwartz Lúcia is a korábbi Viñas versenyek díjazottjai voltak, ezúttal egyik magyaroknak – Bucsi Annamária, Erdei Péter – sem sikerült bejutnia a tizenhét fős fináléba, mindketten kiestek már az első fordulóban. A spanyol kulturális tárca, a katalán kormányzat, számos nagyvállalat, valamint alapítvány támogatásával megrendezett verseny titkára, Manuel García Gascons azonban megjegyezte: „számunkra fontos, hogy azok is szép emlékekkel távozzanak, akik a zsűri döntése alapján hamar búcsúzni kénytelenek. Mi minden jelentkezést azonnal visszaigazolunk, gondosan átnézzük az induló énekesek javasolt versenyprogramjait mindkét kategóriában. Jelezzük, hogy melyik nap, mikor kell fellépniük, és mindemellett csupán száz euró startpénzt kérünk a résztvevőktől.” Ez utóbbi momentum is vonzó lehet egy fiatal énekes számára, de a Viñas specialitásának számító számtalan különdíj elnyerésének esélye még inkább. Mert volt elismerés a legjobb Schubert tolmácsolásért, díj a legjobb kontratenornak, díj a legkiválóbb Verdi, illetve Wagner interpretációért, külön az orosz zene legszebb előadásáért, de még a salzburgi Mozarteum, és a brazil Sao Pauló-i Opera is felkínált jutalmat egy-egy jól teljesítő énekesnek. Persze, aki megpályázta a különdíjak valamelyikét, annak külön programot kellett összeállítania.

Meglepett ugyanakkor, hogy a mezőnyben ezúttal nem volt egyetlen kiugróan tehetséges spanyol énekes sem, nem csoda, hogy az opera műfaj szaktekintélyeit és a közelmúlt művész-sztárjait – Régine Crespin, Viorica Cortez – is felvonultató nemzetközi zsűri csupán egy valakit juttatott a döntőbe, pedig a spanyol, illetve katalán énekművészet tradíciói mást sejtettek. Ehelyett négy koreai fiatal is beverekedte magát a legjobbak közé, ahol azonban már kiütköztek az ázsiaiak gyengéi, mert hiába szól szépen a hang, hiába fénylik fel kellő helyen a magasság, ha a valódi átélés hiányzik a produkciókból. Legtöbbjüket hallgatva az ember úgy érzi, mintha csak utánozni igyekeznének a lemezekon hallható legendákat, de az igazi belcanto énekléssel szinte mindegyikük adós maradt. ■

Világjáró magyar énekesnők

Bartók + Verismo az operafesztiválon

A 2006-os Bartók + Nemzetközi Operafesztivál június 15-ei nyitógáláján Lukács Gyöngyi lép a publikum elé. Előadásában a legjobb verista mesterek operáinak legszebb ariái hangzanak el. Idén is játsszák A kékszakállú herceg várát, amelyben Judit szerepét Ulbrich Andrea alakítja. A két nagyszerű énekművésszel beszélgettünk.

→ Herbert Veronika

Ulbrich Andrea

Lukács Gyöngyi

Gramofon: Az elmúlt hónapokban az operairodalom három különböző karakterű hősnőjét alakította: Turandot, Norma és Jekatyerina (A kisvárosi Lady Macbeth) volt. Ezek a szerepek előadójuktól rendkívüli testi- és lelkielkötelezettséget kívánnak.

Lukács Gyöngyi: Nem szerencsés ilyen rövid idő alatt az operairodalom három legnehezebb szerepét elénekelni, de így esett. Kevés volt az átállási idő hangban és érzelmiileg is.

G.: A Turandotban most lépett fel először Budapesten.

L. Gy.: Valóban. Nem voltam ideális körülmények között, mert épp az előadások előtt tértem haza Japánból, ahol egy szép sorozatot énekel-

tem Giordano André Chénier című művében.

G.: Melyik szereppel tud a leginkább azonosulni?

L. Gy.: A drámaisága miatt A kisvárosi Lady Macbeth Jekatyerinája áll hozzám legközelebb. Oroszul énekelem, és színészilag is meg kell mutatnom magam.

G.: Milyen felkéréseknek kell eleget tennie a következő hónapokban?

L. Gy.: Két-két alkalomra szól a meghívásom Turandot szerepére a Palermói Operaházba és a Londoni Covent Gardenbe. Júniusban a Miskolci Operafesztivál nyitógáláján verista szerzők műveiből énekelek. Ami pedig az operaházi feladatokat illeti, októberben Japánba utazunk, ahol Puccini Toscáját játsszuk. Lesz egy premierem is: kértem, és egyetértettek velem, hogy újítsuk föl Budapesten is az André Chénier-t, amelyben Maddalénát énekelem.

Gramofon: Mikor vált egyértelművé, hogy az énekes pályát választja?

Ulbrich Andrea: Énekes családban nőttem fel, édesapám, Botyán Endre a miskolci operatársulat alapító tagja volt. Képét az Operaház múzeumában őrzik. Hamar kiderült, hogy jó a hallásom, szépen énekelek. Volt mélységem, magasságom is, csak ki kellett dolgozni. Édesapám foglalkozott velem, őt tartom az első, igazi mesteremnek. Idővel az is eldőlt,

hogy a középfekvésben érzem magam jól. Amikor a Zeneakadémiára kerültem, Andor Éva növendéke lettem. Édesapám minden előadásomat meghallgatta, és kegyetlen őszinteséggel figyelmeztetett, mi szorul javításra.

G.: Főiskolásként több énekversenyt megnyert. Ezek eredményeként hívták külföldre?

U. A.: Az akadémiai éveim alatt Párizsban és Brüsszelben fődíjjal jutalmaztak. Huszonhárom éves korom óta járom a világot.

G.: A Miskolci Operafesztiválon Juditot éneklé A kékszakállú herceg várában. Ez is kedvenc szerepei közé tartozik?

U. A.: Tíz évvel ezelőtt koncertszerűen énekeltem a Zeneakadémián, Oberfrank Géza vezényletével. Másodszor, megint beugrással, az Operaházban.

G.: Az idei Kékszakállú milyen rendezésben kerül színre?

U. A.: A Weimari Német Nemzeti Színházzal koprodukcióban, Michael Schulz rendezésében játsszuk el.

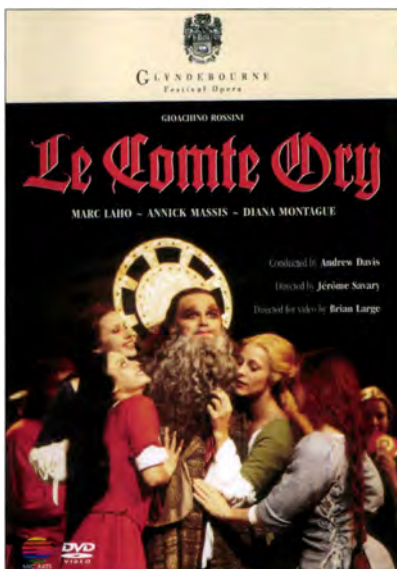
G.: Az Operaházon kívül hova köti szerződés?

U. A.: Tíz évig dolgoztam Németországban, ide minden évben visszahívják. Legközelebb Baselen vendégszerepelek, Verdi Nabucco című operájában Fenénát alakítom. Monumentális előadás lesz az ötvenezer személyes Szt. Jakab stadionban.

CSAJKOVSZKIJ: ANYEGIN

Vezényel: Andrew Davis

ROSSINI: ORY GRÓFJA

Vezényel: Andrew Davis

Két archív este Glyndebourne nyári operaházában, így folytatódik a Warner megbízható sorozata. Graham Vick „fehér” Anyegin rendezett itt 1994-ben – a vajas-darócós színek jól illenek a zene időnkénti naiv életöröméhez, de még hatásosabban ellenpontozzák a folyton felfelé élégikus hangulatot. És még oroszos hatást is kölcsönöznek a különben puritán, gyakorlatilag üres körülgöngy előtt játszatott előadásnak. Az énekesek közül egyikük sem igazi sztárné, talán a Tatjánát alakító Elena Prokina, no és Harnoncourt valahai Cons-

tanzéja, a mára Larina-szerepkörbe „nőtt” Yvonne Minton kivételével, – ám hallgatva őket, az ember hamar hinni kezdi, hogy szláv operákkal körbe vendégszerepelhetik a világot, hisz tehetségesek, idiomatikusak.

Tatjana szolamát tinédzser nem énekelheti el, miként Butterfly sem tizenhat éves soha a színpadon. Mégis, az evidenciák és kötelező kompromisszumok tudatában azzal telik a szomorú szerelmespár első párbeszéde, hogy a negyvenes Prokina mellé osztott, kölyökképző lengyel baritont szokjuk. Beérkezettebb, szuggesztívebb művész vissza tudná hódítani Tatjánától a de facto címszerep jogát, de Wojciech Drabowicz még nem ez a kaliber, így a zeneszerző aránytvesztésén sem segíthet: Prokina vívja majd ki a tapsvihart. Színvonalas előadás odaadó Lenszkij és saját emlékművének szobrot álló Gremin nélkül nincs. Nos, Martin Thompson bár nem szláv, de dekoratív, hipermuzikális fiatalember, és van érzéke a nagy, bús orosz „szérdce” megszólaltatásához – csak néhány finomnak hitt, valójában fénytelen soráért kár. Frode Olsen, a langaléta dán nem korszakos, „csak” jó az ősz tábornok jelmezében. És, mondom, a boldogtalan vég után Prokina-Tatjana megérdemelten tarol.

A másik, három évvel későbbi estét, Jérôme Savary Rossini-rendezését a kiadvány borítója „szexuális konfúzióval” hirdeti. Ha az előző munkával szemben nagy, kiüresítettségükben hatásos állóképek nem is jellemzik, de merész nemiség se, legfeljebb a hely viszonylagosan konzervatív szelleméhez képest. Háromdimenziós mesekönyv nyílik a lo-vagkorból, Ezio Toffoluti kulisszateremtő képességén itt sok múlott. Megint kevésbé sztárolt, de kiválóan felkészült művészek a színpadon, egyedül Diana Montague ismerős, még Gardiner historikus gárdájából. A sikamlósság annyi, hogy a partitúra szerint szépasszony, nadrágos mezzo, és az apácának öltözött címszereplő tenor is egy ágyba kerül. Isolier apród egyaránt eljátssza úrnője és a pödrött szemöldökű, álruhás széptevő szerepét is, kettejük között... Az ágyjelenetben virtuóz pontos, és közelről is filmezhető – tehát nem karmesterre mered – tercett szól, amiről a már említett mezzoszoprán mellett Annick Massis kívánatos, és emellett tisztán, fűrgén koloráló Adéja valamint, a világhíre igazán érdemes Marc Laho pompás tenorja tehet. Ők nagyon jók, sőt: ritka jók, így aztán, ha az Ory grófja inyencdarab, előadásukat megtekintve elmondható: az is marad.

Ókuvács Szilveszter

NVC Arts/Warner 0630-14014-2
NVC Arts/Warner 0630-18646-2

GOUNOD, MASSENET: ÁRIÁK

Rolando Villazón,

A Francia Rádió Szimfonikus Zenekara,

Evelino Pido

Nem kevés éve már, hogy fel-felbukkannak ifjú tenoristák, akiket egy-egy lemeztársaság felkarol, hátha a jövő nagy csillaga válik majd belőlük. Legtöbbjükről kiderül, annyira azért nem fényeskednek. Olykor nem is ők a hibásak ebben, hanem az a közeg, amelyik sztárokat akar látni, Pavarottinak tapsol, s még csak nem is hallotta Alfredo Kraus, Franco Bonisoli vagy Giacomo Aragall nevét. Roberto Alagna hangja alapvetően szép, előadásai igen vegyesek. Andrea Bocelli technikailag gyenge, szép hangja egy bizonyos tartományban érvényesül. José Cura, bár hangja és technikája nem rossz, túlfűtöttségével elcsap mindent. Az új jelölt: Rolando Villazón. Kis szerepét Pappano Trisztánjában túljátszotta, a salzburgi Traviatában szépen helytállt. Ám ez a mostani lemez, ez valami teljesen más. Egészen kiváló. Villazón hirtelen felemelkedését abszolút mértékben igazolja, és jó reményekkel kecsegtet, legalábbis egy bizonyos repertoárban. A korongon két szerző áriái kaptak helyet: Massenet és Gounod. Villazón előadásait hallgatva azt érezzük, amit régi nagyok kapcsán élhettünk meg: a francia romantikus opera terén jeleskedő tenoristák közül elsősorban Léopold Simoneau, Alain Vanzo, valamint Nicolai Gedda és Alfredo Kraus juthat eszünkbe. Villazón erre a muzsikára született, hangja képessé teszi arra, hogy otthonosan mozogjon a francia romantikus opera világában. A lemezen ismert és ritka darabok egyaránt találhatóak, így vonzereje repertoár tekintetében is erős. Érdemes lenne Villazónnal francia operákat felvenni. Hol van már, mikor Plasson felvette A gyöngyhalászkot, Prêtre-ről nem is beszélve!

Zay Balázs

Virgin Classic
5457192

RAMEAU: LES INDES GALANTES

RAMEAU: LES PALADINS

MOZART:
SZÖKTETÉS A SZERÁJBÓL

A MIDEM Classical Awards zsűrije idén a Les Indes Galantes című DVD-nek ítélte a legjobb operafelvétel díját, amint lapunk 33. oldalán olvasható. Feltételezem, egyhangú volt a testület ítélete. A Les Arts Florissants (LAF), az Opéra National de Paris, a MEZZO TV, és – ahogy mondani szokták – sokan mások együttműködésében létrejött produkció olyan értéket képvisel, amellyel legfeljebb a LAF másik produkciója, a valamivel később piacra került Les Paladins versenyezhetett volna. A Gálás Indiákat 1735-ben mutatták be a királyi akadémián, a mai Palais Garnier-ban. Rameau javakorbéli emberként aratta első operaszerzői sikerét, nem kapta könnyen az elismerést, egész életét viták kísérték, előbb Lullyval és híveivel, azután a buffonisták Rousseau támogatta táborával. A végső és diadalmas tromfot éppen A kóbor lovagokkal (Les Paladins) adta Rameau 1760-ban. Páratlanul gazdag zeneszerzői eszköztárának minden elemét fölvoluntatta művében. Mindkét kompozíció különös műfajt képvisel: opéra-ballet a meghatározása, a színpadon zenei ötletek nemcsak szimfonikusan, vokálisan, hanem táncban is megjelenítendők. A Les Indes Galantes szellemes koreográfiáját Bianca Li készítette, Andrei Serban rendező egyenrangú partnereként. A darab prólóból és négy felvonásból áll, a kor divatjának megfelelően egzotikus környezetben játszódik. A török jelenet azt a közzsajon forgó történetet dolgozta föl, amely azután a Szöktetés a szerájából

című Mozart operában teljesedett ki, ezt követi a perzsa, az inka és végül az indián felvonás, a tarka-barka szerelmes meséhez hatalmas és nagyon felkészült, sokoldalú előadói apparátus szükséges. Azok a magyar nézők, akik a Művészetek Palotájában oly nagy ünnepélyben részesítették Danielle de Niesét, megnyugodhatnak, Hébé alakjában is értékes tagja a Les Arts Florissants együttesnek, és João Fernandesre ugyancsak ismerősként tekinthetnek. Mellettük számos, nálunk alig jegyzett, de sztárénekes is megjelenik a felvételen, Patricia Petibont és Malin Hartelius okkal emelem ki.

Rameu másik, Christie által felfedezett remekét, A kóbor lovagokat koncertelőadásban hallhattuk decemberben a Nemzeti Hangversenyteremben. „Csak” intenzitás kérdése, hogy néhány színes selyem stóla lobogtatásával is teljes legyen az élmény, a LAF ezt adta a csupasz pódiumon. Pedig tudtuk, hogy José Montalvo eredeti rendezése és Dominique Hervieu-vel készített koreográfiája, az egész káprázató technika olyan teljesítmény, amelyre Európában kevés példa akad. És amelytől a hazai operajátszás (itt nem részletezhető okokból) sajnos fényérvény lemaradásban van. Most itt van a DVD, vissza lehet pörgetni a jelene- teket. A látvány azonban nem altatja el éberségünket, a zene mindkét felvételen tüneményes arányossággal szól, Christie biztos kézzel választja ki szereplőket, akik a tökéletesen alkalmazkodnak a stílushoz. Kitűnő példa Topi Lehtipuu, aki Eötvös Péter legújabb operájában kortárszene specialistának tetszett, itt viszont tökéletes barokk előadó. Mindkét DVD-n találunk extra fejezetet, amelyben Christie, a rendezők, a főszereplők beszélnek az előadásokról, életöröm és művészi odaadás árad e megnyilvánulásokból.

Odaadás jellemzi a Warner Classics által ismét propagált Szöktetés CD-t is, ez a felvétel szintén koprodukcióban készült a Rajnai Opera, a Théâtre Poissy és a LAF együttműködésében. Christie kedvencei szerepelnek az előadásban. Blondeként az úde Patricia Petibon, aki később Zürichben is énekelte a szerepet. Ott Malin Hartelius volt csodálatos Konstanze, itt a népszerű Christine Schäfer, Belmonte lírai szólama a szinte kezdő lan Bostridge-é, Osmint szintén brit énekes, Alan Ewing szólaltatja meg. A kísérőfüzet az előadók akkori státuszát rögzíti, s ma már hol járnak..., de ami a két CD-n hallható William Christie vezényletével, nem évült el.

Albert Mária

Opus Arte 2005 OA 0923 D

Opus Arte OA 0938 D

Erato/Warner 3984-25490-2

LUKÁCS GYÖNGYI ÁRIA-ALBUMA

A Verdi-hősnők után örvendetesen hamar megjelent Lukács Gyöngyi második korongja a Hungarotonnál. Ennek talán még jobban lehet örülni, bár... Ami különleges rangot ad a felvételnek, az énekesnő egészen kivételes „hozzaállása”. Igen, még mielőtt szakmai szempontokba bonyolódnánk, meg kell jegyezni: az alkatilag (is) ideális színpadi énekesnő a stúdióba varázsolt a színpadot. Összefügghet ez azzal is, hogy nemigen volt módja hasonló gyakorlatra szert tenni a stúdiófelvételek területén. Mindenesetre, a hallgató számára hihetetlen élményt nyújt. A hét szerző kilenc áriájának mindegyike érzelmileg maximális hőfokon, tökéletes zenei elképzelés birtokában szólal meg. Ez elképesztő többletmunkát és – teljesítményt igényel az énekesből – de a Lukács Gyöngyi formátumú művész számára mintha magától értetődően természetes lenne ez a gesztus. (Hangilag csak a műsor-kezdő Turandot-ária sínyli meg, feltűnnek azok az apróságok, amelyek nagyobb felvétel-készítői gyakorlat birtokában szinte maguktól eltűntek volna...)

Az énekesnő feladta a leckét kísérőinek. A Magyar Állami Operaház Zenekara (szintén nem elkényeztetett a felvételkészítést illetően) maximális igyekezettel próbálta tudása legjavát adni. A (szintén élő-előadáshoz szokott) dirigens, Kesselyák Gergely a technikai perfekció kedvéért sokat feladott zenei elképzeléseiből. A zenekar igyekszik időben „együtt lenni” vele, vagyis, együtt-lélegzés híján legfeljebb azonos tempóról (rosszmájúan: sebességről) beszélhetünk.

Giordano, Cilea, Ponchielli, Boito, Catalani – a hallgató legszívesebben azon nyomban szeretné meghallgatni a kevésbé ismert operák egészét. Aztán elbizonytalanodik: más előadókkal?...

Fittler Katalin

Hungaroton Classic

HCD 32174

GOUNOD: FAUST – RÉSZLETEK**Hungaroton Classic**

HCD 3241 I

●●●○○

A Nagy magyar énekesek sorozatban keresztmetszet-féle jelent meg Gounod népszerű, a pesti Operában is hosszú évtizedeken át gyakran játszott operájából. Úgy tűnik, kevéssé átgondolt kiadványról van szó. Bár a magyar szöveg jól érthető, tartalmazza a kisérfűzet is, ám nem azt olvashatjuk, amit énekelnek, hanem gyakran eltérő verziót. A legkevesebb köztöködnivalót maga a hangzó anyag adja: az eleven atmoszféra, amelyet Lukács Ervin irányításának köszönhetünk. Az Operaház zenekara úgy muzsikál, mintha minden tagjának szíve csücskében kapna helyet a Faust. Érdekes múltidézés 22 év után hallgatni a jelentős énekes-személyiségek produkcióit: Sass Sylviát, Korondi Györgyét, Kovács Kolosét, Miller Lajosét és Kalmár Magdát. **FK**

HÄNDEL: RADAMISTO**Il Complesso Barocco,****Alan Curtis****Virgin Classics**

7243 5 45673 22

●●●●●

Úgy tetszik, a Händel reneszánsz mégsem futott le, csupán Magyarországot kerülte el. Sorra megjelennek az operák, most a Radamisto, amely a haymarketi King's Theaterben az első igazi színházi sikert hozta a szerzőnek 1720 májusában. A történet fölöttébb szövevényes, ezzel nem terhelném az olvasót. Az örmény és trák király háborúsága már Tacitus Annalesében megjelenik, ezt a momentumot dolgozzák föl a librettisták és a zeneszerzők, Händel

persze nem elsőként, de legmardandóbban, a korban pedig legnépszerűbben. A purcellai és az itáliai hagyományt tiszteletben tartva, de meghaladva szuverén stílust alakított ki. Alan Curtis régóta Európában működő amerikai csembalista vezeti az előadókat, köztük a szintén amerikai (kansasi) Joyce DiDonatót, napjaink Európában is méltán ünnevelt mezzo szopránját, a népszerű francia szoprán Patricia Ciofit, Maite Beaumont-t és a többi remek énekest, valamint a mesterét érzékenyen követő Il Complesso Barocót. A felvétel zenei nyenceknek kifejezetten ajánlott. **AM**

VERDI:**HÍRES SZOPRÁN ÁRIÁK****Hungaroton Classic**

HCD 32378

●●●○○

Érdekes anyag ez, a hazai szoprán csillagokat vonultatja föl, Déry Gabriellától Moldován Stefánián át Tokody Ilonáig, Kincses Veronikáig és Lukács Gyöngyiig. Az énekesnők eltérő utat jártak be, nemcsak azért, mert különböző karaktert képviselnek a hangfajon belül, a Gildát éneklő Ágay Karola például egészen más fach, mint mondjuk Marton Éva – itt a végzet hatalma Leonórájaként. Hanem azért is, mert más-más esztendőkből és eltérő körülmények között érkeztek a pálya zenitjére. (A felvételek egyébként kirívó stíluselérést nem mutatnak, hiszen a Verdi-repertoár többnyire jó kezekben volt Budapesten.) A mikrofon nem segít, aki – lett legyen rövid vagy hosszú karrier birtokosa – csücsformában állt elé, úgyszólván maradéktalan élményt nyújt. Van-e értelme az efféle összeállításnak? – kérdezhetik. Nem várható, hogy bomba üzenet lesz, de átfogó tájékoztatást nyújt egy korszakról, ilyenformán alig nélkülözhető dokumentum. **AM**

STRAVINSKY:**THE RAKE'S PROGRESS (DVD)****NVC Arts/Warner**

3984-22352-2

●●●●○

A BBC Music Magazine kegyetlenül elbánc a videó után modernebb hordozón is megjelent operafilmmel, két-két fekete ponttal „díjazza” a svéd televízió alkotását. A női főszereplő Barbara Hendricks, az operát Esa-Pekka Salonen vezényli, akiben még nyoma sincs a szenvedélynek, amellyel budapesti koncertjén, 2005. november derekán lehengerelte hallgatóságát. Északian visszafogott hangvétellel szólal meg a mű, lágyan egymásba folynak az idilli és tragikus jelenetek. Megértem a szigorú brit ítézt, aki egy történelmi Sony hangfelvételt hoz ellenpéldaként. A szerző vezényelte glyndebourne-i előadás Stravinskyn kívül nem ragyogtat föl csillagokat, de hitelesebben tárja föl William Hogarth és a komponista világát. Mégsem lennék ily szigorú, mert Budapesten negyedszázada ment utójára a darab. **AM**

PASSION CALLAS (DVD)**EMI Classics**

09463 38469 99

●●●○○

Szenvedély – más piacképes címet nehezen találhatott volna a kiadó. Nem az első, talán nem is utolsó DVD ez a dívák dívájáról, no és a Callas szerepét alakító Fanny Ardant-nal készült filmet is hirdetik a magazinok. Bulvár eszközök – fanya-

loghatnánk, csakhogy Callas élete igazi bulvártéma volt. A DVD persze tanulságos, mert azt dokumentálja, volt egy kor, amelyben nem a rövid fényű csillagocskák uralták a média egét, a minőség volt érdekes. Maria Kalogeropoulos ritka kvalitásokkal bírt, csodálatos orgánuma, rendkívüli adottsága volt bármilyen – de főként szenvedélyes – operahőső életre keltésére, játéktílusban megelőzte korát. A nyilatkozók, Luchino Viscontitól Georges Prêtre-én át James Conlonig, Tito Gobbiig és a közönségig így vagy úgy mind megperzselődtek Callas izzó tehetségétől. A tűz ma is melengeti a nézőt. **AM**

HINDEMITH:**DAS LANGE****WEIHNACHTSMAHL****Marek Janowski****Wergo – Karsay és Társa**

WER 6676 2

●●●●○

A hosszú karácsonyi vacsora – rövid opera. Thornton Wilder szövegére írta az idős Hindemith. A Bayard-család kilencven esztendeje elevenedik meg, amint az egyik oldalon bejönnek, a másikon kimennek a család egymás utáni nemzedékeinek tagjai, olykor azonos énekes előadásában. Szoros a kapcsolat az életmű más darabjaival, Tuttifantchen címmel Hindemith már írt karácsonyi mesét, s itt is a világ harmóniáját keresi, mint Keplerről szóló operájában, Die Harmonie der Welt, ezúttal a család összefüggésrendszerében. Janowski mindig megbízható dirigens, e lemeze sem lehetne jobb, szépen kidolgozott minden tekintetben. Jók és felkészültek az énekesei is, érezni, odafigyelés áll a háttérben. Nem drámai, és nem izgalmas karaktereket felvonultató, de nemes alkotás. **ZB**

„Óriási különbségek vannak – repülésben”

Fekete-Kovács Kornél megalapította a Modern Art Orchestrát

Hét év után, 2005 végén új fejezet indult Fekete-Kovács Kornél életében: távozva eddigi működésének egyik legfontosabb pontjától, a művészeti vezetése alatt működött Budapest Jazz Orchestrától, szinte azonnal a Modern Art Orchestra összekovácsolásába fogott. A Gramofon megkísérli fellebbenteni a fátlyat a két zenekar közötti fontos különbségekről.

◆ H. Magyar Kornél

„Meg kellett tennem ezt a lépést” – mondja a trombitaművész meggyőződéssel; „muszáj volt úgy döntenem, hogy távozom a Budapest Jazz Orchestrából. Az utolsó évben az emberi viszonyok oly kényes hálózata alakult ki, amely gondolkodásra és persze önvizsgálatra is készítetett. Bár még a támadóim is egyértelműen kijelentették, hogy az én művészeti vezetésem alatt kívánnak továbbra is dolgozni. Mégis úgy éreztem, hogy ha nem a kollégákkal foly-

tattott harcra és bizonygatásra akarom fordítani az időmet, akkor el kell jönnöm. Ebben a bizalomhiányos közegben nem vagyok képes tovább dolgozni, alkotni.”

Tovább vándorol

Fekete-Kovács Kornél életéből hét év szinte másról sem szólt, mint a Budapest Jazz Orchestráról. Ezen kívül majdnem mindent

Keleti kényelemben:
a Modern Art Orchestra

Fotók: Kardos Zsuzsa

félretett az életében: a megalakulás évében kivált Oláh Kálmán szextettjéből. 1998-ban ugyan megalakította, de hamar félretette saját kamaraegyüttesét, a Black Smith Workshopot. Pironkodva vallja be, hogy még a családjával is olyan kompromisszumokat kellett kötnie a zenekar érdekében, amelyekre utólag nem gondol szívesen. „A személyi ellentéteken túl más oka is van annak, hogy elhagytam a BJO-t. A hét év alatt megpróbáltunk profiként működni dacára annak, hogy nem tudtunk havi gázsit adni a zenészeknek. Igyekeztünk rendszeresen próbálni, és a zenekar összetételét is megőrizni, kerülni a személyi váltásokat, helyettesítéseket. Ez persze nem sikerült, sőt az évek során egyre inkább illúzióvá foszlott: az utóbbi időben nem is tudom, volt-e olyan próba, amelyen minden tag részt vett, vagy olyan koncert, ahol nem ugrott be egy-két kiegészítő zenész.”

A nagyzenekari jazz speciális odafigyelést és tapasztalatot igényel. Ha az improvizatív műfaj a zenészek magas létszámával párosul, a helyzet nagyon komoly kihívásokat teremt. A korai big band-felvételeken sokkal inkább megkomponált darabok hallhatóak, a zenekar iszonyú energiával játssza a hangszerelt részeket, ezzel szemben a szólóknál passzív. Elég egy egykorú kamarazenei felvételt is meghallgatni, és nyilvánvaló: óriási különbségek vannak – „repülésben”.

„Szeretném az improvizáció adta repülést egy nagyzenekarban is megtapasztalni. Soha nem úgy képzeltem el a muzsikát, hogy én vagyok a szólista, és előre állok, ti meg kísérték” – fogalmazza meg Kornél jazz-ars poeticáját. „A zene sokkal inkább társasjáték, a szólista és a háttér együtt kap szárnyra. Ehhez bátorság kell, amelyet a tapasztalat ad meg. Kell egyfajta nyitottság, hogy az ember képes legyen meglátni, ha előtte áll egy korlát, azt át lehet lépni. Ha a dolog – nagyzenekari hangzás és közös improvizáció – elkezd egyszerre működni, akkor csodák történnek.”

„Legyen megírt rész, hogy meglegyen a keret – ez az apropója annak, hogy improvizálj, ahogy Dész Laci szokta mondani. Kell egy út, ami vezet, de ha a végére értünk, már csak egymásra számíthatunk, a színpad pillanatában kell megfogalmazni a folytatást. A Modern Art Orchestrában már most nagyon sok kreatív energiát érezni, és a felállásában a legtöbb muzikus zenekari és kamara-tapasztalattal egyaránt rendelkezik.”

Fotó: Tavasz József

Modern Art Suite

A Modern Art Orchestra a Budapest Jazz Orchestra kreatív magjából alakult, később pedig kiváló stúdiózenészek és szólisták csatlakozásával vált teljessé. A zenekar ambíciójának fókuszában elsősorban a kortárs, lehetőleg magyar jazzszerzemények bemutatása, rendszeres műsoron tartása áll.

„Nagyon lényeges szempont az új zenekar működésében, hogy kinek mennyire fontos ez az ügy” – mutat rá Fekete-Kovács a Modern Art Orchestra céljaira. „A MAO-ban olyan erős művészegénységek ülnek, akik tudják és akarják közös szemüvegen át nézni a céljainkat: van saját zenekaruk, rendszeresen komponálnak, hangszerelnek, és emellett szívesen részt vesznek egy kreatív egyéniségekből álló nagyzenekarban is. Mindenkit bátorítunk a komponálásra (ez egyébként a BJO-ban is így volt), és sokan élnek is a lehetőséggel: Hárs Viktortól, Oláh Szabolcstól,

Fekete-Kovács Kornél és az altkürt: a hangszer egy keszthelyi hangszerbolt vezetőjének, Kornél egykori hangszertanárnak, Pál Jánosnak az ajándéka

Fekete-Kovács Kornél:
„Szeretném az improvizáció adta repülést egy nagyzenekarban is megérinteni. Ha a kettő elkezd egyszerre működni, akkor csodák történnek.”

Bacsó Kristóftól, Borlai Gergőtől már van saját szerzeménye a Modern Art Orkestrának. Alapvető szempont volt, hogy a hagyományos big band-felállással kompatibilis formációt akartunk létrehozni, de kortárs repertoárt építünk föl a számára. Ez részben adott, hiszen az elmúlt hét évben csak a saját, big bandre készült szerzeményeim és feldolgozásaim száma ötvenen felüli. Ezek előadása során is fontos, hogy a klasszikus hangzás mellett a saját soundunk hangszerelésben, megszólalásban, stílusban egyaránt karakteres legyen.” A stíluskellékek közül fontos, hogy új hangszerek is bekerültek az együttesbe. A bőgő mellett markáns basszushangszer a rezekek között a tuba és a kürt, a fafúvósoknál a klasszikus „fa” hangzást a fuvolák, klarinétok és a basszusklarinét adják. A ritmusszekcióban a zongora helyett a Fender zongorát használjuk. A dobos kiválasztása külön történet, mókás felhangokkal: a Modern Art

A MODERN ART ORCHESTRA FELÁLLÁSA

Trombita:	Magyar Ferenc, Gráf Ádám, Subicz Gábor
Kürt:	Bizják Gábor
Harsona:	Korb Attila, Barbinek Gábor, Kasza Nándor
Tuba:	Kovács Péter
Fafúvósok:	Bacsó Kristóf, Mester Dániel, Zsári Tamás, Nagy Attila, Bajuszsnács Mihály
Gitár:	Oláh Szabolcs
Zongora:	Cseke Gábor
Bőgő:	Hárs Viktor
Dob:	Borlai Gergő, Mohay András

Orkestrának ugyanis két dobosa van, ráadásul ideális esetben egyszerre játszanak a színpadon.

„Olyan dobost szerettem volna a zenekarba, aki nagyon mély világot képvisel, és ízig-vérig jazzmuzikus” – mesél Kornél a háttérrel. Sokat gondolkodtam ezen, és azt találtam ki, hogy Borlai Gergőt és Mohay Andrást is felkérem a feladatra. Tűz és víz a két fickó stílusa, fantasztikusan érzik egymást, nagyon jó ötleteik vannak arra, hogyan egészítsék ki a közös játékot. Másrészt Gergő a jazzt inkább a rock, a fúziós zene felől közelíti meg, de persze ő az, akit nem lehet besorolni; az ereje döbbenetes. András velem szemben a szó legklasszikusabb értelmében jazzdobos, nem is akármilyen, és a hagyományos big band-felállásba is illik. Ketten együtt tökéletesen lefedik a zenekar művészi koncepciójának két oldalát. Persze ez az esetleges egyeztetési problémákra is megoldást nyújthat, hiszen nagyon jól helyettesítik egymást önállóan is.”

A Modern Art Orchestra bemutatkozó koncertje a Thália színházban december 28-án a műfajok szintézisének jegyében telt. Fekete-Kovács Kornél és Hegyi György Karácsonyi Napló című darabjának ősbemutatóját követően, a zenekar négy vendége hozott egy-egy szerzeményt. Cserébe előadott egy másikat, amelyet a zenekar választott ki a számára. Dész László és Szakcsi Lakatos Béla mellett két énekes, Winand Gábor és Zséda működött közre két szám erejéig a zenekar koncertjén. Szakcsival mintha sikerült volna az, amiről a művészeti vezető álmodik: „A So Whatot hoztuk össze, együtt tisztelegve a régi nagyok előtt, de a téma hamar átment kollektív rögtönzéses örületbe.”

A MAO kollektív rögtönzéses „örületének”, művészi receptjének alighanem egy kulcsa van: ez pedig a figyelemmegosztás. Nem könnyű duóban improvizálni, de könnyebb, mint három-, négy-, vagy öttagú zenekarban. A legnehezebb pedig egy nagyzenekarban. Ha az emberek egymásra figyelnek, ha mindenki figyeli a ritmust, figyeli a saját környezetét, és megpróbál a folyamathoz saját hangot hozzátenni, akkor lehet hömpölygés, lehet repülés, szinte bármi – harmónia keletkezik mögötte.

Legközelebbi koncert: Julian Joseph Quartet és a Modern Art Orchestra. Művészetek Palotája Nemzeti Hangversenyterem, 2006. március 20., 20.00

Életrajz: www.majazz.hu/feketekovacs
Honlap: www.mao.hu

Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 16.00 órakor a Klubrádióban

Szereti a jazzt? Ismeri a jazz sztárjait? Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot. Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világhoz közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

**Raiffeisen
BANK**

**Klubrádió.
Vélemények. Hírek.**

Budapest	95.3	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Ajka	88.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
Balatonfüred	91.8	Kecskemét	97.7	Veszprém	90.6

Párizs–Budapest hírok

Sébastien Boisseau ismét új lemezt készített Magyarországon

Az egész úgy kezdődött, hogy Gadó Gábor gitáros Párizsban próbált szerencsét 1995-ben. Néhány évvel később megismerkedett a város legkiválóbb és a sajátos zenei megközelítésekre leginkább fogékony fiatal zenészeivel, majd megalapította francia kvartettjét, Matthieu Donarier szaxofonossal, Joe Quitzke dobossal és főhősünkkel, Sébastien Boisseau bőgőssel. Seb – ahogy a barátai hívják – pedig visszatérő vendég lett Magyarországon. Vajon mi vonzza ide?

➤ Bércesi Barbara

Sébastien 1999-ben járt először Magyarországon Gadó Gábor kvartettjének tagjaként. „Ő volt az első magyar jazzmuzikus, akit megismertem” – meséli Sébastien. „Utána találkoztam Dresch Mihállyal, Balázs Elemérrel, Oláh Kálmánnal, Bacsó Kristóffal és másokkal, s csupa rendkívüli élmény fűz hozzájuk is. Mégis Gábor zenei univerzuma az, amely a legközelebb áll hozzám. Amikor meghallottam a játékát, azonnal elvarázsolt. Még mindig a hatása alatt vagyok. Hihetetlenül tisztellem őt. Rajta keresztül ismertem meg a BMC-s (Budapest Music Center) csapatot, akiknél egyedülálló viszonyulást és munkamódszert tapasztaltam. Eleinte Gábor volt az egyetlen kapocs köztem és a BMC között, ami okozott bonyodalmakat” – ismeri el Sébastien. „Később egyre világosabbá vált számomra, hogy ez a lemezkiadó mindenekelőtt a művészi színvonalra helyezi a hangsúlyt, szabadságot adnak a zenészeknek, s bár a marketing és a menedzsment is fontos része a működésüknek, ezek mégsem sorolódhatnak a művész és a zene elé. Amikor megérkezem Budapestre egy lemezfelvételre, nem kell másra figyelnem, csak a zenére, és ez nagyon jó így” – mosolyog a bőgős. „A lemezborítókkal kapcsolatos koncepcióik is rendkívül határozottak, és ugyan nem mindig találják el az ízlésemet teljes mértékben, de meg tudnak győzni az elképzeléseik érvényességéről.”

Ahogy elmondja, nem igazán tud a magyar jazzélet egészéről képet alkotni, mert csak azokkal a magyar muzikusokkal játszott együtt, akikhez szorosabb viszony fűzi. A legtöbbször Gadón keresztül ismerkedett meg.

De úgy érzi, még izgalmas produkciók szülehetnek több muzikussal, akik ebbe a zenei körbe tartoznak.

Sajnálja, hogy amikor Magyarországon tartózkodik, a lemezfelvétel és a koncertezés mellett nincs ideje újabb magyar előadók megismerésére.

A Unit

Noha elsősorban Sébastiennel azonosítják a zenekart, és ő foglalkozik a Unit menedzselésével, nem tekinti magát zenekarvezetőnek, művészeti vezetőnek. Egyfajta motorként működik benne, de a művészi munkát tekintve nincs különbség a tagok között. Mindenki hozzátesz valamit a maga személyiségéből, élményanyagából, kifejezőmódjából. Bár Sébastien elismeri, hogy néha megnehezítheti az előrehaladást a demokrácia – olajozottabban ment volna a stúdióbeli munka, ha valaki vállalja a főnök szerepét.

S hogy mi teszi őket Unittá, vagyis egységgé? Sébastien szerint – s ezt a többi tag is megerősítené – a sound, a hangzás a titok. Ennek az egyik magja Gadó zenei világa, amely jól ismert tartomány a francia tagok számára. Otthonosan érzik magukat benne, az szinte eggyé tud válni a sajátjukkal. Laurent Blondiau is gyakori partnere a bőgősnek Belgiumban, így vele is megvan a közös nevező. Pasborg az egyedüli kakukktojás, őt ugyanis korábban csak lemezeiről hallották a muzikusok. „Fontos volt számomra,” – magyarázza Sébastien – „hogy minden tag otthonosan mozogjon nemcsak a jazz, hanem a

szabad improvizáció és a kortárs klasszikus zene birodalmában is, sőt különböző népzene-khez is legyen affinitásuk. Különösen izgatott, hogyan áll össze egy zenekar, ha a tagjai különböző európai országokból érkeznek. Számomra ez kézenfekvő választás volt, hiszen több ország zenészeivel játszom rendszeresen. S mivel a zene egyetemes nyelv, a játék természetes módon hoz össze bennünket." Azt is bevallja Seb, hogy a nemzetközi jazzhálózatban való mozgást is segíti, hogy az együttes több nemzetiségű, s mivel nem standardeket játszanak és nincs köztük énekes (ezek a jellemzők ugyanis eleve eladhatóbbá tennék produkciójukat), fontos, hogy a kontinens minél több országában bekerüljenek a köztudatba.

A stúdióban

Egy teljes hetet tölthetett a Unit zenekar a Tom-Tom Stúdióban debütáló lemezének felvételével, így viszonylag kényelmesen tudtak dolgozni rajta. Sébastien, Matthieu és Gábor visszatérő vendégek Csillaghegyen, ezért igazán otthonosan mozognak itt. Míg a

korábbi albumok esetében Kölcseyi Attila rögzítette és keverte Gadó és barátai lemezeit, ez alkalommal Gilles Olivesi ült a keverőpult mögé. A rendkívül összetett és sok improvizációt tartalmazó anyag megkívánta, hogy egy korábban beavatott szakember végezze ezt a munkát. A tagok egyenrangúsága tökéletesen megmutatkozott: bárki beleszólhatott a munkába, visszahallgathatta a részeredményeket, és „módosító indítványokat” tehetett. Egyetértés esetén újra beszaladt a mikrofonhoz, és feljátszott néhány hangot vagy egy-egy hajmeresztően bonyolult ritmikájú motívumot. Olykor parázs viták is kerekedtek, de mindvégig a barátság és a kollegialitás szellemében folyt az eszmecsere. A sarokban pedig Franck Bergerot, a kitűnő francia szaklap, a Jazzman neves kritikusja jegyzetelt...

Lemezfelvétel után

Mivel a Unit frissen alakult zenekar, hogy összeszokjanak, 2005 októberében felkerekedtek egy kisebb franciaországi turné-
ra. Mindazonáltal nagy kihívást jelentett

Sébastien Boisseau:
adja a háttérét Laurent
Blondiau trombitájának

Foto: Péterczki Bálint

PÁLYAKÉP

Sébastien Boisseau 1974-ben született, Lille-ben Daniel Humair, François Jeanneau, Eric Watson, Stéphan Oliva, Martial Solal, Alban Darche, Michel Portal és Gadó Gábor állandó partnereként megfordult már Európa több országában, Afrikában, Ázsiában, Ausztráliában is. Kísérletező kedve, egyedülálló soundja és az improvizálás iránti kivételes tehetsége révén olyan kiváló muzsikusokkal játszhatott együtt, mint David Friedman, Louis Sclavis, Mikko Innanen, David Linx, Pat Metheny vagy Franco Ambrosetti. 2000-ben Alban Darche-sal és Jean-Louis Pommier-vel megalapította a Yolk elnevezésű lemezkiadó és művészeti társulást. 2001-ben Párizsban díjat nyert szólístaként. Fontos küldetésének tartja, hogy kigyerekeket oktasson az igényes zene szeretetére. A duótól a big bandig mindenféle formációban megfordult már. 2005 őszén hívta életre a Unit együttest, amelyben rajta kívül a szintén francia Matthieu Donarier saxofonozik, a belga Laurent Blondiau trombitál, Gadó Gábor gitározik és a dán Stefan Pasborg dobol.

számukra a felvételek elkészítése. Sébastien így világítja meg e folyamat sajátosságait: „Van, hogy a stúdiómunka egyfajta jam session jelleget ölt, a mi esetünkben viszont más volt a cél: mindnyájan hoztunk kompozíciókat – néhány közülük meglehetősen erős és munkaigényes, különösen Gáboréi –, s egységes zenekari hangot akartunk létrehozni, ami szükségessé tette az egyhetes felvételt. Az utolsó napon, vagyis tegnap még éjszakáznunk is kellett, hogy végül minden apró részlet a helyére kerüljön. Mi hárman, azaz Gábor, Matthieu és én már tökéletesen megértjük egymást, hiszen több mint 5 éve zenélünk együtt, de Laurent-nak és Stefannak kellett egy kis idő, míg akklimatizálódtak. Sok időt töltöttünk azzal is, hogy megbeszéljük, ki mit hogyan szeretne hallani. Végül összeállt a kép. Elégedett vagyok, mert egy nagyon erős album született sok-sok fényponttal.”

Sébastien zenei utazásként képzelte el az albumot, mely egymástól néha igen távol eső helyekre jut el, vagyis meglehetősen különböző hangulatokat jelenít meg. Néhány szabad improvizáció is helyet kapott az albumon, amelyeknek szintén a közös hang megtalálása és erősítése volt a célja. Ezek a momentumok olyan ajtókként szolgálhatnak, melyek egy másik zenei univerzumba vezetnek, és a megírt zenei anyagok közt egyfajta átvezetésként szolgálnak. Ezek sorsáról majd az utómunka dönt.

A koncert előtt

„Nagyon várom a Szakcsi Lakatos Bélával és Lukács Miklóssal való találkozást” – mondja Sébastien lelkesen. Őket kérték föl ugyanis a január 21-i Trafó-beli lemezbemutató koncert vendégzólistáinak. Kérdésemre elmondta: azt reméli és arra számít, hogy a lemezre rögzített anyaghoz képest nagyon hasonlóan fognak megszólalni a darabok élőben is, hiszen, amint korábban is hangsúlyozta, az egységes sound a zenekar lelke. Annak ellenére, hogy elektromos gitár is található a hangszerek között, a Unit akusztikus zenét játszó csapat, ez pedig meghatározza az élő előadást is. Az összehatás attól függően változik, hogy kinek a szerzeményét játsszák.

„Szeretek magyar közönség előtt játszani, mert igen nyíltak a kísérletező zenére” – számol be tapasztalatairól Sébastien. „Bár a francia közönség talán érettebb bizonyos értelemben, de nem annyira adnak hangot érzéseiknek, nem reagálnak olyan élénken, mint a magyarok. Noha pl. Gábor zenéje sem tartozik a könnyen hallgatható kategóriájába, mégis mindig nagyon hálásan fogadják itt az emberek.”

Ugyanilyen hálásan fogadta a hallgatóság a Unitot is. A dinamikai csúcspontokon, a szólóknál – különösen amikor Laurent Blondiau trombitáját és szárnykürtjét egyszerre szólaltatta meg – és a kollektív improvizációknál igen hangosan nyilvánították ki tetszésüket.

Közülük biztos, hogy sokan megveszik majd a Unit várhatóan 2006 őszén megjelenő CD-jét. ■

Művészthonlap: www.sebastienboisseau.com

Saját kiadó: www.yolkrecords.com

Magyarországi kiadó: www.bmcrecords.hu

Boisseau CD-i a BMC Records gondozásában:

Darche-Gadó-Boisseau – Stringed (2004)

Gadó Gábor – Modern Dances (2004)

Gadó Gábor – Unknown Kingdom (2003)

Gadó Gábor – Orthoxia (2003)

Gadó Gábor – Homeward (2002)

Winand Gábor – Corners of My Mind (2002)

Külföldi jazz-sztárok a Művészetek Palotájában

Jazztavasz 2006

John Zorn: Cobra

→ Bércesi Barbara

A tavaszi szél idén kivételes jazzprodukciókat áraszt. Közülük először a Jazztavasz 2006 fesztivál négy koncertjére hívjuk fel az olvasó figyelmét, melyeknek a Fesztivál Színház ad otthont. A magyar és külföldi fellépők közös produkcióiból álló koncertsorozat április 7-én, pénteken este fél 8-kor veszi kezdetét egy mainstream formáció, a Szakcsi Lakatos Róbert Trió fellépésével. A nagyszerű zongorista, Szakcsi Lakatos Róbert, a kiváló bőgős, Barcza Horváth József és a Belgiumból világhódító útra indult Dre Pallemmaerts dobos mellett a magyar felmenőkkel bír, amerikai születésű, de Európában élő, Miles Davis késői együttesét is megjárt tenorszaxofonos, Rick Margitza és a kimagaslóan tehetséges, montreux-i fesztiválgyőztes énekesnő, Szőke Nikoletta lesz a vendég.

Április 8-án, szombaton az etno-jazzé lesz a főszerep, a keleti zenekultúrák, a balkáni népzene, a közel- és középkeleti, illetve ázsiai zenék mélyét is értő, s azokat feltárni is képes Tin-Tin Quintet jóvoltából. Az ő produkciójukat

Nandkishor Muley indiai szanturjátékos (a szantur a cimbalomhoz hasonló dél-ázsiai hangszer) és énekes erősíti, aki többezer éves hangzó tradíció tolmácsolója.

Április 9-e vérbeli kubai ritmusokkal várja a latin jazz rajongóit: ekkor ugyanis Elsa Valle és a Latin Jazz Syndicate muzsikál Winand Gábor szaxofonos, fuvlista, énekes, Bacsó Kristóf szaxofonos, Fekete István trombitás, Babos Gyula gitáros, valamint három fenomenális kubai muzsikus, Omar Rodriguez Calvo bőgős, Marcos Rodriguez ütőhangszeres és Elsa bátyja, a világhírű zongorista, Ramon Valle közreműködésével.

A Jazztavasz 2006 utolsó napján, április 10-én, hétfőn fellépő formáció tagjai Magyarországról, Olaszországból és Bulgáriából érkeznek, ami viszont közös bennük, hogy a legkülönfélébb ütőhangsze-

reken játszanak. A Percussion Projectet Horváth Kornél, Stoyan Yankoulov és Carlo Rizzo alkotja, vendégeik Lantos Zoltán hegedűs és Szakcsi Lakatos Béla zongorista lesznek.

Járt már ugyan Magyarországon, de az általa komponált Cobra című darabot most először szólaltatja meg nálunk John Zorn, a New York-i zsidó avantgarde jazz-mozgalom egyik emblematikus

figurája, akinek erőteljes altszaxofon-játéka, rendkívüli szabadságfokon előadott improvizációi és a zenekari muzsikálásról alkotott forradalmi elgondolásai az egyik legjelentősebb és legegységibb jazzművésszé tették az USA keleti partján. Azért is különleges lesz ez a május 21-i koncert a Nemzeti Hangversenyteremben, mert kitűnő magyar muzsikusok működnek közre Zorn kompozíciójának életre keltésében.

Rick Margitza

Fotók: Gramofon-archív

Jazztavasz fesztivál, 2006. április 7-10.

John Zorn: Cobra, 2006. május 21.

Honlap: www.mupa.hu

Carlo Rizzo kézzel...

...Stoyan Yankoulov pedig kézzel-lábbal üti a ritmust

Hétfő Esti Jazz a Palotában

2006-ban minden hónapban egy hétfői napon 19.30 órai kezdettel jazzkoncert lesz a Művészetek Palotája Fesztivál Színházában a magyar jazzélet kiválóságainak közreműködésével. A produkciók megismételhetetlen élményt adnak, hiszen a fókuszban lévő muzsikusok többféle vagy ritkán hallható, esetleg erre az alkalomra szerveződő formációval lépnek föl.

Január 9-én nagy sikerrel, teltház előtt ünnepelte színpadi pályafutásának ötvenedik évfordulóját Pege Aladár, a nagybőgő virtuóza.

Február 13-án Borbély Mihály, a szaxofon, a klarinét és különféle népi fúvós hangszerek mestere mindhárom működő zenekarát, a Quartet B-t, a Borbély Műhelyt és a több mint 30 éve fennálló Vujicsics Együttes tagjait is a színpadra invitálta.

Március 13-én Vukán György zongoraművész lesz a Hétfő Esti Jazz vendége, partnerei pedig nem kisebb nevek, mint Horgas Eszter fuvalaművész és Szakcsi Lakatos Béla zongoraművész.

A továbbiakban pedig folytatódik a kiválóságok felvonultatása: május 8-án Balázs Elemér, június 12-én Kőszegi Imre, július 10-én László Attila, szeptember 11-én Dresch Mihály, szeptember 18-án Binder Károly, október 9-én Babos Gyula, november 27-én Oláh Kálmán, december 11-én pedig Berki Tamás kerül a jazzrajongók figyelmének középpontjába.

A zenészlét nem más, mint szolgálat

Nem gyakori jelenség, hogy egy jazzmuzikus valamelyik költőnktől kap mélyreható szellemi indítást. Tóth Viktor saxofonművész a ritka kivételek közé tartozik.

➔ Máté J. György

„Az egyetlen igazi tanulás: a lényünkben szunnyadó tudásnak tevékenyebb ébresztése.” – ezzel az aforizmával kezdődik Weöres Sándor A teljesség felé című gondolatgyűjteménye, az 1977-ben született Tóth Viktor altszaxofonos „bibliája”, napi olvasmánya. Nem mondható tipikusnak, hogy a műfaj képviselői metafizikai problémának látják mindennapjaikat, vagyis a „zenészként létezés” kérdését. Itt van azonban köztünk ez a rejtőzködő és tépelődő alkatú fiatal muzikus, aki a próbák és fellépések között teljes magányban dolgozik vidéken, s „szerzetesi” attitűdjével a mai magyar jazz egyik filozófuszenészének nevezhető. Mégis félreismeri őt, aki azt hiszi, Viktor a jazzművészek számára különlegesen kifaragott Bölcsék Köve büszke tulajdonosának vallja magát. Épp ellenkezőleg: A teljesség felé szelleméhez híven tudja, hogy „Mihelyt okosabb vagy bárkinél: ostobább vagy mindenkinél.” Weöres könyvecskéje katartikus erővel szólította meg az altszaxofonost. A szellemi találkozásnak az a fajtája ment végbe mű és olvasó között, amelynek során az olvasó felismeri: gyermekkorától ezeket az energiákat kereste, ezeket a gondolatokat akarta kimondani, a Mű azonban nála sokkal pontosabban és érzékletesebben végezte el ezt a nehéz feladatot. Ráadásul Tóth Viktor úgy véli, a sorsfordító erejű könyvek megtalálják olvasóikat, így Weöres műve őt magát. Főlölesleg ajánlott olvasmányok után kutatni a könyvesboltok polcain; az elemi hatású kötetek egy napon, mégpedig épp a megfelelő napon, hírt adnak magukról. A nagy találkozásokat, s egyáltalán: az élményeket kár siettetni.

Tóth Viktor az Út és Igazság tökéletes hangját keresi

Tóth Viktor triójával (Szandai Mátyás – bőgő; Jeszenszky György – dob) alkalmanként csak balladákából álló műsort játszik egy kávézó távoli sarkában. Mélyen hisz benne, hogy ha egyvalakit megragad a játéuk a vendégek közül, már mindenképp megérte fellépniük. Sőt, akkor se volt hasztalan a koncert, ha senkit se fogott meg ez a zene, mivel a három muzikus közös törekvése, hogy mindig többet nyújtson, mint addig bármikor, s valahányszor megvalósul ez, a zenészek elérték valamit. Tettek egy újabb lépést a teljesség felé.

Tóth Viktor a zenésszé válást is leginkább egy szerzetesrendbe való belépéshez tartja hasonlóknak. Művészi céljai – sok előadóival ellentétben – elsősorban bensőek: önmegfigyelés, önfejlesztés, a saját zene megnevesítése, az érzések minél tökéletesebb kifejezése a muzika eszközeivel. A zenészlét nem más, mint szolgálat, az említett célok szolgálata. Tóth Viktor a muzikát alázattal gyakorló zenészek közé tartozik, aki folytonosan rákérdez saját szerepére és művészetére. A zenét az igazság végtelenül teljes kifejeződésékként érzékeli, és saját feladatát abban látja, hogy e teljességet minél hívebben adja vissza hangszerével. Nem az érdekli, hogy minél több számot képes legyen megszólaltatni különböző hangnemekben, hanem az, hogy akár csak egyetlen számot tudjon „tökéletesen” őszintén és tisztán előadni. Úgy gondolja, ezért a feladatért kapta a lehetőséget a sorstól, hogy zenészként éljen.

A régebben többek között a Budapest Jazz Orchestrában, a Kőszegi Imre Quartetben, a Road Six Sax szaxofonkvartettben és a Djabe együttesben feltűnt muzikus kritikus szemléli saját produkcióit. Mindig reális képet igyekszik nyerni az aktuális műsorról. Hangfelvételtként hallgatja saját koncertjeit, így képes érvényesen koncentrálni magára és a zenésztársak játékára. Hogy ez az emberileg és művészileg egyaránt nagyszerűen működő trió meddig jutott el a teljesség felé vezető úton, arról Tercett című lemezük hallgatásakor győződhet meg az érdeklődő.

Fotók: Ótós Réka

Legközelebbi koncert: 2006. március 18., Columbus Jazz Club (Berki Tamás Band)
Honlap: tothviktior.iweb.hu

“You Won't Forget Me”

Elhunyt Shirley Horn és Derek Bailey

◆ Friedrich Károly

Legutóbbi lapzártánk óta két szomorú haláleset következtében ismét nagy veszteség ért bennünket.

Az angol Derek Bailey gitáros tavaly karácsony napján hunyt el 75 esztendősen. 10 éves korában kezdett gitározni, mégis viszonylag későn, 1966-ban költözött Londonba, ahol többek között Dave Holland, Kenny Wheeler és Evan Parker közreműködésével a tág Spontaneous Music Ensemble magvát képezték. A főként amerikai muzikusokból álló, Carla Bley és Michael Mantler körüli Jazz Composers Orchestra tagja is volt, valamint Paul Rutherford trombonossal és Barry Guy bőgőssel létrehozták az Iskra triót. 1970-ben Evan Parkerrel és a dobos Tony Oxleyvel Incus néven lemezcéget alapítottak, amely talán a legelső zenészek által létrehozott független kiadó volt. 1976-tól a Company elnevezésű formáció tagja volt Anthony Braxton, Misha Mengelberg, Steve Lacy, Han Bennink, John Zorn és mások társaságában. Az improvizáció természete és gyakorlata című könyvét 1980-ban írta. Bailey intellektuális beállítottságának egy másik terméke a '70-es években kiadott Musics magazin volt, amelyet „impromptális experizációs művészeti magazinnak” hívott. Mint a fenti nevekből is kiderül, Bailey világa meglehetősen experimentális, a jazz tánczenei

hagyományaitól igen távoli, főként a XX. századi avantgárd kompozíciós zenéjén alapuló, az improvizációt más szellemen kezelő free jazz muzika volt.

A múlt év októberében elhunyt Shirley Horn, a csodálatos énekes, zongorista nem a jazz kereteit feszegette, annak hagyományait teljes mértékben tiszteletben tartotta. Horn 1934-ben született, élete legnagyobb részét Washingtonban töltötte. Csodagyerekként, 4 éves korában elkezdett klasszikus zongoratanulmányait már 12 esztendősen a Howard University-n folytatta. Tizenéves korában kezdett jazzt játszani és énekelni. 1954-től már saját triója volt, majd egy 1960-as lemeze révén figyelt fel rá Miles Davis, akivel életre szóló barátságot kötöttek. Mindketten a drámai szünetek és a mélységekbe hatoló balladajáték mesterei voltak. Amikor leánya született, a főállású anyaságot választotta, és csak a '80-as években, nagymamaként tért vissza a szerepléshez. Elhúzódó betegsége dacára több mint 20 albumot jelentetett meg. Shirley Horn idős korában drámai balladajátékát tökélyre vitte énekesként és zongoristaként egyaránt. Amikor már nem tudott zongorázni, csodálatos, sallangmentes énekét a hasonló szellemen játszó George Mesterhazy kísérte. Shirley Horn nagyformátumú jazzmuzikus volt – a legnagyobbak közül való. ■

Néz le a magasból – Shirley Horn

Mediawave 2006

◆ Szigeti Péter

A Mediawave, az ország legszínesebb és egyik legszínvonalasabb művészeti fesztiválja 2006-ban tizenhatodszor indul útjára. A jazzprogram csúcának a Dave Holland Quintet (Chris Potter – szaxofon, Robin Eubanks – pozán, Steve Nelson – vibrafon, Dave Holland – bőgő, Nate Smith – dob) koncertje ígérkezik. A harmadik éve működő Nemzetközi Improvizatív Zenei Műhely tanáraként ismét itt lesz William Parker bőgős és Hamid Drake dobos. Két éve már járt a fesztiválon a gitáros Marc Ribot az Electric Masada tagjaként, most a Ceramic Dog nevű saját triójával jön a New York-i zsidó avantgarde jelese. Tipikus holland groteszk jazzt játszik a Tobias Delius 4tet Han Benninkkel a sorai között. Az ugyancsak holland Boi

akkor együttes az etno-jazz képviselője. Norvégiából érkezik az ütős Terje Isungset (aki olykor jégcsapokon játszik), valamint az ugyancsak ütős Paal Nilssen-Love The Thing nevű triója. Őt Ken Vandermark együttesében láthattuk tavaly. A Borbély–Baló trió harmadik tagja a hathúros bőgőn játszó Paul Rogers Angliából. Tom Welsh Kanadából érkezik, és magyar zenészekkel játszik trióban. A Gil Fe Ma együttes a bostoni Berklee College of Jazzben alakult Németh Ferenc dobosunk közreműködésével, egy svéd bőgőssel, és az afrikai Beninből származó gitárossal, Lionel Louekével, aki már Herbie Hancock és Charlie Haden lemezein szerepelt szólístaként. Dániából jön a Strange Party Orchestra. A hazai mezőnyt a Regős Trió, a Tóth Viktor Tercett, a Grecsó Kvartett és a filmesekből alakult, a jazz és az underground határán mozgó Pop Iván együttes erősíti. A jelen keretek között képtelenség felsorolni a blues, etno és world music műfajok a világ minden részéből érkező résztvevőit. A fesztivál előzeteseként viszont még március 24-én meghallgathatjuk Joe McPhee trióját a Rómer Házban. ■

A fesztivál dátuma: 2006. április 28.–május 6.

Honlap: www.mediawave.hu

Nem ellentmondás, hanem összefonódás

Új, kétféle zenekultúrán átvezető ösvényt taposott ki a Dés László–Balázs Elemér Quintet és a Voces4 Ensemble a Contemporary Gregorian produkció megalkotásával. Az út történetéről, kanyarulatairól és jövőbeli irányáról kérdeztük az egyik alkotót, Dés László szaxofonművészt, zeneszerzőt.

➔ Bércesi Barbara

Gramofon: *Úgy tudom, a dobos Balázs Elemér ötlete volt a jazz és a gregorián zene ötvözése.*

Dés László: Igen, tőle származik az ötlet. Gyulán hallottuk Mizsei Zoltán – a korai vokális muzsika szakértője, kiváló énekes – koncertjét egy zenekarral, ekkor már érződött, Elemért foglalkoztatja a dolog. Később megkértem, hogy vegyek részt a megvalósításában. Gondolkodási időt kértem, s végül örömmel beleegyeztem, miután kiderült, Elemér ugyanúgy gondolkodik erről, mint én. Azaz: feldolgozásokról szó sincs, gregorián jazzes ritmusban és egyéb ízlésteleenségek – nagyon nem szeretem az öszvér műfajokat –, hanem azt mutatjuk meg, hogyan meríthet ihletet, inspirációt a jazz-zenész egy egészen másfajta zenei világból. Másként fogalmazva: hogyan tudjuk „folytatni” a műveket. Ha egy kortárs zeneszerző az eredeti darab színvonalának megfelelően nyúl hozzá egy régebbi korból származó klasszikus műhöz, az érdekes lehet, de ami a könnyűzenei „feldolgozásokat” illeti, az nem más, mint pancs. A legfontosabb elemektől fosztja meg a műveket, és az interpretációt. Forma, dinamika, lélegzés, érzékeny tempóváltások stb.

G.: *Az énekegyüttes hogy fogadta a felkérést? Gondolom, nem sűrűn találják meg őket ilyen természetű feladatokkal.*

D. L.: Jól fogadták, és nagyon lelkesen dolgoztak velünk együtt. Hál’istennek az itthoni konzervatív zenepedagógiai gyakorlat ellenére a fiatal muzsikugeneráció nyitott az új zenei kísérletek irányába, ráadásul még megszólaltatni is szereti az ilyen indíttatással készült műveket. Mint kiderült számunkra, a Voces4 énekegyüttes tagjai is hallgatnak jazzt, ismerik munkáimat, hallottak felvételeket Elemérről is, tehát nem kellett nagy távolságokat áthidalnunk egymás közt.

G.: *Valóban ennek az együttműködésnek az alkalmából alakult mind a Dés László–Balázs Elemér Quartet, mind a Voces4?*

D. L.: Így igaz. Létezik egy Voces Equales nevű többtagú énekegyüttes, amelynek egyik vezéralakja Mizsei Zoltán. Ő hozta létre a kvartettet Hegyi Barnabással, Gyulai Csabával és Demjén Andrással. De ebben a formában a

jazzkvartettünk sem működött azelőtt, bár mind Elemérral, mind testvérevel, Balázs József zongoristával, és a bőgős Szandai Mátyással már sokat játszottunk együtt.

G.: *Hogyan folyt az alkotói munka? A lemezborító tanúsága szerint minden feldolgozást közösen készítettetek.*

D. L.: Igen. Elindult egy hosszú válogatási folyamat, amelynek során próbáltuk győzködni egymást a magunk álláspontjáról. Én a minél régebben keletkezett gregoriánokat forszíroztam, amelyek még – látszólag – igen egyszerűek, letisztultak: úgy érzem, van bennük valamiféle ősi erő. Aztán ahogy haladtunk az időben, hamar elérkeztünk a korai többszólamúságtól az olyan, már bonyolultabb szövetekig, mint amilyen a Notre Dame-i iskola egy darabja, a Vidimus Stellam, amely a háromkirályok történetét mondja el. Az általunk bejárt zenei korokat végül a motetták zárják. Mire elértünk a hét kiválasztott trackig, addigra rengeteg meghallgatott darabon voltunk túl. Némileg leegyszerűsítve a folyamatot, azt mondhatom, hogy a harmóniameneteket Balázs Józsi, a ritmusképleteket, groove-okat Elemér, a szerkezeteket pedig én alakítottam ki. De természetesen ez nem ilyen vegytisztán történt. Mindenkinek voltak ötletei, Szandai Matyinak is, Mizsei Zolinak is, nem voltak szigorúan kijelölve a feladatok. Mindenesre úgy érzem, nekem mennek a szerkezeti felrakások, talán a rendszeres szerzői gyakorlat miatt. Így működünk együtt. Több hónapos előkészítő munkát, sok óra próbát követően, 2005 novemberében készítettük el a felvételeket, és azt kell mondanom, hogy bevált a dolog.

G.: *Először jelent meg a Contemporary Gregorian című lemez, és azt követően tartottátok a lemezbemutató koncertet január 9-én a Zeneakadémián. Mennyiben működött másként az anyag közönség előtt, mint a stúdióban?*

D. L.: Mivel a stúdióban is együtt vettük fel a számokat, tulajdonképpen csak a közönség jelenlétének hiánya volt a különbség, (ez persze nagy különbség) és talán annyi, hogy a koncerten egyes helyeken még merészebbek lehettünk, mert már biztosabban éreztük az arányokat. A felvétel

Fotó: Fábry Péter

Együtt a két négyesfogat: Mizsei Zoltán, Balázs Elemér, Balázs József, Demjén András, Szandai Máttyás, Hegyi Barnabás, Gyulai Csaba és Dész László

során nem alkalmaztunk rájátszást, technikai trükköket, a jazzkvartett egy térben helyezkedett el, nem boxokban elszeparálva – mindez nem gyakori manapság. Szerintem rendkívüli módon él a zene a lemezen is: remélem, ezt a hallgatók is így érzik. Ebben persze óriási szerepe van Bohus János hangmérnöknek és Tóth Ibolya zenei rendezőnek is.

G.: Nagy siker volt a koncert, szinte szétszedték a házat...

D. L.: Igen, óriási élmény volt nekünk is.

G.: Mielőtt értesültem volna a sikerekről, élt bennem némi kétely a produkcióval kapcsolatban. A jazzt sokan nehezen befogadhatónak, elvontnak tartják, a gregorián sem tartozik napjaink hallgatott és népszerű műfajai közé, a gregoriánnal „súlyosított” jazz pedig még inkább eltántorító lehet – gondoltam. Nektek nem voltak hasonló félelmeitek?

D. L.: Ezt a gondolatmenetet követve azt is mondhatnánk, hogy lassan már minden „magas”. Nem szeretnék vészharangokat kongatni, de úgy érzem, nincs jó helyzetben a kultúra, és nemcsak a kultúra helyzetére gondolok, hanem az állapotára is: maguk a műfajok is mint ha keresnék a helyüket. Ezt igaznak gondolom az irodalom, a képzőművészet és a zene esetében is. De ez egy hatalmas téma lenne, ne is menjünk bele.

A Contemporary Gregoriánál épp az ellenkezője történt, mint amire számítottál. Aki a klasszikus zenét kedveli, az arra lehetett kíváncsi, hogy a jazz hogyan ízesül a korai vokális művekhez, a jazzrajongókat pedig az izgathatta, mit kezd a gregorián énekekkel és motettákkal a jazzkvartett. Aztán bizonyára voltak, akik egyik műfajban sem járatosak, de gyanították, hogy itt valami új dolog születik, ami érdekes lehet számukra.

A közönségsikeren túl pedig az is nagyon jólesett, hogy a klasszikus zene kedvelői közül többen személyesen is elmondták, milyen nagy hatással volt rájuk a zenénk. Tulajdonképpen megtörtént, amit szerettünk volna, vagyis hogy a mesterségesen szétválasztott kultúrák képesek együtt létezni, és inspirálni egymást.

G.: A gregorián énekeket és motettákat vallási áhítattal énekelték a középkorban. A jazztól sem feltétlenül idegen az effajta motiváltság – gondolhatunk akár John Coltrane-re –, mégis gyakran profán az üzenete vagy a megszólalási módja. Nem merült-e fel bennetek, hogy amit csináltok, abban van némi blaszfémia?

D. L.: Elgondolkodtam ezen is, mivel mindig szeretem tudni, hogy pontosan mihez nyúlok. Tanulmányoztam a művek szövegeit, és nagy gondot fordítottunk arra is, hogy a lemezborítón megjelenjen egy leírás az egyes művekről. Természetesen fontos, hogy milyen indíttatásból születtek ezek a darabok. Én inkább úgy fogal-

maznék, hogy egyfajta transzcendentális irányultság jellemző a művekre, s az ebből származó emelkedettség érződik a végeredményen is. Mondhatjuk, hogy van benne profanitás – blaszfémianak semmiképp nem nevezném –, de éppen az volt a célunk, hogy a mi mai eszközeinkkel, a 21. század markáns zenei nyelvén tárjuk fel: létezik folytonosság. Meg akartuk mutatni, milyen hatást gyakorol ránk a gregorián művészet, milyen szenvedélyt, energiákat hív elő belőlünk. Nem törés, nem ellentmondás van az alkotóelemek közt. Lehet súrlódás, ellentételezés, de mégiscsak valamiféle összefonódás alakul ki köztük. Eleinte még attól is félttem, hogy nem helyénvaló beleavatkozni egy mű szerkezetébe, de kiderült, hogy nem csak elviseli, de nagyon jól működik. Például a Vidimus Stellam esetében, melyben kijelöltem olyan pontokat, ahol az elhangzottakra reflektálni tud a jazz-zenekar. Az ilyen esetekben az az érzése az embernek, hogy nemcsak a jazz reagál a gregoriánra, hanem ez fordítva is igaz: a gregorián „folytatja” a mi játékunkat. Lehet valami provokatív, és ihletett is egyszerre. A koncertközönség erre érzett rá, és egyre inkább magunkkal tudtuk húzni őket.

G.: Tervezitek-e, hogy külföldre viszitek a produkciót?

D. L.: Vannak ilyen irányú tervek. Áprilisban egy kisebb olaszországi turnéra indulunk, méghozzá apátságokban, templomokban fogunk játszani, tehát nagyon izgalmasnak ígérkezik ez az út. Abban bízom, hogy az egyik fellépéssorozat hozza majd a másikat. Hogyha képesek vagyunk magas színvonalon interpretálni a műveket, bárhol megél a produkció; nem kételkedem a kedvező fogadtatásban. ■

Lapzárta után érkezett: A Contemporary Gregorian album „Az Év Produkciója”-ként 2005-ben Artisjus-díjat kapott.

A produkció honlapja: www.majazz.hu/gregorian
Dész László honlapja: www.des.hu

**PAUL MOTIAN BAND:
GARDEN OF EDEN**

Paul Motian a jazzdobosok Picassója, olvasom a Garden of Eden jegyzeteiben. Valóban, magam is úgy vélem, hogy ő egy ritmusfestő, aki határozott, de kiismerhetetlen ecsetvonásokkal dolgozik. Miközben nézzük, a látvány dezorientál, de a mű, a ritmusszövedék furfangosan izgalmas mestermű. A 2004-ben felvett anyag a Paul Motian Bandnek nevezett formáció első ECM-lemeze. Az együttes két szaxofon és három szólógitár frontja nem példatlan. Az anyag két Charles Mingus-kompozícióval indul, és éppen ő készített ilyen felállással egy albumot, melyen a Motian Band által is játszott Goodbye Pork Pie Hat, a Lester Young halálhírére spontán módon született blues rekviem is hallható. Fantasztikus, hogy a Band mennyire stilizáltan idézi Mingus szellemét mindkét darabban. A szólások egymáson egy leheletnyit elcsúsztatva szólnak, és ettől az atmoszféra sejtelmes, titokzatos, mint egy libbenő függöny, ami mögött nem igazán tudjuk, hogy mi van. A témaszólások között kollektív improvizációk történnek, melyekből egy-egy pillanatra valamelyik hangszer dinamikai-érzelmi csúcsokkal kiemelkedik. A két szaxofonos és az egyik gitáros, Steve Cardenas játszik az ismét működő Charlie Haden Liberation Music Orchestrában, ahonnan ez a felvétel ismerős. Egy kevésbé ismert Jerome Kern-dal, Monk Evidence című darabja és egy ritkán játszott Parker-szám, a Cheryl zárja a lemezanyagot, és ez a standard keret fogja közre a kilenc eredeti kompozíciót, melyből hetet Motian jegyez. A motívumok Ornette Coleman és Carla Bley világára emlékeztetnek. Szívesen teritem arcomra ezt a látvány szabálytalanul szőtt, elomló csipkészövedéket, mely hol simogat, hol kicsit érzékeny dörzsöl.

Szigeti Péter

ECM – MusiCDome
ECM 1917

**TRIO MIDNIGHT MEETS LEE KONITZ:
LIVE AT DINANT JAZZ NIGHTS**

Sok hazai zenész játszott már alkalmanként a jazzvilág vezető művészeivel, ám a közös lemezfelvételig csak kevesen jutottak el, s ezek a produkciók sem mindig tűntek igazán szerves együttműködésnek. A magyar jazz nagykövetének számító Trio Midnight azon kevés formáció közé tartozik, amely képes együttműködni bármelyik világhírű szólistával. Nos, így gondolták ezt a Dinant-i Jazzfesztivál rendezői is 2000 októberében, amikor a három magyar fiatallembert és a veterán amerikai alt-szaxofonost együtt léptették fel. Igaz, nem minden előzmény nélkül, hiszen éppen egy évvel korábban a trio On Track című lemezén három szám erejéig Konitz is beszállt, s nagy feltűnést keltő koncertet is adtak Budapesten. (Sőt a folytatás sem maradt el: két évvel később ismét együtt szerepeltek Debrecenben.)

Nagy öröm az itthoni jazzbarátoknak, hogy a közelmúltban végre hozzáférhetővé vált a belgiumi koncert több mint 70 percnyi zenei anyaga. Három közismert standard és két Konitz-szerzemény – világszínvonalú előadásban. A trio tagjainak összeszokottsága és kreatív muzikalitása a session minden pillanatát áthatja, és méltó keretbe foglalja a híres alt-szaxofonos játékát. Konitz cool soundja és olykor szinte bebopos frazírozása senki máséhoz nem fogható. Oláh Kálmán, aki kétségtelenül egyik legkiválóbb zongoristánk, ezúttal is remekel. Választékos, kifinomult játékát könnyed elegancia jellemzi. Egri János csodaszép bőgőhangja remek improvizációs készséggel párosul. Balázs Elemér pedig a tőle megszokott módon, a partnerek minden rezdülésére figyelve és reagálva kíséri. Nem találnak ki új stílust, csak éppen mindent tudnak, legalábbis a straight-ahead jazzról, s ezt maradéktalanul megosztják a hallgatósággal.

Márton Attila

NetAktív Records – Hangvető
NA001

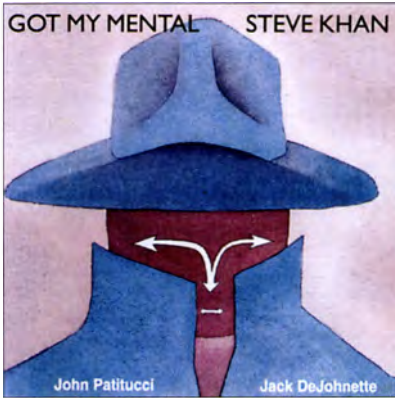

**RANDY BRECKER W/ MICHAEL BRECKER:
SOME SKUNK FUNK**

Sajnos ez a 2005-ben megjelent lemez nem azt jelzi, hogy Michael Brecker meggyógyult volna súlyos betegségéből, ugyanis a 2003-as Leverkuseni Jazznapokon vették fel, amikor Michael még egészséges volt. Sőt lenyűgözően játszott, és bátyjával együtt a több ezer órás pilóták biztonságával repkedett régi barátai, Jim Beard, Will Lee és Peter Erskine, valamint Európa, sőt a világ egyik legjobb nagyzenekara, a Kölni Rádió big bandjének kíséretében. A 10 szám a testvérek közös történetét szinte teljes egészében átfogja, de Randy két utóbbi elektronikus funk-jazz-lemezéről is eljászanak két kompozíciót. Magas labdát csapott le Randy azzal, hogy a Some Skunk Funkot választotta nyitó- és címadó számnak, az utána következő Sponge pedig olyan, mintha már hozzájött volna az előbbihez. Sláger volt annak idején a 'Strap-hangin'', a '90-es években pedig a latin Song for Barry is, mégsem merülhet fel a vád, hogy egy Best of Brecker Brothers albumot akartak volna készíteni a fivérek – s nemcsak azért, mert egy vadonatúj szám, a Freefall is a CD-re került. A harmadik főszereplő, Vince Mendoza hangszerelése kitűnőek, izgalmasak és olyannyira a darabok hangulatának pontos átérzéséről tanúskodnak, hogy minden szám új életre kel általuk. Olyan szólások, szerkezeti megoldások, hangszínek bukkannak elő, melyeket a darabok korábban is magukban rejtettek, de csak ezekben az új interpretációkban nyertek formát. Mendoza szabad kezet kapott a fivérektől, és maximálisan teljesített – szerintem többször a térdüket csapkodhatták zenei ötletei hallatán. A rendkívüli dinamikai csúcspontokon, a lendületen és az örömon, amivel mindenki játszik egyaránt érződik a produkció egyszeri, megismételhetetlen volta és a sok-sok befektetett munka. Bár csak lehetne folytatás... Bércesi Barbara

BHM – Varga
BHM 1004-2

STEVE KHAN:
GOT MY MENTAL

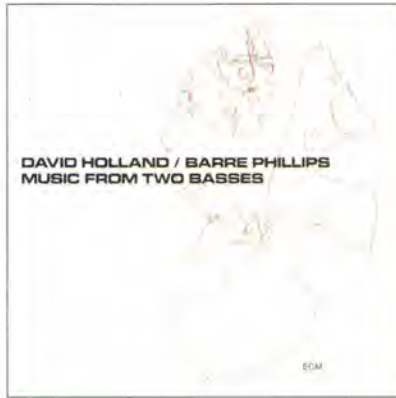

Még egy hete sincs, hogy a jazztanszék egy óráján szóba került: milyen érdekes, hogy a mai jazzgitározásban szinte azonos eredményre lehet jutni függetlenül attól, hogy valaki Jimi Hendrix vagy Charlie Christian felől közelít. Nos, Steve Khan esetében nem tudom megmondani, melyik oldalról érkezett. A fusion jazz egyik meghatározó korai együttese, az első Brecker Brothers tagjaként ismerem meg, de Maynard Ferguson, Buddy Rich, majd később Joe Zawinul, Dave Sanborn vagy Peter Erskine oldalán is játszott többek között, amely szintén nem segít a kérdés eldöntésében.

Ez a lemeze 1997-ben készített és egyszer már megjelent felvételei új kiadása, amelyen John Patitucci és Jack DeJohnette, valamint néhány ütőhangszeres társaságában csodálatos modern jazzmuzsikát hallhatunk Khantól. Félve írom le, de szinte modern mainstream zenének is nevezhetjük az album stílusát. A trió ezenkívül különféle, zömmel bebop utáni jazzmuzsikások kompozícióit játssza. Ornette Coleman, Wayne Shorter, Keith Jarrett, Eddie Harris, illetve Lee Morgan Khan szerzőtársai, valamint két professzionális, a Rodgers-Hammerstein és a Cahn-VanHeusen szerzőpáros kevéssé ismert standard darabjai hallhatók a lemezen. (Khan egyébként mostanában jelent meg egy másik albumot ugyanezzel a trióval.) Egy japán jazzmagazin minden idők legnagyobb jazzgitárosainak 22-es listáján Steve Khan neve is szerepel – joggal. Khan izgalmas harmóniavilággal, egyéni játékmóddal rendelkezik, az albumra kiválasztott darabok izgalmasak, kerek egészet alkotnak. Patitucci legjobb formájában játszik, DeJohnette lebegő, szinte éteri játéka pedig a jazzmuzsika egyik legcsodálatosabb varázslata.

Friedrich Károly

ESC Records – Varga
ESC 03699-2

DAVID HOLLAND – BARRE PHILLIPS:
MUSIC FROM TWO BASSES

Dave Holland és Barre Phillips 1971. Ritka az ilyen fényes együttállás. Phillips három évvel korábban tette le az asztalra a jazztörténet első szólóbögmélemzét, és ezidőtájt John Surman és Stu Martin oldalán a The Trio nevű formációban játszott. A mindössze 25 éves Holland éppen kiszállt Miles Davis zenekarából, és üdítő lehetett számára a basszusgitár után újra bögmözni Chick Corea és Anthony Braxton mellett a Circle-ben. Az első darab címe a pedáns Improvised Piece I. címet viseli. A két bögmő azonnal egymásra ront, egymásból tépik ki a hangsorokat, ritmikákat, egymás szavába vágnak, agresszíven, mégis pajkosan. Aztán a darab félidejére a féktelen akaszzkodást érzékeny dialógus váltja fel. A második kompozíció négy rövid kép, egy romantikus epitáfium, egy rohanó autofahrt, aztán tombolás és végül egy kollázs, egymásra hajított fragmentumok. Aztán öt kötöttebb kompozíció: az első, a Beans Phillips darabja, az égigéző paszuly spirituális képét imitálja. Indázó mozgások, szekundok közt lebegtetett állóhangok az elviselhetetlenség sűrűlődvé egymáshoz, kúszva fölfelé. Holland Raindrops című darabjában az eső cseppeg, majd bevadul a két hangszer, és a paranoiáig fokozza a széttördelt ritmusok egymásra rétegzését. Aztán hirtelen vége. Maybe I Can Sing It for You – másfél percnyi kis Phillips-dal. A Csak egy suttogás (Just a Whisper) ismét egy imitációval indul; a vonók éppen csak érintik a húrokat, aztán a suttogások sikolyokká válnak, végül elcsitulnak. Holland kompozíciója a Ringatás: lírai, oldott menetek, búcsú. Biztos, hogy mérföldkő ez a lemez és biztos, hogy 35 év alatt semmit sem kopott. Hűvös és kiszámított muzsikáink között itt áll két impulzív, szabad fialemler bögmővel a kézben.

Silló Sándor

ECM – MusicDome
ECM 1011

FON

TRADE MUSIC

MINDEN, AMI A FÚJÁSHOZ KELL!

Nálunk a világ vezető fúvós márkáinak Magyarországon egyedülálló, kipróbálható, így összehasonlítható hangszer készlete várja.

Felpróbálja, mielőtt megveszi!

RITMUS ÉS ÜTŐHANGSZEREK

Ütőhangszerek az óvodai Orff-tól a rock-és jazz szereléseken át a szimfonikus zenekari modellekig.

PREMIER, PAISTE, LUDWIG, HARDCASE, ADAMS. STUDIO 49 képviselet

---

FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY

Javítóműhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik – a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével.

FON TRADE MUSIC

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nytiva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu

MICHAEL WHITE: THE LAND OF SPIRIT AND LIGHT

Az album 1973-ban jelent meg először, de hamarosan lemeznitkaság lett belőle. CD-kiadása felér egy felfedezéssel. Vagy inkább kettővel, hiszen a rajongók táborában is csupán egy kis kör tud a most 73 éves Michael White jazzhegedűs létezéséről. Azután, hogy 1965-ben közreműködött John Handy legendás monterey-i koncertlemezén, híres muzsikus válhatott volna belőle. Nem így lett. 1971 és 1974 között kiadott öt Impulse-lemeze igazi raritás maradt; egyfelől Leroy Jenkins és Billy Bang, másfelől Jean-Luc Ponty kapta meg azokat a szerepeket, amelyeket akár White-nak is oszthattak volna a műfaj történetében.

Az 1973-as album fő karakterjegye eklekticizmus. A háromtétéles címadó szerzemény alapján a funkos-latinos ritmika adja, de a fölötté elhangzó hegedűszólók absztraktabb zenei világot idéznek. Miközben a ritmushangszerek Cecil McBee irányításával egy, a korabeli jazzlemezeken gyakori álló harmóniát játszanak, White szólói után a címadó darab harmadik részében Ed Kelly zongorista és Prince Lasha fuvolista is szólószerepet kap. Erősen stilizált arab témának hat a címadó számmal nagyjából azonos hosszúságú Fatima's Garden, melyben White játéka egyszerre érzelmes és elmélkedő. Talán slágergyártási céllal került a lemeze az afrikai „hilige” hangulatot árasztó Fiesta Dominical. Mind zeneileg, mind gondolatilag a mohamedán zikr vallásos auráját közvetítő O Ancient One-t érzem a lemez csúcspontjának. A nagyszerű Prince Lasha itt klarinéttra vált, s Michael White teljesítménye se hagy kétséget afelől, hogy mind zenészként, mind komponistaként a korszak egyik markáns jazzfigurája válhatott volna belőle.

Máté J. György

Impulse – Universal
000427702

REGŐS TRIÓ: UTAZÁS FAREMIDÓBA

Regős István immár 35 éve muzsikál itt Budapesten. Magyarországon mindenki füle hallatára. 1971-ben kezdte professzionális zenei pályafutását a vibráfonos Richard Kruza együttesében. 1972-ben diplomázott a budapesti Bartók Béla konzervatórium jazztanszakán, majd a következő tanévtől napjainkig ugyanezen intézmény zenekari gyakorlat tanára. Közben az iskolából főiskolai tanszék lett. A jelzett 35 év alatt a szőlőzongorától a big bandig mindenféle elképzelhető formációban részt vett vagy vezette azokat, melyekben a magyar jazzélet időközben felnőtt generációinak egész serege működött közre. Kezdetben főleg McCoy Tyner zongorajátéka és kompozíciós világa, valamint John Coltrane és holdudvarának spiritualitása foglalkoztatta, majd az ideálok közé került Keith Jarrett és Paul Bley is. 1978-ban hozta létre az In Memoriam John Coltrane projektet. Nagyzenekarra hangszerelte Coltrane A Love Supreme szvitjét, majd összehozta a big bandet, melyben az akkori magyar jazz színe-java képviselte magát. Teltek-múltak az évek, és 2000-ig lemez nem született! Ekkor jelent meg a saját szerzeményeket tartalmazó Verbunkos, majd a Samba Sound (Gramofon, 2000 november), bár utóbbi terjesztésbe nem került. Ezekon a lemezekon Regős szaxofonon játszik, a zongorát mostanáig mellőzte a nyilvánosság előtt. Tehát a Faremidó a zongorista Regős István első lemeze. Karinthy Frigyes Utazás Faremidóba című kisregényének ötlete alapján született a lemez gerincét képező ciklus négy darabja. A regényben az író szolmizációs szótagokból alkotott neveket és fogalmakat. Ezekből a zenei motívumokból születtek a ciklus témái. Ugyanakkor a trió játéka igyekszik kifejezni a mű filozófiai mondanivalóját is.

Szigeti Péter

Binder Music Manufactory
BMM 0505-59-285346

FRANCO AMBROSETTI: LIQUID GARDENS

„Egy lemezt meg kell tervezni” vallja Ambrosetti, sőt a filmkészítéshez hasonlítja: „a végeredmény a hallgatót végig kell, hogy kalauzolja zenei világon, amelyben minden dalnak specifikus karakterrel kell rendelkeznie.”

A 65 esztendőes Franco Ambrosetti trombitás Európa egyik legismertebb és legjobb jazzmuzsikusa. Édesapja, a szaxofonos Flavio zenekarában kezdte pályafutását, de megfordult többek közt a George Gruntz Banben is. Úgy látszik, a családi hagyomány folytatódik, mert ezen az albumon Gianluca, az unoka szaxofonozik.

A Liquid Gardens teljes mértékben a fenti Ambrosetti-hitvallás jegyében készült. Szóló, duett, combo-részletek, stúdió- és koncertfelvételek, valamint csodálatosan hangszerelt szimfonikus zenekarral előadott jazzstandardek, Michael Zisman bando-neonjátéka, illetve az előadók saját kompozíciói: mindezek egy tökéletes egységet alkotnak. Az egyik varázskertből a másikba emel a zene.

Az album koncepciója tökéletes, a megvalósítás is majdnem az. Ambrosetti valóban kiváló trombitás, otthon van a bebopban és a modernebb stílusokban egyaránt. Gianluca Ambrosetti nagyszerű szoránszaxofonos, bizonyára sokat hallgatta Wayne Shorter játékát – s ezt most dicséretként értem. Moroni szépen zongorázik, néha talán egy kicsivel többet a kelletténél, Boisseau bőgőzése és az öreg, profi Daniel Humair dobolása is derekas, ha nem is sikerül a legjobb amerikai ritmusszekciók lenyűgöző teljesítményét utolérniük. Található két nagyzenekarral előadott standard az albumon, sajnos nem derült ki, ki hangszerelte, ezeket legjobb szívvel ajánlom mindenkinek.

Friedrich Károly

Enja – Varga
ENJ-9486 2

JOEL HARRISON:
HARRISON ON HARRISON

A popzene dalkészlete rendre megkísérti a jazz-muzsikusokat. A nálunk kevésbé ismert Joel Harrison gitáros George Harrisonnak, a Beatles együttes néhai tagjának szerzeményei ihlették új lemeze elkészítésére. GH zeneszerzői világa sok forrásból merít, fellelhetők benne a country, a blues, az angol népzene, az indiai zene, rock and roll, pszichedelikus zene, a korai jazz elemei – csakúgy, mint Joel Harrison zenei univerzumában. A lemez GH tizenegy szerzeményét szólaltatja meg, néhányat a Beatles-időkből, többet szólólemezeiről. JH nem tiszteli az eredeti dalokat: kiindulópontnak tekinti őket saját zenei elképzeléseinek megfogalmazásához. Hangszerelőként és gitárosként is bizonyítja: gondolkodása távol áll a konvencionális megközelítéstől. Aki nem tudja, mi az alapanyag, bajosan ismeri fel pl. a Here Comes the Sun dallamát ebben a feldolgozásban. Valójában nem is feldolgozásról, hanem újraértelmezésről van szó, hiszen GH egyik legismertebb darabja igazi jazzkompozícióként nyitja az albumot. Vannak persze olyan változatok is (My Sweet Lord, While My Guitar...), amelyek nem esnek át ekkora metamorfózison. Akár így, akár úgy, JH-nak sikerül mindegyikben új, egy számon belül akár több irányba mutató (jazz)dimenziókat feltárnia. Sokféle hangszínt, olykor a végletekig torzított, a rockzene jegyeit idéző gitárjátékát stílusosan egészíti ki rekedtes, funky énekmodja. A lemezen közreműködő 9 partner közül említést érdemel Dave Liebman szabad területekre kalandozó, post-coltrane-i szaxofonozása (a Taxmanben izgalmas párbajt vív David Binney altóssal), valamint Uri Caine érzékeny zongora- és Fender zongora-játéka. Egy lemez, két Harrison: rokonlelkek találkozása.

Turi Gábor

High Note – CD Bár
HCD 7147

ALDO ROMANO:
CHANTE

A Petit Larousse egyik újabb kiadása szerint a francia chanson éneklésre szánt rövidebb, népszerű zenei kompozíció érzelmes vagy szatirikus szöveggel. A kis városi dalok frankofil körökben napjainkban is nemzetközi sikerek örvendek, s talán nem túlzás azt állítani: az évtizedek során Piaf és Bécud műfaja az örök francia derű jelképévé magasztosult. S nem csak a kis dalok végén gyakorta megjelenő frívolszótanok okán. A francia chanson szentimentális változatában se örök és feloldhatatlan a bánat. Ha nem így lenne, nem mondhatta volna a bölcs Beaumarchais, hogy Franciaországban előbb-utóbb mindenből chanson válik. Aldo Romano pályáján szintén el kellett hogy jöjjön a pillanat, amikor hívei előtt énekesként is bemutatkozik. De ne higgyük, hogy botcsinálta chanteurról van szó: Romano „gitáros” korszakában már sokat énekelt saját szórakoztatására, de a dobolás és a free zene felfedezése után már nemigen maradt ideje az orgánumával foglalkozni. Márpedig hangja tökéletesen alkalmas a chansonok megszólaltatására, különösen az érzelmebb változatokat tolmácsolja mesterien. Charles Trenet Les enfants s'ennuient le dimanche című dala adja meg a lemez alaptónusát. Yves Simon Sans un mot-ja pedig remek hangszereléssel válik a CD egyik csúcspontjává. Francesco Bearzatti érzékeny, rekedtségbe fúló szaxofonszóloja még a köszíveket is meglágyítja. Az érzelemgazdag slágerek barátainak a Carla Brunival olaszul duóban énekelt lo qui tu li ajánlható elsősorban. Persze a jazzt se kell nélkülöznünk: az énekbeszédrel kezdődő Rue de Douai-ben például olajozottan swingel a kíséret.

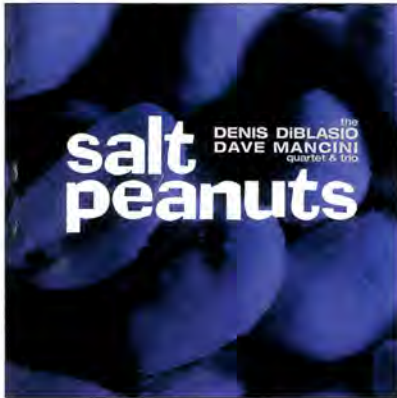
Máté J. György

Dreyfus – MusiCDome
36686

Telarc
harmonia mundi

**MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.**
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

DENIS DIBLASIO - DAVE MANCINI
QUARTET & TRIO: SALT PEANUTS

Évtizedeken át szinonima volt a jazz világában Gerry Mulligan és a baritonszaxofon. Az 1950-es évek elején Mulligan, a zseniális újító jóvoltából jött divatba ez a különleges instrumentum, amely attól kezdve a régóta népszerű alt- és tenorszaxofon mellett mind gyakrabban jutott szólószerephez. Napjainkban már nem kelt szenzációt, ha valaki e hangszerrel lép a színpadra, mindenesetre szokatlan, hogy ilyen lélegzetelállító virtuozitással szólaltassa meg, mint Denis DiBlasio, akinek remek játékát Maynard Ferguson big bandjének egyik lemezén már volt alkalmam hallani, de kiségyüttessel, nagyobb reflektorfényben csak most ismertem meg közelebbről. A Dave Mancinivel közösen vezetett quartetben fuvolán is játszik, e hangszeren nyújtott teljesítménye azonban inkább csak átlagosnak értékelhető. A zongorista Biff Hannon és a bőgős Frank Pullara különösebb egyéni jegyek nélküli rutinos, jó muzikusok, akik végig lendületben tartják a gépezetet, akárcsak a dobos Dave Mancini – akiről nem sikerült kideríteni, hogy van-e valami köze a hasonló nevű híres hollywoodi zeneszerzőhöz. A főleg standardek-ből álló repertoár jó minőségű stúdiófelvételtől szólal meg, olyan, mintha egy forró hangulatú jam sessiont hallgatnánk közönség részvétele nélkül. Öröme a javából. A zenészeket semmiféle újító szándék nem vezérelte, egyszerűen csak egy jóízű, bebop-hagyományokra épülő produkciót akartak létrehozni a maguk és a hallgatók nemes szórakoztatására. A zenéjükből áradó jókedv akkor tetőzik, amikor DiBlasio a Salt peanuts című Gillespie-darabban hatásos scat-vokál szót ad elő. Maga a szerző is irigyelné, ha hallaná.

Deseő Csaba

Sound on Sound – CD Bár
SSPCD006

VÁCZI DÁNIEL TRIÓ:
AKRON

A harmincas muzikus már több mint 10 éve jelen van a hazai jazzszínpadon. Közreműködött féltucat CD-n, öt éve alakult triójával pedig számos koncertet adott. Éppen itt volt az ideje, hogy saját lemezzel álljon elő. Saját bevallása szerint valahol a modern jazz és a kortárs zene határmezsgyéjén található. Leszögezhetjük már előljáróban: a debütálás szívet melengetően sikerült. 10 Vácziszerzemény 3+1 kitűnő muzikus tolmácsolásában. A szvinghez és a mainstreamhez szokott füleknek talán túlságosan elvontnak tűnik ez a zene, de aki a megértés szándékával közelít hozzá, tapasztalni fogja, hogy a közel egyórás anyagnak egyetlen unalmas pillanata sincs. Ez elsősorban Váczai kompozíciós és arányérzékét dicséri.

A Váczai Trió zenéje kvalitásos tagjainak előadásában éri el a kellő hatást. A zenekarvezető, aki altszaxofonon és a ritkábban használt szopráninószaxofonon játszik klisék nélkül, szikáran, de igen ötletesen improvizál. Személyében egy nagyon tehetséges, korunk zenei irányzataira odafigyelő és azokat értő zenészt ismerhetünk meg. A kíséret tagjai ideális partnerek. A bőgős Horváth Balázs és a dobos Sárvári Kovács Zsolt már Borbély Mihály kvartettjében megmutatták a kortárs jazz hazai megszólaltatása iránti elkötelezettségüket. Ugyancsak érvényes ez a darabok többségében közreműködő másik ütőstre, Mohay Andrásra, aki igazi all-round zenészként bármilyen formációban megállja a helyét.

Ez a zene nem felhőtlen szórakozás, elmélyült figyelmet igényel és érdemel, de megéri. Elsősorban a némileg intellektuálisabb beállítottságú hallgatóknak fog tetszeni. De nekik nagyon!

Márton Attila

L.V.Hang Bt. – Periferic Records
BGCD 156

NILS LANDGRÉN - JOE SAMPLE:
CREOLE LOVE CALL

A svéd Landgren szinte véletlenül csöppent bele Los Angelesben egy Crusaders-stúdiófelvétellel 1987-ben, annak köszönhetően, hogy Joe Sample felesége is svéd. Majd' húsz év után újra meghívták egy turnéra, és Landgren ekkor már bátorkodott „revansot” kérni Sample-től, meghívta legújabb ACT-felvételére. Ennél a cégnél Landgren már egy tucat lemezt készített, utoljára Funk Unit nevű zenekarával ABBA-slagereket dolgozott fel (vö.: svéd). Landgren most jazztrombitás apukája álmát valósította meg: elment New Orleansba (még az özvív előtt), és Joe Sample-ékkel dögös lemezt készített. Borítékolható volt a siker: lapzártakor a lemez vezető a német jazzlistákat, ugyanis szinte mindenkinek kínál valami vonzót: az R&B, a funky, a jazz-rock, és a Sample-slagerek kedvelőinek. Landgren amolyan bakeresen, visszafogottan énekel, amikor nem piros trombonját fújja. Az én ízlésemnek ezen a lemezen keveset fújja, de néhány rövid szólóban így is megmutatja tudása legjavát. Elég cikis viszont a Neville nővér a With You In Mind című számban, bár szép a szövege, és bizony eléggé langyos Ray Parker Jr. szerepeltetése is egy számban, csak kolorokált ad. Végig kitűnő viszont a zenekar, néhány taktus után lehet sejteni, hogy nem vagyunk messze New Orleanstól. Landgren valóban otthon van a bluesban és annak mai kifejezési formáiban, zseniális partnereket nyert meg magának Sample és a zenekari tagok személyében. Elképesztő rutinnal rakta össze lemezt, melynek producere is ő maga. Nagyvonalúan ugrál a stílusárnyalatok és hangulatok között, igen változatos lemezt készített, de azok csalódnai fognak, akik várakozását az Ellington-standard keltette fel a címben.

Zipernouszky Kornél

ACT – CD Bár
ACT 9707-2

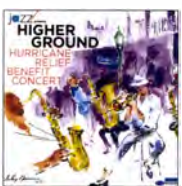

ADA MONTELLANICO – ENRICO PIERANUNZI: DANZA DI UNA NINFA
EGEA – CD Bár
SCA 121 ●●●●●

Montellanico és Pieranunzi albuma számomra az idei év eddig leginkább kommunikációra ösztönző alkotása. A kezdetben fáradtas hangvételűnek tűnő felvételek az újrachallgatások alkalmával egyre jobban beszippantják a hallgatót. Az album igazi különlegességnek számít, mivel a fiatalon, tragikus körülmények között elhunyt Luigi Tenco eddig máshol nem hallott verseit is tartalmazza, melyeket Pieranunzi zenéjével és egyedi zongorajátékával kísérve Montellanico énekel. Mind ők ketten, mind a közreműködő muzikusok, éteri világot teremtenek, melyet áthat egyfajta misztikus hangulat. A darabok erőssége a szövegekben rejlik, de az olasz nyelvet kevésbé ismerők számára a hangszeres megoldások is élvezettel szolgálnak. A klasszikus jazzkvartett felállásban megszólaló dalok többsége az elégikus hangulatot kedvelők számára szerezhet majd örömet.

DV

HIGHER GROUND – HURRICANE RELIEF BENEFIT CONCERT
Blue Note – EMI
0946 345238 20 ●●●○○

A New Orleans-t ért katasztrófa jóvátehetetlen csapás a jazzvilág számára: megszakadt az a folytonosság, amely a zene eredetét a jelennel összekapcsolta, s ki tudja, életre

kelhető-e az a környezet, amely e vibrálóan izgalmas zenei életet táplálta. Három héttel a tragédia után Wynton Marsalis kezdeményezésére neves muzikusok New Yorkban jótékonyági koncerten fejezték ki együttérzésüket hontalanná vált társaikkal. Shirley Caesar, Terence Blanchard, A Neville testvérek, Diana Krall, James Taylor, Dianne Reeves, Norah Jones, Wynton Marsalis, a Lincoln Center Jazz Orchestra, Bette Midler, Buckwheat Zydeco, Irvin Mayfield, a Jordan testvérek, Joe Lovano és Cassandra Wilson egy-egy felvétele került a Blue Note által kiadott CD-re. Megannyi stílus, egyéniség, de az alaphang közös, a megrendülésé, a fájdalomé, s talán a bizakodásé: a város élt, élni fog. TQ

MILES DAVIS: MORPHEUS
Quadromania – H&H 92
222421-444 ●●●●●

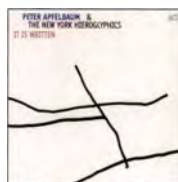
Az utóbbi évek jazzválogatás-dömpingjének legújabb sorozata, a Quadromania. Egy teljes életműből merítve néhány CD anyagát kiválogatni csak nagyon esetlegesen, szubjektíven lehet, és szinte mindenki mást látna benne szívesen. Ez a Miles Davis-gyűjtemény a mester 1949–1954 között készült munkáit fésüli át, és ezt 4 korongon már meglehetősen alaposan lehet bemutatni. Ez az első, saját lemezek fémjelezte szakasz Miles munkásságában a Birth Of The Cool anyagot produkáló Capitol Orchestrától a John Coltrane-nal alakult kvintett megalakulásáig. Vége a Parker együtteseiben eltöltött tanulóidőnek, melynek vége felé már tulajdonképpen ő volt a zenekarvezető, és még később is néha feltűnik sztárvendégként Bird oldalán. Sajnos ő is heroinfüggő lesz, ami épp erre a periódusra nyomja rá bélyegét.

és éppen 1954-ben szabadul ebből a rabságból. Bár a Capitol band után ezen évek alatt nincs saját zenekara, az életmű eme szakasza is hihetetlenül konzisztens. SZP

DAVE BRUBECK: TAKE FIVE
Quadromania – H&H 92
222413-444 ●●●○○

A 85 éves jazzmatuzsálem, az egyik legvitatottabb művész a jazztörténetben. Dave Brubeckre a páratlan és aszimmetrikus metrumok alkalmazása, ugyanakkor a hűvös, intellektuális felszín alatt lüktető szving volt mindig jellemző. A négy korongból álló válogatás nem tudni milyen logika mentén, esetlegesen tallóz a hatalmas életműből. Az első három CD-n többnyire ismert standardok hangzanak el, és csak a negyedik lemez mutatja be Brubeck kompozícióit. A '40-es évekbeli oktettformáció után az '50-es évek első felének híres kvartettjét hallhatjuk a legenda Paul Desmondal. Az utolsó CD-n az 1982-es montreux-i fellépés zárja a sört; ekkor már a klarinétos Bill Smith volt a fúvós szólista. Itt is elhangzik a Török rondó és a Take Five, amelyek révén hősünk alighanem többet tett a műfaj népszerűsítéséért, mint sokan mások együttvéve. MA

PETER APFELBAUM AND THE NEW YORK HIEROGLYPHICS: IT IS WRITTEN
ACT – CD Bár
ACT 9437-2 ●●●●●

Ez a Peter Apfelbaum vezette New York Hieroglyphics nagyzenekar be-

mutakozó albuma. A jazzt és afrobeatet ötvöző anyagot olyan nevek fémjelzik, mint Cyro Baptista, Josh Roseman, Craig Handy vagy Steven Bernstein. Az ismert New York-i zenészek játékból kialakuló képbe Jai Uttal és Abdoulaye Diabate (Mali) énekesek vegyítik az afrikai színeket. Apfelbaum az albumon található számok szerzője, de fafúvós és ütős hangszereken, harmoniumon és zongorán is játszik. A különféle gitárok, a többszólamú fa- és rézfúvósok, valamint a vonások hangzását olyan meglepő jelenetek törik meg, mint egy rendőrsíp-szóló. Összességében igen komplex világra lelt Apfelbaum, hisz szerinte valahol mindez már „Meg volt írva”. PA

KARI BREMNES: OVER EN BY
Kirkelig Kulturverksted – CD Bár
FXCD 293 ●●●○○

Divatját éli a skandináv, ezen belül a norvég jazz. Nemrég a New York Times egyik kritikusja és a jeles angol szakíró, Stuart Nicholson is kifejtette, hogy a skandináv térségtől reméli a mentőalakulatokat a mainstreambe béklyózott amerikai jazzel szemben. Másoknak is rokonszenves a különféle ritmusokat, zenei anyagokat és elektronikus technikákat ötvöző norvég zenészek kreativitása és kísérletező hajlama. Kari Bremnes azonban nem jazzmuzikus. Modern dalénekes, aki szöveget ír, zenét szerez, és visszafogott, bensőséges, személyes hangvételű előadómódjával hatásosan képvisel egy zenei szánert. Norvég nyelvű lemezének szöveges tartalma rejtve marad a külföldiek előtt – hallgassuk a kissé melankolikus, időnként a francia sanzont idéző, némi jazzes beütéssel is bíró, kellemes hangulatú zenét; nyugtató az idegeknek.

TQ

RAMON VALLE: MEMORIAS
ACT – CD Bár

ACT 9753-2

●●●○○

Az 1964-es születésű, kubai származású Ramon Valle 1998 óta él Hollandiában. Hazánkban élő testvérét, Elsát gyakran hallhatjuk élőben. A rendkívül energikus énekesnőhöz képest bátyja mintha melankolikusabb alkat lenne – legalábbis erre következtethetünk Memorias című szólószinglő-lemezből. A 12 track közül a páros számúak Ramon Vallétől származnak, a többi Ernesto Lecuonától, a jeles kubai zeneszerzőtől. Nem jellemző az anyagra a latinos temperamentum, csak a gyorsabb tempójú számok, s inkább Lecuona darabjai okoznak izgalmakat. Túl sokszor fordul elő, hogy valamiféle fűzőszál híján a kompozíciók szétguruló gyöngyökké válnak, a levegős zongorajáték, mely szinte már szépelgő, nem formál elég markáns karakterű számokat. Emelések: a lemez és az utolsó tétel címe. Talán a múlt emlékképeit, hangulatait idézi az album? A fotópapíron csak halvány körvonalak maradnak. **BB**

HIROMI: SPIRAL
Telarc – Karsay és Társa

SACD-63631

●●●○○

Szinte alig hallható, finom Satie-darabnak indul a hosszú címadó szám, majd Tony Grey basszusgitárszólója után ellenszenves „szimfonikus” zongorázásban csúcsosodik ki a zene, hogy később újabb hajtűkanyarokat vegyen a furcsa struktúra. Nem véletlen a közcím: Zene háromsze-

mélyes zenekarra. És néhány másodperc múlva folyt. köv. A háromteteles második számban a fiatal japán pianista ismét a jazzista, a progresszív rocker és a klasszikus zenész szerepeit váltogatja, vagy inkább: keveri össze, s olyan üres pátosszal tölti meg a szerzeményt, hogy az majd szétduzzan. Ezúttal egyedül Hiromi kísérete, Tony Grey és a tehetséges Martin Valihora próbálja visszatelelni a zenét a jazz tételére, de ők se mindig járnak sikerrel. A CD a legvégén adja az első életjeleket, amikor a trió rádúpláz a második albumról már ismert kung fu-témára. Itt végre egyértelmű stílus – fusion – szól sok szintetizátorral. Lehet, hogy Hiromi végleg kifogyott az ötletekből? **MJGy**

**ERIC MARIENTHAL:
GOT YOU COVERED!**
Concord – Karsay és Társa

PKD-8533-2

●●●○○

A szaxofonos-fuvolás Eric Marienthal új lemezétől eddigi működésének ismeretében nem vártam felkavaró élményt, de ennél azért többre számítottam. Biztam benne, hogy Chick Corea, Russell Ferrante és Peter Erskine kiemelik e produkciót a smooth-jazz langyos vizéből, de Marienthal szirupos, giccses játéknál e lemezen nem segít senki és semmi. A szaxofon többnyire uralja a hangzást, pedig ha csak a többiek játszanak, sokkal kellemesebb a zene és sokkal inkább jazz. A CD-n hallható 11 szám többsége ismert örökzöld, köztük két ritkán hallható standard, a Compared To What és a Moody's Mood For Love, ezekből Marienthal szinte paródiát csinált. A Concord lemezgyár jó ízlésében eddig megbiztam, sajnálnám, ha engednének az üzleti érdekeknek és nivós jazz helyett átállnának az inkább csak háttérzeneként értékelhető produkciók gyártására. **DCS**

NILS PETER MOLVÆR: ER
EmArcy – Universal

0602498741573

●●●○○

A 46 éves Molvært muzsikussá edesapja terelte a jazz irányába, és 19 évesen már a híres trondheimi konzervatóriumban tanult. Hamarosan az olsoi jazzélet sűrűjében találta magát, majd különféle ECM-lemezek közreműködője lett. Úgy tűnik, a Khmer, első szólóalbumának alapötlete bevált, mert további CD-i is hasonló elképzelések alapján készültek. Többnyire előre elkészített ritmushurkokat (loopokat) alkalmaz, meglehetősen statikus, pszichedelikus szintetizátorakkal. Az új, er című album újdonságként több indiai ritmushangszert használ, és talán többet trombitát, mint korábban. Nem tudom, ki kit befolyásol, de a nálunk ismertebb Eric Truffaz, és a kevésbé ismert Till Brönner óhatatlanul eszünkbe jut Molvært hallgatva. Számomra ez a zene a szólók mögött túl gépies, túl monoton, a szólók pedig túlzottan ragaszkodnak az eredeti tonalitáshoz, amelytől az utazás földhözragadt lesz. **FK**

**MICHEL CAMILO:
RHAPSODY IN BLUE**
Telarc – Karsay és Társa

CD-83611

●●●●○

Ha egy virtuóz jazzmuzsikussá (ismét) klasszikust választ új albuma témájaként, felmerülhet a gyanú, hogy a művész kifogyott az önálló zenei gondolatoktól. Ám a Rhapsody in Blue esetében hamar elillan a gyanú. Negyedik Telarc-lemezén a dominikai születésű, a latin-fusion

kiemelkedő alkotójaként és virtuózásként ismert zongorista zenei gyökereinek köszönhetően igen meglepő módon interpretálja a klasszikus műveket (eljátssza még a Concerto in F és a Prelude No. 2 című opusokat is). Ernest Martínez Izquierdo karmester pálcáját követve az Orquesta Simfónica de Barcelona tökéletes partnernek bizonyul számára. Az albumon folyamatosan, de nem tolatkodó módon éreztetni hatását az előadók latin temperamentuma, amely könnyen felszínre tud emelkedni Gershwin ismert melódiáiban. A jó minőségű felvétel egyedi atmoszférájának köszönhetően a L'Auditor de Barcelona főhelyén érezhetjük magunkat. **DV**

**LENA HORNE: AN EVENING
WITH LENA HORNE**
Blue Note – EMI
DVD

7243 544388 99

●●●○○

Idestova 12 évvel ezelőtt Lena Horne két koncertet adott a Carnegie Hallban. Együttesének javával néhány nappal később a Supper Clubban még egyszer előadta önálló estjét, de ezúttal még a Frank Foster vezette Count Basie zenekar is közreműködött, és forogtak a kamerák is. Ez az anyag, néhány kisebb eltéréssel megjelent már CD-n, tíz éve, ugyanezzel a címmel. Kapott is egy Grammy-t. A DVD tanúsága szerint utolsó koncertjén előadói képességein kevésbé látszik, hogy ekkor 76 éves elmúlt, még mindig elegáns jelenség, de a hangja remeg, csúszkál, csak a hangosabb és magasabb dallamokat hozza biztosan. Csalódás az is, hogy a DVD egy írott, vázlatos életrajzon kívül semmi extrát nem kínál, megmarad illusztrált hanglemezzel. **ZK**

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétél-eladás

Lemeztisztítás
Postai utánvét

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

MCD Könyv- és Zeneáruházban

Bp. V., Deák Ferenc u. 19.
Tel.: (06-1) 318-6691

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal várjuk
kedves Vásárlóinkat, továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

Az MCD üzletlanc
további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

Raiffeisen Jazz Klub

**MÁRCIUS 31.
PÉNTEK, 19.30**

Free Style Chamber
Orchestra
lemezbemutató koncert

**MÁJUS 5.
PÉNTEK, 19.30**

20 éves a Magyar Jazz
Quartet
(Nagy János – zongora,
Zsemlye Sándor – szaxofon,
Vasvári Pál – basszusgitár,
Jávori Vilmos – dob)

**JÚNIUS 2.
PÉNTEK, 19.30**

Trio Midnight, vendég:
Fekete-Kovács Kornél
(trombita)

IBS Színpad

(Bp. II., Tárogató út 2-4.)

AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE

FONE ALPHA, EGEA, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIV. CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

Ördöge van a Besh o droM-nak

Hetedik éve „üli meg az utat” a Besh o droM. A balkáni, a cigány és a zsidó folklór motívumait megszólaltató zenekar neve ebből a lovári mondásból ered. Muzsikájukat a világzene kategóriájába sorolják. De, gyorsan tegyük hozzá, ez nemcsak szigorúan zenei értelemben igaz a sodró lendületű együttesre, mert koncertjeiken, itthon és külhonban egyaránt szívesen táncra perdül a hallgatóság. Az együttes két alapítójával, Barcza Gergely fúvóssal és Pettik Ádám ütőssel beszélgettünk az eltelt hét esztendőről, a nemrégiben megjelent negyedik lemezükről és nem utolsósorban az állandó úton létről...

➔ Hegedűs Claudia

Gramofon: Számos jelkép hordozója a hetes szám. Belegondoltatok, hogy a Besh o droM hét éve mit hordoz magában?

Pettik Ádám: De hiszen most voltunk öt évesek, nem?!

Barcza Gergely: Én is megálltam a hatodik évnél... De biztosan van valami alapja a népi hiedelemnek, miszerint: a hetedik év változást hoz. Érzem ezt az igényt magunkban. Sokszor voltunk már olyan helyzetben, ahonnan nem tudtunk továbblépni úgy, hogy ne változtattunk volna valamin – erősen. Akár úgy, hogy másfajta zenéket próbáltunk csinálni, akár úgy, hogy más zenészekkel próbálkoztunk, vagy a zenekar belső szerkezetét próbáltuk átalakítani, hogy az adott helyzetben jobban megfeleljünk a saját igényeinknek.

G.: És abban hisztek, hogy a hét gazdag esztendőt hét szűk követi?

B. G.: Nagyon gyorsan befutottunk Magyarországon. Hirtelen felkaptak minket a pesti klubok. Egy-két hónapra belül kultzenekar lettünk, az éppen aktuális divatnak megfelelően. Nem telt el egy év és külföldre mentünk, elkezdődtek a turnézások, amelyek azóta is tartanak. A baráti együtt zenélések ideje lejárt, és egyik pillanatról a másikra „helyzetben” találtuk magunkat! Kiderült, hogy

igény van a zenénkre, de keményen kell dolgozni, ami az akkori együttes sok tagjának nehéz küzdelem volt, ugyanis nem így képzeltük a zenekari életet. Számos sűrűlódás is keletkezett ebből, de mára tisztáztuk, hogy mit várunk el azoktól az emberektől, akikkel együtt zenélünk – vagyis, mit várunk el egymástól. Pontosan tudjuk, mi a teendő akkor, ha külföldre utazunk, mi az, amivel nem bántjuk egymást, amikor összezárva élünk, mondjuk két hétig, különféle hotelekben, próbahelyeken meg öltözőkben... Nehéz élet ez, csodának tartom, hogy ugyanazokkal az emberekkel újra meg újra útra tudunk kelni, hogy minden alkalommal összeáll a koncert.

G.: Néhány hete kapható a *Ha megfogom az ördögöt... című album. Sikerült nyakon csípni?*

B. G.: Ez a legjobban sikerült lemezünk. Nagyjából egy hónap alatt írtuk meg a dalokat. Az előző lemezeknél sokat játszottuk a zenei anyagot koncerteken, lehetett tudni, hogy milyen lesz a fogadtatás. Az új lemeznél viszont komolyan össze kellett próbálni a számokat, hogy a lemezbemutató koncerten elő tudjuk adni. Ezután játszottuk fel őket, de intenzíven dolgozni kellett még rajtuk, hogy élőben is működjenek az elképzeléseink. Ilyen korábban nem volt.

G.: A korábbi zenei világhoz képest érezhető-e gyökeres változás?

P. Á.: Arra még sosem gondoltunk, hogy egy bizonyos ritmust ne használjunk többé! Ha felvetődik bennünk valamilyen zenei ötlet, addig próbálgatjuk, míg a végén megszületik az, amit később lemezen vagy koncerteken hall a közönség. Jó szűrőkön érkezik a zene, s másként távozik... Ezt úgy értem, hogy a zenekar tagjai sokféle muzsikát hallgatnak, az élményeket megosztjuk egymással. És amikor egy új dalon, lemezen dolgozunk, ezek a zenei „vélemények” lesznek hangokká. Alapvetően nem változott a koncepció a kezdetekhez képest, country számokat eddig sem dolgoztunk fel, valószínűleg ezután sem fogunk...

G.: Arra gondoltatok-e, hogy a hetedik napon a teremtő megpihent, legalábbis így szól a bibliai történet...

B. G.: Ez valóban elgondolkodtató. Érzem, hogy egy kis alkotói szabadság nem lenne rossz. Annyi ötletünk van, annyi mindent tudnánk zeneileg létrehozni. Jó lenne csak a munkára figyelni, megszabadulni a mindennapos köröktől, amelyeket a zenekar fenntartása érdekében meg kell tennünk. Ezeknek a feladatoknak semmi közük a zenéhez, viszont lekötik a kapacitásainkat. De jó is így, mert nyugodtabbak vagyunk, ha mi intézzük a dolgainkat, a magunk ellenőrei vagyunk. Jobb, mintha egy külsőre bízánk az ügyeinket. Persze nem mindig alakul minden a terveink szerint, mert nincs pénz, idő vagy energia arra, amit kigondoltunk.

P. Á.: Csak egy mozzanat kell hozzá, hogy valami eszünkbe jusson. Ezen a lemezen is található egy olyan szám, amellyel régóta vajúdtunk. Most elnyerte a formáját, és kiderült, hogy az egyik legjobb zenei pillanatunk.

G.: A zenei motívumok mellett milyen gondolatok inspirálnak egy-egy újabb számot?

B. G.: Az a jó a zenélésben, hogy nem kell az embernek megfeszülnie, hogy valami jót csináljon. Sőt, néha kifejezetten rossz, ha elkezd azon

G.: *Hogyan fogadja a közönség a korábban nem hallott zenei anyagot?*

B. G.: Nincs közvetlen kapcsolatunk a közönséggel, nem tudjuk a neveket összekapcsolni a nekünk küldött levelekkel. De azt észrevesszük, ha valaki egymást követő napokon is ott van a koncerten. El van kényeztetve a zenekar. Külföldön is táncol a közönség, ez nagyon erős visszajelzés. Igazán jópofa üzeneteket kapunk, sőt egy testépítő rajongónk egy Besh o droM-dalra készített koreográfiát, s azzal nyert valami komoly díjat egy versenyen. Érdekes, hogy itt hon a koncerteken táncoló közönség kilencven százaléka nő. Külföldön nem így van. A németek éppúgy kedvelik a muzsikánkat, mint mondjuk a spanyolok vagy a franciák. A legnagyobb meglepetés Montréalban ért minket, ahol a közönség hihetetlen módon őrjöngött. A visszafogott svájciak, a hűvös angolok is lelkesedtek a zenénkért.

G.: *Táncmuzika, zenei gyöke-
rek, hagyomány és csapat – ebből
tevédik össze a Besh o droM. Sza-
vakkal leírható-e a muzsikátok?*

B. G.: A zenéről beszélni nagyjából olyan, mint a szexről – sok értelme nincsen. Az összes járulékos dologról lehet beszélgetni: az életformáról, hogy mik járnak az ember agyában, miközben játszik, de magáról a zenéről beszélgetni nekem még sosem sikerült. Ha őszinte akarok lenni, nem is akartam. Nyilván vannak olyan alkotások, amelyekben konkrét gondolatok fogalmazódnak meg, de annak, amit mi csinálunk, a gondolatokhoz, meg a beszédhez szerintem nincs köze. Azért jó zenélni, mert bele lehet kezdeni minden előzetes töprengés nélkül. Mi toljuk, meg pörgetjük, meg sodorjuk... Ennyi a lényege. Tánczene. Energiát adunk. ■

www.beshodrom.hu

**BESH O DROM:
HA MEGFOGOM AZ ÖRDÖGÖT...**

●●●●●

Az elanyagiasodott zeneipar ismeretében egy ilyen befutott bandáról némi szkepszissel feltételezhetnénk, hogy amikor karácsonyra új albummal álltak elő, csak a kötelező éves penzumot teljesítették. De amint a zene szinte kirobban a hangszórókból, szegyenkezve teszem félre az előítéletemet. Játékuk nemhogy gépiessé, fásulttá vált volna, hanem éppenséggel egyre jobbak a kompozíciók, a hangszerelés, az előadásmód. Akárcsak a Gyil! című előző lemezüknek, ennek is Moldvai Márk a hangmérnöke, aki ismét nagyszerű munkát végzett. A tizenkét friss szám arányaiban és hangzásában közel áll a Gyil!-hez. Az előző albumról ismert két remek énekesnő, Szalóky Ági hat számban, Miczura Mónika kettőben működik közre. Basszusgitáron most Vajdovich Árpád zenél. A dobfelszerelés hangja se tévesszen meg senkit. Pettik Ádám játssza elektromos dobon, kézzel. Barcza Gergely mostanában talán a moldvai zene hatása alatt áll, mert többször hallhatjuk kavalon. A címadó magyar népdal mellett ismerős a „Cyere ki, te gyöngyvirág” kezdetű moldvai dallam is. Hallunk népszerű cigánydalt (Rumelai), és csemeget ígér az „Amikor én még kissrác voltam” című Illés-sláger. Meggyőződésem, hogy a Besh o droM hazánkban nemcsak rajongótábor, hanem sajátos stílust teremtett és ízlést formál. A tradicionális népzene (magart, balkánit egyaránt) olyan sikeresen népszerűsítik, ahogyan az eddig még senkinek sem sikerült! Könnyen fogyasztható, táncolható számaik megőrzik a hitelességet. A népzene iránti tiszteletüket az is mutatja, hogy minden CD-n gondosan feltüntetik a dallamok eredetét. Tulajdonképpen már rég valami nagy díjban kellett volna részesülniük, de enélkül is elnyerik jutalmukat: a közönség rajongását!

Pödör Bálint

szerzői kiadás – Hangvető
BOD 0404

Barcza Gergely: „Az a jó a zenélésben, hogy nem kell megfeszülni, hogy valami jót csináljunk”

töprengeni, hogy mi is a következő lépés. Az már nem az igazi. Nem tudom megmondani, honnan jön a motiváció, az ihlet ahhoz, hogy valami új zene szólaljon meg. Van például az albumon egy zsidó népdal. Amikor megmutattam a zenekarnak az eredetijét, ellenállásba ütköztem, de nem adtam fel. Újra és újra lejátszottam nekik. Végül is rákerült a lemezre!

P. Á.: Láttuk, hogy Gergő nem bír magával! Utóbb nekem is az egyik kedvencem lett ez a szám.

B. G.: Rumelaj – a másik kedvenc! Amikor először hallottam, tudtam, hogy el kell játszsanunk, pedig akkor még nem is volt meg az együttes. Sok év múltán ez most végre összejött. A koncertjeinken Miczura Mónika újra meg újra elénekli. És így kerek, így jó!

Rabih Abou-Khalil
Joachim Kühn
Jarrod Cagwin

Journey to the Centre of an Egg

RABIH ABOU-KHALIL
JOURNEY TO THE CENTRE OF AN EGG

A libanoni származású, de régóta Európában élő oud- (arab lant) játékos, Rabih Abou-Khalil a tizenharmadik albumát jelentette meg most az Enja kiadónál. A '80-as évek vége óta Charlie Mariano, Kenny Wheeler, Glen Moore vagy Steve Swallow mellett még rengeteg ismert jazz-zenésszel együtt játszott. Ez a mostani CD viszont, partnere a német Joachim Kühn miatt, még azok számára is az újdonság erejével fog hatni, akik egyébként Abou-Khalil zenéjét jól ismerik. Kühn játékaának a mainstream jazz mellett a szabad zene is eredője. Abou-Khalil erősen az arab tradicionális zenében gyökerező játéka és Kühn zongora-, valamint egy számban szaxofonjátéka új minőséget létrehozva forr egymásba. Mind a nyolc darabot közösen jegyzik. A triót Jarrod Cagwin, két kompozícióban pedig Wolfgang Reisinger dobosok teszik teljessé. Cagwin hosszú évek óta tagja Abou-Khalil zenekarának. Mindketten érzékenyen egészíti ki azt a telt kamarahangzást, amit a két szólista virtuóz, ám soha sem öncélú játéka alapoz meg. Izgalmas, ahogy a temperált zongora és az oud, amelyen a bundok hiánya miatt negyedhangok is játszhatóak, hogyan rezonál egymásra. Az európai és az orientális zene elemei, a látszólagos ellentét ellenére mind a megírt, mind az improvizált részekben erősítik egymás hatását. A korong mindezt kiválóan kelti életre, nem véletlen, hogy a borítón a hangmérnök neve a zenészeké között szerepel. Az arab nyelvben a tojás gyök-szava más magánhangzókkal a fehér színt is jelenti. Ez a korong valóban hasonló a tojáshoz: a belséjébe kell „utazni”, hogy a felszín alatt rejlő összes szint megismerjük.

Párniczky András

Enja – Varga
ENJ-9479 2

MARTA GOMEZ
ENTRE CADA PALABRA

A New York-i Chesky Records különlegesen jó hangminőségű és természetes hangzású kiadványaival hívja fel magára a figyelmet. Ezt a lemezt is egy templomban vették fel, ahol az előadók egyetlen mikrofon körül álltak. (Számomra azért kétséges, hogy kielégítő-e ez a hangzás mai „elrontott” ízlésűnknek, vagyis ugyanúgy akarunk-e otthon CD-t hallgatni, mintha egy koncertteremben ülnénk.) Marta Gomez a kolumbiai Caliban nevelkedett, Bogotában végezte a zeneakadémiát. Hazájában nagyon népszerű lett, elsősorban zeneszerzői és dalszövegírói tehetsége miatt. Később a Berkleere is járt, ahol kiváló eredménnyel végezte el a zeneszerzés szakot. Ott ismerkedett meg mai zenésztársaival, az argentin gitárossal, bőgőssel és dobossal. A kvintettkben fuvola szól még, de elég bizonytalanul. Előző lemezüket, a Cantos de Aqua Dulce-t latin Grammy-díjra jelölték. Gomez sokkal távolabb kalandozik a nemzeti stílustól, a cumbiától, mint Toto la Momposina, Kolumbia emblematikus éneke. Albumain szerepel mindenféle dél-amerikai ritmus, perui lando és keringő, argentin chamame és zamba, uruguayi candombé, venezuelai joropo, kubai son, mexikói ranchera, spanyol flamenco és természetesen kolumbiai bambuco és cumbia. A kamarezenei intím hangzás és az egyszerű, de kifejező, gyermekien csengő szoprán hang Nyeső Marit és az „ő kis bigbandjét” juttatja eszünkbe. Gomez egy interjúban dél-amerikai jazznek definiálta zenéjét, ami azért enyhe túlzás, hiszen a kellemes dūr és moll akkordoktól ritkán szakadnak el, és improvizációik sem jelentékenyek. Ám amire vállalkozik, szépen és jól teljesíti. Nem kell feltétlenül értenünk a spanyol dalszövegeket, hogy átérezzük azok líraiságát.

Pödör Bálint

Chesky – Karsay és Társa
JD301

PONCHO SANCHEZ: DO IT!

Hogyan lehet két ilyen bonyolult, önmagában is kifinomult, kiforrott stílust, mint a jazzt és a latin zenét élvezhetően összegyúrni? Poncho Sanchez megmutatja. A mexikói-amerikai ütőhangszeres mesternek ez a zenei anyanyelve, több tucat lemez, több Grammy-díj tulajdonosa. Kongatechnikáját tekintve nem a bravúroskodás, hanem az átgondolt játék jellemző rá, improvizációiban motivikusan építkezik. Zenésztársaival rendre a legjobbakkal találkozik. Új lemezének különlegessége a '70-es évek közkedvelt funk zenekarának, a Tower Of Powernak a szereplése. A másik vendég, a dél-afrikai Hugh Masekela viszont csalódást okoz. Két számban énekel, de ezt nyugodtan vállalhatta volna Poncho is, hiszen más dalokban jó énekesnek bizonyul. Lehengerlő kezdőszám Chano Pozo Tin Tin Deoja, egy erősen tagolt kompozíció izgalmas jazzharmóniákkal, zakatoló mambó ritmusban. A második egy nyugodt tempójú cha-cha-cha, majd a lemez címadó dalában a harsona és a tenorszaxofon váltakozó szólójátékát élvezhetjük. Szerzője, a harsonás Francisco Torres a zongorista David Torressel együtt egyébként az album hangszerelője, zenei rendezője és társproducere is. Poncho ezúttal timbalesen szólózik. Duke Ellington 6/8-os African Flower című számában még shekere szólót is hallunk. Az album csúcspontját egy T.O.P.-szám jelenti: Chester Thomson Squib Cakese, amiben találkozik a jazz-rock, a James Brown-os funky, a rhythm and blues, a soul és a hagyományos latin zene. A ritmus a közös nevező e stílusok között, különlegessége pedig a bő hangszerelés teszi, amikor felröfög a baritonszaxi és a Hammond orgona, a hallgató hátán a hideg futkos. Funky cha-cha!

Pödör Bálint

Concord Picante – Karsay és Társa
CCD-2290-2

THE ROUGH GUIDE TO CELIA CRUZ

World Music Network – IndieGo ●●●●○

A salsa királynőjének is nevezett, latin zenei berkekben valaha legismertebb énekesnő 2003-ban hunyt el. A New York-i Fania lemezkiadónál – igaz, nem időrendben – 1966-tól 1992-ig felvett számaint hallhatjuk a válogatáson. Hazájában, Kubában a La Sonora Matancera volt első tartós zenekara. 1970-től kezdődött hosszú együttműködése Tito Puentével, majd Johnny Pacheco, a Fania igazgatója zenekarával énekelt. Ray Barretto együttesével készült felvételei a '80-as évek salsa ritmusra lüktető New Yorkját idézik. Celia Cruz erős, alt énekhangja összetéveszthetetlen, kifejezőmódja könnyed, beszédszerű. Lehengerlő jelenség volt a színpadon, kicsattanó, életvidám egyénisége még idős kori filmfelvételein is igazolja, tíz Grammy-díja mögött mekkora teljesítmény van. *PB*

THE ROUGH GUIDE TO THE MUSIC OF THE ANDES: BOLIVIA

World Music network – IndieGo ●●●●○

E magasan fekvő ország zenéje valójában sokszínűbb, mint amilyennek azt a távoli Európában képzeljük. Földrajzi elzártságából fakadóan egyfelől jól megőrizte évszázados kulturális gyökereit: a lakosság nagyobbik fele ajmara és kecsua indián, a spanyol csak a második beszélt nyelv. Másrészt – mint egész Dél-Amerikában – a spanyol gitár (és ezzel a harmonikus, dúr-moll zenei rendszer), valamint a nyugat-afrikai rabszolgák leszármazottainak dobritmusai mély nyomot hagytak a helyi zenében. Bolíviában csak az 1952-es forradalom után nyert létjogosultságot az indián népművészet. Ezt követően alakultak a conjunto folkloricók, a jellegzetes népzenei együttesek. Ernesto Cavour játékát csodálhatjuk a pengetős charangón a különböző méretű pánsípok, a quena és a zampona nevű fúvós hangszerek mellett. A nueva canción a politikai ellenállás szócsöveként is működött (olykor működik is), e vokális műfajból is hallunk neves trubadúrokat és énekesnőket a legújabb tömör kalauzban. *PB*

MUSIC FROM GUINEA

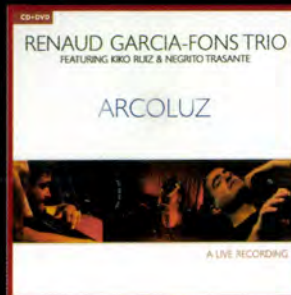
Films by Yves Billon & Robert Minangoy (DVD Video) ●●●●●

A világ kicsi, újra eszembe jut, miközben nézem ezt a DVD-t, amely két dokumentumfilmet is tartalmaz a lebilincselő zenéjéről híres Guineáról. A nyugat-afrikai zenekultúra egyik fellegetőzéseként tekintett országból sok és sokféle hangfelvétel elérhető, ám ezek élményvilágát eredeti teljességében mutatja be a film. Egyértelmű, hogy az etnikus zenekultúrák esetében kimagasló jelentősége van a multimédiának: a távoli, tradicionális zenék sokkal közelebb kerülnek az európai hallgatóhoz is, ha a felvétel a hangzást annak eredeti közegében mutatja be. Másrészt döbbenetes látni, hogy a pásztorok Guineában is harántfuvolán játszanak, akárcsak Indiában vagy a Balkánon – igen, a világ kicsi. Mókás, de egyben hátborzongató, ahogy a fiatal virtuóz városi ütőhangszeres össze- rak egy komplett dobszerelést léggépekkel – ám a cinek helyett kolompok szólnak, a tamok helyett ngoni, a pergő helyett konga vagy djembe. A szédítő tempójú *fula* esküvői zenében minden a ritmus szolgálatában áll: a hagyományos ütőhangszerek mellett ritmizál a szájharmika, a gitár, a fuvola. Hihetetlenül egyszerű hangszereken, nagyon szellemes technikák révén nagyon erős hangzások szólnak meg – ez is szinte valamennyi hagyományos zenekultúra sajátja innen egészen Pápuáig – az Új-Guineáig. Yves Billon zenei dokumentumsorozatának afrikai része fantasztikus élményt kínál zenekutatóknak, etnográfusoknak és világzene-rajongóknak egyaránt: csodálatos, izgalmas és kimerítő zenei betétek mellett tonnányi néprajzi különlegességgel ismerkedhetünk meg. *H. Magyar Kornél*

Nomad – Universal

980 051-7

JAZZ ÉS VILÁGZENE

Magyarországon forgalmazza
Varga István
(ist.varga@axelero.hu)

**CSÍK ZENEKAR:
SENKI NEM ÉRT SEMMIT**

Kissé szokatlan, amit a Csík zenekar legújabb lemezén összevegyít. Van itt minden, hagyományos népzene úgy, ahogy annak szólnia kell, tradicionális blues, természetesen magyar népzenevel átítatva, József Attila-vers hangulatfestő muzsikával, sőt még Kispál és a Borz-számok is folkváltoztatban, amelyek aztán tényleg minden képzeletet felülmúlnak. A Csík zenekar régóta próbálkozik már könnyebb műfajok népzeneisével, éppen az ellenkezőjével, mint amivel tele a piac, ők nem a népdalt teszik rockkörnyezetbe, hanem a könnyűzenét helyezik népzenei alapokra. Merész kísérlet, és mint minden úttörő próbálkozás, ez is rögs úton halad, van olyan szám, amely telitalálat, s van olyan is, amelyen még lehetne csiszolni. A jó néhány éves, és már lassan klasszikusnak számító A kor falára című blues-számuk után itt az újabb: a Lovasi András versére készült XXI. századi népdal, a címadó Senki nem ért semmit. Méltó folytatása elődjének, bizonyítva, hogy a népzenei nyelv mindenre képes, igazodik korhoz, stílushoz, izléshez, kívülről teljesen átalakul, alapjaiban azonban mégsem változik. A Kispál és a Borz-nóták átalakításai annak ellenére, hogy eredetiek és retentő kreatívak, egy-egy helyen kevésbé hatásosak: bár a hangszeres alap megdöbbenően jó, Majorosi Marianna népdalos énekhangján a közönséges mai szavak, a szándékosan pongyola fogalmazások torznak, oda nem illőnek hatnak, és ez elrontja a hangulatot. A József Attila-kísérlet a Bolyongok című verssel rövid, tömény, találó és lélekbe markolóan őszinte. Ezek a zenészek valóban személyes viszonyban állnak azzal a muzsikával, amit játszanak, és ez nagyon érződik. Mind az Öreg Árus nótáin, mind a Pál Paliné balladáján, mind a román anyagon. *Pál Eszter*

Fonó Budai Zeneház – Hangvető
FA225-2

**AGÓCS GERGELY:
KILENCZ BALLADA**

Agócs Gergely az egyik legnehezebb feladatot választotta, kilenc balladát énekelt fel egy lemezre. Kilenc különböző stílus, különféle kíséret, más-más tájegység, de azért az alaphangulat valahol ugyanaz. Agócs már régóta mozog a pályán, megérték benne ezek a dalok, megérett hozzá a technikai tudás is, talán ezért is sikerültek ilyen jól ezek a felvételek. Kilenc balladát, kilenc egykor megtörtént személyes tragédiát egy óra alatt foglal össze úgy, hogy közben a sok-sok versszakos dallamokat egyszer se érezzük monotonnak, hiszen nem is éneklí őket kétszer egyformán, mindvégig leköti a figyelmünket. Kidomborítja az apró árnylatokat, az egyszerű népdalokban megmutatja a művészi értéket, a számtalan variációs lehetőséget. Agócs tud bánni az énekhangjával, és nagyon is tudatos a formálásnál, hallatszik, hogy semmit sem bír a véletlenre.

Nem könnyű hallgatnivaló a lemez, s nem csak azért, mert nem mulató anyag, de aki rászánja magát, az biztosan sosem felejtí el. Agócs még a női balladákat, a megtagadott anya vagy éppen Fehér Anna történetét is igazi átéléssel tudja bemutatni, örök emléket állítva azok minden szereplőjének. A kifejezetten női érzéseket pedig férfiak ritkán szokták ennyire jól megjeleníteni. A hangulatot végig áthatja egyfajta kísértetiesség, balladai homály, amelyet pusztán az énekhang jelenít meg, s ugyanakkor ez csak a háttérben mozog, sosem válik túlzóvá, giccsessé, és Agócs sosem jättsza túl a szerepét. Megmarad narrátornak, távoli üzenetközvetítőnek. Az azonban fontos, hogy ez nem halálalbum, itt sosem a kiömlő vér vagy a gyilkosság a lényeg, hanem a tanulság, a katarzis, és Agócs előadása, értelmezése éppen ennek a kiemelésében a leghatásosabb. *Pál Eszter*

Fonó Budai Zeneház – Hangvető
FA224-2

**AZ UTOLSÓ GARABONCIÁS - IN MEMORIAM
VUJICSICS TIHAMÉR (1929-1975)**

Vujicsics Tihamér egész biztosan nem a méltán elfeledett mesterek kategóriájába tartozik, pedig lassan már három generáció kényszerül magyarul kódásra, miért is hallgatnak róla harminc éve bekövetkezett tragikus halála óta. Nagy zeneszerző volt, egyike hazánk legnagyobbjainak, s erre ékes bizonyíték a most megjelent album, amely igen sokoldalú munkásságának csak kis szeletéből csipeget. Az első rész népdalfeldolgozásokat mutat be, a második ismert költeményekre készült dalokat. Annak ellenére, hogy nagy művei nem szerepelnek a lemezen, ez a néhány pár perces alkotás is izelítőt ad hatalmas tudásából, kifogyhatatlan zenei humorérzékéből. Igazi polihisztor, nem vitás. Az már csak hab a tortán, hogy Vujicsics Tihamér a dalok többségében maga a szólista, s énekesként legalább annyira bravúros, mint komponistaként.

Az első rész különösen érdekes, hiszen a népzene-gyűjtő Vujicsics is megmutatkozik: hihetetlenül szerteágazó magyar és délszláv népzenei tudását igazolja a dallamok kiválasztása, feldolgozása. A második részben rendkívüli sokoldalúsága jelenik meg. Bámulatos ahogy a különböző hangulatokat lefesti: legyen szó a maga által előadott Arany János-versről, a Ráckevei balladáról, vagy éppen Francois Villon Nászdaláról, egyaránt otthonosan mozog minden stílusban, műfajban. A hangszerelőként is kiváló művész kezében életre kelnek a különböző hangszínek. A művek megszólaltatása sem utolsó: hallatszik rajtuk, hogy nem mai felvételek, de ez csöppet sem von le az értékükből. A mester énekhangja mellett szólóban Harangozó Terit és Keönch Boldizsárt hallhatjuk. Vujicsics műveit hallgatni felejthetetlen élmény.

Pál Eszter

Hungaroton Classic
HCD 18279

MEGYÜNK MI IS...

Fodor Sándor „Neti” utolsó muzsikálása a Fonóban

Fonó Budai Zeneház – Hangvető
FA221-2 ●●●●○

Lassan másfél éve, hogy a legendás kalotaszegi primás, Fodor Sándor „Neti” nincs már köztünk. Neti alapjaiban formálta át a kalotaszegi zenét, kreatív, virtuóz és egyéni játéktípusa fogalommmá vált. E lemez az emléke előtt tisztelg. Neti játéka élete vége felé már kevésbé volt tökéletes, a betegség és az öregség egy-egy pontatlan intonációt, néhány kihagyott futamot eredményezett, ugyanakkor tartalmi, érzelmi többletet is adott a dallamoknak. A kisebb hibák miatt azonban kevésbé ajánlható a felvétel azoknak, akik csak ismerkednek a népzenevel. Netiről ez az album csak a korábbiak ismeretében nyújt komplex képet. A kiadványon egyébként nincs szöveg, csak képek a legendás primásról, még az sem szerepel rajta, hova való, mettől meddig élt s hogy mit játszik. Mindez csak egy bizonyos körnek magától értetődő, úgy tűnik, a lemezt elsősorban azoknak szánták, akik ismerték és szerették őt. **PF**

URAM, IRGALMAZZ NÉKÜNK – MOLDAVI MAGYAR SZENTES ÉNEKEK ÉS IMÁDSÁGOK

Kallós Archivum
Fonó Budai Zeneház – Hangvető
FA223-2 ●●●●○

Elsősorban kutatóknak, gyűjtőknek, előadóknak, tanároknak, a szakma mélyebb ismerőinek, valamint a speciális téma iránt érdeklődőknek szól a Kallós Archivum moldvai csángó

szentes énekeket és imákat tartalmazó új korongja. Kallós Zoltán gyűjtéseiből a legjobb énekeseket válogatta össze, ügyelve arra is, hogy a népdalok, templomi énekek és az archaikus népi imák a legtöbb alkalmat, ünnepet lefedjék, a napszakokhoz kötődő verses fohászoktól kezdve a gyónóimán át a jeles napokig. A legősibb dallamok, szövegek kerültek egymás mellé, amelyeknek legfontosabb jellemzőit, írásos formájukat, eredetüket, korukat Pávai István foglalta össze tudományos pontossággal. A lemezt nem mindennapi hallgatásra szánták, de nélkülözhetetlen példatár a témával foglalkozók számára. **PE**

LADYSMITH BLACK MAMBAZO: LONG WALK TO FREEDOM

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3109 ●●●●○

A nálunk ismertebb gospelhez hasonló többszámú énekművészetnek Dél-Afrikában nagy múltja van. A faji elnyomás szomorú évtizedei alatt a fekete bányászok művelték saját, csekélyke szórakoztatásukra. Az elkötelezett Joseph Shabalala, a zuluból Ladysmith-i Fekete Fejszének fordítható csapat vezetője 1965-ben tért vissza szülővárosába, hogy tehetséges rokonaiból, barátaiából együttest verbuváljon, s hamarosan ők lettek a leghíresebb énekegyüttes a földrészen. A világ közönsége Paul Simon Graceland című albuma nyomán figyelt fel rájuk. Azóta hosszú utat tettek meg, már két korongjukra besöpörték a Grammyt. Most egy 1965-ös dal, a Nomathemba (remény) nyitja a lemezt, amelyhez a legjobb dél-afrikai előadók mellett olyan vendégművészek adták tudásukat, mint Taj Mahal, Sarah McLachlan, vagy a Zap Mama. **PB**

INVITATION TO TANGO
Wagram music – IndieGo

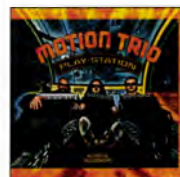
3106565 ●●●●○
Némelyek lerágott csontnak, mások új divatnak tartják: szerintem a tangónak éppen csak annyira van divatja, mint minden más nosztalgiazene. Arról viszont talán kevesen tudnak, hogy csendes forradalom zajlik a tango újraértelmezése terén. Ennek fő sodrában az elektrotango áll. Ezentúl Piazzola, Pugliese, Gardél művészetét olyan fogalmakkal kell összefüggésbe hoznunk, mint elektro, trip-hop, dub, chill-out, lounge, ambient stb. Az első szám Carlos Libedinsky darabja, ami épp olyan, mint az egész válogatás: eklektikus. Egy régi, recsegő felvételt egy dobgépes követ. Jó ez a rendező elv, mert egy helyben ülve egy órán keresztül tangót hallgatni kínzás – de legalábbis nagyon lehangoló. Ez a lemez sem hozott újat, nincs áttörés. A régi számokat már millió felvételen hallhattuk, az újak viszont még nem elég meggyőzőek. A maiak közül legjobban Juan Campodónico Mi Corazón című száma ad új tartalmat a tangó megszokott, melankolikus hangulatának. Hiányoznak viszont a Bajofondo Tango Club és a Tanghetto felvételei. **PB**

KROKE QUARTET: LIVE AT HOME

Oriente Musik – IndieGo
RIENCD48 ●●●●○
A Kroke klezmer zenekarként él a köztudatban, ami csak részben helytálló, hiszen a jiddis mellett zenéjük szervesen ötvözi Közép-Kelet-Európa szinte valamennyi területének népzenei ornamentikáját. A hangzást erősen befolyásolja az is,

hogy a zenekart 1992-ben három épp akkor diplomázó klasszikus zenesz alapította. Ez nem csak a hegedű (Tomasz Kukurba) és a bőgő (Tomasz Lato) kristálytisza intonációjából derül ki, de a trió kamarahangzásának is alapja. A Jerzy Bawol harmonikással alkotott hármast ezen a lemezen először kíséri dob, kitűnően, Tomasz Grochot személyében. Mindezt érdekesen egészíti ki a leginkább Pedro Aznar idéző énekhang. A számok, egy népdalfeldolgozás kivételével, mind a zenekar tagjainak kompozíciós képességeit bizonyítják. Kroke Krakko jiddis neve, ez a város felvállalt a zenekar kulturális identitásának meghatározója, így nem véletlen az sem, hogy ez az ihletett koncertalbum pont itt lett rögzítve. **PA**

MOTION TRIO: PLAY-STATION

Asphalt Tango – Varga
CD-ATR 0705 ●●●●○
A recept egyszerű: végy egy hangszer, olyat, amelyből egynél több nem kell egy együttesbe. Bőgőt, tubát, csellót vagy harmonikát. Végy ebből négyet vagy hatot, de legalább hármat. Már csak az a kérdés, mi a műfaj, milyen a komponista és milyen virtuózok a muzsikuskok, a Motion Trio esetében a három harmonikás. A műfaj nehéz ügy. A kelet-európai folklór nyomokban fellelhető a produkcióban, így hát a világzene mindenföldjére száműzhető. A muzsikuskok profik, invenciózusak, számtalan izgalmat csálnak elő hangszereikből. A borítón deklarálják: csak akusztikus hangokat hallunk. Ami a kompozíciókat illeti, ha lekaparjuk róluk a nem túl bonyolult hangszerelést, tulajdonképpen eltűnnek. Ezzel együtt hatásos a Motion Trio. Élőben biztosan öt pöttyöt kaptak volna. **BB**

A hangfelvételek háttérzajáról

Sorozatunk korábbi írásaiban a hangfelvételek néhány olyan fontos jellemzőjéről szoltunk, mint a teremhatás, a sztereóhatás, a hangzásegyensúly és a dinamika. Mindezek markánsan meghatározzák a felvételek hangzásvilágát, miközben szabad variálhatóságuk a hangmérnöki újratereztetés és a felvételek sokszínűsége szempontjából is fontos eszközt jelent. Az alábbiakban folytatjuk az egyes jellemzők bemutatását, s ezúttal a felvételek zajkérdéseivel foglalkozunk. Bár a felvételeket kísérő zajokat többnyire mint a zene élvezetét zavaró, nem kívánatos műszaki jelenségekként kezeljük, az esztétikai kérdésektől – mint látni fogjuk – ennél a szempontnál sem tekinthetünk el.

A hangfelvételek esetében mindent zajnak tekintünk, ami a mikrofonok előtt az eredeti hanganyagban nem hangzott el, vagyis – zenei felvétel esetében – mindazt, ami a zenére a hangátvitel (erősítés, lejátszás, műsorsugárzás stb.) során „rarakódott”. Első hallásra többnyire a lemezek tűzőreje vagy a magnószalagok suhogására gondolunk. De ez nem egyértelmű, hiszen egy élő közvetítés közönség-zaja a mikrofonok előtt ugyanúgy elhangzik, mint a zenekar játéka, s adott esetben ugyanolyan zavaró lehet, mint egy lemez hangos sercegése. Ám mert ez utóbbinak hangulatteremtő szerepe is lehet, ezért meg kell különböztetnünk egymástól az elektroakusztikai rendszeren belül keletkező, illetve a mikrofonok előtt elhangzó zajokat.

Az elektroakusztikai rendszeren (tehát a mikrofontól a hangszóróig terjedő hangátviteli láncolat) belül keletkező zajok fizikai törvényszerűségek következményei, s lényegében mechanikai, elektromos, és mágneses „rendezetlenségekre” vezethetők vissza. A hanglemezek barázdáit mikroszkopikus pontossággal vágják annak érdekében, hogy a műsoron kívül más „deformációt” ne hordozzanak, mégis, már az első lejátszás alkalmával hallhatók a tűzőrej apró kis pattogásai, melyek erőssége a további – főként nem szakszerű – lejátszások nyomán csak nőhet. S bár napjainkban a mikrofonok a hangot igen pontosan alakítják át elektroakusztikus jelekké, – azaz „rendezik” az áramkörökben haladó elektronokat, – az elmaradhatatlan rendezetlen elektronok egy folyamatos alapzajt hoznak létre. Hasonló a jelenség az analóg magnetofonok szalagjain is, ahol többek között a rendezetlen mágneses részecskék nyomán keletkezik a lejátszásra jellemző szalag-suhogás. És ugyancsak kísérő zajokat hallhatunk az analóg rádióvételnél, főként, ha gyenge a vett adóállomás térerőssége.

A hangtechnika története szervesen összekapcsolódik az említett alapzajok elleni küzdelemmel. A hanglemezek

finomabb lemezanyagai, a gondosan csiszolt lejátszóútk, az erősítők egyre kevésbé zajos áramkörti elemei, a korszerű magnószalagok mind ezt a célt szolgálták, ám e téren a döntő előrelépést a digitális technika tette meg.

Zörej a szünetben

A szakszerűen tárolt és lejátszott LP lemezek folyamatos tűzőreje egyébként nem zavaró, hiszen érzékelésünk az ilyen jellegű monoton és megszokott háttérzajokat hamar kikapcsolja. Régi rádiós műszakiak mesélték: amikor az adás még döntően normál lemezekről ment, és a hosszabb műsorok több lemezről kerültek adásba, akkor az egyik lehetséges módszerként az oldalváltásoknál egy harmadik lemezjátszóról folyamatos

◆ Ujházy László

tűzőrejt játszottak le, hogy a két lemez közötti kis zajszünetekben a hallgatónál ne törjön meg a műsor folyamatosságának érzete. Hasonló a jelenség, ha a zaj nem monoton: például egy-egy hirtelen nagy kattanásakor, ám a féltve őrzött LP-k esetén ez nem fordulhat elő. A körültekintően alkalmazott LP technikát tehát az alapzajok szempontjából sem szabad háttérbe szorítanunk. Az ötvenes évektől a stúdiókban a felvételeket már magnetofonon rögzítették, s ettől kezdődően a stúdiók legzajosabb eleme többnyire maga a magnószalag volt: a felveendő műsor alapzajához a rögzítés mindenkor hozzátett több-kevesebb suhogást. E régi felvételek mai digitális újradadásain (lényegében az ADD jelű CD-ken) jól megfigyelhető a magnetofonszalagok jellegzetes suhogása, különösen akkor, ha a rögzítéskor még nem alkalmazhatták a Dolby zajcsökkentést. A szinte megszámlálhatatlan mennyiségű ilyen CD kiadvány közül kiemelve példaként álljon itt egy 1960-as gyönyörű Sony felvétel, melyen Ormándy Jenő a Philadelphia Orchestra élén Csajkovszkij-műveket vezényel. Az újradadásakor jó ízléssel nem vágják pontosan hangra a rételek első és utolsó hangjait, hanem be- és kiúsztak az eredeti felvétel alapzajával. (A korabeli LP kiadványon e zaj aligha volt észrevehető a tűzőrej elfedése következtében.)

Nem véletlen, hogy a digitális technika elterjedése a stúdiókban a hangrögzítő eszközökön keresztül ment végbe: a hanglemeztársaságok már a CD megjelenése előtti években átálltak a digitális rögzítésre. Amint ennek következtében a rögzítés szinte zajmentessé vált, előjött a mikrofonerősítők és keverőasztalok zaja. Így a következő lépésben ennek csökkentését kellett megoldani a digitális keverőasztalok, majd legújabbban a még csak terjedőben lévő digitális mikrofonok által. Az ily módon szinte teljes egészében digitalizált hangrendszerek DDD felvételein a hangrendszeren belül keletkező zajok szintje

ma már igen alacsony, gyakorlatilag észrevehetetlen. Mindamellet ezen a téren a digitális technika is tartogat meglepetéseket a néha legváratlanabb időpontokban hallható bithiba-pattogások által. Esetenként olyan alattomosan jelentkeznek, hogy csak nagyobb hang-erősség mellett vehető észre. (Az otthoni zenehallgatáskor is megjelenhetnek akkor, ha a CD játszó a kioldvasási hibákat már nem képes javítani. Ha csak egy meghatározott kiadvány lejátszásakor jelentkeznek, akkor alapos lehet a gyanú, hogy a CD kezd „elnémulni”. Ilyenkor célszerű egy másolatot készíteni, amihez jogunk van, hiszen a kiadványt egyszer már megfizettük!)

Kutyaugatás, verébcsicsergés

A régebbi analóg hangfelvételek mai (ADD) kiadásainál természetesen a két D – tehát a digitális master és maga a CD – csak azt garantálja, hogy az újrakiadás nem tesz hozzá a felvételhez újabb zajokat, de a korábbi analóg felvétel tűzőrejét (ha hanglemezzel újrakiadásáról van szó), vagy szalagzajt ez önmagában még nem szünteti meg, hiszen a digitalizálás nem tesz különbséget a zenei műsor, és annak alapzaja között. Ezért az újrakiadások alkalmával gyakran egy zajcsökkentést is beiktatnak, amit „digitális restaurálás” megjelöléssel a kísérőfüzet technikai részében fel is tüntetnek. Ám, mert minden ilyen beavatkozás többé-kevésbé az eredeti hanganyagot is megváltoztatja, (bár az egyre jobb zajcsökkentési lehetőségek ízléses alkalmazása ennek mértékét jelentősen csökkenti), ezért a régi archív felvételek különböző újrakiadásait meghallgatva azt tapasztaljuk, hogy az alapzajok mértéke a zajcsökkentés mértékétől függően különböző, s ezzel együtt a hangszín is változik. (Sajnos olykor még jelentéktelen hangmagasság különbségeket is megfigyelhetünk az egyes kiadványok között.)

Elektroakusztikai szempontból minél sterilebb, zajtalanabb egy hangrendszer, annál árulkodóbb: a digitális csendességben egyre hallhatóbbá, zavaróbbá válnak azok a diszkrétebb zajok, amelyek korábban nem okoztak különösebb gondot. Ilyen pl. a stúdiók szellőztetésének suhogása, vagy az esetleges hiányos hangszigetelésből eredő kívülről beszűrődő hangok. Ezzel el is jutottunk a hangfelvételi zajok másik nagy csoportjához: az akusztikai jellegű zavarokhoz, amelyeket a mikrofon zeneként érzékel, hiszen nem tudhatja, hogy valójában mit kívánunk megörökíteni, mindent amit „meghall”, továbbít a keverőasztal felé.

Egy korszerű stúdióban természetesen ilyen alapvető hibák nem fordulhatnak elő, ám tudjuk, hogy ma már sok hanglemezzel nem stúdióban, hanem templomokban, múzeumokban stb. készül, amelyek különleges akusztikájuk játékosan hat a felvétel hangzására. Az ilyen külső

helyszíneken előfordulhatnak váratlan meglepetések: egy kedves kollégám egy vidéki templomban az éjszakai órákban készített kórusfelvételt, hogy azt a külső zajok ne zavarják, ám éppen telihold volt, a környékbeli kutyák hangoskodása komoly feladat elé állította az utómunkát. Vagy ameddig Budapesten a Bródy Sándor utcában éltek verebek, az ottani Olasz Kulturális Intézet – egyébként gyönyörű hangzású – hanglemezzel felvételein olykor jól hallatszott a verébcsicsergés.

Persze egy halk csicsergés még mindig sokkal jobb, mint egy érdektelen akusztikai környezet!

Egy másik különleges zajjelenség már az előadással áll kapcsolatban. A DECCA 2002-ben adott ki CD-n egy 1976-ban Bayreuthban rögzített Lohengrin előadást. Az előjátékot megelőző

másodpercek közönségzajai kitűnően adják vissza a nézőtéri várakozás hangulatát, ám a megszólaló zene mellett szinte végig jól hallhatók a zenekar fölötti színpadi mozgások, sőt úgy tűnik, mintha ekkor még a díszletezésen is igazítottak volna. Igazi akusztikai lenyomata egy nyitány zenekari árok atmoszférájának, amely árok – mint tudjuk – Wagner akusztikai zsenialitásának köszönhetően gyakorlatilag a színpad alatt helyezkedik el. Természetesen itt is minden zajt feledtet az előadói gárda, élén Sawallisch-sal. A megjelentetett felvételeknek egy jelentős része közönség jelenlétében zajló élő közvetítés. Az utómunka egyik nagy kérdése, hogy mit kezdjen a közönségzajjal? Ezen a téren talán a legmesszebbre Nigel Kennedy jutott: 1992-ben Kiel-ben rögzített koncertlemezen még a bevezető hangolást, tapsot is meghagyta. Ritka az ilyen CD, mert a borítón feltüntetik ugyan, hogy koncertfelvétel, de legtöbbször hangra vágják, azaz a zene nem a természetes teremzajból, hanem a tökéletes digitális csendből hirtelen, vagy igen gyors felúszással szólal meg. Ennek televíziós megfelelője az lenne, ha a stúdiókonferálás után minden helyszíni

előzmény nélkül a karmester beintését mutatva azonnal indulna is a zene. Mint ahogyan e suta megoldás helyett a képrendezők is először nagy totálképpel mutatják be a termet, a közönséget, a zenekart, hogy a néző hangulatilag illeszkedhessen az előadás helyszínéhez, Kennedy ugyanezt hangban tárja elénk. A zenét megelőző hangolás, majd az azt követő halk teremzaj kitűnően jelzi a teltház helyszínt, s így a CD-t hallgatva sem hirtelen pottyankunk be egy koncert légkörébe, hanem szép folyamatosan hangolódunk rá az eseményre. Más kérdés, hogy Kennedy még elkövette azt az indiszkrétciót, hogy a Beethoven hegedű-

verseny első tétele után kissé bizonytalanul megszólaló tapsot sem vágta ki. (Holott éppen német területen az 1900-as évek eleje óta érvényes „tapstörvény” szerint illetlen dolog a szimfónia és szimfonikus költemény tételek közötti tetszésnyilvánítás.) Egyébként a kiadvány hátoldalán a művész fel is tünteti: „real live recording”, hadat üzenve a főpróbákból és előadásokból összevágott koncertfelvételeknek. Kennedy nevéhez kapcsolódva érdemel említést, hogy egy jazz-koncerten milyen jelentős hangulatteremtő szerepe van a közönség tapsának, ahogyan reagálásával nem csak lezár, hanem elő is készít egy-egy szót. A hallgatóság tetszésnyilvánítása ilyenkor szinte a zene részévé válik.

Az élő koncertfelvételek esetén azonban a zene alatti erőteljesebb közönségzaj zavaró is lehet. A mikrofontechnika természetesen segíthet ennek kiszűrésében, ám, mert a térhatással kapcsolatos célok egyre intenzívebben hangsúlyozzák a felvételek természetes hangterét (gondoljunk a sokcsatornás felvételekre), s ennek eszközeként mindig alkalmaznak egy közönség feletti térmikrofon-rendszert, ezek a közönség által keltett zajokat is közvetítik. Martha Argerich hetvenes évekbeli egyik gyönyörű koncertjének lemezét hallgatva azonnal feltűnik a közönség magas zajszintje. Schumann: Des Abends című darabjának hangulatát szinte folyamatosan török meg a különböző ajtónyikorgások, dobogások, a köhögésekről nem is szólva, amelyek intenzitása a Gaspar de la nuit Scarbo tételében éri el csúcspontját. Az eredetileg holland rádiófelvétel hallgatóit ez nyilván nem zavarhatta annyira, ám a lemezhallgatásnak egyik előnye s egyben átka az ismételt meghallgathatóság. Többszöri meghallgatás után már előre tudjuk, hogy most egy hirtelen kiugró zaj következik, s az ajtó valóban mindig ugyanúgy és ugyanazon a helyen nyikorog. Első megdöbbenésünkben nem értjük, hogyan lehetett ezt így megjelentetni, ám az előadás megteremti a csodát: ahogyan trackről-trackre haladunk előre, egyre inkább csak a zenére figyelünk, s fültanúi lehetünk annak, amint a zene itt is úrrá lesz a zavaró zajokon.

A digitális felvételek technikai zajtalanságában fontos szerepet kap a felvételi helyszín akusztikai atmoszférája: a szinte alig hallható vibrálás, amely még egy közönség nélküli teremben is körülvesz minket. Sajnos a többtételű művek tételszüneteiben ezt gyakran kivágják: a tételvégek digitális csöndbe (a teljes zajtalanságba) zuhannak, a tételkezdetek pedig hirtelenjében ugyanebből a művi csendből emelkednek ki. E digitális zajtalanság – főként fejhallgatón keresztül – megtöri a mű folyamatosságának, a tételek összetartozásának érzetét, s végső soron kikö-

kenti a hallgatót. Más kérdés, hogy nem könnyű egy zenekar jelenlétében a csöndes tételszünetek felvétele, egy üres stúdió zaj bevágásának pedig itt nincs értelme. (A CD-n már az is meghallható, ha egy hosszabb kadenciát – a zenekar türelmét kímélendő – annak távollétében rögzítenek, és vágnak be utólag.)

Lármás muzsikusok

Ugyancsak a digitális rendszerek zajtalansága teszi hallhatóvá a zenei előadáshoz szervesen kapcsolódó zajokat, egyben feltéve a provokatív kérdést: hogyan tekintünk az előadók által okozott zajokra? A mikrofonok – főként, ha azokat az előadók közelében állítják fel – az előadással járó zajokat is érzékelik, sőt nyilván sokkal erőteljesebben, mint ahogyan azt a tizedik sorban egyébként hallanánk. Márpedig – mint azt egy korábbi írásunkban is megemlítettük – a hangfelvétel egyik előnye, hogy leküzdve az élő koncerthallgatás sok méteres távolságait, az előadót közel hozza hallgatójához, ezzel pedig elkerülhetetlenül együtt jár a hangkeltés zajainak felerősödése. Bizonyos mértékig – s a hangfelvételek zöme ilyen – ezek a zajok nemhogy eltitkolandók, hanem szükségesek ahhoz, hogy a hallgató akusztikailag is érzékelje: nem szintetizátorok, hanem élő emberek muzsikálnak. Ilyen értelemben tehát egy fafűvös hangszer billentyűzaja, egy halk lapozás, vagy akár egy felütésként szolgáló erőteljesebb levegővétel szerves része az akusztikai élménynek, és sokkal inkább hangulati, mint kritikai tényező. Nem véletlen, hogy ma már Glenn Gould halk dúdolásait is áhítattal hallgatjuk. (Itt természetesen nem olyan szélsőséges jelenségekről van szó, mint amilyeneket Adrian Marthaler b-moll zongoraverseny videó-karikatúrájában bemutat: az egyik hegedűs hölgy csuklójának műanyag karperecei minden vonóváltáskor hangosan csörömpölnek, vagy amikor játékosának kezében egy erős meghúzásnál a cselló látványosan és persze nagy reccsenéssel darabokra török.)

A téma összefoglalásaképpen említsük meg Gidon Kremer nemrég újra kiadott lemezét, amelyen három Mozart hegedűversenyt ad elő. A felvételeken jól lemérhetjük, hogy milyen hatást jelent az előadóművész közelségének – zajokban is megnyilvánuló – érzete. Persze mindeközben csodálatos előadásban és nagyon szép hangfelvételben gyönyörködhetünk, témánk szempontjából is levonva a végső következtetést: többek között a hangtechnikai rendszer zajtalansága teszi lehetővé, hogy a helyszín atmoszféráját és az előadóművész akusztikai jelenlétét elénk táró finomabb zaj-jelenségeket a hangszórókból minél sokszínűbben érzékelhessük.

Luxus-e a high-end?

Hogyan hallgassunk zenét? Sokol rádión? Music centeren? Mp3-lejátszón? Mi úgy hisszük, érdemes elgondolkodni rajta, hogy high-end minőségű berendezéseken szólaltassuk meg kedves muzsikáinkat.

➔ Bércesi Barbara

Új cikksorozat indul a Gramofon-hangrovatban a 2006. tavaszi lapszámban. Már a magazin korábbi évfolyamait figyelemmel kísérve is kiderülhetett az olvasó számára: nemcsak a tekintetben próbálunk útmutatást adni, hogy milyen zenei értékekkel találkozhat, legyen szó koncertről, fesztiválról, operaelőadásról, lemezzel, DVD-ről vagy könyvről, hanem arra is, miként kerüljön kapcsolatba a zenerajongó ezekkel a zenei élményekkel. Fontosnak tartjuk, hogy a hangtechnika területén, s ezen belül az otthoni zenehallgatás világában is útmutatással szolgáljunk, mert hiszünk benne, hogy a zenében rejlő üzenet akkor tud maradéktalanul eljutni a hallgatóhoz, ha a zenehallgatási élményt a lehető legélvezhetőbben közvetítő eszközöket hívjuk segítségül.

A Penna-Poor Kft. jóvoltából módunk nyílik rá, hogy bemutassunk egy olyan high-end kategóriájú berendezést, amely nem elérhetetlen a szélesebb zenekedvelői réteg számára. Fontos tudni, hogy ezt a rendszert nem a forgalmazó, hanem a gyártó Naim cég állította össze teljes egészében, az utolsó alkatrészig, így az a lehető legjobb teljesítménnyel működik. Bemutatásához pedig nem a hagyományos, száraz, technikai paraméterek felsorakoztatásával tált rendszertesztet választjuk formaként, hanem emberközelivé próbáljuk tenni mindazt, amit a szakemberek körében az Ohm, Watt, milliszekundum s más hívószavak írnak körül.

Minden alkalommal, vagyis negyedévente felkérünk egy ismert muzsikust, érkezzen a klasszikus zene, a jazz vagy a világzene berkeiből, mondja el, ossza meg velünk véleményét, tapasztalatait, benyomásait az általa megismert rendszerről. Természetesen a beszámoló szubjektív lesz, ám jól megalapozott. Nem pár órára vagy napra tesszük lehetővé, hogy a művész megismerkedjen a berendezéssel, hanem otthonába visszük, ott szakszerűen beüzemeljük, majd arra kérjük, két-három héten keresztül úgy használja a rendszert, mintha a sajátja lenne: ő válaszson zenéket több különböző, számára kedves műfajban és előadótól, s akkor hallgasson lemezeket és olyan körülmények között, amikor és ahogy csak ideje engedi és kedve tartja. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy egy ilyen hosszú idő alatt, a rendszert és az általa nyújtott élményt a mindennapjainak részévé téve a művész milyen megfigyeléseket tud tenni, milyen érzései alakulnak ki, mennyiben nyújt jobb vagy akár csak más zenehallgatási élményt saját, megszokott berendezéséhez képest egy high-end rendszer.

Ezt az egyedi, személyes véleményt közöljük majd az olvasóval, s reméljük nemcsak érdekesnek találja majd az eredményeket, de messzebb menő tanulságokat is le tud szűrni belőlük. Végső célunk nem magát a rendszert, hanem azt az elvet próbára tenni, mely szerint a minőségi zenehallgatáshoz nagy mértékben hozzájárul a minőségi otthoni hangtechnikai berendezések használata. ■

A RENDSZER A KÉPEN LÁTHATÓ ELEMEKBŐL ÁLL:

- NAIT 5i integrált erősítő (2x50 W, 4 bemenet), távirányító
- NAT 05 rádió
- CDSi CD-játszó
- ARIVA háromutas hangsugárzó
- SNAIC DIN összekötő kábel, sztereó NAIM NAC A5 hangfalkábel és eredeti NAIM hálózati kábelek

A Penna-Poor Kft. honlapja: www.penna-poor.hu

A **naim** már Magyarországon is.

Egy NAIM rendszer tulajdonosának nincs más dolga mint „hallgatni”.

Alapszintű rendszerek

I. rendszer, n-SAT monitor hangsugárzóval és állvánnyal

NAIT 5i integrált erősítő (2 x 50 W, 4 bemenet), távirányító

CD5i CD játszó

n-SAT kétutas hangsugárzó

n-STANDS fém állvány

A rendszer megvásárlása esetén ingyen SNAIC DIN összekötő kábel a CD és erősítő közé, valamint ingyen 3.5 m hosszú sztereó NAIM NAC A5 hangfalkábel!

Eredeti NAIM hálózati kábelek.

Bruttó vételár: **890.000 Ft**

II. rendszer, álló ARIVA hangsugárzókkal:

NAIT 5i integrált erősítő (2 x 50 W, 4 bemenet), távirányító

CD5i CD játszó

ARIVA háromutas hangsugárzó

A rendszer megvásárlása esetén ingyen SNAIC DIN összekötő kábel a CD és erősítő közé, valamint ingyen 3.5 m hosszú sztereó NAIM NAC A5 hangfalkábel!

Eredeti NAIM hálózati kábelek.

Bruttó vételár: **990.000 Ft**

naim AUDIOFIL LP és CD

LP: 6 200 FT ■ CD: 4 800 FT

Áruvásárlási hitel

Értékhatár: 20 000 Ft-tól 2 000 000 Ft-ig.

Önrész: 20% - tól.

Futamidő: 12 - 36 hónap.

Hitelbírálat: 1 órán belül.

Hitelfedezet biztosítás.

“Minden hang ima, minden forma mester”

ACCUPHASE

AUDIENCE

AUDIO RESEARCH

AUDIO REFINEMENT

CASTLE

E.A.R. YOSHINO

FUKOTOMI

KIMBER KABLE

MANA ACOUSTICS

MICHELL

MILLER & KREISEL

NAIM

NEC

NIRVANA

NOTTINGHAM

PARASOUND

PROAC

SHAKTI

THETA DIGITAL

TRANSFIGURATION

„Nálunk úgy érezheti a művész, hogy minden érte történik”

Tóth Ibolyáról, a diósi Phoenix Stúdió zenei rendezőjéről minden muzsikusként tudja, hogy bízhat a zenei értékítéletében. Sok száz lemezen olvasható neve, mely albumok közül többet hazai és nemzetközi díjakkal jutalmaztak. De nem csak rátermett szakember; szerencsés csillagzat alatt született, hiszen ahol csak megfordult, egy kivételesen virágzó időszakban találta magát, kivételes emberek társaságában. Rendkívüli lelkesedéssel beszélt munkáiról, kedves előadóiról, karmestereiről, zeneszerzőiről.

Gramofon: *Hogyan kezdődött a kapcsolata a zenével?*

Tóth Ibolya: A Váci Utcai Általános Iskolába jártam, ahol 1959-ben az elsők között indult zenei tagozat. Másodikos koromban a „csintalanságaim” miatt kerültem a zenei osztályba. Ének tanárom Kocsárné Herboly Ildikó szikrázó egyénisége már 12-13 évesen elvarázsolt bennünket, ő ismertetett meg a zeneirodalom remekeivel, a középkori zenéktől kezdve Bartókig és a jazzig. Máriássy István tanár úr babonázott meg zenetörténet óráin Sztravinszkij Zsoltárszimfóniájával és a Sacre-val. Ezek a művek és Máriássy személyisége irányítottak a zenei pályára. A gimnáziumi tanulmányaimat a Leővey Klára Gimnáziumban kezdtem el, ahol Andor Ilona sugarába kerülhettem, s a Budapesti Kodály Leánykarban énekelhettem.

A Konzervatóriumban Soproni József osztályába kerültem. Szerencsés vagyok, amiért ő alapozta meg tudásomat. A Zeneakadémia karvezetés szakán

ismét egy aranykorba csöppentem. Vásárhelyi Zoltánnak, Párkai Istvánnak és Prunyi Ilonának köszönhetem a legtöbbet.

G.: *És hogyan lett zenei rendező? Hiszen nem magától értetődő, hogy a zenei pályának e területét választja valaki.*

T. I.: Már harmadéves zeneakadémista koromban a Magyar Rádióban külsős zenei forgatóként és szerkesztőként dolgoztam. A Táskarádió, az Ötödik sebesség, a Ki nyert ma? és az Új Zenei Újság műsorainak állandó közreműködője voltam. A Rádióban ismét egy aranykor közepén találtam magam, Kroó György, Meixner Mihály, Zsoldos Péter társaságában. Itt ismertem meg a kiváló zenei rendezőt, Fejes Cecíliát, akinek habitusa, szakmai tudása adott kedvet a zenei rendezéshez. Az 1980-as évek a Hungaroton életében az igazi fénykor volt, és én ekkor kerültem a hanglemezkiadás középsébe.

➔ Bércesi Barbara

Kórody András, Maros Rudolf, Petrovics Emil, Liszt Ferenc Kamarazenekar. Ez volt az igazi megmértetés! Nagy boldogság volt Jandó Jenővel Mozart összes Zongoraversenyét rögzíteni. A kortás zeneszerzők – Jeney Zoltán, Sárosi László, Sári József, Vajda János – műveinek felvétele igazi alkotói öröm volt számomra. Fischer Ivánnal és a Fesztiválzenekarral Sztravinszkij, Kodály, Bartók és Mozart műveit vettem fel.

„Sikerült felépíteni egy természetes, gyönyörű zengésű nagyzenekari stúdiót, amelyet nagyon szeretnek a világ minden tájáról érkező művészek...”

G.: *Lehet, hogy ön hozta magával mindig az aranykort...?*

T. I.: Nem, nem! Csak szerencsés voltam. Erkel Tibor – aki akkor a Magyar Rádió zenei rendezőinek vezetője volt – ajánlott engem Bors Jenőnek, a Hungaroton igazgatójának, akitől bizalmat kaptam. 25 éves voltam, zenei rendezőnek pedig különösen fiatal. Én mégis nagyon hamar megtaláltam a helyem, kinevezésem után hamarosan nagyzenekari felvételeket rendezhettem.

Tanáraim és a zenei élet nagyjainak felvételeit rendezhettem: Prunyi Ilona, Mihály András,

G.: *És hogyan lett a Phoenix Stúdió? Mekkora itt az időbeli ugrás?*

T. I.: Tíz évig rendeztem a Hungarotonnál. A '80-as évek közepén Lendvay Kamilló: A csend harmóniája című nagyzenekari művét rögzítettük Szombathelyen. A Hungaroton nem rendelkezett szállítható többsávos felvételi technikával, ezért a Phoenix Stúdiót kérték föl a rögzítésre. Így ismerkedtem meg hungarotonosként a phoenixesekkel, és egy profi, hatékony, szimpatikus munkamódszerrel, hozzáállással.

Jól megmutatkozott az állami és a magánszektor közötti különbség. Bohus János 1978-ban alapította meg az első magánstúdiót, ahol elsősorban popzenei és népzenei felvételeket készítettek.

G.: *Mi az a plusz, az a rendkívüli adottság, ami önt és a Phoenixet egy egyedülálló, nemzetközi hírű – mondhatni – intézménnyé teszi?*

T. I.: Kérdésére leginkább a művészek tudnának válaszolni... De azt elmondhatom, hogy sikerült felépíteni egy természetes, gyönyörű zengésű nagyzenekari stúdiót, amelyet nagyon szeretnek a világ minden tájáról érkező művészek. Nagyon szép, meleg a lecsengése, olyan amilyet templomokban is lehet hallani. Ezt hosszú évek munkájával sikerült elérni, sok-sok felvétel tanulságát leszűrve. A művészek szerint segíti a hangképzést, természetes dinamikával játszhatnak, énekelhetnek – a terem-

Tóth Ibolya nagy szakértelemmel és anyai gondoskodással figyeli a felvétel menetét

nek lelke van. A másik ok pedig talán, hogy szakmailag jól megértjük egymást Jánossal, a hangzásbeli elképzelésünk általában közel áll egymáshoz.

G.: Milyen elismeréseket kaptak felvételeik?

T. I.: 1994-ben a Kodály Quartet Haydn Op.64 Vonósnégyesei kapták a Classic CD Nagydíját. 1995-ben Grammy-jelölt volt Bartók Hegedű Szonátái, Kontrasztok felvételünk Pauk György, Jandó Jenő és Berkes Kálmán előadásában. Beethoven Fidelio-felvételünket a nemzetközi kritika is nagy revelációval fogadta. 2000-ben elnyertük a Cannes Classical Awards XVIII. századi zenekari művek kategóriájának nagydíját, Vanhal Szimfóniák felvételével.

G.: Még a beszélgetésünk előtt megmutatta a stúdió előterében kiállított fotókat azokról a művészekről, akik a Phoenixben dolgoztak. Melyek voltak ezek közül a legemlékezetesebb pillanatok, a legszebb élmények?

T. I.: Nem is egyes élményeket, hanem azt a ténytet tartom kivételes ajándéknak, hogy egy időben születtem és élhetek Kocsis Zoltánnal, Jandó Jenővel, Ránki Dezsővel, Berkes Kálmánnal. Jandó Jenő művészi érzékenysége és habitusa mindig lenyűgöz, a legnagyobb megtiszteltetés számomra, hogy minden felvételének részese lehetek. Nagy büszkeségünk Ránki Dezső és Klukon Edit most megjelent Liszt-Satie-felvétele.

Az idei cannes-i MIDEM-re jelent meg Kelemen Barnabás Bartók Szólószonáta albuma. Starker Jánossal is emlékezetes volt a közös munka. Az énekesek közül nálunk járt Kurt Moll, Gösta Winbergh, Elena Mosuc, Bo

Skovhus, Alan Titus, Inga Nielsen, Rost Andrea, Sümegi Eszter, Sass Szilvia, Marton Éva, Kertesi Ingrid, Kolonits Klára, Kovács István. Bogányi Gergely és Drahos Béla is több gyönyörű felvételt készített velünk. A kamarazenei műfaj kiválóságai is nagyon sok örömet szereztek nekem: Bartók Quartet, Kodály Quartet, Keller Quartet, Kovács Béla, Hadady László, Lakatos György, Klenyán Csaba, Onczay Csaba.

G.: Hogyan tud nőként ilyen jól szót érteni a legkülönbözőbb személyiségű művészekkel?

T. I.: Szerintem nem számít, hogy nő, vagy férfi irányítja a felvételt, minden a szakmai felkészültségen múlik. Az említett névsorból úgy tűnik, remélem, hogy elfogadtak. Kritikai észrevételeim mögött mindig a segítőkészség áll, anyai módon izgulok, hogy a legjobb zenei pillanat, folyamat születhessen meg, hisz a művészek az örökkévalóságnak alkotnak. Azok az előadók, akik már több összkiadást is rögzítettek velem, teljes

bizalommal fogadják el zenei észrevételeimet. Nagyon odafigyelek a muzsikusz napi lelki állapotára, és ha valami miatt nyugtalan, segíték átlendíteni a holtpontra. Nálunk érzi a művész, hogy minden érte és a produkció sikeréért történik.

G.: Úgy tudom, ön készítette itthon az első hazai surround-felvételt.

T. I.: Igen, az Olasz Intézetben vettük fel Kocsis Zoltánnal és a Nemzeti Filharmonikusokkal Bartók Concertóját és a Tánctsvitét a Hungaroton kiadásában. A Phoenix stúdióban már korábban beszereztünk olyan eszközöket, amelyekkel lehetőség nyílt 5.1-es surround-felvételek készítésére, ez pedig egy olyan esemény volt, amelyet feltétlenül ilyen igénnyel kellett megőrkíteni. SACD-n is megjelent a felvétel. Ez volt életünk egyik legnagyobb zenei élménye.

G.: Milyen munkák várnak önre a közeljövőben?

T. I.: Vékony Ildikó cimbalomművész szóló lemezét fejezzük be hamarosan. Utána a kitűnő Benkócs Tamással készítettünk Vivaldi-fagottversenyeket. Majd Szilasi Alex fiatal zongoraművész Chopin összkiadását kezdjük el tavasszal Pleyel zongorán; 2010-ig kell elkészülnünk a teljes sorozattal. Nagy álmunk, hogy végre elindulhasson az új Bartók-összkiadás felvétele. Szerintem kötelessége lett volna a kulturális kormányzatoknak már a Bartók-évfordulóra a legkiválóbb magyar muzikusokkal megjelentetni nemzeti kincsünket. Remélem, hamarosan megvalósul.

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- CD Bár Buda – Bp. XII., Kékgolyó utca 28.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrassy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Nagymező Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19.
- MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp. V., Deák Ferenc utca 19.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.
- Vince Kiadó Könyvesbolt (Művészetek Palotája)
Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- GIGASTORE DUNA PLAZA
Bp. XIII., Váci út 178.
- FOTEX RECORDS MOM PARK
Bp. XII., Alkotás u. 53
- HUNGAROTON CLASSIC MÁRKABOLT
Bp. VII., Rottenbiller u. 47.

INMEDIO

- Albertfalva Auchan – Bp. XI., Hunyadi János u. 19.
- Budai SKÁLA – Bp. XI., Október 23. u. 6-10.
- Budaörsi TESCO – 2040 Budaörs, Kinizsi u. 1.
- Campona – Bp. XXII., Nagytétényi út 37-47.
- Mammút 2. – Bp. II., Lövház u. 4.
- Pólus Center – Bp. XV., Szentmihályi út 131.
- Váci utca – Bp. V., Váci u. 10.

RELAY

- Blaha Lujza tér – EMKE aluljáró
- Deák Ferenc tér – metró aluljáró
- Déli Pályaudvar – metró aluljáró
- Ferihegyi Repülőtér 2B.
- Kossuth tér – metró aluljáró
- Nyugati tér – metró aluljáró

VIDÉK

- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Széchenyi Pavilon – 7100 Szekszárd, Széchenyi u. 11-13.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- VICTOR AUDIÓ Hanglemez és CD szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

CITY PRESS

- City Press Békéscsaba – 5600 Békéscsaba, Andrassy út 22.
- City Press Szolnok Plaza – 5000 Szolnok, Ady Endre u. 28

INMEDIO

- Debrecen Plaza – 4026 Debrecen, Péterfia u. 18.
- Eger – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Kaposvár Plaza – 7400 Kaposvár, Berzsényi u. 1-3
- Kecskemét – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor u. 2.
- Miskolc – 3501 Miskolc, Szemere u. 2.
- Nagykanizsa Plaza – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács út 2.
- Nyíregyháza Plaza – 4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75.
- Pécs Árkád – 7600 Pécs, Nagy Lajos kir. út
- Salgótarján – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Székesfehérvár – 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Szeged, Kárász – 6722 Szeged, Dugonics tér 1.
- Veszprém – 8200 Veszprém, Kossuth u.

MÁV ELADÓHELYEK:

- Tatabánya MÁV – 2800 Tatabánya, Győri út 1.
- Győr MÁV – 9001 Győr, Révai u. 8.
- RELAY – Szombathely MÁV csarnok – 9700 Szombathely, Éhen Gyula tér 2.

HANDEL *il GELSOMINO*
Italian Cantatas

Anna Korondi
soprano
Rezső Pertorini
cello
Judit Péteri
harpsichord

VERDI
FAMOUS SOPRANO ARIAS

KAROLA ÁGAY
GABRIELLA DÉRY
VERONIKA KINCSES
GEORGINA LUKÁCS
EVA MARTON
STEFANIA MOLDOVAN
KATALIN PITTI
SYLVIA SASS
ILONA TOKODY

JEAN & JACQUES
HOTTEPOTTE
PROCE CHAMPETRE

TAMÁS VÁSÁRY
plays Piano

CHOPIN
Four Ballades
LISZT
Sonata in B minor

HUNGAROTON
CLASSIC

ÚJDONSÁGOK

DOHNÁNYI
SUITE EN VALSE OP. 39A
WALZER OP. 3

THE MIRACULOUS MANDARIN OP. 19

BARTÓK

ISTVÁN
LÁNG

Inquieto
Ist es möglich ohne B-A-C-H?
Sempre in tensione
Symphony No. 7

In questa reggia

GEORGINA LUKÁCS
soprano

Arias by
Puccini
Giordano
Cilea
Ponchielli
Mascagni
Boito
Catalani

SÁNDOR BALASSA

PASTORALE AND RONDO
O
S OF THE SUN OP. 54

IAN PIETERSZON
SWEELINCK

Toccatas
Fantasias
Variations

PIETER
ELLA

GOUNOD
FAUST
excerpts

Sylvia SASS
György KORÓNDI
Kólos KOVÁTS
Márta KALMAR

PROSPER
AMTMANN

Zoltán Gyöngyössi
Works for Flute
András Kemencs

ECHO COLLECTION

J.S. BACH
Toccatà & Fugue in D minor
Pastorale in F major
Toccatà, Adagio & Fugue in C major

GÁBOR LEHOTKA
organ

J. S. BACH
6 SUITES
FOR
CELLO SOLO
BWV 1007-1012

MIKLÓS PERÉNYI

ECHO COLLECTION

VIVALDI
FLUTE CONCERTOS

LÓRÁNT KOVÁCS
Liszi Ferenc Chamber Orchestra, Budapest
JANOS ROLLA

A Nemzeti Filharmonikusok

MÁRCIUSI KONCERTJEI A NEMZETI HANGVERSENYTEREMBEN

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

2006. március 10.

**Haydn
Mozart**

*Bálint János
Kocsis Zoltán*

2006. március 24.

A Budapesti Tavaszi
Fesztivál keretében

Bartók-est

*Kelemen Barnabás
Ránki Dezső
Kocsis Zoltán*

Bullás József: „50910” (részlet, 2005)